

נציבות תלונות הציבור על שופטים

דין וחשבון שנתי
לשנת 2014

ירושלים
אדר, התשע"ה
מרץ, 2015

נציבות תלונות הציבור על שופטים
דין וחשבון שנתי לשנת 2014

ירושלים, אדר, התשע"ה
מרץ, 2015

תוכן עניינים

מס' עמוד

5	פתח דבר
7	פרק 1: תלונות שהתקבלו בשנת 2014
7	1.1 מספר התלונות שהתקבלו וזמן הבירור הממוצע
7	1.2 התפלגות התלונות שהתקבלו לפי סיווג מגישי התלונות
8	1.3 החלטות שניתנו בבקשות בירור
9	1.4 טיפול בפניות בעקבות החלטות שניתנו
9	1.5 ענייני התלונות
11	פרק 2: סיווג ההחלטות שניתנו בשנת 2014
11	2.1 תרשים תנועת התלונות והתפלגותן לסוגים בשנת 2014:
	2.2 התפלגות החלטות שניתנו בשנת 2014 במערכת השיפוט הכללית
13	
15	פרק 3: תלונות שהוחלט לבררן ותלונות שנמצאו מוצדקות
15	3.1 התפלגות התלונות שהוחלט לבררן
17	3.2 התפלגות התלונות המוצדקות לפי ערכאות
19	3.3 התפלגות התלונות המוצדקות לפי שופטים
19	3.4 התפלגות התלונות המוצדקות לפי סוגן
21	פרק 4: תלונות שביורן הופסק
23	פרק 5: תלונות שאין לבררן
27	פרק 6: התפלגות התלונות על בתי המשפט ובתי הדין
27	6.1 בית המשפט העליון
28	6.2 בתי המשפט המחוזיים
30	6.3 בתי משפט השלום

34	6.4	בתי המשפט לענייני משפחה
38	6.5	בתי הדין לעבודה
41	6.6	בתי הדין הרבניים
44	6.7	בתי הדין השרעיים
44	6.8	בתי הדין הדרוזיים
44	6.9	בתי הדין הצבאיים
44	6.10	בית דין של עדה נוצרית
45	פרק 7:	דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על התנהגות שופט
53	פרק 8:	דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על ליקויים בניהול משפט
65	פרק 9:	דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי
69	פרק 10:	דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על בתי משפט לתביעות קטנות
73	פרק 11:	דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על בתי דין רבניים
79	פרק 12:	על הנעשה בעקבות החלטות הנציבות
79	12.1	המלצה להגיש קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים
80	12.2	נקיטת פעולות לתיקון ליקויים מערכתיים
83		הפניות לפי סעיף 27(א) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב - 2002
		נספחים
85	נספח א:	חוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב - 2002
97	נספח ב:	תקנות נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ד - 2003
103	נספח ג:	כללי אתיקה לשופטים, התשס"ז - 2007
121	נספח ד:	כללי אתיקה לדיינים, התשס"ח - 2008
139	נספח ה:	תמצית החלטות שפורסמו

פנתח דבר

דין וחשבון שנתי זה לשנת 2014 מוגש על פי סעיף 27(א) לחוק נציגי תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002 (להלן: חוק הנציבות).

במהלך שנת 2014 התקבלו בנציבות **794** תלונות, וניתנו **789** החלטות. **55** תלונות (שהן 7% מכלל ההחלטות שניתנו) נמצאו מוצדקות - 42% מהן היו על התמשכות הליכים ועל עיכוב במתן החלטות ופסקי דין. לגבי **45** תלונות (שהן 6% מכלל ההחלטות שניתנו) נקבע שהבירור מוצה.

***

בשנת 2014 הוגשו שלוש בקשות בירור: שתיים על ידי שרת המשפטים ואחת על ידי נשיא בית המשפט העליון. בבקשת הבירור שהגיש הנשיא המליצה הנציבות לשרת המשפטים מתוקף סמכותה על פי סעיף 22(ד) לחוק הנציבות, להגיש קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים (מספרנו 426/14)¹.

***

בשנת 2014 הוחלט להרחיב את אתר האינטרנט של הנציבות; הוספו לאתר קיום מדריכים להגשת תלונות על שופטים, בצורה של שאלות ותשובות, ומתפרסמים בו באופן שוטף תסתירים (פרפרזות) של החלטות עקרוניות שיש בהן עניין וחשיבות לציבור המתלוננים ולציבור השופטים, תוך אי גילוי זהות השופטים. הפרסום מאפשר הצגת מידע שוטף על הנעשה בנציבות מחוץ למסגרת הדוחות השנתיים. בשנת 2014 פורסמו באתר האינטרנט 19 תמציות של החלטות שניתנו במהלך השנה (כל התמציות מובאות בנספח ה לדוח). שקיפות זו, בגבולות החוק, נועדה להביא מידע נרחב לציבור, וכן למנוע פרסום מוטה, חלקי או שגוי של החלטות הנציבות.

***

לצד נתונים סטטיסטיים אודות מספרי התלונות שהתקבלו בשנת 2014 וההחלטות שניתנו, מובאות בדין וחשבון זה גם דוגמאות להחלטות שניתנו בשנת 2014. כדי לשמור על הסודיות המתחייבת על-פי סעיף 13 לחוק הנציבות, לא כוללות הדוגמאות את כל פרטיה של התלונה וההחלטה. הדוח הנוכחי, כדוחות הקודמים לו, מאפשר לציבור בכללותו ללמוד על היקפה וטיבה של עבודת הביקורת של הנציבות. הנני תקווה כי שופטים ודיינים, וותיקים וחדשים כאחד, ימצאו בדוח כלי עזר בעבודתם היומיומית.

1 ראו תמצית החלטות נספח ה.

דין וחשבון זה הוכן במאמץ משותף של עובדי הנציבות. תודה מיוחדת לעו"ד רונית שופר, ממונה (בתי משפט), ששקדה על כתיבת הדוח ועריכתו. כן ברצוני להודות לכל עובדי הנציבות שסייעו במלאכה ואלה שעבודתם במהלך השנה איפשרה את הוצאתו: עו"ד ד"ר רונית זמיר, ממונה בכירה על ניהול ותכנון; עו"ד אברהם וולף, ממונה בכיר על בתי הדין הדתיים והצבאיים; עו"ד אילן רויטר, ממונה בכיר על בתי המשפט ובתי הדין לעבודה; המתמחים: מר אמיר זייבק, מר יוגב שמחון ומר גבריאל גואטה. תודתי נתונה גם לעובדים המנהליים: גב' זהבה חזן מנהלת לשכת הנציב, מר נפתלי ג'רפי, גב' חדוה מנחם-ורבר וגב' מזל יחזקאל.

אליעזר ריבלין

נציב תלונות הציבור על שופטים

תלונות שהתקבלו בשנת 2014

פרק 1

פרק זה כולל נתונים כלליים, מספריים ומילוליים, על התלונות שהתקבלו וטופלו בנציבות במהלך שנת 2014, על התפלגות התלונות לפי סוגי המתלוננים ועל עניינן של תלונות המוגשות לנציבות.

1.1 מספר התלונות שהתקבלו וזמן הבירור הממוצע

מספר התלונות שהתקבלו בנציבות בשנת 2014 אינו זהה למספר התלונות שטופלו על-ידי הנציבות בתקופה זו וניתנו בהן החלטות: במהלך שנת 2014, כמו בשנים קודמות, טיפלה הנציבות בתלונות שנותרו לטיפול מהשנה הקודמת ובפניות חוזרות בעקבות החלטות שניתנו על ידה בעבר.

- ❖ במהלך שנת 2014 התקבלו בנציבות **794** תלונות (בשנה זו הוגשו שתי בקשות בירור על-ידי שרת המשפטים ובקשת בירור אחת על-ידי נשיא בית המשפט העליון, על פי סמכותם בחוק הנציבות).
- ❖ בממוצע, התקבלו מדי חודש כ-**66** תלונות (לעומת כ-73 תלונות בשנת 2013¹).
- ❖ זמן הבירור הממוצע בתלונות שבוררו לגופן עמד על כ-68 ימים.
- ❖ בירורן של 105 תלונות טרם הסתיים.

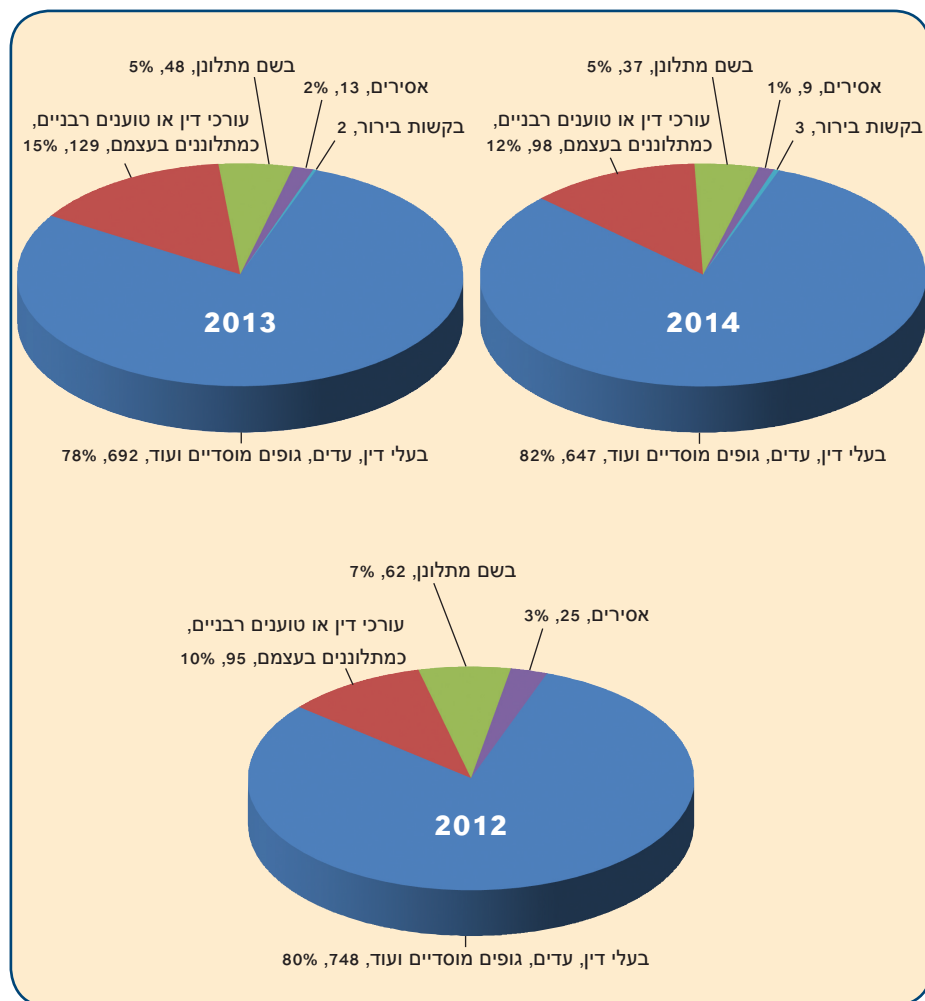
1.2 התפלגות 794 התלונות שהתקבלו בשנת 2014 לפי סיווג מגישי התלונות

647	תלונות, שהן 82% מכלל התלונות שהתקבלו, הוגשו על-ידי בעלי דין, עדים, קורבנות עבירה, גופים מוסדיים ועוד.
98	תלונות, שהן 12% מכלל התלונות שהתקבלו, הוגשו על-ידי עורכי דין או טוענים רבניים, כמתלוננים בעצמם.
37	תלונות, שהן 5% מכלל התלונות שהתקבלו, הוגשו בשם המתלונן (על-פי סעיף 14(א) סיפא לחוק הנציבות).
9	תלונות, שהן 1% מכלל התלונות שהתקבלו, הוגשו על-ידי אסירים.
3	בקשות בירור.

סה"כ 794 תלונות

1 כל הנתונים המופיעים בדוח זה והמתייחסים לשנים קודמות נלקחו מדוחות נציבות תלונות הציבור על שופטים שפורסמו בשנים הקודמות, לפי העניין.

לשם השוואה, להלן התפלגות התלונות שהוגשו בשנים 2012-2014 לפי סיווג מגישי התלונות:

1.3 החלטות שניתנו בבקשות בירור

בשנת 2014 נדחתה בקשת בירור שהגישה שרת המשפטים בהעדר פרטים הנחוצים לבירור (מספרנו 745/14). בקשת בירור נוספת שהגישה שרת המשפטים על התבטאות בהחלטה שנתן בית דין רבני אזורי נמצאה מוצדקת (מספרנו 447/14, ראו בפרק 11). בקשת בירור שהגיש נשיא בית המשפט העליון על התנהלות חריגה של שופט נמצאה מוצדקת, והומלץ לשרת המשפטים להגיש קובלנה לבין הדין המשמעתי לשופטים כנגד השופט על פי סעיף 22(ד) לחוק הנציבות (מספרנו 426/14, ראו בפרק 12 **ובתמצית החלטות נספח ה**).

1.4 טיפול בפניות בעקבות החלטות שניתנו

בנוסף לבירור תלונות שהתקבלו במהלך השנה, טיפלה הנציבות גם בתלונות מן השנה הקודמת שבירורן לא הסתיים במהלך שנת 2014 (100 תלונות) וכן טיפלה בפניות חוזרות בעקבות החלטות שניתנו על ידה בעבר.

במהלך שנת 2014 תוקנו מספר החלטות בעקבות מידע שהתקבל לאחר מתן ההחלטות המקוריות (מספרינו 13/77, 14/169, 14/289 ועוד).

1.5 ענייני התלונות

1.5.1 תלונות על התנהגות שופט

❖ **התנהגות בלתי ראויה באולם הדיונים.** בכלל זה, העדר מזג שיפוטי, שימוש במלים או בביטויים פוגעניים, הרמת קול שלא לצורך, הפעלת לחץ מופרז לפשרה, הפגנת זלזול, קוצר רוח, חוסר סבלנות, יצירת אוירה מתוחה, חוסר שליטה בדיון ופגיעה באובייקטיביות השיפוטית.

❖ **התבטאות פוגעת ובלתי ראויה בפסק דין או בהחלטה.**

❖ **התנהגות בלתי ראויה מחוץ לכס השיפוט.**

1.5.2 תלונות על דרך ניהול משפט

❖ **התמשכות ההליך ועיכוב במתן פסקי דין או החלטות.**

❖ **ליקויים בניהול המשפט.** בכללם, ליקויים הנוגעים לרישום פרוטוקול הדיון, התחלת המשפט באיחור מהשעה הקבועה בזימון, דחיית מועדי דיון, אי קיום דיונים במעמד שני הצדדים במועד הקבוע לכך בחוק ועוד.

1.5.3 תלונות על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי

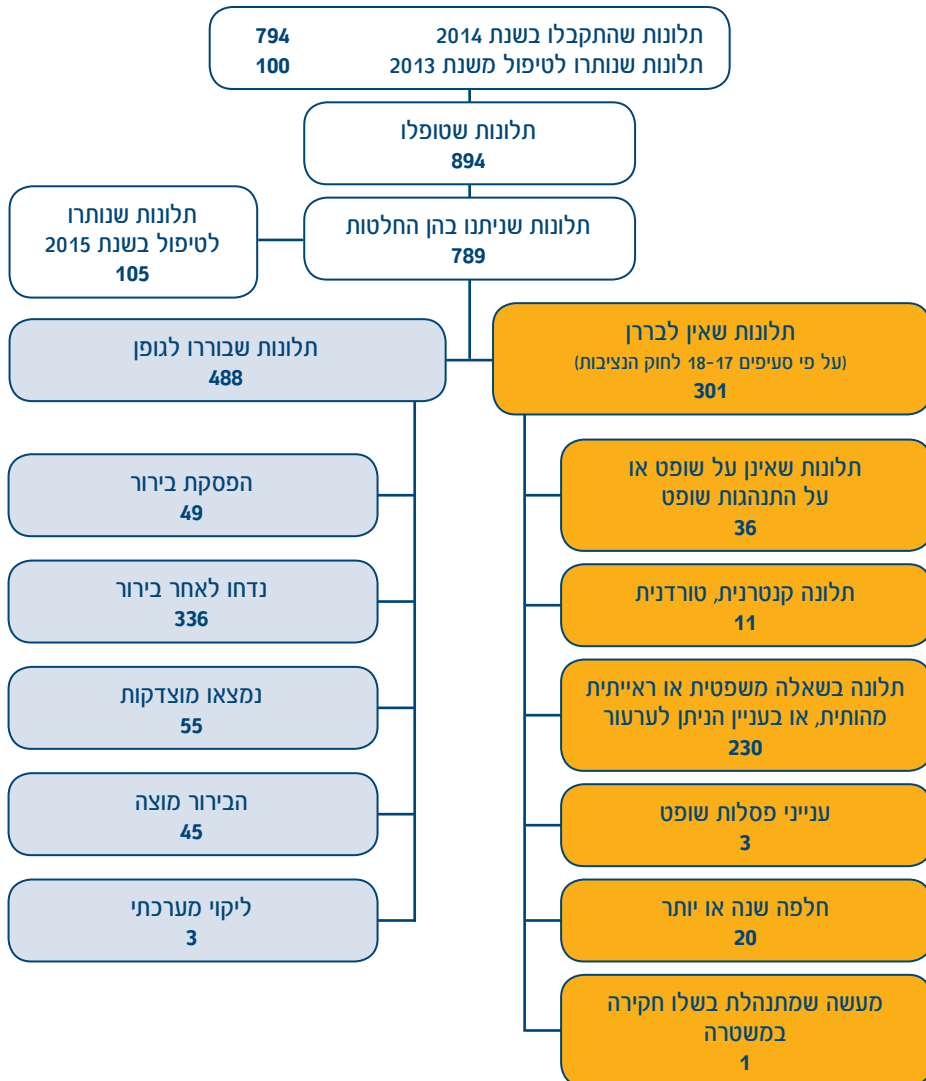
הימצאותו של שופט במצב של ניגוד עניינים או במראית עין של ניגוד עניינים, או פגיעה בזכות הטיעון או בזכות להישמע במשפט.

סיווג ההחלטות שניתנו בשנת 2014

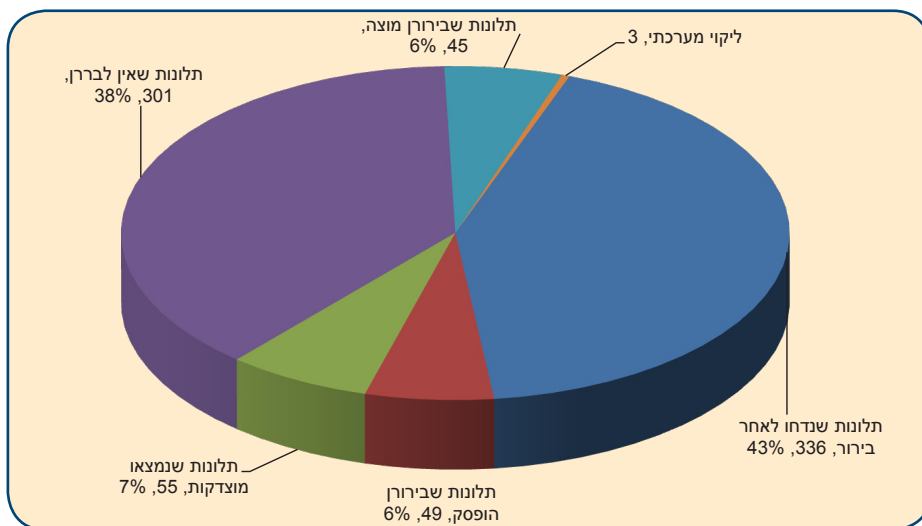
פרק 2

2.1 תרשים תנועת התלונות והתפלותן לסוגים בשנת 2014:

מספר התלונות שטופלו **אינו** כולל טיפול בפניות חוזרות במהלך שנת 2014.

תרשים 1: התפלגות ההחלטות שניתנו במהלך שנת 2014¹

1 הערות בדבר ליקויים מערכתיים קיימות גם בהחלטות שנסבכו על תלונות בעניינים אחרים שאינם ליקויים מסוג זה. ראו למשל, הדוגמאות המובאות בפרק 12.

2.2 התפלגות החלטות שניתנו בשנת 2014 במערכת השיפוט הכללית

החלטות סה"כ	שאין לבררן	הופסק בירור	נדחו לאחר בירור	ליקוי מערכתי	בירור מוצה	מוצדקות	בית משפט או בית דין
23	18	1	3	-	1	-	עליון
99	43	7	40	-	2	7	מחוזי
243	70	16	114	1	21	21	שלום
87	26	4	48	1	6	2	תביעות קטנות
21	5	1	10	-	4	1	תעבורה
14	5	1	7	1	-	-	עניינים מקומיים
9	2	-	7	-	-	-	נוער
144	57	3	69	-	7	8	משפחה
9	5	1	1	-	1	1	ארצי עבודה
39	12	2	22	-	1	2	אזורי עבודה
-	-	-	-	-	-	-	הנהלה
36	36	-	-	-	-	-	לא על שופט או על התנהגות שופט
724	279	36	321	3	43	42	סה"כ

התפלגות החלטות שניתנו בשנת 2014 בבתי הדין

החלטות סה"כ	שאין לבררן	הופסק בירור	נדחו לאחר בירור	ליקוי מערכתי	בירור מוצה	מוצדקות	בית דין
2	1	-	-	-	-	1	רבני גדול
59	20	12	15	-	1	11	רבני אזורי
3	-	1	-	-	1	1	שרעי
-	-	-	-	-	-	-	דרוזי
1	1	-	-	-	-	-	נוצרי
-	-	-	-	-	-	-	צבאי
65	22	13	15	-	2	13	סה"כ
789	301	49	336	3	45	55	סה"כ

לשם השוואה, להלן התפלגות ההחלטות שניתנו בשנת 2013, בחלוקה לערכאות:

במערכת השיפוט הכללית

סה"כ החלטות	שאין לבררן	הופסק בירור	נדחו לאחר בירור	כשל ניהולי	בירור מוצה	מוצדקות	בית משפט או בית דין
27	18	1	7	-	-	1	עליון
119	50	6	51	-	3	9	מחוזי
266	89	23	116	1	16	21	שלום
114	40	1	65	-	3	5	תביעות קטנות
20	8	2	8	-	2	-	תעבורה
21	4	1	12	-	2	2	עניינים מקומיים
7	2	1	4	-	-	-	נוער
153	45	8	77	-	6	17	משפחה
9	3	-	4	-	1	1	ארצי עבודה
55	11	5	24	-	3	12	אזורי עבודה
1	1	-	-	-	-	-	הנהלה
37	37	-	-	-	-	-	לא על שופט או על התנהגות שופט
829	308	48	368	1	36	68	סה"כ

התפלגות החלטות שניתנו בשנת 2013 בבתי הדין

סה"כ החלטות	שאין לבררן	הופסק בירור	נדחו לאחר בירור	כשל ניהולי	בירור מוצה	מוצדקות	בית דין
10	2	1	4	-	1	2	רבני גדול
56	9	10	22	-	-	15	רבני אזורי
3	-	2	1	-	-	-	שרעי
-	-	-	-	-	-	-	דרוזי
-	-	-	-	-	-	-	נוצרי
-	-	-	-	-	-	-	צבאי
69	11	13	27	-	1	17	סה"כ
898	319	61	395	1	37	85	סה"כ

תלונות שהוחלט לברר ותלונות שנמצאו מוצדקות

פרק 3

3.1 התפלגות התלונות שהוחלט לברר

מתוך 789 החלטות שניתנו בשנת 2014, בוררו לגופן 488 תלונות שהן 62% מכלל ההחלטות שניתנו (לגבי שאר 301 התלונות הוחלט שאין לבררן).

בירור תלונה שהוחלט לבררה (ושבירורה לא הופסק) יכול להסתיים באחת מהתוצאות הבאות:

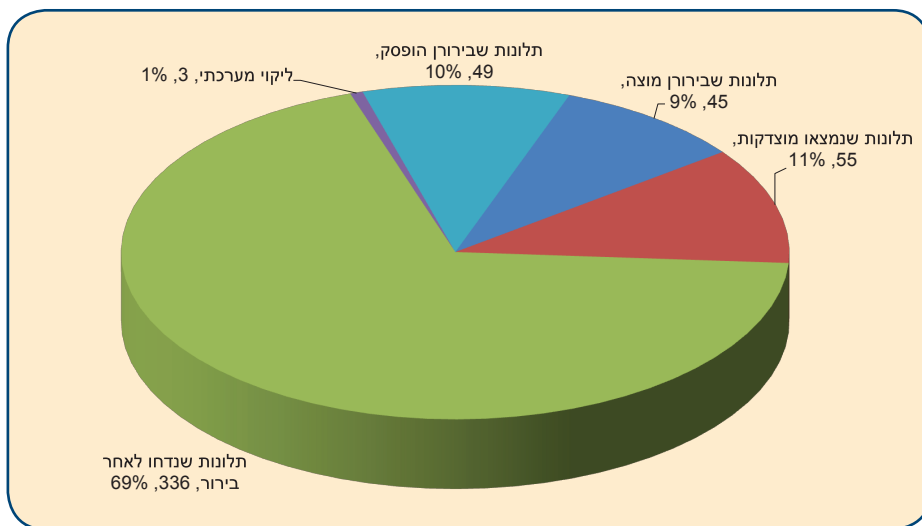
- ❖ **החלטה כי התלונה מוצדקת באופן מלא או חלקי** (סעיפים 22(א), (ב), (ד), (ה) לחוק הנציבות).
- ❖ **החלטה כי בירור התלונה מוצה.** כשבירור התלונה מעלה, כי הליקוי שנמצא בהתנהגותו של שופט אינו מגיע למדרגה המצדיקה קביעה כי התלונה מוצדקת, או משום שהבירור מוצה מסיבות אחרות.
- ❖ **החלטה כי התלונה בלתי מוצדקת.** סעיף 22(ג) לחוק הנציבות קובע, כי אחת התוצאות האפשריות לבירור המתקיים בנציבות היא הקביעה כי התלונה לא היתה מוצדקת. דחיית תלונה לגופה נעשית, בין היתר, כאשר לא נמצא ממש בטענות עובדתיות המועלות בה; כאשר הנטען נכון מבחינה עובדתית, אך אין בעובדות כדי להוות פגם נורמטיבי אתי; או כאשר עומדות שתי גירסאות סותרות, ואין לאחת מהן תמיכה אובייקטיבית. בחלק מהמקרים, אף שנדחת התלונה על השופט, כוללת ההחלטה הערות או המלצות. במקרים אחרים, כאשר נמצא שהליקוי הנטען הוא, על-פי טיבו, מזכירותי או מינהלי, נדחית התלונה על השופט והטיפול בליקוי שנמצא מועבר לטיפולו של מנהל בתי המשפט.
- ❖ **ליקוי מערכתי.** החלטה כי התלונה על השופט אינה מוצדקת, אולם נמצא ליקוי הנוגע לכלל המערכת השיפוטית.

488 התלונות שבוררו לגופן והטיפול בהן הסתיים במהלך התקופה, מתפלגות לפי סוג ההחלטה שניתנה כדלקמן:

336	תלונות, שהן 69% מכלל התלונות שבוררו לגופן (שהן 43% מתוך כלל התלונות שניתנה בהן החלטה), נמצאו בלתי מוצדקות.
55	תלונות, שהן 11% מכלל התלונות שבוררו לגופן (שהן 7% מתוך כלל התלונות שניתנה בהן החלטה), נמצאו מוצדקות.
49	תלונות, שהן 10% מכלל התלונות שבוררו לגופן (שהן 6% מתוך כלל התלונות שניתנה בהן החלטה), הסתיימו בהפסקת בירור.
45	תלונות, שהן 9% מכלל התלונות שבוררו לגופן (שהן 6% מתוך כלל התלונות שניתנה בהן החלטה), הסתיימו במיציוי הבירור.
3	תלונות, שהן 1% מכלל התלונות שבוררו לגופן, הסתיימו בקביעה כי מדובר בליקוי מערכתי ¹ .

סה"כ **488** תלונות

תרשים 2: התפלגות התלונות שבוררו לגופן, לפי סוג ההחלטה שניתנה

¹ כאמור, הערות בדבר ליקויים מערכתיים קיימות גם בהחלטות שנסבבו על תלונות בעניינים אחרים. ראו, למשל, הדוגמאות המובאות בפרק 12.

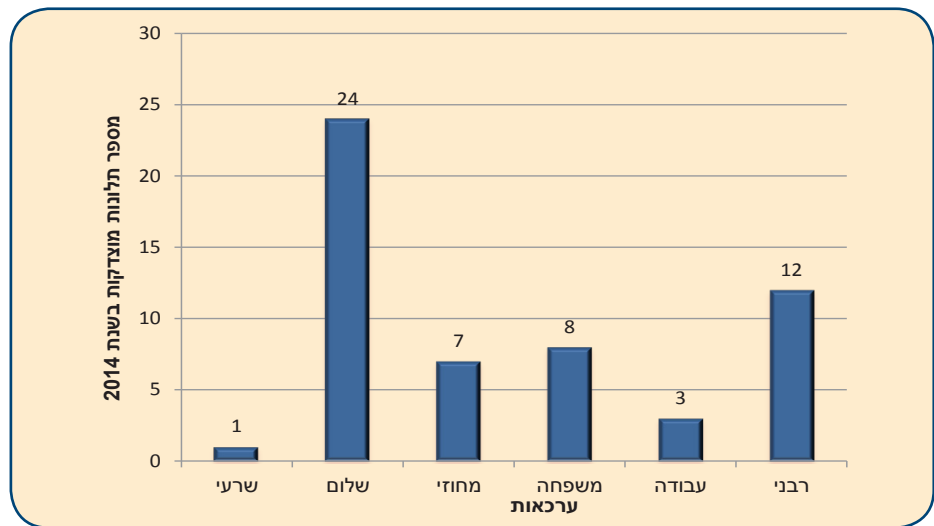
3.2 התפלגות התלונות המוצדקות לפי ערכאות

התפלגות התלונות שנמצאו מוצדקות במהלך שנת 2014 לפי ערכאות היא כדלקמן:

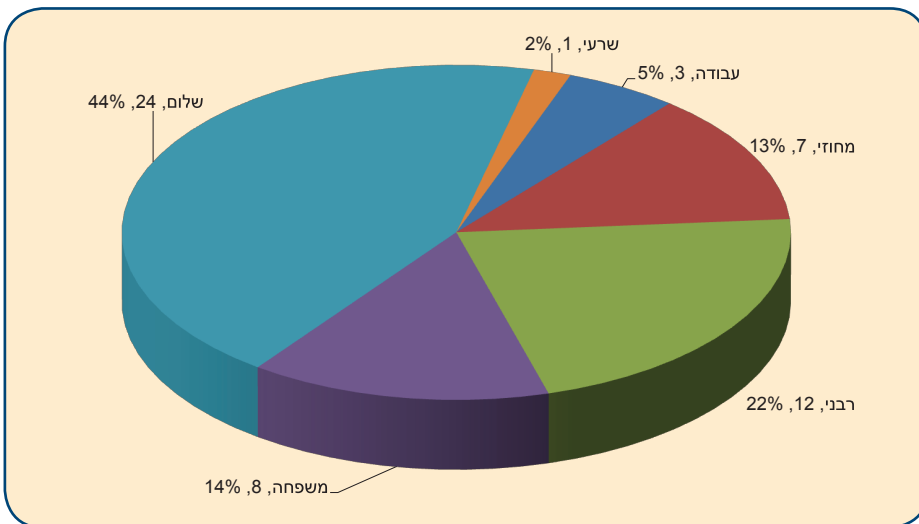
24	תלונות, שהן 44% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על בתי משפט השלום (כולל בית המשפט לתביעות קטנות, בית המשפט לנוער, בית המשפט לתעבורה ובית המשפט לעניינים מקומיים).
12	תלונות, שהן 22% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על בתי הדין הרבניים.
8	תלונות, שהן 14% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על בתי המשפט לענייני משפחה.
7	תלונות, שהן 13% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על בתי המשפט המחוזיים (כולל בתי המשפט לעניינים מנהליים).
3	תלונות, שהן 5% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על בתי הדין לעבודה.
1	תלונה, שהיא 2% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היתה על בית הדין השרעי.

סה"כ 55 תלונות

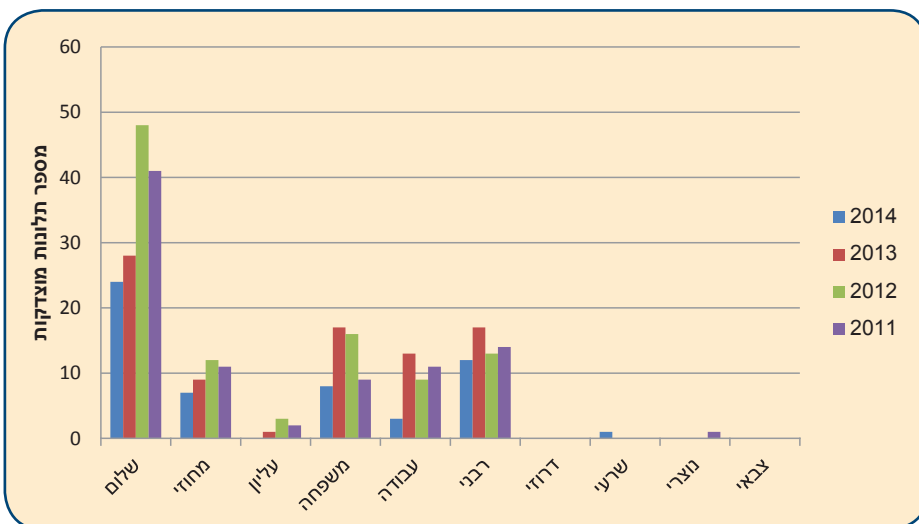
תרשים 3: התפלגות מספר התלונות המוצדקות, לפי ערכאות

תרשים 4: התפלגות התלונות המוצדקות, לפי ערכאות

תרשים 5: התפלגות מספר התלונות המוצדקות בשנים 2011-2014, לפי ערכאות

3.3 התפלגות התלונות המוצדקות לפי שופטים

בשנת 2014 נמצאו שופטים שלגבי כל אחד מהם ניתנה במהלך השנה יותר מהחלטה מוצדקת / החלטה לפיה הברור מוצה כדלקמן:

מספר שופטים/רשמים	מוצדקת	בירור מוצה	ערכאה
6	1	1	בית משפט שלום, בית משפט מחוזי, בית משפט לענייני משפחה, בית דין שרעי, בית דין לעבודה
2	2	1	בית משפט שלום, בית משפט לענייני משפחה
2	2	-	בית משפט שלום
3	-	2	בית משפט שלום

נוסף על כך נמצאו 3 תלונות מוצדקות ובירור מוצה אחד על שני דיינים מבית דין רבני אזורי.

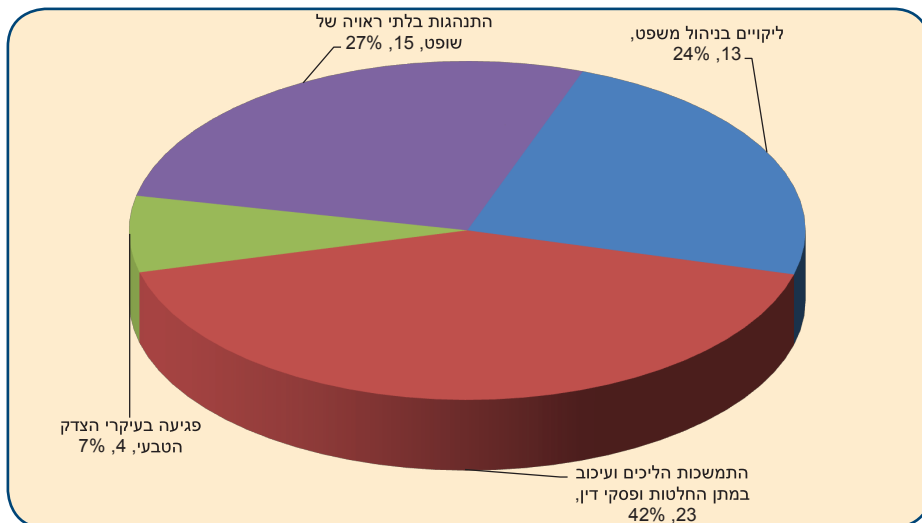
3.4 התפלגות התלונות המוצדקות לפי סוגן

התפלגות 55 התלונות שנמצאו מוצדקות במהלך שנת 2014 לפי סוג ההחלטה שניתנה, היא כדלקמן:

- 23** תלונות, שהן **42%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על התמשכות הליכים ועל עיכוב במתן החלטות ופסקי דין.
- 15** תלונות, שהן **27%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על התנהגות בלתי ראויה.
- 13** תלונות, שהן **24%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על ליקויים בניהול משפט.
- 4** תלונות, שהן **7%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי.

סה"כ 55 תלונות

תרשים 6: התפלגות התלונות המוצדקות בשנת 2014, לפי סוג ההחלטה שניתנה

כעולה מהנתונים, 42% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות היו על התמשכות הליכים ועל עיכוב במתן החלטות ופסקי דין. בשנת 2013 עמד שיעורן של תלונות אלה (מתוך כלל התלונות שנמצאו מוצדקות בשנת 2013) על שיעור גבוה יותר - 46%. 27% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות בשנת 2014 היו על התנהגות בלתי ראויה של שופט. בשנת 2013 עמד שיעורן של תלונות אלה (מתוך כלל התלונות שנמצאו מוצדקות בשנת 2013) על 21%.

פרק 4 | תלונות שביורן הופסק

כאמור בסעיף 21 לחוק הנציבות, בסמכות הנציב להפסיק בירור תלונה במקרים הבאים:

(א) אם נוכח הנציב "שהתקיימה אחת העילות המצדיקות שלא לפתוח בבירורה" של תלונה;

(ב) אם "המתלונן ביטל את תלונתו", במפורש או במשתמע, משלא סיפק לנציבות פרטים חיוניים לשם הבירור (כגון מספר תיק בית המשפט עליו הוא מלין), על אף שהתבקש לכך;

(ג) אם "ענין התלונה בא על תיקונו". בסעיף זה נעשה שימוש כאשר העניין נשוא התלונה בא על תיקונו בסמוך לאחר הגשת התלונה וטרם מתן ההחלטה בה.

במהלך שנת 2014 הופסק בירורן של **49** תלונות, שהן **10%** מכלל התלונות שבוררו לגופן.

כך, למשל, הופסק בירור תלונה לאחר שהמתלונן ביקש לבטל אותה (מספרינו 379/14, 744/14, ועוד); הופסק בירור תלונה מאחר שהמתלונן לא המציא פרטים כפי שנתבקש (מספרינו 86/14, 123/14, ועוד). במקרה אחר הופסק בירור תלונה לאחר שהעניין נשוא התלונה בא על תיקונו (מספרינו 553/14, ועוד).

פרק 5 | תלונות שאין לברר

בפרק זה תובאנה אחדות מן התלונות בשנת 2014 שעל פי חוק הנציבות אין לבררן והן נדחו על הסף, לפי עילות הדחיה המפורטות בסעיפים 17 ו-18 לחוק.

❖ תלונה שאינה על שופט (סעיף 17(א))

סעיף 17(א) לחוק הנציבות קובע כי אין לברר תלונה ש"אינה על שופט או שאינה בענין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול משפט על-ידיו".

בהתאם לאמור בסעיף זה, לא בוררו במהלך שנת 2014, בין היתר, תלונות שהוגשו על מפקח על רישום המקרקעין (מספריו 349/14, 551/14, 558/14, 39/14, ועוד); על יו"ר ועדת ערר מחוזית (מספרו 631/14); על התנהגות עורך דין (מספרו 278/14); על מזכירות בית משפט/בית דין (מספריו: 18/14, 215/14), ועוד.

בנוסף, לא בוררו תלונות על רשמי הוצאה לפועל, והטיפול בהן הועבר להנהלת בתי המשפט או לאחראי על בירור תלונות נגד רשמי הוצאה לפועל ברשות האכיפה והגבייה, לפי העניין (מספריו 61/14, 305/14, 524/14, ועוד).

במהלך שנת 2014 לא בוררו לפי סעיף 17(א) לחוק הנציבות, 36 תלונות, שהן 12% מכלל התלונות שאין לבררן.

❖ תלונה קנטרנית, טורדנית או עוסקת בזוטי דברים (סעיף 17(ב))

סעיף 17(ב) לחוק הנציבות קובע, כי אין לברר תלונה שהיא "קנטרנית או טורדנית על פניה או עוסקת בזוטי דברים".

במהלך שנת 2014 לא בוררו על פי סעיף 17(ב) לחוק הנציבות, 11 תלונות, שהן 4% מכלל התלונות שאין לבררן.

❖ תלונה שעניינה שאלה משפטית או ראייתית מהותית או החלטה הניתנת לערעור (סעיף 17(ג), סעיף 17(ד) וסעיף 18(א)(2))

סעיפים 17(ג) ו-17(ד) לחוק הנציבות קובעים, כי אין לברר תלונה כאשר עניינה "בשאלה משפטית או ראייתית מהותית" או כאשר "התלונה היא בענין הניתן לערעור על פי

דין, למעט בענין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול המשפט על-ידיו”.

במהלך שנת 2014 לא בוררו 230 תלונות, שהן 76% מכלל התלונות שאין לבררן, מן הטעם שעניין שאלה משפטית או ראייתית מהותית או החלטה הניתנת לערעור. כלומר, חלק נכבד של התלונות שאין לבררן נדחו מטעם זה.

בהתאם לאמור, לא בוררו תלונות על החלטות או פסקי דין שהיו בבחינת “ערעור”. כך, לדוגמא, לא בוררו תלונות על כך שהחלטות שניתנו הן שגויות או על גובה הוצאות משפט שנפסקו (מספרינו 88/14, 113/14, 746/14, ועוד).

❖ **תלונה שהיא בקשה לפסלות שופט (סעיפים 17(5) ו-18(ב))**

סעיף 17(5) לחוק קובע כי הנציב לא יברר תלונה שעניינה:

”בקשה של בעל דין ששופט פלוני יפסול עצמו מלישב בדין כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט; כללה התלונה נוסף על בקשת הפסלות כאמור עניינים שרשאי הנציב לברר לפי הוראות חוק זה, יברר הנציב את אותו החלק שבו לא התבקשה פסלות השופט כאמור”.

סעיף 18(ב) לחוק קובע, כי הנציב רשאי להימנע מלברר תלונה המתאימה יותר להתברר כטענת פסלות מלשבת בדין.

במהלך שנת 2014 לא בוררו 3 תלונות, שהן 1% מכלל התלונות שאין לבררן, מן הטעם שעניין בקשת פסלות.

❖ **תלונה על מעשה שמתנהלת בשלו חקירה במשטרה או שהוגשה בשלו קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים (סעיף 17(6))**

במהלך שנת 2014 הוגשה תלונה אחת בקטגוריה זו (מספרנו 220/14).

❖ **תלונה המוגשת לאחר שנה מיום האירוע או מיום מתן פסק הדין (סעיף 18(א)(1))**

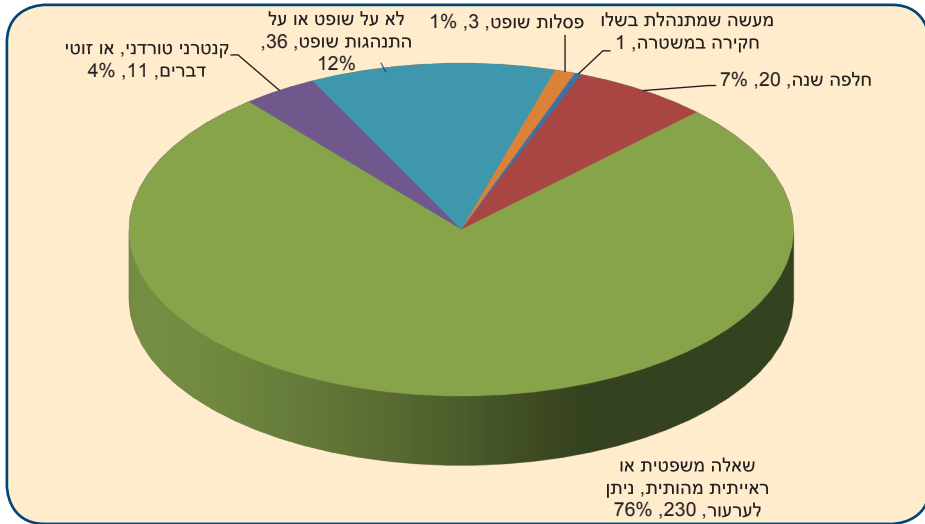
סעיף 18(א)(1) לחוק קובע, כי אין לברר תלונה “לאחר שעברה שנה מיום המעשה שעליו נסבה התלונה או מהיום שעילת התלונה נודעה למתלונן, או מיום מתן פסק הדין בעניינו בהליך שאליו מתייחסת התלונה, לפי המאוחר”, אלא אם כן מצא הנציב שקיימת סיבה מיוחדת המצדיקה את בירורה.

הקושי לברר עניין שחלף זמן רב ממועד התרחשותו, הוא שעומד בבסיס סעיף זה.

במהלך שנת 2014 לא בוררו 20 תלונות, שהן 7% מכלל התלונות שאין לבררן, מן הטעם שהוגשו לאחר חלוף שנה מיום האירוע או מיום מתן פסק הדין, ומשלא נמצאה סיבה מיוחדת המצדיקה את בירורן (מספרינו 13/859, 14/43, 14/445, ועוד).

תרשים 7: התפלגות החלטות בתלונות שאין לבררן

התפלגות התלונות על בתי המשפט ובתי הדין

פרק 6

בפרק זה תובא סקירה תמציתית ויובאו נתונים סטטיסטיים על תלונות שהוגשו והחלטות שניתנו על בתי המשפט במערכת הכללית - בית המשפט העליון, בית המשפט המחוזי ובית משפט השלום - ובתי הדין.

6.1 בית המשפט העליון

בבית המשפט העליון כיהנו בשנת 2014 15 שופטים ושני רשמים. ואלה הנתונים המתייחסים לשנת 2014, באשר למספר התיקים העיקריים שנפתחו בשנה זו בבית המשפט העליון, מספר התיקים העיקריים שנסגרו ומלאי התיקים העיקריים (הנתונים מעודכנים ליום 31.12.14):¹

מלאי תיקים עיקריים	מספר התיקים העיקריים שנסגרו	מספר התיקים העיקריים שנפתחו
3,574	3,852	3,642

6.1.1 התפלגות התלונות לפי סוג החלטה

במהלך שנת 2014 התקבלו 24 תלונות על שופטים בבית המשפט העליון, ולא נמצאו תלונות מוצדקות על בית משפט זה. סך הכל, ניתנו החלטות ב- 23 תלונות המתפלגות לפי סוג ההחלטה כדלקמן:

- 18 תלונות, שהן 78% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נקבע שאין לבררן.
- 3 תלונות, שהן 13% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נדחו לאחר בירור.
- 1 תלונה, שהיא 4.5% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, הופסק הבירור.
- 1 תלונה, שהיא 4.5% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, מוצה הבירור.

סה"כ 23 תלונות

1 הנתונים מתייחסים לתיקים עיקריים בלבד ואינם כוללים הליכים המתנהלים בפני דן יחיד.

6.2 בתי המשפט המחוזיים

6.2.1 נתוני הנהלת בתי המשפט

להלן נתוני הנהלת בתי המשפט המתייחסים לשנת 2014, אשר למספר התיקים שנפתחו בשנה זו בבתי המשפט המחוזיים, מספר התיקים שנסגרו ומלאי התיקים (הנתונים מעודכנים ליום 31.12.14):

מלאי	מספר התיקים שנסגרו	מספר התיקים שנפתחו
48,580	58,669	63,327

על פי נתוני הנהלת בתי המשפט, להלן התפלגות מספר השופטים שכיחנו בבתי המשפט המחוזיים בשנת 2014:

53 שופטים	בית המשפט המחוזי תל אביב:
34 שופטים	בית המשפט המחוזי מרכז:
32 שופטים	בית המשפט המחוזי חיפה:
27 שופטים	בית המשפט המחוזי ירושלים:
22 שופטים	בית המשפט המחוזי באר שבע:
14 שופטים	בית המשפט המחוזי נצרת:
182 שופטים	סה"כ:

6.2.2 התפלגות התלונות לפי סוג החלטה

במהלך שנת 2014 התקבלו **96** תלונות על שופטים בבתי המשפט המחוזיים. סך הכל, ניתנו החלטות ב- **99** תלונות המתפלגות לפי סוג ההחלטה כדלקמן:

43	תלונות, שהן 44% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נקבע שאין לבררן.
40	תלונות, שהן 40% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נדחו לאחר בירור.
7	תלונות, שהן 7% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נמצאו מוצדקות.
7	תלונות, שהן 7% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, הופסק בירורן.
2	תלונות, שהן 2% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, מוצה בירורן.

סה"כ 99 תלונות

6.2.4 התפלגות התלוונות המוצדקות

על בתי המשפט המחוזיים נמצאו 7 תלוונות מוצדקות. שתי תלוונות נסבו על התמשכות הליכים; שתי תלוונות היו על התנהגות בלתי ראויה; שתי תלוונות אחרות היו על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי, ותלוונה אחת הייתה על ליקוי בניהול משפט.

התפלגות התלוונות המוצדקות לפי בתי המשפט

תלוונות על בית המשפט המחוזי תל אביב.	3
תלוונות על בית המשפט המחוזי נצרת.	2
תלוונה על בית המשפט המחוזי מרכז.	1
תלוונה על בית המשפט המחוזי חיפה.	1

סה"כ 7 תלוונות

6.3 בתי משפט השלום

הנתונים המובאים להלן מתייחסים לכלל בתי המשפט הנכללים תחת הכותרת "בית משפט שלום", והם: בתי המשפט לנוער, בתי המשפט לעניינים מקומיים, בתי המשפט לתביעות קטנות ובתי המשפט לתעבורה.

6.3.1 נתוני הנהלת בתי המשפט

להלן נתוני הנהלת בתי המשפט המתייחסים לשנת 2014, אשר למספר התיקים שנפתחו בשנה זו בבתי משפט השלום, מספר התיקים שנסגרו ומלאי התיקים (הנתונים מעודכנים ליום 31.12.14):

מלאי	מספר התיקים שנסגרו	מספר התיקים שנפתחו	בתי משפט השלום (ללא בתי משפט לענייני משפחה)
300,645	571,737	550,606	

על פי נתוני הנהלת בתי המשפט, להלן התפלגות מספר השופטים שכהנו בבתי משפט השלום בשנת 2014:

98 שופטים	מחוז תל אביב:
73 שופטים	מחוז המרכז:
67 שופטים	מחוז חיפה:
46 שופטים	מחוז הדרום:

6.3.3 התפלגות התלונות לפי סוג ההחלטה שניתנה בהן בשנת 2014 בהשוואה לשנת 2013

מספר תלונות בשנת 2013	מספר תלונות בשנת 2014	
28	24	מוצדקות
205	179	נדחה לאחר בירור
28	22	הפסקת הבירור
143	106	אין לברר
23	31	בירור מוצה
1	3	ליקוי מערכתי/כשל ניהולי
428	365	סה"כ

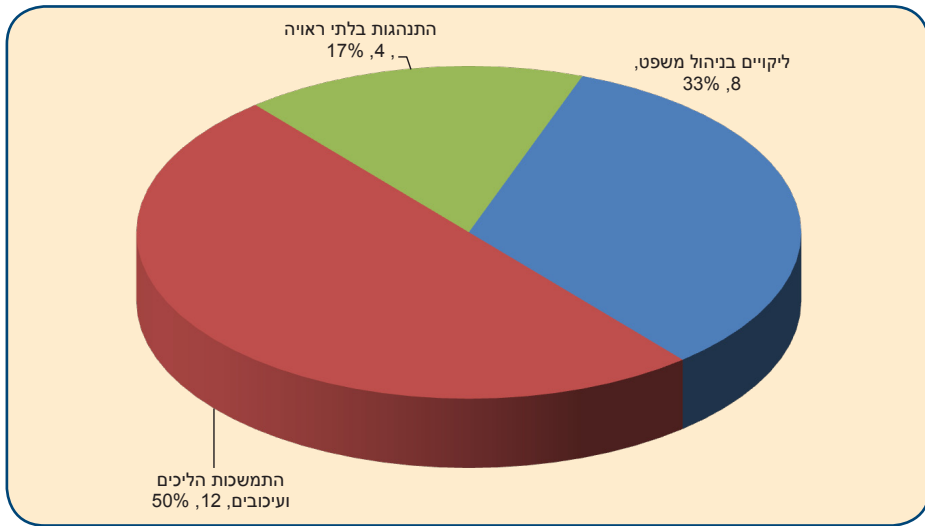
6.3.4 התפלגות התלונות המוצדקות

- 12** תלונות, שהן **50%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על התמשכות הליכים ועל עיכוב במתן החלטות ופסקי דין.
- 8** תלונות, שהן **33%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על ליקוי בניהול משפט.
- 4** תלונות, שהן **17%** מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על התנהגות בלתי ראויה.

סה"כ 24 תלונות

תרשים 10: התפלגות התלונות המוצדקות על בתי משפט השלום

התפלגות 24 תלונות המוצדקות לפי בתי המשפט

תלונות על בתי משפט השלום במחוז חיפה.	6
תלונות על בתי משפט השלום במחוז תל אביב.	5
תלונות על בתי משפט השלום במחוז ירושלים.	5
תלונות על בתי משפט השלום במחוז מרכז.	4
תלונות על בתי משפט השלום במחוז דרום.	2
תלונות על בתי משפט השלום במחוז צפון.	2

סה"כ 24 תלונות

6.3.5 התפלגות התלונות המוצדקות על בתי משפט השלום השונים בהשוואה לשנת 2013

מספר תלונות מוצדקות בשנת 2013	מספר תלונות מוצדקות בשנת 2014	ערכאה
21	21	בית משפט שלום
5	2	בית משפט לתביעות קטנות
-	1	בית משפט לתעבורה
2	-	בית משפט לעניינים מקומיים
-	-	בית משפט לנוער
28	24	סה"כ

6.4 בתי המשפט לענייני משפחה

בתי המשפט לענייני משפחה הוקמו מכוח חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 והם פועלים במסגרת בתי המשפט הכלליים.

התלונות על שופטי בית המשפט לענייני משפחה מצביעות על מספר בעיות וקשיים שהם ייחודיים בטיבם, או בעוצמתם, לבית משפט זה. עם הקשיים האלה מתמודדים שופטי בתי המשפט לענייני המשפחה מדי יום ביומו. בין הקשיים האלה יש למנות את אופיים המיוחד של הדיונים, היחסים הטעונים בין הצדדים והמורכבות הרגשית הכרוכה בחלק ניכר מהסכסוכים. קיום הדיון בדלתיים סגורות משפיע אף הוא על האווירה השורה באולם הדיונים, שהיא "אינטימית" יחסית ופורמאלית פחות מאשר בדיון המתקיים בדלתיים פתוחות. חשיבות מיוחדת נודעת גם להקפדה על מתן החלטות או סיומם של ההליכים תוך פרק זמן סביר.

מאפיין נוסף של ההליכים בבית המשפט לענייני משפחה נוגע למדיניות הנקוטה בו, לפיה יש לנסות, ככל שניתן, להביא ליישוב הסכסוך בהסכמה. מדיניות זו מבוססת על ההכרה שהסכמת הצדדים בסכסוכי משפחה משרתת את היחסים ביניהם בטווח הארוך ומונעת הסלמת הסכסוך, במיוחד כאשר מעורבים בו קטינים. בלי להפחית מחשיבותו של הפתרון המוסכם על הצדדים, גורמת ההמתנה להבשלת פתרון כזה לא אחת להתמשכות בלתי סבירה של ההליכים. הניסיון להביא את הצדדים לכלל פשרה או הסכמה מעורר גם הוא, לעתים, תרעומת הבאה לידי ביטוי בתלונות.

6.4.1 נתוני הנהלת בתי המשפט

להלן נתוני הנהלת בתי המשפט, המתייחסים לשנת 2014, אשר למספר התיקים שנפתחו בשנה זו בבתי המשפט לענייני משפחה, מספר התיקים שנסגרו ומלאי התיקים (הנתונים מעודכנים ליום 31.12.14):

מלאי	מספר התיקים שנסגרו	מספר התיקים שנפתחו
44,032	75,683	71,643

על פי נתוני הנהלת בתי המשפט, להלן התפלגות מספר השופטים שכיהנו בבתי משפט לענייני משפחה בשנת 2014:

מחוז המרכז:	14 שופטים
מחוז תל אביב:	14 שופטים
מחוז חיפה:	13 שופטים
מחוז הדרום:	9 שופטים
מחוז ירושלים:	8 שופטים
מחוז הצפון:	6 שופטים
סה"כ	64 שופטים

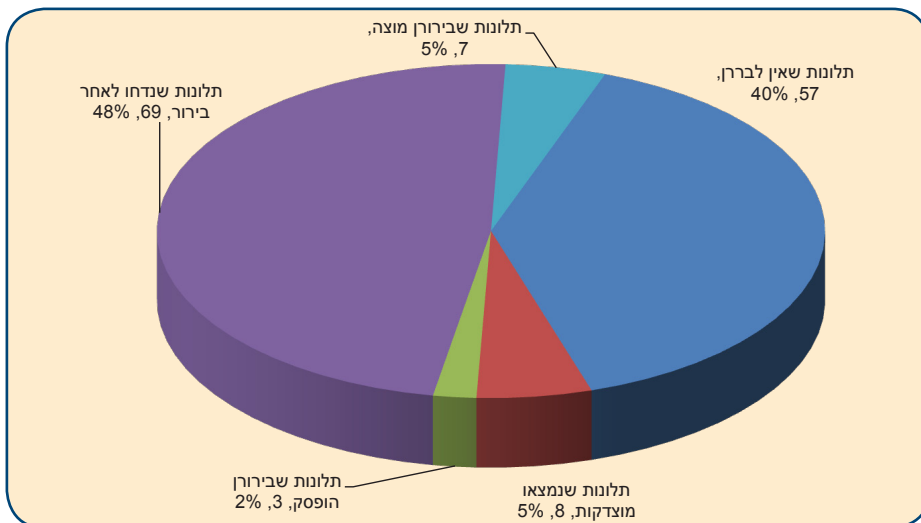
6.4.2 התפלגות התלונות לפי סוג החלטה

במהלך שנת 2014 התקבלו 144 תלונות על שופטים בבתי המשפט לענייני משפחה. בסך הכל ניתנו החלטות ב- 144 תלונות המתפלגות לפי סוג החלטה כדלקמן:

69	תלונות, שהן 48% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נדחו לאחר בירור.
57	תלונות, שהן 40% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נקבע שאין לבררן.
8	תלונות, שהן 5% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נמצאו מוצדקות.
7	תלונות, שהן 5% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, מוצה בירורן.
3	תלונות, שהן 2% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, הופסק בירורן.

סה"כ 144 תלונות

תרשים 11: התפלגות התלונות שניתנה בהן החלטה על בתי משפט לענייני משפחה

6.4.3 התפלגות התלונות לפי סוג ההחלטה שניתנה בהן בשנת 2014 בהשוואה לשנת 2013

מספר תלונות בשנת 2013	מספר תלונות בשנת 2014	
17	8	מוצדקות
77	69	דחייה לאחר בירור
8	3	הפסקת הבירור
45	57	אין לברר
6	7	בירור מוצה
153	144	סה"כ

6.4.4 התפלגות התלונות המוצדקות

על בתי המשפט לענייני משפחה נמצאו 8 תלונות מוצדקות. מחציתן נסבה על התנהגות בלתי ראויה; 3 תלונות נסבו על התמשכות הליכים, ותלונה אחת הייתה על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי.

התפלגות התלונות המוצדקות לפי בתי המשפט

תלונות על בית המשפט לענייני משפחה במחוז תל אביב.	5
תלונות על בתי המשפט לענייני משפחה במחוז מרכז.	2
תלונה על בית משפט לענייני משפחה במחוז דרום.	1

סה"כ 8 תלונות

6.5 בתי הדין לעבודה

6.5.1 נתוני הנהלת בתי המשפט

להלן נתוני הנהלת בתי המשפט המתייחסים לשנת 2014, אשר למספר התיקים שנפתחו בשנה זו בבתי הדין לעבודה (בית הדין הארצי לעבודה ובתי הדין האזוריים), מספר התיקים שנסגרו ומלאי התיקים (הנתונים מעודכנים ליום 31.12.14):

מלאי	מספר התיקים שנסגרו	מספר התיקים שנפתחו
46,608	54,148	55,412

על פי נתוני הנהלת בתי המשפט, להלן התפלגות מספר השופטים שכיהנו בבתי הדין לעבודה בשנת 2014:

6 שופטים (ורשם אחד)	בית הדין הארצי לעבודה:
22 שופטים	בית הדין האזורי לעבודה תל אביב:
13 שופטים	בית הדין האזורי לעבודה חיפה:
7 שופטים	בית הדין האזורי לעבודה באר שבע:
7 שופטים	בית הדין האזורי לעבודה ירושלים:
6 שופטים	בית הדין האזורי לעבודה נצרת:
61 שופטים²	סה"כ

6.5.2 התפלגות התלונות לפי סוג החלטה

במהלך שנת 2014 התקבלו **53** תלונות על שופטים בבתי הדין לעבודה (**10** תלונות מהן הוגשו על בית הדין הארצי לעבודה), וניתנו **48** החלטות בתלונות.

על **בית הדין הארצי לעבודה** ניתנו החלטות ב-**9** תלונות, המתפלגות לפי סוג ההחלטה כדלקמן:

² על פי נתוני הנהלת בתי המשפט, במהלך שנת 2014 פרשו מכס השיפוט 31 שופטים מבתי המשפט במערכת הכללית ובתי הדין לעבודה.

תלונות, שהן 56% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נקבע שאין לבררן.	5
תלונה, שהיא 11% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, הופסק בירורה.	1
תלונה, שהיא 11% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נדחתה לאחר בירור.	1
תלונה, שהיא 11% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, מוצה בירורה.	1
תלונה, שהיא 11% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נמצאה מוצדקת.	1

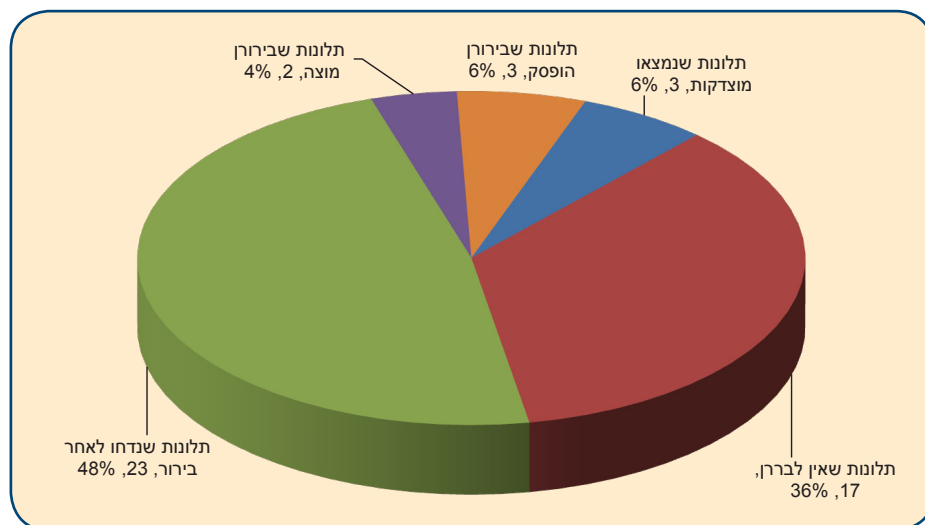
סה"כ 9 תלונות

39 ההחלטות על **בתי הדין האזוריים לעבודה** מתפלגות לפי סוג ההחלטה כדלקמן:

תלונות, שהן 56% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נדחו לאחר בירור.	22
תלונות, שהן 31% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נקבע שאין לבררן.	12
תלונות, שהן 5% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נמצאו מוצדקות.	2
תלונות, שהן 5% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, הופסק בירורן.	2
תלונה, שהיא 3% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, מוצה בירורה.	1

סה"כ 39 תלונות

תרשים 12: התפלגות כל התלונות שניתנה בהן החלטה על בתי הדין לעבודה

6.5.3 התפלגות התלונות לפי סוג ההחלטה שניתנה בהן בשנת 2014 בהשוואה לשנת 2013

מספר התלונות בשנת 2013	מספר התלונות בשנת 2014	
13	3	מוצדקות
28	23	דחייה לאחר בירור
5	3	הפסקת הבירור
4	2	בירור מוצה
14	17	אין לברר
64	48	סה"כ

6.5.4 התפלגות התלונות המוצדקות

על בית הדין הארצי לעבודה נמצאה תלונה מוצדקת אחת שנסכה על עיכוב במתן פסק דין. על בתי הדין האזוריים לעבודה נמצאו שתי תלונות מוצדקות, האחת על ליקוי בניהול משפט והשנייה על התנהגות בלתי ראוייה.

התפלגות התלונות המוצדקות לפי בתי הדין

- 1 תלונה על בית הדין האזורי לעבודה בתל אביב.
- 1 תלונה על בית הדין האזורי לעבודה בחיפה.
- 1 תלונה על בית הדין הארצי לעבודה.

סה"כ 3 תלונות

6.6 בתי הדין הרבניים

מערכת בתי הדין הרבניים מורכבת מבתי דין אזוריים ב-12 ערים ברחבי הארץ ומבית הדין הרבני הגדול.

6.6.1 נתוני הנהלת בתי הדין הרבניים

על פי נתוני הנהלת בתי הדין הרבניים, להלן התפלגות מספר הדיינים שכינהו בבתי הדין הרבניים בשנת 2014:

בית הדין הרבני הגדול: שני רבנים ראשיים (נשיא בית הדין הרבני הגדול, הרב הראשי האשכנזי) ו-2 דיינים.

בתי הדין האזוריים: 81 דיינים³.

6.6.2 התפלגות התלונות לפי סוג החלטה

במהלך שנת 2014 התקבלו **59** תלונות על דיינים בבתי הדין הרבניים (**4** מהן על בית הדין הרבני הגדול), וניתנו **61** החלטות בתלונות.

על **בית הדין הרבני הגדול** ניתנו החלטות ב-**2** תלונות, אחת נמצאה מוצדקת ואחרת נדחה על הסף.

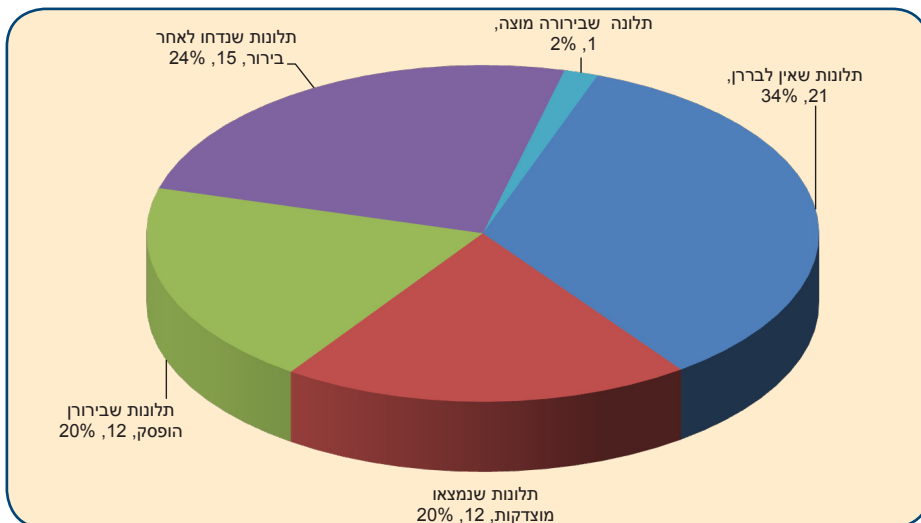
59 ההחלטות על **בתי הדין הרבניים האזוריים** מתפלגות לפי סוג ההחלטה כדלקמן:

20	תלונות, שהן 34% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נקבע שאין לבררן.
15	תלונות, שהן 25% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נדחו לאחר בירור.
12	תלונות, שהן 20% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, הופסק בירורן.
11	תלונות, שהן 19% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, נמצאו מוצדקות.
1	תלונה, שהיא 2% מכלל התלונות בהן ניתנה החלטה, מוצה בירורה.

סה"כ 59 תלונות

3 המנהלת בתי הדין הרבניים נמסר, כי נוכח מחסור בדיינים, ישנם דיינים היושבים בדין במספר בתי דין.

תרשים 13: התפלגות כל התלונות שניתנה בהן החלטה על בתי הדין הרבניים

6.6.3 התפלגות התלונות לפי סוג ההחלטה שניתנה בהן בשנת 2014 בהשוואה לשנת 2013

מספר תלונות בשנת 2013	מספר תלונות בשנת 2014	
17	12	מוצדקות
26	15	דחייה לאחר בירור
11	12	הפסקת הבירור
11	21	אין לברר
1	1	בירור מוצה
66	61	סה"כ

6.6.4 התפלגות התלונות המוצדקות

5	תלונות, שהן 42% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על התמשכות הליכים ועל עיכוב במתן החלטות ופסקי דין.
3	תלונות, שהן 25% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על ליקוי בניהול משפט.
3	תלונות, שהן 25% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היו על התנהגות בלתי ראויה.
1	תלונה, שהיא 8% מכלל התלונות שנמצאו מוצדקות, היתה על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי.

סה"כ 12 תלונות

התפלגות התלונות המוצדקות לפי בתי הדין

5	תלונות על בית הדין הרבני האזורי בירושלים.
2	תלונות על בית הדין הרבני האזורי בתל אביב.
2	תלונות על בית הדין הרבני האזורי בנתניה.
1	תלונה על בית הדין הרבני האזורי באשקלון.
1	תלונה על בית הדין הרבני האזורי ברחובות.
1	תלונה על בית הדין הרבני הגדול.

סה"כ 12 תלונות

6.7 בתי הדין השרעיים

בתי הדין השרעיים בישראל פועלים בשתי ערכאות, ערכאה ראשונה בשמונה בתי דין אזוריים וערכאת ערעור בבית הדין השרעי לערעורים. בכל אחד מבתי הדין האזוריים מכהן קאדי אחד הדין כדן יחיד בכל התיקים שבתחום שיפוטו.

על פי נתוני הנהלת בתי הדין השרעיים, בשנת 2014 כיהנו 10 קאדים בבתי הדין: שני קאדים בבית הדין השרעי לערעורים (אחד מהם נבחר לכהן כנשיא בית הדין השרעי לערעורים), ו- 8 קאדים בבתי הדין האזוריים (מהם כיהנו לסירוגין שני קאדים במינוי בפועל בבית הדין השרעי לערעורים).

בשנת 2014 התקבלו שלוש תלונות על בתי הדין השרעיים, וניתנו בהן החלטות (מספרנו 116/14, 118/14, 319/14).

6.8 בתי הדין הדרוזיים

בתי הדין הדרוזיים בישראל פועלים בשתי ערכאות, ערכאה ראשונה בשני בתי דין אזוריים (בעכו ובמסעדה), וערכאת ערעור בבית הדין הדרוזי לערעורים בעכו. בערכאה הראשונה מכהנים שלושה קאדים מד'הב. בבית הדין לערעורים מכהנים שני קאדים מד'הב.

בשנת 2014 לא התקבלו תלונות על בתי הדין הדרוזיים ולא ניתנו החלטות הנוגעות לבית דין זה.

6.9 בתי הדין הצבאיים

בשנת 2014 לא התקבלו תלונות על בתי הדין הצבאיים ולא ניתנו החלטות לגביהם.

6.10 בית דין של עדה נוצרית

בשנת 2014 התקבלה תלונה אחת על בית דין של עדה נוצרית, אשר נדחתה על הסף בהיעדר סמכות לברר אותה (מספרנו 761/14).

דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על התנהגות שופט

פרק 7

בפרק זה יובאו מספר דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על התנהגות שופט. כפי שהבהרנו בפרק 1, לדיבור "התנהגות שופט", שלושה היבטים עיקריים, המתייחסים לשלוש זירות שונות של פעילות השופט: **התנהגות באולם הדיונים; התבטאות בפסק דין או בהחלטה; התנהגות מחוץ לכס השיפוט.**

אשר להתנהגות הראויה של שופט בשבתו לדין ולהתבטאויותיו במהלך המשפט קובע כלל 11 לכללי אתיקה לשופטים, התשס"ז – 2007:

11". (א) בשבתו לדין ינהג שופט בנוכחים בדיון לפניו – בעלי דין, באי כוחם, עדים ובאי בית משפט אחרים – באורח מכובד, באורך רוח, במתינות, בסובלנות ובאדיבות, וישרה באולם בית המשפט אווירה נינוחה.

(ב) שופט יעשה כי גם אחרים ישמרו על כבודם של הנוכחים בדיון.

(ג) במהלך המשפט ובהחלטותיו בכתב יימנע שופט מהערות פוגעניות או מעליבות כלפי כל אדם.

(ד) ...

(ה) בהביעו דעה על אדם שלא היה צד להליכים, ייתן השופט דעתו לשאלה אם ניתנה הזדמנות לאותו אדם להציג ענינו כהלכה לפני בית המשפט".

במהלך שנת 2014 נמצאו **15** תלונות מוצדקות (**27%** מכלל התלונות המוצדקות) **בכל הערכאות**, שעניינן התנהגות בלתי ראויה של שופט.

להלן מספר דוגמאות להחלטות שניתנו.

❖ התבטאויות בלתי ראויות באולם

בדיון מקדמי בבית משפט לתעבורה התנהל דו שיח בין המתלונן (עורך דין) לבין השופט באשר לקרות התאונה נשאו כתב האישום שבסופו החליט המתלונן לכפור בשם מרשו (הנאשם) במיחוס לו בכתב האישום. לדברי המתלונן, השופט כעס ורגז על הכפירה באשמה, התבטא בצורה חריגה וציין, כי מי שיוזדה באשמה יוקל דינו ומי שכופר בכתב האישום יוטלו עליו סנקציות כדי שירתעו האחרים. המתלונן תמה כיצד זה השופט מאיים

על סנגור שאם לא יודה בעובדות כתב האישום בית המשפט ינהל כנגד הנאשם משפט ראווה 'למען יראו ויראו' ויחמיר בעונשו – וזאת עוד לפני שהוצג בפניו בדל ראייה מטעם התביעה ולפני שהעידו בפניו עדים כלשהם. הנציב קבע, כי אמירות השופט, שלא הוכחו, הן אמירות קשות, אשר יש בהן כדי להצדיק את מצוקת המתלונן. בית המשפט עצמו חש כי מוטב שהמשך הדיון יתקיים בפני שופט אחר, ונתער לבקשת פסלות שהגיש המתלונן. התלונה על ההתבטאויות הבלתי ראויות נמצאה מוצדקת (מספרנו 69/14, **תעבורה**).

מתלוננת הלינה, כי השופט שדן בתיק פנה אליה באומרו: "הגברת שם עם האדום בשורה שניה, את זונה? לא, סתם רציתי לדעת, לא, אני סתם שאלתי את השאלה לא אמרתי שאת זונה". בהחלטתו קבע הנציב, כי עצם השמעת האמירה אינה שנויה במחלוקת של ממש. המתלוננת לבשה סוודר אדום במהלך הדיון וקודם למתן עדותה ישבה בשורה שלאחר שולחן הפרקליטים. אמירתו של השופט הושמעה בעת שהיא כבר עמדה על דוכן העדים. השופט הסביר, כי בשאלה "האם את זונה – לא, סתם רציתי לדעת" כיוון ל"בדיחה המפורסמת" ובאמצעותה להמחיש את האפשרות לנקוט לשון הרע גם אם היא מנוסחת על דרך השאלה. גם בהתקיים דבר הלצה שכזו, הרי שלא הכל ערים לקיומה – ומכל מקום – מקומה לא היה, בניסבות העניין, באולם בית המשפט. הבחירה להדגים את דעתו של השופט בשאלה המופנית לאישה באולם ה"לובשת סוודר אדום" היתה צריכה לעורר בלבד את התחושה שהמתלוננת תזוהה, ולו גם בטעות, כנשוא ההתבטאות האומללה. גם אם לא כיוון השופט למתלוננת באמירה שבאה מפיו, עשויה הבוטות שבאמירה לפגוע גם בשומע הלא מעורב. הפעלה נכונה של שיקול הדעת היתה מונעת את הסיטואציה שנוצרה. שופט היושב בדיון צריך שיברור את מילותיו היטב ויהרהר בלבו, אם להשמיע אמירות שפר, קודם שהן יוצאות מפיו. את אשר חשב בליבו, אין יושבי האולם יודעים. את שיצא מפיו – הכל שומעים. השופט נדרש תמיד לנהוג בתבונה, בזהירות ובשיקול דעת. די בהעדרם של אלה, במקרה זה, כדי להצדיק את התלונה. הנציב מצא שלא להוסיף על כך, מאחר שהשופט אמור היה לסיים את תפקידו בקרוב, כפי שאכן ארע (מספרנו 75/14, **שלום**).

מתלונן התפרץ לדיון והתפלמס עם השופטת בעניינו של תיק שאינו קשור אליו, בו נתנה כבר החלטה. בתגובתה לתלונה אישרה השופטת, כי אמרה למתלונן, שלא יכניס אפו לעניינים לא לו. הנציב קבע, כי יתכן שניתן היה לנקוט בביטוי אחר, שלא היה נותן בידי המתלונן תחושה כמתואר בתלונתו. מובן גם, כי נימת דברים בהם נאמרת אמירה עשויה להשפיע על האופן בו היא נתפסת אצל השומע. בהערה זו מוצה הברור (מספרנו 820/13, **תעבורה**).

בדיון בערעור אמר השופט, כי הוא קורא רק את החומר אותו הוא מוצא לנכון לקרוא. הנציב קבע, כי דברי השופט אוששו כנראה אצל המתלונן (עורך דין) תחושות, שהתעוררו אצלו, לדבריו, גם בעבר, לפיהן השופט אינו בוחן תיקים המובאים בפניו כדבעי, דבר העשוי לגרום לזילות בית המשפט. כך הדבר גם אשר להערת השופט בעניין רמת

טיעוני המתלונן, התבטאות שהיוותה תגובה שאינה הולמת להתבטאות בלתי הולמת מצד המתלונן. ראוי היה למתלונן להימנע מהשמעת הערות עולבות כלפי בית המשפט אך כך גם ראוי היה, שהשופט ימנע מלהשיב בהערות פוגעניות מצדו. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 561/14, מחוזי).

באחת התלונות נטען, כי השופטת שישבה בדין צעקה על המתלוננת וביקשה ממנה לשבת בשקט. כשניסתה המתלוננת להבהיר, כי לא דיברה כלל, השיבה לה השופטת, כלשון התלונה, "בצהלולים סילסלה בלשונה ... כאילו היינו בחתונה", ולא נתנה לה לומר את דבריה, דבר שגרם לה לצאת מן האולם בוכה ונסערת. בתגובתה לתלונה מסרה השופטת, בין היתר, כי מאחר שהמתלוננת התפרצה במהלך הדיון, היא נתבקשה לצאת מן האולם ועשתה כן תוך כדי דיבורים לגופו של התיק והשמעת אמירות כלפי השופטת. או אז בית הדין מלמל בקול וברצף "לא, לא, לא, לא" תוך כדי יציאתה, על מנת שיוברה לה, כי דבריה לא ישמעו משלא ניתנה אותה עת הרשות לכך. השופטת הוסיפה, כי בית הדין אינו יודע להשמיע צהלולים. הנציב קבע, כי הבירור העלה גרסאות סותרות אשר להתנהלות הדיון. נראה כי המתלוננת הגיעה לדיון מתוחה ונסערת, בשל אופי התיבוע והצורך להיפגש עם הנתבע. ייתכן כי יחס קפדני פחות ורגיש יותר מצד השופטת היה יכול לאיין תחושות אלה או להפחיתן, שאז גם הדיון היה מתנהל על מי מנוחות. על כל פנים, גם אם בעל דין אינו שועה להוראת בית הדין, אין מקום לבזותו או לקטוע אותו ברצף של השמעת הברות שבאות לומר "אינני שומע אותך ויהי מה". בהערות אלו מוצה הבירור (מספרנו 300/14, אזורי עבודה).

סניגור הליון, בין היתר, כי שופטת דרשה שיתייצב בעצמו לדיון ולא יסתתר מאחורי גבו של עורך דין ממשרדו אותו שלח לדיון, שעה שהועלתה טענה כי דיון קודם נדחה לבקשת הסניגור לשווא. עם התייצבותו של הסניגור לדיון הרימה עליו השופטת, לטענתו, את קולה. בהחלטתו קבע הנציב, כי בית המשפט מוסמך להפנות שאלות לסניגור לא כל שכן שעה שנראה לכאורה, כי מהמידע שנמסר לבית המשפט עולים סתירות וחוסר בהירות. מובן, ששומה לעשות כן תוך הימנעות מהשמעת "הערות פוגעניות או מעליבות" (כלל 11(ג) לכללי אתיקה לשופטים, התשס"ז-2007), לא כל שכן שעה שהדבר נעשה באולם בפני כל הנוכחים בו. בנסיבות העניין נראה, כי המתלונן נהג שלא כהלכה. עם זאת, ראוי היה להימנע מעשיית שימוש בביטוי "הסתרות" וכן גם ראוי היה להימנע מהרמת קול. בהערות אלו מוצה הבירור (מספרנו 162/14, שלום).

עורך דין שייצג בני זוג בהליך לאישור הסכם ממון הליון, כי בדין שהתקיים בבית המשפט לענייני משפחה בבקשה לאישור ההסכם, ביקר אותו השופט באופן בוטה והשתלח בו תוך הטלת דופי במקצועיותו, ביושרו ובנאמנותו לצדדים. בפרוטוקול נרשם בעניין זה כי בית המשפט מטיל ספק אם האינטרסים של האשה באו לידי ביטוי בהסכם וספק אם המתלונן מייצג נאמנה את האינטרסים של שני הצדדים. הנציב קבע כי מחובתו של בית המשפט להסביר לבעלי הדין, לפני אישורו של הסכם ממון, את משמעות הוראותיו,

ולברר כי הם ערכו אותו בהסכמה חופשית. במקרה דנן, ביקש השופט למלא את חובתו על פי דין ולברר עם האישה כי ההסכם נערך מרצונה החופשי, לאחר שהבינה את הוראותיו ומשמעותיו. עם זאת, אמירותיו והתבטאויותיו החריפות של השופט במהלך הדיון, שחלקן נרשמו בפרוטוקול, יצרו אווירה לעומתית בין בני הזוג לבין עצמם, בינם לבין השופט ובינם לבין בא כוחם. מכך היה על השופט להימנע. הליך אישור ההסכם הוא הליך פורמלי שאינו מצריך דיון מהותי לגופן של הסוגיות הנכללות בו, וככלל, על בית המשפט להימנע מלהתערב בהסדרים הרכשיים הקבועים בו מתוך ניסיון לשנותו או להשיג איזון רכושי אחר ממה שהסכימו עליו הצדדים, אף אם הוא סבור – כפי שסבר השופט במקרה דנן – כי יש הסכמים "הוגנים ממנו". התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 723/13, משפחה).

❖ התבטאויות בלתי ראויות בהחלטה

מתלוננת, שהעידה כמומחית בבית המשפט, הלינה על יחסם של השופטים אליה במהלך הדיון ועל שנכתב לגביה בפסק הדין. אשר לפסק הדין ציין הנציב, כי שומה על בית המשפט לזכור, כי לעיתים משמשים עדים מומחים "שחקנים חוזרים" בבתי המשפט. משכך, כל התבטאות של בית המשפט הנוקטת עמדה ביקורתית כלפי עדותו של העד המומחה עשויה לפגוע בשמו הטוב, בפרנסתו ובאופק תעסוקתו. הנציב לא מצא שהיה בשימוש בפסק הדין, בביטויים כגון חוות דעת "מוטה", "מגמתית", "מכילה בקיעים רבים מספור", או בהגדרת המתלוננת כ"מהוססת", לא אמינה ומתפתלת", משום חריגה אסורה מן המקובל (מספרנו 520/14, מחוזי). להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה).**

בתלונה על כך שדיון בצו מניעה התקיים בהעדר המתלונן (עורך דין) קבע הנציב, כי לא היה מקום לקבוע דיון "מהרגע להרגע". למצער היה על השופט ליתן החלטה שתקצוב שהות קצרה בידי המתלונן להתייצב לדיון או לשלוח אליו מי מטעמו. השופט גם לא מצא לציין בפרוטוקול את דברי המתלונן לעוזרת המשפטית, כי הוא מצוי מחוץ לעיר ולא יוכל להתייצב בבית המשפט. הוא גם לא מצא לנכון להמתין להודעה שהמתלונן עמד להגיש, כפי שמסר לעוזרת המשפטית, דבר שאכן עשה באמצעות אחר. אם לא היה מוצא השופט צורך להחיש עד מאוד את מועד הדיון, יכול היה ליתן את הדעת לבקשתו החלופית של המתלונן, בהודעה שהגיש, לקבוע את הדיון לשעה מאוחרת יותר באותו יום, וליתן בה החלטה. כמו כן, לא היו בפני השופט נתונים די כדי לקבוע בהחלטה, כי עורכי דין נוספים מייצגים את בעלי הדין בתיק זה וכי מדובר בהתנהלות שלא בחוסר תום לב, במיוחד כך משלא נשמעה עמדתם ועמדתו של המתלונן בעניין זה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 332/14, שלום).

בהחלטה בעניין מינוי מומחה מטעם בית המשפט נכתב, בין היתר, כי מטבע הדברים יש לעורכי הדין רשת מסועפת של קשרים כאלה ואחרים עם מומחים. בהחלטה אחרת באותו תיק בעניין ביטול מינוי של מומחה נכתב, בין היתר, שנכון יהיה לשחררו מתפקידו שאם

לא כן הוא עלול להיגרר להליכים מיותרים בעתיד שאינם בהכרח קשורים בו ושאינם בשליטתו ובשליטת בית המשפט. המתלונן (עורך דין) מחה על הדברים שנכתבו וטען שמדובר בטענות אישיות נגדו. השופטת מסרה בתגובתה כי הדברים הוצאו מהקשרם, וההחלטות נכתבו בתום לב ומתוך התייחסות עניינית לעובדות. הנציב קבע, כי ניתן היה להסתפק בהחלטה עניינית בקשר למומחה, בלי צורך בתוספת המלים "רשת מסועפת של קשרים", שלא ניתן להתעלם מכך שעשויה לדבוק בהן קונוטציה שלילית, זאת גם למקרא ההחלטה כולה. אשר להחלטה הנוספת, היה מקום להסתפק בהסבר קצר לביטול המינוי, בלי להוסיף דברים מעבר לכך שפשרם, לגופו של עניין, סתום ובלתי מובן. על שופט להקפיד לנסח החלטותיו באופן ברור, תמציתי וענייני, ולהימנע מאמירות העשויות להתפרש שלא ככוונת מי שכתבן, בבחינת "כל המוסיף גורע". כך יימנע משופט הצורך להסביר בדיעבד את פשר כוונותיו. בכך מוצה הברור (מספרנו 579/14, **שלום**).

עורכת דין הלינה כי בהחלטה בפתקית שנתן שופט, בה דחה בקשה שהגישה בשם מרשה, נרשם שהייתה רשלנית. לטענתה, ההחלטה ניתנה בלי שהשופט איפשר לה להתגונן לפני כן, והיא נעשתה כלאחר יד, שכן לא התקיים דיון ביסודות עוולת הרשלנות, ואיש מהצדדים, בכלל זה מרשה, לא טען כי התרשלה. הנציב קבע, כי האמירה בהחלטת השופט באה בתגובה לנימוקי המתלוננת בבקשה, בה פירטה כיצד התנהלה בתיק וכיצד נפלה אצלה טעות. משכך, לא ניתן לומר שאותה אמירה בהחלטה היא בלתי רלבנטית, ואין נפקא מינה אם לא נטען לרשלנות מצד המתלוננת. בהקשר זה היפנה הנציב לחוות הדעת של הנציבה הקודמת ("ביקורת על עורך דין בפסק דין") (נציבות תלונות הציבור על שופטים, חוות דעת, מאמרים והרצאות (2008), 43), בה נאמר:

"מלאכת השיפוט כרוכה בהבעת דעה בפסק הדין על דברים המתגלים במהלך המשפט. חלק אינטגרלי ממנה הוא הערכת מהימנותם של עדים. הערכה כזו יכולה לפגוע קשות בזכות לכבוד ולשם טוב של אלה שנמצאו בלתי מהימנים. אלא שזכויות אלה אינן חסינות מפני הביקורת בפסק הדין כל עוד היא רלבנטית לצורך ההכרעה בדין. כך הדבר גם בהטחת ביקורת בעורך דין בגוף פסק הדין, שהוא מסמך פומבי, המתפרסם ברבים. עם זאת, יש והתנהלותו והתנהגותו של עורך הדין הם חלק אינטגרלי מן ההליך השיפוטי ויש בהן כדי להשפיע על מהלך המשפט ועל תוצאותיו. נראה כי במקרה כזה לגיטימי הוא למתוח ביקורת על כך בפסק הדין. אלא שאז צריך הדבר להיעשות בצורה מאופקת ומרוסנת ... קו הגבול בין אמירה לגיטימית לאמירה פוגענית ומיותרת בפסק הדין אינו תמיד קל לתחימה. ככל שהדברים בוטים יותר, קשים יותר ואינם דרושים להכרעה במשפט, כך לא תתקבלנה הקביעות כדרושות וככשירות. ניתן לומר כי זוהי לכאורה שאלה של מידה ..." (עמ' 45-46).

אמנם במקרה דנן מדובר באמירה בהחלטה ולא בפסק דין, אולם אין מקום להבחנה בין הקריטריונים לבחינת האמירה בשני המקרים, והאמור לעיל כוחו יפה גם לכאן. עם כל ההבנה ללבה של המתלוננת, לא מצא הנציב כי במקרה זה חרג השופט באמירה מהרלבנטיות ומהמידה הראויה. מדובר באמירה קצרה, ממוקדת ועניינית אשר באה בתגובה ישירה לפרטים שמסרה המתלוננת. מובן שלא מדובר בקביעה לפיה הוכחו יסודות עוולת הרשלנות. בשולי הדברים הוסיף הנציב מדברי הנציבה הקודמת בחוות הדעת הנ"ל:

"האם ראוי ליידע את עורך הדין על הכוונה לכתוב עליו דברי ביקורת בפסק דין ולאפשר לו לומר את דברו. התשובה לכך היא חיובית. אלא שיש לעשות כן לא על ידי זימונו של עורך הדין לפני כתיבת פסק הדין, הליך זר להליך העיקרי, אלא על ידי העמדתו על התנהגותו והתנהלותו במהלך המשפט במהלך הדיונים. לשם כך ראוי הוא כי התנהגות כזו תמצא ביטוי בפרוטוקול ככל שניתן וכי עורך הדין יוזהר במהלך המשפט מפני האפשרות שדברי ביקורת על התנהגותו והתנהלותו ימצאו ביטוי בפסק הדין. באופן כזה יהיה עורך הדין מודע למתרחש ויכלכל צעדיו בהתאם..." (עמ' 46).

במקרה זה הועמדה המתלוננת על עמדתו של בית המשפט בענין נשוא התלונה קודם לפסק הדין. התלונה נדחתה (מספרנו 701/14, **שלום**).

באחת התלונות איימה שופטת על מתלוננת כי תעלה אותה "על טיל". האמירה באה לידי ביטוי בפרוטוקול והשופטת ציינה בתגובתה לתלונה, כי אכן האמירה לא הייתה מוצלחת. הנציב קבע, כי ראוי ששופט יימנע מלנקוט ביטויים מסוג זה כלפי בעלי הדין, וכי בנסיבות העניין, לא היה לאמירה מסוג זה מקום, גם לאור התנהגותה של המתלוננת בבית המשפט. אכן ניתן להבין את הקושי להתמודד עם התנהגות חריגה של בעלי דין – אלא שזהו גורלו של שופט ועליו לנהוג באיפוק. בירור התלונה מוצה (מספרנו 33/14, **משפחה**).

❖ הפעלת לחץ בלתי ראוי לפשרה

עורכת דין הלינה על התנהגותו של שופט כלפיה ועל הפעלת לחץ פסול לפשרה בתביעה כספית שהגישה מרשתה נגד מי שהיה ידוע בציבור שלה. לטענתה, בטרם החל השופט להכתיב את הסכמות הצדדים לפרוטוקול, ביקשה כי יירשם בפרוטוקול, כי מדובר בסילוק סופי ומוחלט של טענות התובעת (מרשתה של המתלוננת) כלפי הנתבע במסגרת תביעה זו, וכי אין בכך כדי לפגוע בהליכים הנוספים המתנהלים מחוץ לבית המשפט לענייני משפחה. בעקבות דברים אלה החל השופט, לטענתה, "במסכת השפלות, צעקות ועלבונות אישיים" נגדה. כאשר ביקשה להסביר מדוע מרשתה עומדת על סעיף זה, פנה אליה השופט באמרו: "שבי, שבי בשקט". לאחר מכן אמר, בנוכחות הצדדים ובאי כוחם: "יש עורכי דין שהסיוע המשפטי לא צריך לעבוד איתם. אני גם אדאג להגיד להם

שלא יעבדו עם עורכי דין כמוך". בשלב מסוים הורה לה השופט לשבת ופנה למרשתה באנגלית באמרו: "You have a very bad lawyer, she is not good for you". בירור התלונה העלה, כי לא הייתה מחלוקת על כך, שהשופט הציע לצדדים פשרה העולה על סכום התביעה, ושהמתלוננת דרשה כי בהסכם הפשרה ייכלל סעיף לפיו אין בפשרה בתיק זה כדי לפגוע בהליכים אחרים שמנהלת התובעת. דרישתה זו של המתלוננת עוררה את זעמו של השופט, אשר הרים עליה את קולו והתבטא כלפיה באופן בלתי הולם, תוך שהוא פוגע בה ומשפיל אותה. בהחלטת הנציב נאמר, כי אף אם סבר השופט, כי דרישתה של המתלוננת לכלול בהסכם הפשרה סעיף שאינו קשור לתיק זה, היא דרישה שגויה, לא היתה כל הצדקה לפגוע בה, להרים עליה את הקול או להתבטא כלפיה בצורה בלתי ראויה. התנהלות כזו חורגת מן המזג השיפוטי הנדרש משופט. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 881/13, **משפחה**).

מתלוננת הגישה תביעה למזונות בגירה נגד אביה. לדבריה, במהלך הדיון הפעילה עליה השופטת לחץ להיעתר להצעת האב לחבקה וגם ביקשה ממנה להיפגש עימו בבית קפה, פגישה שלא עלתה יפה. הנציב קבע, כי מבירור התלונה עולה, כי מדובר במתלוננת שחוותה בילדותה אלימות במשפחה ומגלה רגשות מעורבים ביחס לאביה, תגובה שהיא טבעית נוכח נסיבות חייה הקשות והסכסוך הטעון והממושך בין ההורים. מן התלונה ומפרוטוקול הדיון ניתן ללמוד כי חרף כל הקשיים, המתלוננת חפצה לחדש את הקשר עם אביה, עימו לא היתה בקשר בשנים האחרונות. במצב דברים זה, ניסתה השופטת לפעול בדיון לחידוש הקשר, דבר ראוי כשלעצמו. עם זאת בעשותה כן היה על השופטת לנהוג ביתר זהירות ורגישות נוכח העמדה האמביוולנטית שהביעה המתלוננת בדיון ביחס לדרכי חידוש הקשר. הגם שהמתלוננת אינה קטינה עוד ועשתה מאמצים ראויים לציון להשתקם, הרי נוכח גילה הצעיר, פגיעותה וחששה מפני אביה, ראוי היה, כי השופטת תברר עימה, אם הסכמתה לקבל חיבוק מידי האב, לאחר נתק של שנים ובעיצומו של הליך משפטי, ניתנת מרצון חופשי ולא מתוך לחץ או חשש, ובוודאי שלא תדחק בה לקבל באולם בית המשפט את החיבוק, שנחווה על ידי המתלוננת כתקיפה. הוא הדיון ביחס להצעה, כי המתלוננת תפגש עם האב בבית קפה לבדה, בלי ליווי באת כוחה, במצב בו קיימת אינדיקציה מובהקת ליחסי כוח בלתי מאוזנים ובלתי שיוויוניים. ספק רב אם ראוי היה, במחוי דיון משפטי ובמהלכו, ליצור באופן מלאכותי קרבה פיזית ואינטימיות בין האב לבתו, מקום שזו אינה קיימת זה שנים רבות. על בית המשפט להיות ער למגבלות שהוא צריך לשים לעצמו בעת שהוא מפעיל את סמכותו השיפוטית במצבים מורכבים, היאים לטיפול חוץ-משפטי. התוצאה הבלתי רצויה של הדיון מוכיחה את הסכנות של החרیגה מן הזהירות והאיפוק הנדרשים משופט המשפחה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 541/14, **משפחה**).

❖ **התנהגות שופט מחוץ לכס השיפוט**

שופט שכיהן בבית המשפט לעניינים מקומיים התגורר בשכירות בדירה שפוצלה שלא כדין לשתי דירות. השופט עידכן בעניין את מנהליו ובראשם נשיא בית המשפט, והובהר לו, כי שוכר אינו נושא בכל אחריות למצבה התכנוני של הדירה או לשימוש שנעשה בה לשתי יחידות, כי זהו עניין לבעל הנכס בלבד וכי אין כל מגבלה על שיבוצו לכהן בבית המשפט לעניינים מקומיים או יסוד לקבוע סייגים לתיקים הבאים בפניו. הנציב קבע בהחלטה, כי עמדת השופט (ולדבריו גם הממונים עליו), כי השוכר נכס מפוצל אינו עובר בעצמו על הוראות הדין, אינה מתיישבת לכאורה עם עמדת היועץ המשפטי לממשלה בנושא. מן התבונה היה, אפילו אין שוכר חב בפלילים (אלא רק בעלי הנכס), שלא לשבץ את השופט לכהונה בבית המשפט לעניינים מקומיים או לכל הפחות להחריג מטיפולו את התיקים שעניינם בנכסים מפוצלים (אלה המוגשים נגד בעליהם, מאחר שבפועל נראה, כי לא הוגשו כתבי אישום נגד שוכריהם). כיום שוכר השופט את הנכס כולו, אף שהוא עושה שימוש רק בחלקו, ובעלי הבית עושים כדי להתאימו פיזית להיתר. בנסיבות אלה מוצה בירור התלונה (מספרנו 299/14, **שלום**).

דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על ליקויים בניהול משפט

פרק 8

השופט הוא המופקד על ניהול התקין והראוי של המשפט ועל סיומו של ההליך תוך זמן סביר וללא התמשכות יתר של ההליכים.

בפרק זה מובאות דוגמאות להחלטות בתלונות על ליקויים שונים בניהול משפט, כגון החלטות בתלונות על התמשכות הליכים ועל עיכוב במתן החלטות ופסקי דין, החלטות בתלונות על ליקויים בניהול פרוטוקול, ועוד.

❖ עיכוב במתן פסק דין

פסק דין ניתן כ-10 חודשים לאחר המועד המקורי שנקבע לו. בפרק זמן זה יצאה השופטת לשבתון למשך מספר חודשים. בקשה למתן פסק דין שהגיש המתלונן הונחה בפני שופט אחר, שקבע שיש להגיש את הבקשה בשנית, לאחר שובה של השופטת משבתון, וקבע את התיק לתזכורת פנימית לאחר שובה מהשבתון. כתוצאה מכך, לא היה התיק בפני השופטת עם שובה מהשבתון מוקדם מהמתוכנן, ומאחר שמדובר בתיק אלקטרוני, גם לא היה מונח בלשכתה "תיק נייר". רק עם קבלת התלונה התבררה לה השתלשלות העניינים וניתן פסק הדין. הנציב קבע, כי בהיעדר תיק נייר ובהיעדר אפשרות של תוכנת המחשוב להתאים את ההוראה שנתן השופט למציאות, שבינתיים השתנתה, נדחה הטיפול בתיק שלא לצורך ונגרמה דחיה נוספת בכתיבת פסק הדין. עוד קבע הנציב, כי שופט הנותן החלטה, לפיה במועד מסוים ייתן את פסק הדין, ולאחר מכן נותן החלטה כי פסק הדין צפוי להינתן בהקדם (כפי שארע במקרה זה), ראוי שיעמוד במילתו. אי קיום ההחלטה, לא כל שכן יותר מפעם אחת, פוגע באמון הציבור בבית המשפט. בהערות אלה ומאחר שבינתיים ניתן פסק דין, מוצה בירור התלונה. הנציב העיר את תשומת לבם של הגורמים האחראים לתקלה שארעה נוכח שובה של השופטת משבתון מוקדם מהמתוכנן (מספרנו 257/14, **שלום**).

פסק דין בערעור לא ניתן אף שחלפו כשנה וחצי מאז הדיון בערעור וחרף שלוש בקשות תזכורת שהגיש המתלונן. הנציב קבע, כי בעומס המוטל על אחת השופטות שבהרכב, כמו על שופטים אחרים, אין כדי להצדיק עיכוב ממושך זה. זאת ועוד: באחת ההחלטות שנתנה קבעה השופטת, כי פסק דין יינתן בהקדם האפשרי, אך מאז חלפה למעלה משנה ופסק הדין טרם ניתן. היה מקום לצפות, כי לאחר מתן ההחלטה תעשה השופטת כל מאמץ ליתן את פסק הדין בהקדם האפשרי כדי שלא לגרום לזילות בית הדין. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 630/14, **ארצי עבודה**).

בתגובה לבקשת עותרים למתן פסק דין בעתירה, נתן שופט החלטה כי ישתדל לתת את פסק הדין מוקדם ככל הניתן, וייתכן שיצליח בכך במהלך הפגרה. בתגובתו לתלונה הביע השופט צער על העיכוב, שנבע, לדבריו, מעומס עבודה. הנציב קבע, כי הוא מודע לעומס הכתיבה המוטל על השופט, אולם לא ניתן להתעלם מהתוצאה הסופית לפיה פסק הדין ניתן כעבור יותר משנה מאז הודיע השופט כי ישתדל ליתן את פסק הדין בפגרה, והוא ניתן רק בעקבות הגשת התלונה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 511/14, מחוזי).

עורכי דין הלינו בשם מרשתם על עיכוב במתן פסק דין בתביעות שהגישה למזונות, משמורת ואיזון משאבים. לדבריהם, זמן קצר לאחר הגשת התביעות חמק הבעל – הנתבע – מהארץ, והותיר את התובעת בפני נושים בשל חובות כבדים שצבר בלא שהיתה לה כל ידיעה לגביהם. המתלוננים הוסיפו כי בתיק הוגשו תצהירי התובעת בלבד והיא נחקרה עליהם על ידי בא כוח הנתבע, ומאז הגשת סיכומי הצדדים חלפו שנה ושלושה חודשים ופסק הדין טרם ניתן. המתלוננים ציינו עוד, כי הנכס היחיד שהוא בר מימוש – ביתם של הצדדים – רשום על שם הנתבע, וכתוצאה מהתמשכות ההליכים הוטלו עיקולים על הבית והאפשרות של התובעת להיפרע את חלקה ברכוש המשותף נפגעה פגיעה של ממש. פסק הדין ניתן בסופו של דבר כשנה וחצי לאחר הגשת הסיכומים האחרונים בתיק ורק לאחר שהוגשה התלונה. הנציב קבע, כי גם בהביאו בחשבון את העומס המוטל על השופט, אין כל הצדקה לעיכוב הממושך במתן פסק הדין בנסיבות המתוארות בתלונה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 392/14, משפחה).

❖ התמשכות הליכים ועיכוב במתן החלטות

מתלונן הלין על עיכוב במתן החלטה בבקשה למתן צו לבדיקת רקמות שהוגשה במסגרת תביעת אבהות שהגיש. ההחלטה בבקשה ניתנה כארבעה חודשים וחצי לאחר הגשתה. בתגובתו לתלונה נעץ השופט את העיכוב בעומס המוטל עליו וב"סל המשימות" החודשי שמערכת "נט- המשפט" מזרימה אליו. בהחלטת הנציב נקבע, כי אף שהליקוי הוא כנראה גם ליקוי מערכתי, אין בעלי הדין צריכים לסבול עיכוב ממושך בנושא שבאופיו ובמהותו מחייב החלטה דחופה, כפי שציינ בית המשפט עצמו. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 872/13, משפחה).

בהחלטה בבקשה לסילוק תביעה על הסף, בין היתר, בשל העדר סמכות מקומית ועניינית, לא ניתנה החלטה במשך כשלושה חודשים, חרף פניות חוזרות ונשנות של המתלונן למתן החלטה. הנציב קבע, כי על אף הנסיבות האישיות שפירטה השופטת בתגובתה לתלונה, לא ניתן להשלים עם מצב בו לא תינתן החלטה במשך תקופה כה ממושכת בבקשה פשוטה לסילוק תביעה על הסף, וזאת למרות פניות חוזרות של המתלונן. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 13/14, שלום).

לאחר שניתן פסק דין לטובת המתלונן (התובע) בהעדר הגנה, הגישה הנתבעת בקשה לבטלו. ההחלטה על ביטול פסק הדין ניתנה שלושה חודשים לאחר שהוגשה תשובת הנתבעת לתגובת המתלונן לבקשה לביטול פסק הדין. בהעדר הסבר לפשר העיכוב, עיכוב בו הודה גם הרשם, ומשקדמה לתלונה תלונה אחרת של המתלונן בתיק זה, נמצאה התלונה מוצדקת (מספרנו 353/14, **שלום**).

בית המשפט נמנע ממתן הצעת פשרה מטעמו מאז שהוגש תחשיב הנזק האחרון בתיק. בא כוח המתלונן הגיש ארבע בקשות למתן החלטה, אולם ללא הועיל. הצעת פשרה מטעם בית המשפט ניתנה רק לאחר הגשת התלונה, כעבור למעלה משנה ושלושה חודשים לאחר הגשת תחשיב הנזק האחרון. השופטת לא הגיבה לתלונה, למרות ארכות שניתנו לה לבקשתה, לא נתנה כל הסבר להתנהלות זו, ואף לא הודיעה לצדדים כי אין בכוונתה להציע הצעת פשרה. כתוצאה מהתנהלותה, ההליכים בתיק הוקפאו למשך תקופה ארוכה ובלתי סבירה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 803/13, **שלום**).

בתלונה על התמשכות ההליכים בתיק שנפתח עוד בשנת 2008 קבע הנציב, כי היה מקום להאיץ את שמיעת התיק. על השופט לאחוז את מושכות הדיון בידיו ולא להניח לצדדים או למי מהם לקבוע את קצב ההתקדמות בתיק. במקרה דנן לא עשה השופט די כדי להביא לסיום ההליכים המקדמיים, במיוחד משהתחווירו לו מחדלי הצד שכנגד והוברר לו כי החלטותיו לא קויימו במועדן. על אלה מתווסף הפער הגדול מדי בין מועדי הדיון כפי שקבע השופט, בשים לב ל"גילו" של התיק. ההליכים בתיק נמשכו מעבר לסביר והתלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 202/14, **שלום**).

בתלונה על התמשכות הליכים בתיק פלילי נמצא, כי בבית המשפט התקיימו 7 דיונים אשר לא קידמו את הדיון בתיק, ובמשך אותה תקופה לא השיב הנאשם לכתב האישום. הנציב ציין בהחלטה, כי אף שנראה כי כל דחייה היתה מסיבות ענייניות, הרי שבית המשפט הוא האחראי על ניהול התקין של התיק, ועליו לאזן בין זכותו של הנאשם לייצוג הולם לבין הזמן היקר של המערכת וזכותו של נפגע העבירה, כי יעשה עמו צדק. בית המשפט אינו צריך להיגרר אחר הצדדים בכל הנוגע לניהול המשפט, ואל לו ללכת בדרך החתחתים אותה מתווים לו הצדדים או מי מהם. מאחר שבתיק טיפלו שני שופטים וכל אחד מהם "אחראי" על חלק מדחיית הדיונים, וכן לאור העובדה, שבעקבות ברור התלונה קודם הטיפול בתיק, הנאשם השיב לכתב האישום וניתנה הכרעת דין, מוצה הברור (מספרנו 812/13, **שלום**).

מתלונן הגיש בקשה להשבת תפוסים שתפסה המשטרה, אשר מצידה ביקשה להאריך תוקף תפיסתם. לאחר שמיעת טענות הצדדים, קבעה השופטת כי ההחלטה תינתן בתוך חמישה ימים. בפועל, ההחלטה ניתנה כעבור כשלושה חודשים מהמועד שקבעה השופטת, מבלי שניתן הסבר לכך (שכן חרף בקשותינו, לא מסרה תגובה לתלונה), ותוך התעלמות

מבקשותיו החוזרות ונשנות של בא כוח המתלונן למתן החלטה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 52/14, שלום).

עורך דין הלין כי חרף הסכמת כל הצדדים אשר לאופן פירוק שיתוף במקרקעין וחרף הסכמה רחבה באשר לזהות הכונסים שהוצעו, לא ניתנה החלטה, והדבר גורם לצדדים נזקים מצטברים ומונע ביצוע פעולה המוסכמת כמעט על כולם - מה גם שהדבר עומד בניגוד לתקנה 190(ד) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, לפיה בית המשפט הדין בערכאה ראשונה יתן החלטתו לא יאוחר משלושים ימים לאחר תום הדיון. השופט - הנילון הסביר את העיכוב בכך, שבמסגרת "חבלי הקליטה" שלו כשופט חדש, הקדיש את מרבית זמנו להליכים פליליים ו"חטא", כלשונו, לא מעט בביטול ימי כתיבה לטובת שמיעת תיקים. הנציב קבע, כי לא נעלמה ממנו העובדה, כי השופט מונה לתפקידו לפני שנים אחדות בלבד. עם זאת, מדובר בהחלטה שהייתה הצדקה עניינית לתתה במועד מוקדם יותר משניתנה, כפי שמאשר גם השופט. השופט נהג כראוי, לאחר שדבר התלונה הובא לידיעתו, כשנטל אחריות מלאה לעיכוב הבלתי מוצדק, והפיק את הלקחים הנדרשים כדי לשנות את שיטת העבודה שלו וכדי למנוע עיכובים דומים. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 110/14, שלום).

מתלוננת הלינה על עיכוב במתן החלטות בבקשות דחייה שהגישה באמצעות "נט-המשפט", חלקן מעבר לשעות העבודה. בהחלטתו היפנה הנציב להוראות נוהל נשיא בית המשפט העליון "נוהל טיפול בבקשות לשינוי מועדי דיון" (14-1), וציין כי בהתאם לנוהל זה לא הובאו לטיפול של השופטת מספר בקשות דחייה שהגישה המתלוננת שלא לפי הנוהל ואשר הוחזרו אליה על ידי המזכירות. עוד ציין הנציב, כי על עורך דין המגיש בקשות דחייה להגיש כדיון על פי הנחיות נשיא בית המשפט העליון, על מנת שהן תטופלנה לגופן. בבקשות דחופות המוגשות לאחר שעות העבודה ניתן לפנות למזכיר הראשי. כפי שהודגש בהנחיית נשיא בית המשפט העליון מיום 17.8.14, אין השופט חייב בטיפול מיידי בבקשות שמוגשות בשעות חריגות, בשבתות או בחגים. גם בשעות העבודה הרגילות נאבק השופט במעמסה המוטלת עליו בתוכנת "נט-המשפט" ומתמודד עם תקלות מחשב בהפעלתה - כפי שארע במקרה זה. התלונה נדחתה (מספרנו 418/14, שלום. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

❖ **כיתוב "דלתיים סגורות" על גבי פרוטוקול**

על פרוטוקול דיון נרשם "דלתיים סגורות" בשעה שהדיון התקיים בפומבי. בירורנו העלה, כי קביעת רמת חסיון לתיק נקבעת על ידי החלטת השופט או לפי ברירות מחדל במערכת שהוזנו לה עפ"י התקנות וסדרי הדין, כגון, תיקי נוער, משפחה וצווים מסוימים. קיימות מספר רמות חסיון במערכת הממוחשבת, כאשר בכל מסמך מרמת חסיון "חסוי לציבור פתוח לצדדים" ומעלה מופיע הכיתוב "דלתיים סגורות" על גבי הפרוטוקול. הנציב קבע, כי אין ספק, כי במקרה זה (ובמקרים דומים אחרים), הכיתוב "דלתיים סגורות" על גבי

פרוטוקול של דיון המתקיים בפומבי הוא כיתוב מטעה. הכיתוב במקרה כזה נובע מסיבות "טכניות" (כאן – איסור פרסום של מסמך), ובינו לבין חסיון הדיון כולו אין ולא כלום. חוסר ההלימות בין בחירת התוכנה הממוחשבת לבין המצב המשפטי הוא תקלה מערכתית חוזרת ונשנית שיש לטפל בה. בהערות אלה מוצה בירור התלונה (מספרנו 170/14, **שלום**). בהחלטה אחרת קבע הנציב, כי על בית המשפט להקפיד על כך, שהכיתוב "דלתיים סגורות" על פרוטוקול דיון ישקף לאמיתו את מהלכו. ככל שנכחו אנשים נוספים באולם במהלך הדיון הרי שכיתוב זה אינו במקומו (מספרנו 403/14, **שלום**).

❖ יציאת שופט לשבתון

תובע בתביעה בסדר דין מהיר הלין כי למרות שההליכים המקדמיים בתיק הושלמו והוגשו תצהירי עדות ראשית, קבע השופט, בתגובה לבקשתו לקבוע מועד לשמיעת הוכחות, כי התיק ייקבע לאחר הפגרה ולא מובן מדוע לא נקבע מועד לדיון. בתגובתו לתלונה מסר השופט כי דבר יציאתו לשבתון לא הופיע בהחלטה, אך הוא מניח כי בא כוח המתלונן, שיש לו תיקים לא מעטים בפניו וגם מופיע בפניו בדיונים, מודע לכך. הנציב קבע, כי בין אם היה בא כוחו של המתלונן מודע ליציאתו של השופט לשבתון עד הפגרה ובין אם לאו, מן הראוי היה לציין בהחלטה עובדה זו, על מנת להבהיר לצדדים על שום מה לא ייקבע מועד לדיון באותו שלב, על כל המשתמע מכך (ככל שאכן נבצר מהשופט לקבוע מועד לדיון טרם יציאתו לשבתון). השופט אינו יכול לסמוך בעניין זה על ידיעתו (או אי ידיעתו) של מי מבעלי הדין, במיוחד כשמדובר בתביעה בסדר דין מהיר. בכפוף להערה זו, נדחתה התלונה (מספרנו 154/14, **שלום**).

❖ ליקויים במתן החלטות

עורך דין הגיש בקשה למחיקת סעיפים מסויימים מתצהיר שהגיש הצד שכנגד. מבירור התלונה נמצא, שהשופט נתנה החלטה בבקשה מבלי לעיין קודם לכן בתצהיר. בשלב מאוחר יותר, בעת שמיעת ההוכחות, התברר כי התצהיר לא נסרק בשלמותו, וחסר בו העמוד ממנו נתבקשה השופטת קודם לכן למחוק סעיפים מסויימים. הנציב קבע, כי שומה היה על השופטת לעיין בתצהיר נשוא הבקשה קודם שתכריע בה. לו הייתה עושה כן, היתה עולה, על נקלה, על חסרונו של עמוד בתצהיר אליו התייחס המתלונן בבקשתו וזאת זמן רב לפני הדיון. חזקה על שופט, כי הוא קורא את החומר שבתיק. התנהלות אחרת עשויה לפגוע באמון הציבור במערכת המשפט. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 260/14, **אזורי עבודה**. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

בבוקרו של דיון שנקבע, ביטל הרשם את הדיון בהעדר סמכות עניינית לדון בתיק, והמזכירות הודיעה את דבר הביטול לצדדים. למרות זאת, בא כוחו של אחד הצדדים, שכבר התייצב בבית המשפט עם מרשתו, השמיע טיעונים גם לגופו של התיק (כך על

פי הנטען בתלונה), והרשם שמע את דבריו ואף רשם אותם בפרוטוקול. הנציב קבע, כי כשבית המשפט מבטל דיון, ברי כי הוא לא יתקיים, ודאי שלא במעמד צד אחד. שכן, יש בכך משום פגיעה בזכותו של הצד האחר להשמיע את דברו ופגיעה במראית פני הצדק. עם זאת נראה, כי הרשם לא התכוון לקיים "דיון", אלא מצא מקום, בנסיבות העניין, לתעד את שהתרחש בפרוטוקול. בשים לב לנסיבות אלה מוצה הכירור (מספרנו 751/13, **שלוס**).

נאשם בחר לצרף תיק שנדון בפני שופטת לתיק אחר שנדון בפני שופט אחר ולהודות בפניו באשמה. המתלונן הודה בשני התיקים, הורשע בהם ודינו נגזר על ידי השופט. למרות זאת לא ביטלה השופטת את הדיון שנקבע בתיק שבטיפולה, והיא אף דרשה מהסניגור להסביר את פשר הצירוף. בתגובה שהגיש הבהיר הסניגור כי בידי נאשם לצרף תיק בו טרם הורשע בדיון, ומאחר שכבר הורשע בדיון, אין מקום לשמיעת הוכחות. חרף זאת החליטה השופטת כי יש לקיים את הדיון שקבעה לשמיעת הוכחות. בתגובתה לתלונה מסרה השופטת, כי לאחר ששבה ובחנה את התיק על כל היבטיו המשפטיים, הגיעה לכלל מסקנה, כי נפלה שגגה משפטית בהחלטתה, באשר צירוף התיק נעשה לאחר כפירה באשמה אך לא לאחר הרשעה, וכי החליטה לסגור את התיק שנדון בפניה. משכך, ומשבאו הדברים לכלל תיקון, מוצה הכירור (מספרנו 229/14, **תעבורה**).

נתבע הלין כי שופטת נתנה החלטה בלתי מנומקת בבקשתו לסילוק התביעה על הסף. הנציב קבע, כי בהעדר כל הנמקה, אין למגיש הבקשה כל יכולת להבין את טעמה של דחיית בקשתו ולבחון אם יש מקום להשיג עליה בהליכי ערעור. בקשר לכך הפנה הנציב לחוות דעת 8/07 "חובת ההנמקה" מאת הנציבה הקודמת¹. את סברת השופטת, כי מדובר בטענות לגופה של התביעה שאינן טענות סף וכי עולות מחלוקות עובדתיות ומשפטיות הטעונות בירור בדיון לגופו, אין היא יכולה לשמור לעצמה. לעניין זה, לא מצא הנציב להבחין בין החלטה שדוחה בקשה לבין החלטה הנעותרת לה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 259/14, **שלוס**).

תחת מתן החלטה בבקשה למחיקת כתב הגנה, נתנה שופטת פסק דין בתובענה לגופה, עוד בטרם נדונה. ערעור שהוגש על פסק הדין לבית המשפט המחוזי התקבל, ונפסק כי התיק יוחזר לבית משפט קמא להמשך מהשלב של מתן החלטה בבקשה למחיקת כתב ההגנה, וכי נוכח האמור בפסק הדין ראוי כי מותב אחר ידון בתיק. התיק הוחזר לבית המשפט קמא והועבר לטיפולו של מותב אחר. לאחר שבא כוחו של התובע ביקש מהשופטת שדנה בתיק לראשונה ליתן החלטה בבקשה למחיקת כתב הגנה, היא מצאה ליתן בה החלטה.

בתגובתה לתלונה מסרה אותה שופטת, כי אכן נפלה שגגה מלפניה בכך שנתנה פסק דין בתובענה, וכי בעצה אחת עם המותב החדש נמצא, כי היא זו שצריכה לטפל בבקשה ואילו המותב החדש יטפל בתיק לאחר מכן. הנציב קבע, כי ראוי היה, כי תינתן החלטה

1 ראו חוות דעת 8/07 **דוח הנציבות לשנת 2007** (2008) 227-228.

מפורשת בידי המותב החדש אליו הועבר התיק, להעברת הטיפול בבקשה לשופטת שדנה בו לראשונה, דבר שהיה מונע טענה בדבר משוא פנים או לקיחת התיק אליה ביוזמתה. עוד קבע, כי משהוגשה בקשה מפורשת של בא כוח התובע בה ביקש, כי השופטת היא זו שתטפל בבקשה, היה מקום לבקש את תגובת המתלונן, שאז לא רק שיכול היה הוא להשמיע את עמדתו אשר לפרשנות פסק דינו של בית המשפט המחוזי, אלא גם לטעון לפסלותה של השופטת מלשבת בדין בעניינה של הבקשה. בכפוף להערות אלה מוצה הכירור (מספרנו 239/14, שלום).

❖ עיכוב במתן הנימוקים לזיכוי נאשם

הנימוקים לזיכוי של נאשם ניתנו כ-10 חודשים לאחר 30 הימים הקבועים לשם כך בחוק. לדברי השופטת העיכוב נבע ממכלול נסיבות חריגות עליהם דיווחה בזמן אמת לנשיאת בית המשפט. נסיבות אלה כללו, בין היתר, היעדרות מבית המשפט למשך חופשה, ימי תורנות רבים ותיקים רבים של עצורים עד תום ההליכים – תיקים המחייבים סד זמני קפדני עד לסיום הדיון בעניינם, הגברת עומס התיקים שהועברו אליה לשמיעת ראיות ועוד. בהחלטת הנציב נאמר, כי על פי סעיף 183(1) לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982, אם הודיע בית המשפט על זיכוי נאשם, רשאי הוא "לפרש נימוקיו מיד או תוך שלושים ימים מיום ההודעה". על חשיבות חובת הנמקה של החלטה עמד בית המשפט העליון בע"פ 5653/13 **בידון נ' שויקי** (פורסם במאגר "נבו"). אמנם הדברים שם נאמרו לעניין העדר הנמקה בגזר הדין לאחר הרשעה ומתן נימוקי גזר הדין לאחר זמן, אך ההגיון העומד מאחוריהם כוחו יפה גם כאן, כאשר מדובר בנימוקים המבססים את ההכרעה לזכות את הנאשם. וכך נאמר שם, בין היתר:

"אף בעלי הדין, ובראש ובראשונה הנאשם, כשמדובר בהליך פלילי, זכאים לדעת מה היו נימוקיו של בית המשפט שהביאוהו לפסוק כפי שפסק. שאם לא כן הפסק ייחשב וייראה שרירותי, לא ניתן יהיה לדעת אם אכן נעשה צדק ואמון הציבור בבתי המשפט עלול להיפגע קשות. מבחינה זו, הנמקה מאוחרת, דהיינו-הנמקה שניתנה לאחר שהדין הוכרע, גם אם סמוך לאחר מתן ההכרעה, מעוררת קשיים... אין להרחיב את מעגל המקרים, המצומצם ביותר, בהם קיימת אפשרות למתן החלטה ללא נימוקים ומסירתם לאחר מכן (כגון דחייה במתן נימוקים לזיכוי, לפי סעיף 183 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב - 1982, או דחיית מתן הנימוקים להחלטת הערכאה העליונה שאין אפשרות ערעור על החלטותיה במצבים של צורך בהכרעה מיידית שאינה סובלת דיחוי), כאשר השימוש באפשרויות חריגות אלה אמור להיעשות במשורה ורק במקרים מיוחדים המצדיקים זאת".

במקרה זה, ניתנו נימוקי הזיכוי כמעט שנה לאחר ההודעה על הכרעת הדין. גם בהתחשב בארועים שהתרחשו בבית המשפט ואשר השפיעו על עבודת השופטת, מדובר באיחור בלתי סביר במתן הנימוקים. הצדדים למשפט, ולא רק הם, זכאים לעמוד על נימוקי הכרעת הדין, ומכל מקום הבניית הנימוקים צריכה לקיים זיקה קרובה למועד בו מודעת התוצאה. הפרדה מהותית בין ההכרעה לבין ההנמקה חורגת מדרך ניהול תקינה של המשפט. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 133/14, **שלום**).

❖ שימוש בטפסים

בשתי החלטות בתלונות על ליקוי בצווי חיפוש חזר וקבע הנציב, כי השופט הדין בבקשה למתן צו חיפוש אינו יכול לסמוך על האמור בטופס הממלא על ידי המבקש את צו החיפוש. חלק זה של הטופס (כמודפס בבירור בצדו הימני העליון), אינו מועבר למחזיק אצלו מתבצע החיפוש. נושא זה התעורר בנציבות בעבר², והנהלת בתי המשפט אף מצאה לנכון להנחות את השופטים להקפיד בעניינים אלה, תוך שהוסבר, כי אין לסמוך על האמור בטופס הבקשה אלא יש להקפיד על מילוי כל הפרטים הנדרשים בצו עצמו על מנת שידע מי שהצו ניתן לגביו מה תוכנו של הצו ומה תוקפו. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרינו 115/14, **שלום**; 329/14, **שלום**. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

❖ החלטות פסלות

רשם פסל עצמו מלשבת בדין לאחר שהמתלונן (עורך דין) התעלם מהנחייתו לקצר בשאלותיו בחקירה. לשאלת עורך הדין מדוע נהג כך השיב הרשם, כי בכל התיקים בהם מופיע בפניו עורך הדין הוא מאריך בדברים ואינו מבין את הרמזים שבית המשפט שולח לו. הרשם הוסיף, כי ישמח אם עורך הדין יבקש שהוא לא ידון בתיקים בהם הוא מייצג. בהחלטתו הביא הנציב מדברי המלומד ד"ר י' מרזל על פסילה עצמית של שופט לפיהם "אסור לו לשופט לפסול עצמו בהיעדר עילת פסילה שבדין. כך, למשל, אין די בקיומה של אוירה לא נוחה באולם כדי להביא שופט לפסול עצמו ... "י' מרזל, **דיני פסלות שופט**, 2006, עמ' 22-24). אשר לתחושתו הסובייקטיבית של הרשם, כי נוכח התעלמותו של המתלונן מהערותיו נבצר ממנו להמשיך לדון בתיק, הרי שכבר נקבע כי "המבחן לפסילת שופט, בין אם מדובר על פסילה עצמית ובין אם מדובר על סירוב לפסילה, הינו אובייקטיבי, ואין עמדתו הסובייקטיבית של השופט מכרעת ... גם להתחשבות בעמדת שופט לפסול עצמו יש גבולות. הם נקבעים על-פי אמת המידה הידועה והמקובלת של חשש ממשי למשוא פנים ... על כן, אין בעובדה ששופט מחליט על פסלותו, כשלעצמה, כדי להעיד על קיומו של חשש ממשי למשוא פנים ... התחושה הסובייקטיבית צריכה להיות מלווה בנתונים אובייקטיביים ... " (ע"א 883/04 **בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ'**

2 ראו **דוח הנציבות לשנת 2012** (2013), 63; **דוח הנציבות לשנת 2011** (2012), 47.

גלי אלפא תקשורת בע"מ ואח', תק-על 2005(2), 758 והאזכורים שם). במקרה זה פסל עצמו הרשם מיוזמתו משום שהמתלונן התעלם מהערותיו. זו איננה עילת פסלות על פי דין. הרשם לא ציין בהחלטתו כי יקשה עליו לשבת בדין או כי מבחינתו קיים חשש ממשי למשוא פנים. תרעומת מצדו על התעלמות מהערותיו איננה יכולה לשמש עילת פסלות. זהו צעד קיצוני, העומד בסתירה לחובתו לישיב בדין. פסילה עצמית והעברת הדין למותב אחר גוררת אחריה, תכופות, גם דחייה של המשך הדין והתמשכות ההליכים. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 589/14, **שלום**. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

לאחר ששופט פסל עצמו מלשבת בדין בשל היכרותו עם אחד המעורבים בתיק שנדון בפניו, הסכימו הצדדים להצעתו לנהל משא ומתן לפשרה או להסכים לקיים הליך של גישור. בהחלטה נקבע, כי אין פסול בכך, ששופט מציע לצדדים לנהל משא ומתן לפשרה ובכלל זה הוא מוסמך להביע את עמדתו הלכאורית אשר לסיכויי התביעה, בשים לב לחומר שהובא עד אותו שלב בפניו, כשהוא פתוח באופן מלא לשכנוע לעמדה אחרת לאחר שיובאו בפניו כל הראיות. לדעת הנציב, יש לברך על ניסיון לסיים את התיק בדרכי שלום אפילו מצא השופט, כי לא יוכל לשבת בדין, ומשהצדדים נתנו הסכמתם להליך זה, אלא, שבמצב דברים זה, ולו כדי למנוע לזות שפתיים, נוכח היכרותו של השופט עם אחד המעורבים בו, טוב יעשה השופט אם יימעט להשמיע את עמדתו לגופם של דברים, ועל כל פנים, יתעד את מהלך הדברים כדבעי בפרוטוקול. בכפוף להערה זו, נדחתה התלונה (מספרנו 325/14, **אזורי עבודה**. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

שופט פסל עצמו מיוזמתו מלדון בתיק בהחלטה שבה נאמר כי ייתכן ובעתיד ימצא עצמו במצב לכאורי של ניגוד עניינים, עקב עיסוק נוסף שלו, ככל שכזה יתממש. בהחלטה הודיע השופט כי החליט שלא להמתין להיתכנות אותה אפשרות, ולפסול עצמו כבר עתה. הנציב קבע, כי אין בסמכותו להידרש להחלטה השיפוטית לגופה. עם זאת, ראוי היה כי ההחלטה תכלול נימוק מפורט אודות עילת הפסילה, ולא תותיר את בעלי הדין תוהים לפשר הפסילה הפתאומית, כשנתיים לאחר שהתיק החל להתנהל בפני השופט. בכך מוצה בירור התלונה (מספרנו 505/14, **משפחה**).

לאחר ששופטת הודיעה בדין כי התיק יועבר למותב אחר בשל קירבה משפחתית שלה עם אחד מהנתבעים, היא נתנה החלטה בדבר גילוי מסמכים ושאלונים. הנציב העיר, כי עם קבלת התיק לטיפול השופטת, ולמצער ביום בו נתנה החלטה בדבר הליכים מקדמיים, היה עליה להודיע על מניעותה לטפל בתיק, אשר הייתה ידועה לה כבר אז. לו כך נעשה, היה התיק מועבר למותב אחר מבעוד מועד ולפני הדין. משהודיעה השופטת כי היא מנועה מלדון בתיק, לא היה מקום כי תשמע את טענות הצדדים ותיתן בתיק החלטות, גם אם עניינן של אלה בהליכים מקדמיים. בכך מוצה בירור התלונה (מספרנו 868/13, **שלום**).

❖ קיום דיון מחוץ לכתלי בית המשפט

עקב רצונה של שופטת לסיים דיון בתיק ולשמוע את המתלונן (הנאשם), ובהסכמת באי כוח הצדדים, היא הגיעה עמם לחדר מיון בבית חולים שם שהה המתלונן. המתלונן הלין כי השופטת נכנסה לחדר המיון, החלה לחקור את הרופאים אודות מצבו וניסתה לתשאל אותו אודות מצבו הרפואי תוך פגיעה בפרטיותו. בקשת המתלונן לפסול את השופטת מלדון בתיק נדחתה. בתגובתה לתלונה מסרה השופטת, כי החלטתה להגיע לבית החולים באה בהמשך לתמיהות ולסימני שאלה שעלו בעבר נוכח הימנעותו של המתלונן מלהתייצב למתן עדות ולטענות בדבר מצבו הרפואי המונע זאת ממנו. היא הודיעה על החלטתה להגיע לבית החולים באולם בית המשפט, ובא כוחו של המתלונן לא הביע כל התנגדות לכך. עוד מסרה בתגובתה, כי הביקור בבית החולים התנהל תוך מתן כבוד למתלונן, שכן המתניה לבדיקתו על ידי רופא, ולאחר מכן שוחחה עימו בנוכחות הצדדים. משלא הגיב המתלונן לפנייתו, החליטה להימנע מגביית עדותו, והצדדים ובית המשפט עזבו את המקום. מהחומר שבפניו לא מצא הנציב לקבוע כי ביקורה של השופטת בבית החולים התנהל באופן המתואר בתלונה. עם זאת העיר, כי מקרה זה ממחיש היטב, מדוע על שופט להימנע ככל האפשר מקיום דיון מחוץ לכתלי בית המשפט, גם אם על פי התרשמותו, מתחמק בעל דין באופן שיטתי מהתייצבות לדיון ומנסה לגרום להתמשכות הליכים. שופט מצוייד בכלים להתמודד עם התנהלות מעין זו בתוככי אולמו. קיום דיון מחוץ לכתלי בית המשפט, במקומות חריגים כמו בית חולים או ביתו של בעל דין, גם אם הוא נערך בהסכמת הצדדים, עלול להעמיד את בית המשפט בפני מצבים מביכים אותם לא צפה מראש או להביאו לכדי חילופי דברים מיותרים, על כל ההשלכות האפשריות שיש לכך. במקרה דנן, בסופו של יום, לא הייתה גם כל תועלת בביקור של השופטת בבית החולים וההליכים בתיק לא קודמו בעקבותיו. בכך מוצה הבירור (מספרנו 836/13, שלום).

❖ היקף התיעוד בפרוטוקול

מתלונן, נפגע עבירה, הלין כי לאחר שהעיד, נתבקשו הוא ובאת כוחו לעזוב את האולם מאחר שמאותו רגע ממשיך הדיון להתנהל בדלתיים סגורות בהתאם לחוק הנוער שפיטה, ענישה ודרכי טיפול, התשל"א – 1971, שכן מדובר בעניינו של נאשם קטין. המתלונן טען, כי בית המשפט לא איפשר לבאת כוחו להשמיע טיעונים לעניין זה ולא נתן לכך "טעמים מיוחדים" על פי סעיף 15 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001. הנציב קבע, כי שאלת האיזון בין זכויותיו של נפגע עבירה לבין זכויותיו של קטין שעניינו, ככלל, נדון בדלתיים סגורות, לרבות השאלה, אם ועד איזה שלב של הדיון יש לאפשר את נוכחותם של נפגע עבירה או מי מטעמו, היא שאלה שעל השופט הדין בתיק להכריע בה, על פי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה, ואין מקום להתערבותו בעניין. במקרה זה, טרם מתן ההחלטה כי על המתלונן ובאת כוחו לצאת מהאולם, היו אי אלו חילופי דברים בנושא, והשופטת הוסיפה דברים בעל פה. לא היה נגרע מאומה מבית המשפט אם היה מתעד בקצרה את הטיעונים של באת כוחו של המתלונן לעניין המשך הנוכחות בדיון לפני שהיה

נותן החלטתו, וגם נותן ביטוי להסבר שהוסיף בעל פה, זאת על מנת שהפרוטוקול ישקף במלואו את מהלך הדיון. לטיעונים הללו, ככל שנשמעו, אין כל זכר בפרוטוקול, והחלטה לפיה יש לעזוב את האולם משום שמדובר בעניינו של נאשם קטין בהתאם לחוק הנוער היא, לכאורה, גורפת ואינה מבחינה בין מקרה למקרה. אין מקום להחלטה גורפת, גם אם נאמר שבעניין זה חל סעיף 9 לחוק הנוער ולא סעיף 15 לחוק זכויות נפגעי עבירה. ככפוף להערה בדבר התייעוד בפרוטוקול, נדחתה התלונה (מספרנו 427/14, **נוער**).

עורכת דין (המתלוננת) התייצבה לדיון באיחור, לאחר שעשתה דרכה לבית המשפט משך כשלוש שעות בשל עומסי תנועה. משנוכחה שתאחר לדיון, הודיעה על כך למזכירות בית המשפט ולצד שכנגד. בהיכנסה לאולם התברר לה, כי ניתנה החלטה בהעדרה ומרשתה חוייבה בהוצאות. בשלב זה, הצד שכנגד נכח עדיין באולם הדיונים ולכן ביקשה מהקלדנית להודיע לרשמת (שחזרה בינתיים ללשכתה) אודות הגעתה, והנסיבות שהובילו לאיחורה וביקשה לקיים את הדיון. עוד ביקשה המתלוננת, כי ירשם בפרוטוקול, כי התייצבה לדיון באיחור ולא שאין התייצבות מטעמה, כפי שנרשם. הרשמת סירבה לבקשת התיקון מאחר שהפרוטוקול "סגור". הנציב קבע, כי אכן ראוי וחשוב שבית המשפט יקפיד על קיום דיונים במועדם, אולם, יש להתחשב בנסיבותיו של כל מקרה. כאשר בעל הדין מודיע לבית המשפט את דבר האיחור בשל קשיי תחבורה, וכאשר בפועל ניתן היה לקיים את הדיון בשעה מאוחרת יותר, בלי שהדבר היה גורם לשיבוש בשאר הדיונים, ניתן היה לצפות, כי יעשה כל מאמץ שלא לשלוח צדדים לביתם, במיוחד מקום בו בית המשפט מודע לכך שאחד הצדדים מגיע לבית המשפט לאחר נסיעה ממושכת. מכל מקום, לאחר שהמתלוננת התייצבה באולם באיחור, והרשמת חזרה לאולם, היה עליה לציין, אם על גבי פרוטוקול הדיון (ככל שהדבר אפשרי) ואם בפרוטוקול חדש שייערך, באיזו שעה התייצבה, את הסברה לפשר האיחור, ואת החלטת בית המשפט שלא לקיים דיון (למרות שהצד שכנגד נכח באולם ולא התנגד לקיום הדיון). התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 428/14, **שלום**. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

נאשם הורשע בדיון ובתום דיון שהתקיים ניתן גזר דין שבו הוטל עליו עונש מאסר. כן חוייב הנאשם בתשלום פיצויים במספר תשלומים חודשיים שווים החל מתאריך מסויים. לאחר הקראת גזר הדין, ניתנה "השלמה" לגזר הדין בה נקבע, כי חרף האמור בגזר הדין, מועד תחילת תשלום הפיצויים יהיה בתאריך אחר. הנציב קבע בהחלטה, כי גזר הדין תוקן במהלך הדיון, וטרם שבית המשפט "קם מכסאו". מכאן, שהוראת סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984, אינה חלה על התיקון, ולא היה על בית המשפט לבקש את תגובת בעלי הדין לתיקון או לנמק את ההחלטה על התיקון. עם זאת קבע הנציב, כי ראוי היה שפרוטוקול הדיון ישקף את שהתרחש בדיון במלואו, באופן שבקשת הסניגור לדחות את מועד תחילת התשלומים תירשם בו. הדבר מתחייב לא רק לאור הוראת סעיף 68(א) לחוק בתי המשפט, אלא גם מאחר שהרושם המתקבל

מהפרוטוקול הוא, כי בית המשפט ערך את התיקון מיוזמתו, בלי שברורה הסיבה לכך. בכך מוצה בירור התלונה (מספרנו 849/13, מחוזי).

❖ נוכחות בעל דין בדיון ועיכוב במסירת פרוטוקולים

שופטת מנעה מתובעת (המתלוננת) להיות נוכחת בדיון בזמן שהעידו העדים מטעמה, לאחר שהיא בחרה שלא להעיד ראשונה. בנוסף, לא נמסרו לצדדים הפרוטוקולים בתום כל דיון ודיון אלא רק בתום הדיונים בתיק. הנציב קבע, כי זכותו של בעל דין להיות נוכח במשפטו. אכן, ייתכנו מקרים בהם נוכחותו של בעל דין, שטרם העיד, בזמן מתן עדותם של עדיו, עשויה להפחית מהמשקל שבית המשפט יתן לעדותו שלו, אולם מכאן ועד להרחקתו מאולם בית המשפט המרחק רב. הותרתו של עורך דין של בעל הדין לבדו באולם, בלא שמרשו יוכל להתייחס לדברי העדים ולהנחות אותו במהלך חקירתם הנגדית או החוזרת, פוגעת בזכותו של בעל הדין להליך הוגן. ומה יעשה בית המשפט שעה שבעל דין שכזה, שבחר שלא להעיד תחילה, אינו מיוצג?

עיכוב במסירת הפרוטוקולים פוגע בזכותם של בעלי הדין ובאי כוחם להתכונן לדיוני ההוכחות, ובכלל זה לדייק בשאלות שבדעתם להפנות לעדים שטרם העידו. יש בכך כדי לפגוע פגיעה של ממש באפשרות להגיש בקשה לתיקון פרוטוקול, שכן בקשה כזו שתוגש זמן כה רב לאחר קורות הדיון עלולה לתעתע הן בזכרונם של בעלי הדין והן בזכרונם של בית המשפט בכל הנוגע למה שהתרחש במהלך הדיון. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 356/14, שלום. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

❖ תקלות מחשב ותקלות מערכתיות

מומחה מטעם בית המשפט הלין על כך, שבאחד התיקים בהם העיד, טרם שולם לו שכר טירחתו ופניותיו אל בית המשפט בנושא לא נענו. בירור התלונה הופסק לאחר שהתברר כי שכר הטרחה הופקד בקופת בית המשפט. לאחר מכן שב ופנה אלינו המתלונן והודיע, כי עדיין לא הועבר אליו שכר הטרחה וביקש לברר את התלונה לגופה. השופט מסר בתגובתו כי מחמת טעות נכרכו שתי משימות יחד – הוראה על תשלום למומחה והחלטה בנוגע לדחיית התביעה – ולאחר מתן החלטה בבקשת הדחייה נסגרו שתי המשימות. משום כך, לא ניתנה הוראה למזכירות בית המשפט לשחרר לידי המומחה את שכרו. רק כשנדע לו על דבר התלונה, נתן החלטה לשחרור השכר שהופקד. הנציב קבע, כי מתפקידו של בית המשפט להבטיח ששכר הטרחה ישולם למומחה מטעמו, והשופט שב וקבע תזכורות לשם כך עוד טרם פנה אליו המתלונן בעניין. התלונה נדחתה, ותשומת ליבו של נשיא בית המשפט ומנהל בתי המשפט הופנתה לתקלה שארעה, בעטייה נכרכו בתוכנת "נט-המשפט" שתי משימות יחד (מספרנו 579/13, שלום).

דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי

פרק 9

הדיבור "דרך ניהול משפט" בסעיף 14(א) לחוק הנציבות משתרע גם על מקרים של אי הקפדה על עיקרי הצדק הטבעי, כגון פגיעה בזכות הטיעון או בזכות להישמע.

במהלך שנת 2014 נמצאו 4 תלונות מוצדקות (7% מכלל התלונות המוצדקות) **בכל הערכאות**, שעניינן פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי.

להלן מספר דוגמאות להחלטות שניתנו בנושא זה.

❖ מראית עין של ניגוד עניינים

מתלונן הגיש תביעה לתשלום פיצויים בגין נזקי גוף נגד מספר נתבעים, אחד מהם משרד ממשלתי. לדבריו, לאחר מתן פסק הדין נודע לו, כי רעייתו של השופט שדן בעניינו היתה בתקופה הרלבנטית מפקחת באותו משרד ממשלתי ושכרה שולם על-ידי המשרד, אולם השופט לא גילה זאת לבעלי הדין. הנציב קבע בהחלטה, כי ראוי לקבל את ההבחנה שהציעה ד"ר לימור זר-גוטמן בין ניגוד עניינים משפטי, מכוח דיני פסלות השופט מלשבת בדין, לבין ניגוד עניינים אתי (ראו "ניגוד עניינים אצל שופטים: בין דיני פסלות שופט לאתיקה", ניגוד עניינים במרחב הציבורי: משפט, תרבות אתיקה ופוליטיקה, 429 (עורכים): דפנה ברק-ארז, דורון נבות ומרדכי קרמניצר, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2009)). על פי ד"ר זר-גוטמן, ניגוד עניינים אתי, להבדיל מניגוד עניינים משפטי, נוצר מקום בו יש בהתנהלות השופט פגיעה במראית פני הצדק מנקודת מבט כללית-קולקטיבית של כלל הציבור שאת אמונו מבקשת מערכת השפיטה. לדעתה, ייתכנו מצבים שלא הוכרו בדיני פסלות השופט כמקיימים אחר המבחן של "חשש ממשי למשוא פנים", אך עדיין נוצר בהם ניגוד עניינים אתי. במצבים אלה, מטילה האתיקה השיפוטית על השופט חובה אתית שלא להיעצר בדיני הפסלות, אלא להמשיך וליישם גם את המבחן לקביעת ניגוד עניינים אתי. במקרה זה, אי גילוייה של עובדת העסקתה של רעייתו של השופט במשרד (ונושא הפיקוח של המשרד היה אחד הנושאים שנדונו במשפט ונזכרו בפסק הדין), מעורר חשש לפגיעה במראית פני הצדק מנקודת המבט הכללית של הציבור. על השופט היה לייצע את הצדדים בפתח המשפט אודות העסקתה של רעייתו בתפקידה, ולאפשר להם בכך להביע את עמדתם אשר להמשך ניהול המשפט על ידו ובכלל זה לשקול הגשת בקשת פסלות. חובה זו חלה עליו גם אם מבחינתו לא היתה מניעה כלשהי מלשבת בדין. ספק המתעורר בלבו של השופט אם נתקיימו נסיבות המחייבות גילוי חייב

לפעול לטובת הגילוי. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 582/14, מחוזי. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

בתחילת דיון הודיעה שופטת, כך על פי התלונה, כי בא כוח הנתבע ייצג את אחיה (של השופטת) בבית המשפט לענייני משפחה כשנתיים קודם לכן. המתלוננת הלינה על כך שהשופטת לא פסלה עצמה מלדון בתיק אלא נהפוך הוא, ניסתה לשכנע כי אין כל פסול בכך שתמשיך לדון בתיק. כן הלינה על כך, שהודעתה האמורה של השופטת נמסרה רק בדיון ההוכחות ולא בדיון הראשון בתיק. בירור התלונה העלה, כי בא כוח הנתבע לא ייצג את אחיה של השופטת בהליך אחר, אלא ייצג בהליך שהתנהל נגד אחיה, וכי בזמן ישיבת קדם המשפט בתיק נשוא התלונה, ההליכים באותו תיק (בו ייצג בא כוח הנתבע בהליך נגד אחיה של השופטת) טרם הסתיימו. עוד העלה הבירור, כי השופטת מסרה מידע זה לצדדים מיוזמתה בפתח ישיבת ההוכחות, ובעקבות הודעתה ביקשו שני הצדדים כי תפסול עצמה מלשבת בדיון, וכך עשתה. הנציב קבע, כי נסיבות העניין עשויות להצביע על ניגוד עניינים אתי, שמשמעותו פגיעה במראית פני הצדק, להבדיל מניגוד עניינים משפטי, המקים עילת פסלות. בנסיבות העניין, משהתעורר חשש לפגיעה במראית פני הצדק, חלה על השופטת חובת יידוע מיד לכשנודע לה על הנסיבות היוצרות חשש זה, דהיינו, לא יאוחר משיבת קדם המשפט הראשונה, אף אם סברה כי הנסיבות אינן מקימות עילת פסלות. זאת, כדי לאפשר לצדדים לטעון טענות פסלות בהזדמנות הראשונה, כפי שאכן עשו. בנסיבות העניין, השופטת אמנם גילתה את דבר קיומן של נסיבות אלה מיוזמתה, אולם לא בהזדמנות הראשונה, דבר שגרם להתמשכות הליכים מיותרת בתיק. בכך מוצה בירור התלונה (תיק 249/14, **משפחה**).

עורך דין הלין כי לאחר מתן פסק דין בתיק שבו ייצג, התברר לו כי במשרדו של בא כוח הצד שכנגד מועסקת עורכת דין שהיא אחיינית של בעלה של השופטת (בתו של אחי הבעל). בתגובה לתלונה מסרה השופטת, שהיא פוגשת באחיינית בעיקר בשמחות ואירועים משפחתיים, היא לא נטלה כל חלק בחיפושי העבודה של עורכת הדין לרבות אצל בא כוח הצד שכנגד, עימו אין לה שום היכרות. תחילת העסקתה של האחיינית במשרד היתה לאחר תום שלב ההוכחות בתיק ולאחר הגשת הסיכומים. עוד מסרה השופטת, כי הגם שאינה סבורה כי יש בקשרי המשפחה בינה ובין עורכת הדין כדי למנוע ממנה מלשבת בדיון בתיקי אותו משרד (ובלבד שאין האחיינית נוטלת חלק באותו תיק), הרי שעל מנת להסיר כל ספק או חשש ממשוא פנים, היא מקפידה להודיע לצדדים על דבר הקשר ביניהן בפתחו של כל דיון המתנהל בפניה. במקרה דנן, נוכח מועד תחילת ההעסקה ומשכבר ניתנו החלטות מפורטות בסעדים הזמניים, לא עלה בדעתה לפנות לצדדים טרם חתימת פסק הדין. נוכח הסברי השופטת, התלונה נדחתה (מספרנו 304/14, **אזורי עבודה**. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

❖ אי מתן זכות טעון

בצו כינוס נכסים הוטלו על החייב הגבלות על פי סעיף 42 לפקודת פשיטת הרגל (נוסח חדש), התש"ם - 1980, מבלי שניתנה לו הזדמנות לטעון טענותיו בעניין זה, כאמור בסעיף 18 ב לפקודה. בהחלטתו קבע הנציב, בין היתר, כי החוק בעניין ברור והפסיקה היא חד משמעית: יש ליתן לחייב הזדמנות לטעון טענותיו בטרם יוטלו עליו מגבלות על פי סעיף 42 לפקודה. הנציב הוסיף כי ראוי לשקול את שינוי הנוהל השגוי הבא לידי ביטוי בטופס שלפיו מתקיים ההליך. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 864/13, מחוזי. להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה**). בעקבות ההחלטה שונה הנוהל.

משטרת ישראל ביקשה צו להחזקת חפצים שנתפסו אצל המתלונן. מספר ימים לפני פקיעת הצו הגישה המשטרה לבית משפט השלום בקשה לצו חדש להחזקת התפוסים למשך שלושים ימים נוספים. בית המשפט (בהעדר הצדדים) קבע את התיק לדיון כעבור למעלה משלושים ימים לאחר הגשת הבקשה. הנציב קבע, כי אכן, על פני הדברים, יש בבקשת המשטרה להארכת תוקף החזקת מוצגים בלא שצורפה אליה תגובתו של המתלונן משום חריגה מן הנוהל שקבעה נשיאת בית המשפט לפיו, ככלל, בקשות יוגשו בצירוף תגובת הצד שכנגד. ראוי הוא כי הנוהל יחול באופן שוויוני על כל הצדדים המגישים בקשות לבית המשפט, בין אם הם נמנים עם התביעה או הסניגוריה ובין אם הם צדדים בלתי מיוצגים. אף בהיעדרו של נוהל כלשהו, קביעת הדיון כעבור למעלה מ-30 ימים לאחר הגשת הבקשה, משמעה למעשה קבלה בפועל של בקשת המשטרה, בלא מתן זכות תגובה למתלונן. בכך יש משום פגיעה בכללי הצדק הטבעי. מאחר שהדיון בבקשה נקבע במועד המוקדם ביותר האפשרי, והמתלונן העלה בדיון את טענותיו וניתנה החלטה המורה למשטרה להחזיר לו את החפצים התפוסים, קבע הנציב, כי לא מצא שמבחינה מהותית נפגעו בפועל עיקרי הצדק הטבעי או כי לא ניתן למתלונן יומו בבית המשפט. בכך מוצה בירור התלונה (תיק 196/14, **שלום**).

פרק 10 | דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על בתי משפט לתביעות קטנות

סדרי הדין הנהוגים בבית משפט לתביעות קטנות שונים מאלה הנהוגים בשאר הערכאות. כך, חל איסור על ייצוגם של בעלי הדין אלא ברשות בית המשפט (סעיף 63 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד – 1984); חובת רישום פרוטוקול חלה רק על תמצית דברי העדים ושאר הדברים שנאמרו בעת הדיון (תקנה 14 לתקנות שיפוט בתביעות קטנות (סדרי דין), התשל"ז – 1976), וחלה חובה ליתן פסק דין לא יאוחר משבעה ימים מתום הדיון בתביעה (תקנה 15(א) לתקנות הנ"ל). סדרי הדין המיוחדים נועדו לשרת את מטרתו של בית משפט זה.

להלן מספר דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על בתי משפט לתביעות קטנות.

❖ התמשכות הליכים

מתלונה שהגיש נתבע על התמשכות הליכים בבית משפט לתביעות קטנות עלתה תמונה עגומה לפיה בתיק שנפתח בשנת 2013 התקיימו שלושה דיונים, ניתנו בו 11 החלטות על-ידי שלושה שופטים, והמשך הדיון עומד להתקיים בראשית שנת 2015. הנציב קבע, כי ראוי היה לסיים את הדיון ולהימנע מלאפשר לתובעת, שלא התייצבה לכל הדיונים, למנוע את סיום הדיון. במקרה זה ניתנה לתובעת האפשרות להכתיב את דרך ניהול המשפט תחת שיעשה זאת בית המשפט. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 546/14).

❖ קביעת מועדי דיון ומתן פסקי דין בהעדר הגנה

בתגובה לבקשת מתלוננת למתן פסק דין בהעדר הגנה, ניתנה החלטה לפיה הבקשה תידון בדיון, אולם מועד לדיון נקבע רק לאחר שהמתלוננת הגישה בקשה לכך. בהחלטתו העיר הנציב, בין היתר, כי על פי תקנה 10 לתקנות הנ"ל, אין לתובע בבית משפט לתביעות קטנות זכות קנוייה לקבל פסק דין בהעדר הגנה. הקביעה, אם יש טעם מן הצדק שלא ליתן פסק דין על יסוד כתב התביעה בלבד, איננה נתונה לביקורת הנציב. לבית המשפט לתביעות קטנות שיקול דעת רחב יותר מאשר לבית משפט רגיל אם להיעתר לבקשה למתן פסק דין בהעדר הגנה (ראו תקנה 97(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984 בדבר קבלת פסק דין בהעדר הגנה). עם זאת, פטור גורף, בפועל, מהגשת כתב הגנה בבית המשפט לתביעות קטנות – וגם כשאין בכך לגרום להתמשכות הדיון – עשוי לסכל את תכלית הפרוצדורה האזרחית ולעודד זילות בהוראות סדרי הדין. זאת יש להביא בחשבון ההתנהלות השיפוטית (מספרנו 615/14). ראו **תמצית החלטות נספח ה**. על

הערה זו חזר הנציב בהחלטה בתלונה אחרת בה נטען, כי בית המשפט לתביעות קטנות נוהג כדבר שבשגרה ליתן ארכות להגשת כתב הגנה ולקבוע את התיק לדיון במסגרתו תידון בקשת תובע למתן פסק דין (מספרנו 722/14).

❖ התנהגות באולם

מתלונן, רופא במקצועו, הליון כי הרשם שדן בתיק העתיר מחמאות על הצד שכנגד, חרף העובדה כי מדובר בתביעת שווא שהגיש נגדו, ומנגד לא הגיב לדברי הצד שכנגד שחזר ואמר על המתלונן שהוא שקרן, לא דרש ממנו שיחזור בו מדבריו ולא יצא להגנתו. הנציב קבע, כי אכן ההליך המשפטי (ובמיוחד זה שבמסגרתו מתבררות תביעות קטנות) נועד לעתים לאפשר "שחרור" מבוקר של תרעומת מצד הצדדים, אלא שבשום מקרה אין לוותר על הצורך לקיים דיון באורח תרבות! יש גם להבחין בין מתן זכות טיעון לגופו של עניין לבין אדישות מצד בית המשפט לאמירות פוגעניות מיותרות בבעל דין כשהן נאמרות על-ידי הצד שכנגד. מחובתו של בית המשפט לנהל את הדיון לפניו באופן מקצועי וענייני, תוך הקפדה על שיוויון בין בעלי הדין, ושמירת מסגרת מכובדת לדיון. לא היה נגרע מאומה מהרגישות שגילה הרשם למצוקתו של בעל דין, אם לצידה, ותוך מתן "במה" לטענותיו, היה מעיר לו להימנע מגלישה ל"פסים אישיים", והיה גם מעיר למתלונן על התנהגותו שלו. מתחושתו הקשה של המתלונן, כי בית המשפט לא יצא להגנתו, לא ניתן להתעלם. ככפוף להערות אלה, נדחתה התלונה (מספרנו 506/14. ראו **תמצית החלטות פרק ה**).

❖ ייצוג בעל דין

באחת התלונות התברר, כי לצד הנתבעת (עורכת דין) ישב בדיון עורך דין נוסף, שלטענת המתלוננת (היא התובעת) יעץ לנתבעת במהלך הדיון. הנציב קבע, כי שומה על בית המשפט להיות ער לכך שאחד מבעלי הדין הינו עורך דין, ולדון בשאלה אם במצב דברים זה יש מקום שבעל הדין שכנגד יהיה מיוצג (ראו רע"א 5711/08 **רשל פרטוק נ' סול טורג'מן בע"מ** (פורסם במאגר "נבו")). בכך שבעל הדין הבלתי מיוצג לא העלה בעצמו סוגיה זו, אין רבותא. במקרה זה ידעה המתלוננת, כי הנתבעת הינה עורכת דין בעיסוקה, והדבר היה ידוע גם לשופטת. המתלוננת אמנם לא העלתה טענה אשר לייצוגה שלה. עם זאת, שומה היה על השופטת להעלות נושא זה מיוזמתה בפתח הדיון ולדון בו, דבר שלא נעשה. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 179/14).

1 דוגמאות נוספות ראו גם **דוח הנציבות לשנת 2013** (2014), 69-70.

❖ היקף התיעוד בפרוטוקול

לאחר שמיעת דברי הצדדים, הציעה להם הרשמת לחלק ביניהם את האחריות באופן שווה, ומפיהם נרשם כי הם מסכימים להצעה וההסכמה קיבלה תוקף של פסק דין. מברור התלונה עולה, כי הרשמת הסבירה לצדדים, בעל פה ומחוץ לפרוטוקול, כי כשנבצר מבית המשפט להעדיף גרסה אחת על פני רעותה, שכן שתי הגרסאות אפשריות, דין תביעתו של התובע, הנושא בנטל השכנוע, להידחות, וכי כאשר ניתן פסק דין מנומק הדוחה את התביעה, משלם הצד המפסיד, ככלל, הוצאות לצד שכנגד. הנציב קבע, כי לא מן הנמנע, כי הסכמת המתלונן להצעה באה בעקבות ההסבר שקיבל בעל פה מהרשמת. טוב עשתה הרשמת כשהסבירה לצדדים את הבעייתיות הקיימת במצב דברים של "גרסה מול גרסה", אולם לא היה נגרע מאומה, אם בנוסף לפרטי ההצעה, היה זוכה גם ההסבר שנלווה לה לאיזכור בפרוטוקול. זאת כדי לשקף לאשורו את מהלך הדיון. בהערה זו מוצה הברור (מספרנו 14/358).

דוגמאות להחלטות בתלונות שניתנו על בתי דין רבניים

פרק 11

להלן דוגמאות להחלטות שניתנו בתלונות על בתי הדין הרבניים.

❖ עיכוב במתן החלטה

באחת התלונות התברר, כי קיימות בתיק בקשות רבות שהגיעו לבית הדין, אולם לא ניתנו בהן החלטות. באחת ההחלטות שנתן בית הדין נאמר, כי היה על המבקש לדרוש מתן החלטה בהיעדר קבלת תגובה. הנציב קבע, כי אין זו חובתו של המבקש לעקוב ולבדוק האם הגיש הצד שכנגד את תגובתו, ובהעדרה, להגיש בקשה לקבלת החלטה. על בית הדין לעקוב ולוודא שתינתן החלטה בכל בקשה התלויה ועומדת בפניו. לא ניתן להשלים עם מצב בו בית הדין מבקש את תגובת הצד השני למספר בקשות שהגיש המבקש, ובהעדר תגובה במועד שנקבע להן הן נשכחו ולא טופלו. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 635/13, אזורי).

מתלוננת הלינה על עיכוב במתן החלטה בשאלת חלוקת רכוש בין בני זוג. מהבירור עלה, כי מאז קבע בית הדין שעל הצדדים להציע שמות של רואה חשבון לצורך קבלת חוות דעתו בנושא הרכוש, טרם הכריע בדבר, וחלפה למעלה משנה עד שקבע כי ימונה אקוטאר. מאז חלפו עוד 4 חודשים וטרם ניתן פסק דין סופי. הנציב קבע, כי אין חולק, כי מתדיין זכאי לכך שתינתן החלטה בבקשתו תוך זמן סביר, ומחובתו של בית הדין לדאוג שכך אכן יהיה. על פי סעיף 12 (ד) לכללי אתיקה לדיינים, התשס"ח-2008, "בניהול המשפט יעשה דיין כמיטבו לחוס על זמנם של המעורבים במשפט: בעלי דין, באי-כוחם, עדים ואחרים, וכנדרש מכך יחיש את ההליכים וימנע עינוי דין". על בית הדין להבטיח שהצדדים יעמדו במועדים שקצב להם בית הדין, ובחלוף התקופה שנקצבה לנקוט בכל הצעדים הדרושים לשם קידום בירור הסוגיות שבמחלוקת, ומתן החלטה בהקדם. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 51/14, אזורי).

בתגובה לתלונה על התמשכות הליכים בתיק ואי מתן החלטה בשאלת חלוקת המיטלטלין בין בני הזוג, השיבו הדיינים, בין היתר, כי התמשכות ההליכים נובעת מהעובדה שהמתלוננת עומדת על זכותה לחקור את בעלה, ואלמלא הדרישה לחקור את הבעל, בית הדין כבר היה פוסק בעניין חלוקת הרכוש. הנציב קבע, כי כאשר צדדים באים לבית הדין, מדרך הטבע אין הסכמה ביניהם על הנושא שבמחלוקת. בית הדין הוא המופקד על ניהול המשפט ועליו להקפיד על זכויותיהם הדיוניות של הצדדים, ובכלל זה לדאוג גם לכך שמשפט יתנהל ויסתיים תוך זמן סביר, ותוך מתן אפשרות לבעלי הדין להביא את

ראיותיהם ולחקור את הצד שכנגד. התוצאה הסופית היא, כי שאלה פשוטה של חלוקת מיטלטלין לא הוכרעה על-ידי בית הדין במשך תקופה של כ- 17 חודשים. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 661/13, אזורי).

בתלונה על אי מתן החלטה בבקשה לעיכוב ביצוע של החלטה שניתנה במעמד צד אחד, קבע הנציב, כי ככלל, יש לדון ולהכריע בבקשות הצדדים בסמוך להגשתן ולקיים דיון לשם שמיעת התנגדות לבקשה, בייחוד כאשר מדובר בצווים שניתנו במעמד צד אחד בלבד. כלל זה עולה מעצם טיבן וטבען של הבקשות, שעל פי רוב, החלטה עניינית בהן חיונית לשם התווית המשך מהלכו של המשפט וכדי לאפשר לצדדים לכלכל צעדיהם בהתאם. הימנעות מתמשכת ממתן החלטות עלולה ליצור אי בהירות, להחטיא את מטרותן של הבקשות שהוגשו, להביא לפגיעה מיותרת בזכויותיהם הדיוניות והמהותיות של הצדדים ולגרום להתמשכות המשפט ולכרוסום באמון הציבור בבית הדין. הצורך בקיום דיון בתוך ימים ספורים ממועד הגשת התנגדות, עולה גם מלשון החוק: בפרק 1' לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, תחמו התקנות מסגרת זמן של שבעה ימים בלבד לקיום דיון לשמיעת התנגדות בבקשה לצו עיכוב יציאה מהארץ, או לגבי צו מניעה זמני, שניתן במעמד צד אחד. הוראות אלה מלמדות על החשיבות שמייחס מחוקק המשנה לדיון מהיר בבקשה לעיכוב ביצוע, בייחוד מקום בו מדובר בצו שניתן במעמד צד אחד בלבד. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 745/13, אזורי).

❖ התנהגות באולם

בית הדין לא איפשר לבא כוחה של מתלוננת לחקור חקירה נגדית עד אשר הגיש תצהיר לבית הדין, והחליט כי התצהיר יצורף לסיכומי הצד שכנגד, זאת למרות שבא כוחה לא הסכים לוותר על החקירה. עוד נתברר, כי בית הדין אמר כי לשיטתו לא ניתן לשמוע עדות של אישה, וכי למרות שנעתר לבקשת בא כוחה של המתלוננת והורה לזמן מספר עדים, לא נקט כל סנקציה נגדם לאחר שלא התייצבו לדיון. הנציב קבע, כי החלטה על צירוף תצהיר לסיכומים, בלי שניתנה אפשרות לחקירה נגדית על התצהיר, ובלי שבית הדין שומע את המצהיר ומתרשם ממנו, הינה פרוצדורה שמנוגדת לעיקרי הצדק טבעי, עומדת בסתירה לדרך ניהול הליך בסיסי ותקין ופוגעת באופן חמור בזכויותיה הדיוניות של המתלוננת. אשר לאמירה בדבר אי קבלת עדותן של נשים קבע הנציב, כי מדובר בהערה לא ראויה ומקוממת. אין בעובדה שלאחר שהוגשה בקשה בכתב הורה בית הדין על זימון עדה אישה, בכדי להפחית מחומרת הערת בית הדין. לא היה מקום לכך שבית הדין יפנה לצד המבקש לזמן עדים ויברר, ביוזמתו, האם העדים הם גברים או נשים בלי שכלל הובהר לבית הדין אלו נשים מתבקשות לבוא להעיד, ומה אמור להיות נושא עדותן. אשר לאי התייצבותם של העדים שהוזמנו ציין הנציב, כי בהתאם לתקנה קד' לתקנות הדיון בבתי-הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, וסעיף 4 לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז - 1956, אם לא נתן העד נימוק להנחת דעתו של בית הדין מדוע

לא התייצב למתן עדות, יש בסמכות בית הדין להורות על מעצרו, לקנוס אותו או לחייבו בתשלום הוצאות. בשל חומרת הדברים, ולאור העובדה שהאישה הגישה בקשה לפסילת המותב, מן הראוי, כי בית הדין יבחן את עמדתו מחדש - אם אכן יש מקום ליתן פסק דין - קודם שכל הראיות באו בפניו. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 755/13, **אזורי**).

מתלוננת, עורכת דין, הלינה כי דיינים כינו אותה "שקרנית". הדיינים אישרו בתגובתם לתלונה כי הביטוי עלה במהלך הדיון ביחס למתלוננת, אך הם הבהירו את הרקע ואת טענותיהם כנגדה, המופנות, בין השאר, לפרסומים מכפיישים מטעמה. הנציב קבע, כי גם אם סבור בית הדין, כי המתלוננת מייצגת ארגון שלדבריהם ידוע לשמצה, וחרף ההתבטאויות הלא ראויות כלפיו, מוטלת על בית הדין החובה לשמור על מזג שיפוטי מתאים עם כל הקושי בדבר, לכל יחוש בעל הדין כי יש בלב בית הדין תרעומת על בא כוחו. בידי בית הדין הכלים לפעול כנגד עורך דין שאינו מכבד את המעמד, כפי שאכן פעל בית הדין כאשר הגיש נגד המתלוננת תלונה ללשכת עורכי הדין ופסל את עצמו מלדון בתיק. בכפוף להערות אלה מוצה הברור בתלונה (מספרנו 256/14, **אזורי**).

❖ התבטאויות בהחלטה

בהחלטה שנתן בית הדין נקבע כי מפגש של הילדים עם בת זוגתה של האישה מביא אותם לבלבול ולמבוכה וגורם להם נזק נפשי בלתי הפיך. ההחלטה ניתנה עוד בטרם הוגש תסקיר שירותי הרווחה, ובטרם הגישה המומחית מטעם בית הדין את חוות דעתה בדבר השפעת המפגש על הילדים וההשלכות העשויות להיות לכך. הנציב קבע, כי האמירה בדבר הנזק הנפשי לילדים היתה טרם זמנה ובלא שהונחה לה תשתית כדין. אכן מלאכת השיפוט כרוכה גם בהבעת דעה מוקדמת על דברים הנידונים במשפט ודורשים הכרעה, אולם במקרה דנן מדובר באמירה פסולה. בקשת הברור נמצאה מוצדקת (מספרנו 447/14, **אזורי**).

❖ פגיעה בכללי הצדק הטבעי

מתלוננת הלינה כי "עסקנים" מדברים עם הדיינים על עניין שנדון בפניהם מחוץ לאולם בית הדין, לרבות בביתם של הדיינים ובבתי הכנסת בהם מתפללים הדיינים, ומשפיעים על החלטות בית הדין. במהלך אחד הדיונים הצהיר בית הדין, כי "עסקנים" דיברו עם דייני בית הדין ואמרו שאם בית הדין יאפשר לבעל לדבר עם המתלוננת ביחידות, והבעל לא יצליח לשכנע אותה להסכים לשלום בית, הבעל ייתן גט. המתלוננת ובאת כוחה הבהירו לבית הדין, כי המתלוננת מסרבת לדבר עם בעלה ביחידות, אולם בית הדין "כפה" עליה לשוחח בנפרד עם בעלה. הנציב קבע, כי אין כל ספק שפגישות של עסקנים ומקורבים עם דייני בית דין במטרה להשפיע על החלטותיהם אינן הולמות את מעמד הדיינים בישראל והינן בניגוד לכללי אתיקה לדיינים, התשס"ח-2008 הקובעים, בין היתר, כי "... מחובתו של

דיין לפעול ביושר ובהגינות, לשוויון הכול לפי החוק, ותוך הקפדה על התנהגות שיש בה כדי לקיים ואף להגביר את האמון בשיטת המשפט בכלל ובמעשה השפיטה בפרט" (כלל 3(ב)), וכי "במילוי תפקידו אין דיין תלוי באיש; שומה על הדיין לשקוד על אי-תלותה של מערכת השיפוט, ולהקפיד על קיומה באשר יעשה, בענייני שפיטה ובכל תחום אחר שבו הוא פועל" (כלל 5(ב)). פניות של עסקנים ומקורבים לדייני בית הדין, מחוץ לכותלי בית הדין, פוגעות פגיעה חמורה באמון הציבור במערכת המשפט בכלל, ובבתי הדין בפרט, וקיים אף חשש ממשי של השפעה על שיקול דעתו של הדיין. יש לתמוה על חברי בית הדין שעל סמך שיחה שקיים עסקן עם אחד הדיינים, מחוץ לכותלי בית הדין, הפעילו לחץ על האישה לקיים פגישה עם בעלה. מן הראוי שכב' נשיא בית הדין הרבני הגדול והראב"ד ישקלו, האם ראוי שהדיין ששוחח וייעץ לעסקנים איך לפעול בתיק, ומנגד פעל בהתאם לעצת העסקן לקיים פגישה של האשה עם בעלה, ימשיך וידון בתיק. התלונה נמצאה מוצדקת. בעקבות ההחלטה קיים נשיא בית הדין הרבני הגדול שימוע לדיין, והיועץ המשפטי לשיפוט הרבני הוציא לכל הדיינים חוזר לפיו נאסר על דיין לשעות אל פניות מטעם בעלי דין שלא במסגרת הדין בתיק, והנחה אותם כיצד לנהוג במקרה של פניות כאלה (מספרנו 14/140, אזורי).

❖ ליקוי בניהול משפט

מתלונן הלין על כך שבית הדין דן בתיקי בוררות בניגוד לפסק הדין של בית המשפט העליון (בג"צ 8638/03 סימה אמיר נ. בית הדין הרבני הגדול, תק-על 2006(2), 98) אשר קבע, כי לדייני בתי הדין הרבניים אין סמכות לדון ולהכריע בתיקים כבוררים. הנציב ציין בהחלטתו, כי בית המשפט העליון קבע (בבג"צ הנ"ל), כי "אין לבית הדין כח וסמכות להכריע במחלוקת בתורת בורר מכח הסכם בוררות בין בעלי הדין בענין שעל פי טיבו אינו בתחום סמכותו על פי הדין. בית הדין לא קנה סמכות מכח הדין להכריע במחלוקות כבורר, ואין הסכמת הצדדים מועילה להקנות לו סמכות כזו". הנציב העיר, כי דברי בית הדין לפיהם הליך הבוררות התנהל במשך כשלוש שנים כשהמתלונן אינו משיג על סמכות בית הדין וכי התלונה באה רק לאחר שניתן פסק הבוררות, אין בהם כדי להצדיק את בחירתו של בית הדין לשמש כבורר בניגוד לפסיקה מפורשת של בית המשפט העליון. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 14/523, אזורי).

בית הדין הרבני הגדול החליט בערעור לפני שהמתלונן קיבל את סיכומי הצד שכנגד וטרם שהגיש סיכומים מטעמו. בית הדין דחה את בקשת המתלונן לביטול ההחלטה לאור עקרון סופיות הדין, וגם דחה בקשת הבהרה שהגיש המתלונן. מבירור שערכנו במזכירות בית הדין עולה, כי סיכומי הצד שכנגד הוגשו (באיחור) לבית הדין, וההחלטה בערעור ניתנה בלי שסיכומים אלו היו בפני בית הדין. הנציב קבע, כי אינו בוחן את עצם החלטת בית הדין האם לאפשר למתלונן להגיש את סיכומיו אם לאו. אולם גם אם סברו הדיינים כי הצד שכנגד לא עמד בזמנים שקצב לו בית הדין ולא הגיש את סיכומיו במועד, ראוי

היה שיצינו בפתח החלטתם, כי הוקצב זמן להגשת סיכומים אלו ולתגובת המתלונן, וכי מאחר שהצד שכנגד לא הגיש את סיכומיו במועד, התייתר הצורך בקבלת תגובה מטעם המתלונן, וההחלטה בערעור ניתנת בהתייחס לחומר שבתיק ולאמור בפרוטוקול. משלא נעשה כן, ניתן להבין את תרעומת המתלונן שקיבל לבסוף לידי את סיכומי הצד שכנגד ואת החלטת בית הדין וסבר שבית הדין נתן את החלטתו לאחר שעיין בסיכומי הצד שכנגד, בלי שניתנה לו זכות תגובה, כפי שנקבע בהחלטה קודמת שנתן בית הדין. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 245/14, גדול).

בתגובה לתלונה על כך, שהחלטת בית הדין נחתמה על-ידי שלושה דיינים, כאשר בפועל נכחו בדיון רק שני דיינים, אישר הראב"ד, כי יתכן שלפני סוף הדיון אחד הדיינים נכנס לחדר סמוך למסור גט. הנציב קבע, כי מצב בו דיון יוצא מהאולם לפני שהסתיים הדיון ולא שומע את כל טענות הצדדים ויחד עם זאת חותם על פסק הדין בתיק, אינו ראוי. על הראב"ד היה להקפיד ולהשגיח שדיינים לא יצאו במהלך הדיון מאולם בית הדין. תופעה פסולה זו נדונה בחוות דעת 2/06 של הנציבה הקודמת¹, בה נאמר, בין היתר, כי החובה המוטלת על בית הדין לשבת בשלושה מתייחסת לכל שלבי הדיון, החל מן השלב של שמיעת הטענות והראיות ועד לשלב של קבלת ההחלטה. בית המשפט העליון ישב לא אחת על המדוכה בעניין זה וקבע, כי ישיבה בהרכב חסר נוגדת את האמור בחוק ובתקנות, והינה חריגה מסמכות פונקציונאלית; החלטה הניתנת בעקבות דיון, ולו גם דיון חלקי, בהרכב חסר, הינה בטלה ומבוטלת (בג"צ 7/83 ביארס נ' בית הדין הרבני האזורי חיפה, פ"ד לח(1) 687, 673; בג"צ 1750/91 מסלתי נ' בית הדין האזורי פתח תקווה, פ"ד מה(5) 362, 360; בג"צ 3520/95 צוברי נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים, פ"ד נ(5) 50, 53). לא ניתן להשלים עם מצב בו דיינים יוצאים במהלך הדיון מהאולם, גם לא בעילה של מתן גט. התלונה בעניין זה נמצאה מוצדקת (מספרנו 855/13, אזורי).

בית דין דן בתביעת גירושין של בני זוג, והורה על הוצאת צו עיכוב יציאה מהארץ, למרות שנעדר סמכות מקומית לעשות כן, מאחר שבני הזוג התגוררו ביישוב המצוי בתחום סמכותו המקומית של בית דין רבני אחר. הנציב קבע, כי פתיחת תיק בבית הדין, ובדיקה האם מדובר בעניין אשר בסמכותו המקומית של בית הדין, מוטלת על מזכירות בית הדין, ולא על דייני בית הדין. מאחר שתיק הגירושין נפתח בבית הדין, למרות שמקום המגורים האחרון של בני הזוג לא היה במקום השיפוט של אותו בית דין, הועבר העתק מהתלונה למנהל בתי הדין הרבניים כדי שיבחן את הצעדים הדרושים למניעת תקלות מסוג זה בעתיד. התלונה על בית הדין נדחתה (מספרנו 827/13, אזורי).

1 דוח הנציבות לשנת 2006 (2007) 173-176.

על הנעשה בעקבות החלטות הנציבות

פרק 12

סעיף 22 לחוק הנציבות קובע:

(א) מצא הנציב שהתלונה היתה מוצדקת יודיע על כך למתלונן, לשופט הנילון ולמי שמנוי בסעיף 19(ד), לפי הענין, בצירוף החלטתו; בהודעה כאמור רשאי הנציב לפרט את תמצית ממצאיו, כולם או חלקם, ואם העלה הבירור כי קיים ליקוי, רשאי הוא להצביע על הצורך בתיקונו ועל הדרך הראויה לכך.

(ב) התקבלה הודעה על צורך בתיקון ליקוי כאמור בסעיף קטן (א) יודיע השופט הנילון, המנהל או נשיא בית המשפט או בית הדין שבו מכהן השופט, לנציב, על הצעדים שנקטו לתיקון הליקוי; לא התקבלה הודעה בתוך זמן סביר או שההודעה אינה מניחה את דעתו של הנציב, רשאי הוא להביא את הענין לפני הנשיא והשר.

(ג) מצא הנציב שהתלונה לא היתה מוצדקת, יודיע על כך בכתב למתלונן ולמי שמנוי בסעיף 19(ד), לפי הענין, ורשאי הנציב לפרט להם את תמצית ממצאיו.

(ד) העלה בירור התלונה חשש למעשה פלילי, יביא הנציב את הענין לידיעת היועץ המשפטי לממשלה, וכן לידיעת השר והנשיא; העלה בירור התלונה חשש לעבירה משמעתית יביא הנציב את הענין לידיעת השר והנשיא ורשאי הוא להמליץ לשר על הגשת קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים.

(ה) הנציב רשאי, אם מצא לנכון לעשות כן בעקבות ממצאיו, להמליץ לוועדה לבחירת שופטים, לסיים את כהונתו של שופט על פי סמכותה או להמליץ לשר או לנשיא להביא לוועדה לבחירת שופטים הצעה לסיים את כהונתו של שופט; החליטו הוועדה, השר או הנשיא שלא לקבל את המלצת הנציב, ינמקו את החלטתם.

כל החלטה בתלונה מוצדקת מתויקת בתיקו האישי של השופט בהנהלת בתי המשפט, ולכך עשויה להיות משמעות לענין קידומו של השופט.

12.1 המלצה להגיש קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים

בהחלטה בבקשת בירור של נשיא בית המשפט העליון, שנמצאה מוצדקת, הומלץ לשרת המשפטים להגיש קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים כנגד שופט לאחר שנתגלו כשלים בהתנהלותו. בהחלטה נקבע, כי צורת חילופי מיילים בין השופט לסטודנט שסייע

לו במסגרת קליניקה של סטודנטים למשפטים, ואף המשיך לסייע לו לאחר סיום פעילותו בקליניקה, אינה הולמת מעמדו של שופט ועלולה לפגוע בדימויה של מערכת השיפוט. השופט כשל גם כשהעביר לסטודנט תיקים של בית המשפט שהתנהלו בדלתיים סגורות, כאשר לא היה לסטודנט כל מעמד במערכת בתי המשפט, ובהעדר רישום ופיקוח על התיקים שהועברו (מספרנו 426/14). להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה**.

12.2 נקיטת פעולות לתיקון ליקויים מערכתיים

יש שהנציב מסב את תשומת ליבם של גורמים שונים במערכת המשפט לתקלות שונות שנתגלו במהלך בירור תלונות. להלן מספר דוגמאות להחלטות שניתנו בקשר לכך.

הנציב המליץ בפני מערכת בתי המשפט לשקול מחדש את המשכה של תכנית ה"גישור" המתנהלת בבתי המשפט לענייני משפחה במחוז המרכז. זאת לאחר שהתברר כי במסגרת התוכנית הנהוגה, הפנה שופט שדן בתיק את הסכסוך שבפניו להליך של "גישור" בפני שופטת מכהנת באותו מחוז אשר ניהלה הליך של "גישור" ובסימו הגיעו הצדדים להסכם. לאחר החתימה על ההסכם אישרה השופטת – במעמדה כשופטת – את ההסכם שנתגבש בסיועה כ"מגשרת" ונתנה לו תוקף של פסק דין. התלונה נמצאה מוצדקת (מספרנו 187/14, **משפחה**). להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה**). בעקבות ההחלטה הודיע נשיא בית המשפט העליון, כי הנושא יובא לדיון בפני פורום הנשיאים של בתי המשפט.

בעקבות ממצאי בירור של אחת התלונות, שב והנחה מנהל בתי המשפט את השופטים אשר לדרך הטיפול במערכת הממוחשבת בתיקים המועברים משופט לשופט באופן שכל שופט יוכל לעיין בכל המשימות בתיק המועבר אליו ולטפל בהן, ולא ייוצר מצב לפיו נותרו בתיק משימות פתוחות הדרושות הכרעה (מספרנו 385/14, **מחוזי**).

בהחלטה בתלונה על כך שעל מתלונן הוטלו מגבלות הקבועות בסעיף 42 לפקודת פשיטת הרגל (נוסח חדש), התש"ם - 1980 מבלי ליתן לו קודם לכן הזדמנות לטעון את טענותיו בפני בית המשפט על פי סעיף 18 לפקודה, המליץ הנציב לשקול לשנות את הנוהל השגוי לפיו מוטלות המגבלות האמורות קודם שניתנה לחייב זכות טיעון (מספרנו 864/13, **מחוזי**). בעקבות ההחלטה שונה הנוהל (ראו פרק 9).

מבירור אחת התלונות נמצא, כי שופט בבית משפט לעניינים מקומיים אינו שולט בקביעת מספרם של התיקים הנדונים בפניו, שכן התביעה העירונית קובעת את מועדי הדיונים, ומועדים אלה מופיעים כבר בדו"חות שרושמים הפקחים. הנציב העיר, כי קביעת עשרות תיקים בתוך פרקי זמן מזעריים הן פתח לתקלות וליצירת רושם של לחץ זמן וחוסר סבלנות, ויש למצוא פתרון לכך. קביעה של 35 תיקים להקראה, במהלך דיון כולל של 30 דקות, פירושה הוא הקצאת פרק זמן ממוצע של פחות מדקה לכל תיק. הנחת העבודה, כי מקצת מן הנאשמים לא יתייצבו לדיון, ואחרים יגמרו בדעתם להודות באשמתם, עלולה

לאלץ את בית המשפט לנקוט בדרך של פניה לציבור המתדיינים בהצעות לסיים את המשפט בלא שמיעה – דרך שעשויה להביא במקרים מסויימים לתקלה ולמראית עין בעייתית (מספרנו 642/14, **עניינים מקומיים**, ראו **תמצית החלטות נספח ה**). בעקבות ההחלטה הודיע מנהל בתי המשפט כי העניין מועבר לבדיקה וטיפול של פורום נשיאי בתי משפט השלום על מנת לבחון כיצד להימנע מהתקלות.

בתלונה על התמשכות הליכים, שנמצאה מוצדקת, העיר הנציב תשומת לבו של שר המשפטים לכך, שוועדת ערר לענייני ביוב (בראשה מכהן שופט ולצדו שני נציגי ציבור) אינה מתכנסת מזה זמן רב משהסתיימה כהונתם של חבריה נציגי הציבור ולא מונו אחרים במקומם. כתוצאה מכך, לא ניתנו החלטות בערר ולצדדים נגרם עינוי דין מתמשך (מספרנו 464/14, **שלום**, להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

בעקבות תלונה על זמן המתנה ממושך מאוד לדיון הקראה בתיק תעבורה, שנובע מריבוי בלתי סביר של תיקים הנדונים ביום אחד, המליץ הנציב על הצורך בתיקון הליקוי, שעשוי להיות משותף לדיונים בבתי משפט אחרים שדנים בתיקי תעבורה (מספרנו 449/14). להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה**. בעקבות ההחלטה הודיע מנהל בתי המשפט, כי הנושא ידון בפני פורום נשיאי בתי משפט שלום, וסגני הנשיאים בבתי המשפט לתעבורה ינחו כיצד למנוע הישנות של תקלות מסוג זה.

אימוץ המלצת הנציב על-ידי לשכת עורכי הדין. ראש לשכת עורכי הדין אימץ את עמדת הנציב לפיה תוסדר הנחייה שתחייב עורך דין שנבחר להיות שופט להודיע על כך ללשכת עורכי הדין בכתב מיד עם היבחרו, ועוד בטרם יושבע, כך שכהונתו בבית הדין המשמעתי של הלשכה תופסק לאלתר. ההמלצה ניתנה בהחלטה בתלונה על כך ששופט, אשר בהיותו עורך דין שימש כחבר בית דין משמעתי של לשכת עורכי הדין, היה לכאורה שותף להחלטה שניתנה בשעה שכבר כיהן כשופט (מספרנו 240/14). להרחבה ראו **תמצית החלטות נספח ה**.

בעקבות החלטה בתלונה בה התברר, כי אחד הדיינים נפגש עם "עסקנים" בקשר לתיק שנדון בפניו, קיים נשיא בית הדין הרבני הגדול שימוע לדיין, והיועץ המשפטי לשיפוט הרבני הוציא חוזר לכל הדיינים לפיו נאסר על דיין לשעות אל פניות מטעם בעלי דין שלא במסגרת הדיון בתיק, והנחה אותם כיצד לנהוג במקרה של פניות כאלה (מספרנו 140/14, **רבני אזורי**. לפרטי החלטה ראו בפרק 11).

תשומת ליבה של שרת המשפטים הופנתה לעומס הרב הרובץ על קאדי בבית הדין השרעי ולחסר בתקנים הקיים בערכאה זו (מספרנו 116/14).

בעקבות ממצאי בירור בבקשת הבירור שהגיש נשיא בית המשפט העליון, הופנתה תשומת ליבו של מנהל בית המשפט לכשלים שהתגלו בהעברת תיקי בית משפט לגורם בלתי

מוסמך ובלי כל פיקוח. הנציב המליץ לקבוע נהלים ברורים בקשר להוצאת תיקים מחוץ למערכת, אם בכלל, ובאשר לפיקוח על העברת התיקים, ככל שתותר העברת תיקים לגורם זה או אחר מחוץ למערכת (מספרנו 426/14. ראו **תמצית החלטות נספח ה**).

הפניות לפי סעיף 27(א) לחוק הנציבות

חוק הנציבות קובע מספר עניינים שעל הנציב להתייחס אליהם בדוח השנתי שהוא מגיש. ההפניות לעניינים אלה הן כלהלן:

סעיף 27(א1) לחוק – "מספר התלונות שהוגשו ומספר התלונות שבוררו" עמ' 11

סעיף 27(א2) לחוק – "מספר התלונות שנמצאו מוצדקות" עמ' 11

סעיף 27(א3) לחוק – "הטעמים לאי בירור תלונות" פרק 5

סעיף 27(א4) לחוק – "זמן הבירור הממוצע בתלונות שבוררו" עמ' 7

סעיף 27(א5) לחוק – "מספר התלונות שבירורן טרם הסתיים" עמ' 11

סעיף 27(א6) לחוק – "סוגי הענינים שעליהם הוגשו תלונות" עמ' 9

סעיף 27(א7) לחוק – "דרכים שננקטו לטיפול בליקויים ולתיקונם" פרק 12

סעיף 27(א8) לחוק – "מספר התלונות שהעלו חשש לעבירה פלילית ולעבירה משמעתית, אם היו כאלה" 1

סעיף 27(א9) לחוק – "מספר ההמלצות לועדה לבחירת שופטים, לשר או לנשיא לסיים כהונתו של שופט, אם היו כאלה" אין

חוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002

נספח א

1. הגדרות

בחוק זה –

"שופט" – כל אחד מאלה:

- (1) שופט כהגדרתו בחוק-יסוד: השפיטה ושופט עמית כמשמעותו בסעיף 10א לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984 (להלן – חוק בתי המשפט);
- (2) רשם כהגדרתו בסעיף 84 לחוק בתי המשפט;
- (3) שופט ורשם כמשמעותם בחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969 (בחוק זה – חוק בית הדין לעבודה) ושופט עמית כמשמעותו בסעיף 7א לחוק בית הדין לעבודה;
- (4) שופט צבאי-משפטי כמשמעותו בחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955 (בחוק זה – חוק השיפוט הצבאי);
- (5) דיין כהגדרתו בחוק הדיינים, תשט"ו-1955 (בחוק זה – חוק הדיינים) ודיין עמית, כמשמעותו בסעיף 9א לחוק הדיינים;
- (6) קאדי כהגדרתו בחוק הקאדים, תשכ"א-1961 (בחוק זה – חוק הקאדים);
- (7) קאדי מד'הב כהגדרתו בחוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, תשכ"ג-1962 (בחוק זה – חוק בתי הדין הדרוזיים);
- (8) דיין של בית דין של עדה נוצרית כמשמעותו בסימן 54 לדבר המלך במועצה על ארץ ישראל, 1947-1922;

"השר" –

- (1) לענין שופט כהגדרתו בפסקאות (1) עד (3) וכן (6) ו-(7) – שר המשפטים;
- (2) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (4) – שר הביטחון;
- (3) לענין שופט כהגדרתו בפסקאות (5) ו-(8) – השר לענייני דתות;

"בית דין משמעתי לשופטים" –

- (1) לענין שופט כהגדרתו בפסקאות (1) עד (3) – בית הדין המשמעתי לשופטים לפי סעיף 17 לחוק בתי המשפט;

- (2) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (4) – בית דין משמעתי לפי סעיף 192ד לחוק השיפוט הצבאי;
- (3) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (5) – בית הדין המשמעתי לפי סעיף 20 לחוק הדיינים;
- (4) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (6) – בית הדין המשמעתי לפי סעיף 17 לחוק הקאדים;
- (5) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (7) – בית הדין המשמעתי לפי סעיף 22 לחוק בתי הדין הדרוזיים;

”הועדה לבחירת שופטים” –

- (1) לענין שופט כהגדרתו בפסקאות (1) ו-(2) – הועדה לבחירת שופטים כמשמעותה בסעיף 4(ב) לחוק- יסוד: השפיטה;
- (2) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (3) – הועדה לבחירת שופטים כמשמעותה בסעיף 4(א) לחוק בית הדין לעבודה;
- (3) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (4) – הועדה לבחירת שופטים צבאיים- משפטאים לפי סעיף 187 לחוק השיפוט הצבאי;
- (4) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (5) – הועדה לבחירת דיינים לפי סעיף 6 לחוק הדיינים;
- (5) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (6) – ועדת המינויים לפי סעיף 4 לחוק הקאדים;
- (6) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (7) – ועדת המינויים לפי סעיף 11 לחוק בתי הדין הדרוזיים;

”המנהל” –

- (1) לענין שופט כהגדרתו בפסקאות (1) עד (3) – מנהל בתי המשפט;
- (2) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (4) – נשיא בית הדין הצבאי לערעורים לפי חוק השיפוט הצבאי או מי שהוא הסמיך;
- (3) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (5) – מנהל בתי הדין הרבניים;
- (4) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (6) – מנהל בתי הדין השרעיים;
- (5) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (7) – מנהל בתי הדין הדתיים הדרוזיים;

”הנשיא” –

- (1) לענין שופט כהגדרתו בפסקאות (1) ו-(2) – נשיא בית המשפט העליון;
- (2) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (3) – נשיא בית הדין הארצי לעבודה;

- (3) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (4) – נשיא בית הדין הצבאי לערעורים;
- (4) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (5) – נשיא בית הדין הרבני הגדול;
- (5) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (6) – נשיא בית הדין השרעי לערעורים;
- (6) לענין שופט כהגדרתו בפסקה (7) – ראש בית הדין הדתי הדרוזי לערעורים כהגדרתו בחוק בתי הדין הדרוזיים;
- ”הנציב”, “נציב תלונות הציבור על שופטים” – נציב תלונות הציבור על שופטים, שמונה לפי סעיף 3;
- ”הועדה לבחירת הנציב” – הועדה לבחירת שופטים כמשמעותה בסעיף 4(ב) לחוק – יסוד: השפיטה.

2. נציבות תלונות הציבור על שופטים

נציב תלונות הציבור על שופטים יעמוד בראש יחידה שתיקרא ”נציבות תלונות הציבור על שופטים” שתברר, בהתאם להוראות חוק זה, תלונות על התנהגות שופטים במסגרת מילוי תפקידם, לרבות בדרך ניהול משפט על ידם.

3. כשירות הנציב ומינויו

- (א) מי שכשיר להתמנות שופט של בית המשפט העליון כשיר להתמנות נציב תלונות הציבור על שופטים.
- (ב) הנציב יתמנה בידי הועדה לבחירת הנציב, לפי הצעת שר המשפטים ונשיא בית המשפט העליון כאחד; הועדה רשאית לקבל את ההצעה או לדחותה, ואם הוצע יותר ממועמד אחד – למנות אחד מקרב המועמדים או לדחות את ההצעה.
- (ג) מעמדו הציבורי של אדם והיכרותו עם מערכת המשפט יובאו בחשבון לענין הצעת מועמד לנציב ולענין מינויו.

4. ממלא מקום לנציב

נבצר מהנציב דרך ארעי למלא את תפקידיו, ימנה שר המשפטים בהסכמת נשיא בית המשפט העליון ממלא מקום לנציב לתקופה שלא תעלה על שישה חודשים או עד שיחזור למלא את תפקידיו, לפי המוקדם.

5. מועד בחירת נציב

- (א) מינוי נציב ייעשה, ככל האפשר, לא מוקדם מתשעים ימים ולא יאוחר משלושים ימים לפני תום תקופת כהונתו של הנציב המכהן; התפנה מקומו של הנציב

לפני תום תקופת כהונתו, ייעשה המינוי בתוך ארבעים וחמישה ימים מהיום שבו התפנה מקומו.
 (ב) הודעה על מינויו של הנציב תפורסם ברשומות.

6. משך הכהונה

הנציב יכהן תקופת כהונה אחת בלבד של חמש שנים.

7. תום כהונה

(א) כהונת הנציב פוקעת –
 (1) בתום תקופתה;
 (2) בפטירתו או בהתפטרותו;
 (3) בהעברתו מכהונתו;
 (4) בתום שישה חודשים רצופים שבהם מכהן במקומו ממלא מקומו שמונה לפי סעיף 4.
 (ב) הודעה על תום כהונת הנציב תפורסם ברשומות.

8. העברה מכהונה

(א) הועדה לבחירת הנציב רשאית, מיזמתה או לפי הצעת שר המשפטים או נשיא בית המשפט העליון, להעביר, בהחלטה שהתקבלה ברוב של שישה חברים לפחות, את הנציב מכהונתו, אם התקיים אחד מאלה:
 (1) הוא הורשע בפסק דין בעבירה פלילית, למעט בעבירות המנויות בסעיף 7(א)(2) לחוק הכנסת, תשנ"ד-1994 (בחוק זה – חוק הכנסת);
 (2) הוא התנהג באופן שאינו הולם את מעמדו;
 (3) הוא אינו מבצע את תפקידו כהלכה.
 (ב) הועדה לבחירת הנציב לא תעביר את הנציב מכהונתו, אלא לאחר שנתנה לו הזדמנות להשמיע את טענותיו לפניה.

9. השעיית הנציב

(א) לא יוגש כתב אישום נגד הנציב, למעט בעבירות המנויות בסעיף 7(א)(2) לחוק הכנסת, אלא באישור היועץ המשפטי לממשלה, ומשהוגש כתב אישום כאמור יושעה הנציב מכהונתו.
 (ב) (1) הועדה לבחירת הנציב רשאית, ברוב דעות, להשעות את הנציב מכהונתו, אם מתקיימת נגדו חקירה שיש בה כדי להביא לקיום הליכים פליליים כהגדרתם בסעיף 7(א)(2) לחוק הכנסת, לתקופה שבה הם מתקיימים;

ואולם אם היתה החקירה כאמור, בעבירה אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הנציב ראוי לשמש עוד בתפקידו, תשעה הועדה את הנציב לתקופה האמורה;

(2) הועדה לבחירת הנציב לא תשעה את הנציב לפי סעיף קטן זה, אלא לאחר שנתנה לו הזדמנות להשמיע את טענותיו לפנייה.

(ג) בתקופת ההשעיה ימלא את תפקידי הנציב על פי חוק זה ממלא מקומו, ויחולו הוראות סעיף 4.

10. סייג למינוי לשופט

מי שהיה נציב לא יתמנה לשופט.

11. ייחוד משרה והיתר לעסוק בפעילות

(א) הנציב ועובדי הנציבות לא יהיו רשאים -

(1) לשמש בכל משרה אחרת או לעסוק, במישרין או בעקיפין, בעיסוק אחר;

(2) להיות חברים בכנסת, בממשלה, במועצה של רשות מקומית, בגוף בוחר של מפלגה, או מועמדים לחברות כאמור;

(3) להיות חברים בהנהלה של חבר בני אדם המנהל עסקים לשם השגת רווחים.

(ב) הנציב רשאי להתיר לעובד הנציבות, לפי בקשתו, לעשות דבר מהדברים המנויים בסעיף קטן (א)(1) או (3), אם לדעתו אין בכך כדי ליצור ניגוד ענינים או כדי לפגוע בעבודתו בנציבות בדרך אחרת; אין בהיתר כאמור כדי לפטור את העובד מעמידה בדרישות כל דין או נוהג, המסדירים את הפעילות.

12. עובדי הנציבות

(א) עובדי הנציבות הם עובדי מדינה.

(ב) הנציב רשאי להסתייע בביצוע תפקידיו באנשים שאינם עובדי משרדו, אם ראה צורך בכך; בבירור תלונה על שופט כאמור בפסקאות (4) עד (8) להגדרה "שופט", יסתייע הנציב באנשים בעלי היכרות עם מערכת המשפט שאליה משתייך השופט.

13. חובת סודיות

(א) הנציב, עובדי הנציבות וכל אדם אחר שבעזרתו מבצע הנציב את תפקידיו חייבים לשמור בסוד כל ידיעה שהגיעה אליהם עקב עבודתם, לא לעשות בה

שימוש ולא לגלותה לאחר, אלא לשם ביצוע תפקידיהם לפי חוק זה; העובדים יחתמו על כתב שמירה על סודיות עם תחילת עבודתם.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) רשאי שר המשפטים או נשיא בית המשפט העליון, לקבל לידי, לפי דרישתו, עותק מכל חומר או מידע המצוי בנציבות שהושג במסגרת פעילותה, ואולם חומר או מידע לגבי תלונה מסוימת ימסר לאחר שהטיפול בה הסתיים.

(ג) הנשיא והשר כאחד רשאים להתיר פרסום פרטי תלונה מסוימת על שופט, כולם או חלקם, שהטיפול בה הסתיים.

14. הגשת תלונה

(א) רשאי להגיש תלונה לנציב כל אדם הרואה עצמו נפגע בשל התנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול המשפט על ידיו, או מי שאותו אדם הסמיך לכך.

(ב) הנשיא או השר רשאי לבקש מהנציב לברר ענין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול המשפט על ידיו.

15. דרך הגשת התלונה

התלונה תוגש בכתב תיחתם בידי המתלונן ויצוינו בה שם המתלונן ומענו.

16. תלונה של אדם המוחזק במשמורת

תלונה של אדם כאמור בפסקאות (1) עד (3) תוגש במעטפה סגורה כמפורט באותן פסקאות או למי שהוא הסמיך לענין זה, והוא יעבירה, בלי לפתחה, אל הנציב:

(1) אסיר כהגדרתו בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], תשל"ב-1971, למנהל בית הסוהר שבו הוא מוחזק;

(2) עצור כמשמעותו בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996, או אסיר, המוחזק בבית מעצר, למפקד בית המעצר שבו הוא מוחזק;

(3) כלוא לפי חוק השיפוט הצבאי, למפקד מיתקן הכליאה שבו הוא מוחזק.

17. תלונות שאין לברר אותן

הנציב לא יברר תלונה שהיא כמפורט להלן:

(1) התלונה אינה על שופט או שאינה בענין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול משפט על ידיו;

(2) התלונה היא קנטרנית או טורדנית על פניה או עוסקת בזוטי דברים;

(3) ענינה של התלונה בשאלה משפטית או ראייתית מהותית;

- (4) התלונה היא בענין הניתן לערעור על פי דין, למעט בענין הנוגע להתנהגותו של שופט במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול המשפט על ידי;
- (5) בקשה של בעל דין ששופט פלוני יפסול עצמו מלישב בדין כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט; כללה התלונה נוסף על בקשת הפסלות כאמור ענינים שרשאי הנציב לברר לפי הוראות חוק זה, יברר הנציב את אותו החלק שבו לא התבקשה פסלות השופט כאמור;
- (6) התלונה היא על מעשה שמתנהלת בשלו חקירה במשטרה או שהוגשה בשלו קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים.

18. תלונות שבירור מצריך סיבה מיוחדת

- (א) הנציב לא יברר תלונות כמפורט להלן, אלא אם כן מצא הנציב שקיימת סיבה מיוחדת המצדיקה את בירורן:
- (1) התלונה הוגשה לאחר שעברה שנה מיום המעשה שעליו נסבה התלונה או מהיום שעילת התלונה נודעה למתלונן, או מיום מתן פסק הדין בענינו בהליך שאליו מתייחסת התלונה, לפי המאוחר;
- (2) תלונה בענין שניתנה בו החלטה, שעליה אפשר או היה אפשר, להגיש ערעור, והיא אינה מסוג התלונות שאין לברר אותן.
- (ב) הנציב רשאי לא לברר תלונה אם סבר שהיא אינה מתאימה להתברר על ידו מחמת שהיא מתאימה יותר לטענת פסלות מלשבת בדין.
- (ג) החלטות הנציב לפי סעיף זה יהיו בכתב ומנומקות.

19. התלונה ועילותיה ופתיחת הבירור

- (א) תלונה ניתנת להגשה על כל שופט בענין הנוגע להתנהגותו במסגרת מילוי תפקידו כשופט לרבות בדרך ניהול המשפט על ידיו.
- (ב) משהוגשה תלונה, יאשר הנציב את קבלתה ויפתח בבירורה, זולת אם ראה שאין לברר אותה מהטעמים המנויים בסעיף 17 או שאינה ראויה לבירור מהטעמים המנויים בסעיף 18.
- (ג) החליט הנציב לא לפתוח בבירור תלונה, יודיע על כך למתלונן בכתב, ויציין את הנימוקים להחלטתו.
- (ד) החליט הנציב לפתוח בבירור התלונה, יודיע על כך לשופט הנילון, לנשיא, לשר, למנהל ולנשיא בית המשפט שבו מכהן אותו שופט.

(ה) בהודעה לפי סעיף קטן (ד) רשאי הנציב לא לכלול את פרטי המתלונן אם סבר כי פרטיו אינם דרושים לצורך בירור התלונה; אין בסעיף קטן זה כדי לגרוע ממכוח שר המשפטים ונשיא בית המשפט העליון לפי סעיף 13(ב).

20. דרכי הבירור ומשכו

(א) הנציב רשאי לברר את התלונה בכל דרך שימצא לנכון והוא אינו כפוף לסדרי דין או לדיני הראיות.

(ב) לצורך הבירור, רשאי הנציב לקבל מכל אדם או גוף, בתוך תקופה שיקבע ובאופן שיקבע, בכפוף לסעיף קטן (ג), כל ידיעה או מסמך העשויים, לדעת הנציב, לסייע בבירור התלונה; מי שנדרש למסור ידיעה או מסמך כאמור, ימלא אחר הדרישה, והוראות סעיף 11, למעט פסקאות (1) ו-3 של סעיף קטן (א), לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968, יחולו, בשינויים המחויבים, על סירוב למלא אחר הדרישה.

(ג) לצורך הבירור רשאי הנציב לשמוע את המתלונן, את השופט הנילון, וכל אדם אחר אם ראה תועלת בדבר; סירב השופט הנילון למסור את דבריו בעל פה, ימסרם בכתב ככל שיידרש.

(ד) בירור התלונה יסתיים לכל המאוחר עד תום שנה אחת מיום קבלתה בנציבות.

21. הפסקת הבירור

הנציב רשאי להפסיק את בירור התלונה אם נוכח שהתקיימה אחת העילות המצדיקות שלא לפתוח בבירורה, או שענין התלונה בא על תיקונו או שהמתלונן ביטל את תלונתו; הפסקת בירור התלונה לפי סעיף זה יודיע הנציב בכתב למתלונן, לשופט הנילון ולמי שמנוי בסעיף 19(ד), לפי הענין, שהחליט להפסיק את הבירור, ויצוין את הנימוקים להחלטתו.

22. תוצאות הבירור

(א) מצא הנציב שהתלונה היתה מוצדקת יודיע על כך למתלונן, לשופט הנילון ולמי שמנוי בסעיף 19(ד), לפי הענין, בצירוף החלטתו; בהודעה כאמור רשאי הנציב לפרט את תמצית ממצאיו, כולם או חלקם, ואם העלה הבירור כי קיים ליקוי, רשאי הוא להצביע על הצורך בתיקונו ועל הדרך הראויה לכך.

(ב) התקבלה הודעה על צורך בתיקון ליקוי כאמור בסעיף קטן (א) יודיע השופט הנילון, המנהל או נשיא בית המשפט או בית הדין שבו מכהן השופט, לנציב, על הצעדים שנקטו לתיקון הליקוי; לא התקבלה הודעה בתוך זמן סביר או שההודעה אינה מניחה את דעתו של הנציב, רשאי הוא להביא את הענין לפני הנשיא והשר.

- (ג) מצא הנציב שהתלונה לא היתה מוצדקת, יודיע על כך בכתב למתלונן ולמי שמנוי בסעיף 19(ד), לפי הענין, ורשאי הנציב לפרט להם את תמצית ממצאיו.
- (ד) העלה בירור התלונה חשש למעשה פלילי, יביא הנציב את הענין לידיעת היועץ המשפטי לממשלה, וכן לידיעת השר והנשיא; העלה בירור התלונה חשש לעבירה משמעתית יביא הנציב את הענין לידיעת השר והנשיא ורשאי הוא להמליץ לשר על הגשת קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים.
- (ה) הנציב רשאי, אם מצא לנכון לעשות כן בעקבות ממצאיו, להמליץ לוועדה לבחירת שופטים, לסיים את כהונתו של שופט על פי סמכותה או להמליץ לשר או לנשיא להביא לוועדה לבחירת שופטים הצעה לסיים את כהונתו של שופט; החליטו הוועדה, השר או הנשיא שלא לקבל את המלצת הנציב, ינמקו את החלטתם.

23. סייגים לנימוק וגילוי ממצאים

- (א) (1) הודעה של הנציב לפי סעיף 22 לא תכלול ולא תגלה חומר או מידע אשר לדעת ראש הממשלה או שר הביטחון הם ענין לביטחון המדינה, או אשר לדעת ראש הממשלה או שר החוץ הם ענין ליחסי החוץ או לקשרי המסחר הבין-לאומיים של המדינה;
- (2) ראה הנציב כי הודעתו עלולה לכלול או לגלות חומר או מידע כאמור בסעיף קטן (א) ולא הביעו השרים את דעתם כאמור שם, יבקש הנציב את דעת ראש הממשלה, שר הביטחון או שר החוץ, לפי הענין, לפני שייתן את הודעתו.
- (ב) הנציב פטור מלציין את ממצאיו או נימוקיו, כולם או חלקם, או לצייןם בשינויים או בהשמטות, או למסרם רק לחלק מהמפורטים בסעיף 19(ד) -
- (1) אם הם עלולים לדעתו לפגוע שלא כדין בזכותו של אדם זולת המתלונן;
- (2) כשיש בהם משום גילוי סוד מקצועי או ידיעה סודית כמשמעותם לפי כל דין.
- (ג) ציין הנציב חלק ממצאיו או מנימוקיו, או ערך השמטות או שינויים, יציין זאת בהודעה לפי סעיף 22.
- (ד) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מסמכויות נשיא בית המשפט העליון ושר המשפטים לקבל, לפי דרישתם, עותק מכל חומר או מידע המצוי בנציבות ושהושג במסגרת פעילותה, כאמור בסעיף 13(ב).

24. זכויות וסעדים

- (א) החלטותיו וממצאיו של הנציב בענין תלונה -

- (1) אין בהם כדי להעניק למתלונן או לאדם אחר זכות או סעד, בבית משפט או בבית דין, שלא היו להם לפני כן;
- (2) אין בהם כדי למנוע מהמתלונן או מאדם אחר להשתמש בזכות או לבקש סעד שהוא זכאי להם, ואולם אם נקבע לכך מועד בחיקוק, לא יארך המועד על ידי הגשת התלונה או בירורה.
- (ב) דין וחשבון, החלטה וכל מסמך שהכין הנציב במסגרת מילוי תפקידו לא ישמשו ראיה בהליך משפטי או מעין שיפוט.
- (ג) לא ייזקק בית המשפט לבקשת סעד נגד החלטותיו וממצאיו של נציב תלונות הציבור בענין תלונה.

25. שכר ותנאי כהונה

שכרו, תנאי שירותו וגמלאותיו של הנציב יהיו כשל שופט בית המשפט העליון.

26. אי תלות

אין על הנציב ועל עובדי הנציבות מרות בענין מילוי תפקידיהם לפי חוק זה, זולת מרותו של הדין.

27. דין וחשבון

- (א) הנציב יגיש לשר המשפטים ולנשיא בית המשפט העליון, מדי שנה, דין וחשבון על פעולותיו, שיכיל תיאור פרטני של הטיפול בתלונות, וכן סקירה כללית שתתייחס, בין השאר, לענינים האלה, בחלוקה לפי סוגי ערכאות ושופטים:
  - (1) מספר התלונות שהוגשו ומספר התלונות שבוררו;
  - (2) מספר התלונות שנמצאו מוצדקות;
  - (3) הטעמים לאי בירור תלונות;
  - (4) זמן הבירור הממוצע בתלונות שבוררו;
  - (5) מספר התלונות שבירורן טרם הסתיים;
  - (6) סוגי הענינים שעליהם הוגשו תלונות;
  - (7) דרכים שננקטו לטיפול בליקויים ולתיקונם;
  - (8) מספר התלונות שהעלו חשש לעבירה פלילית ולעבירה משמעתית, אם היו כאלה;
  - (9) מספר ההמלצות לועדה לבחירה שופטים, לשר או לנשיא לסיים כהונת שופט, אם היו כאלה.

- (ב) קיבל שר המשפטים את הדין וחשבון השנתי מאת הנציב, יגיש לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת דין וחשבון על בסיס הסקירה הכללית כאמור בסעיף קטן (א); הדין וחשבון לפי סעיף קטן זה לא יכלול שמות ופרטים מזהים.
- (ג) הנציב רשאי להגיש לשר ולנשיא בית המשפט העליון דין וחשבון מיוחד קודם להגשת הדין וחשבון השנתי.
- (ד) על המידע הכלול בדוחות יחולו הוראות סעיף 23.

28. פרסום הודעות

שר המשפטים יפרסם הודעה על מינויו של הנציב, הדרך לפנות אליו ועיקרי סמכויותיו, בדרך שתיקבע בתקנות.

29. תקציב הנציבות

תקציב הנציבות יוכן על ידי שר המשפטים בתיאום עם הנציב וייקבע בחוק התקציב השנתי של המדינה, בתחום פעולה נפרד, במסגרת תקציב משרד המשפטים.

30. תקנות

- (א) שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו.
- (ב) שר המשפטים יביא לאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, בתוך שלושה חודשים מיום פרסומו של חוק זה, תקנות לפי סעיף 28.

31. הנציב הראשון

הנציב הראשון יתמנה לא יאוחר מתום מאה ועשרים ימים מיום פרסומו של חוק זה.

32. תיקון חוק השיפוט הצבאי - מס' 40

בחוק השיפוט הצבאי -

- (1) בסעיף 1, אחרי ההגדרה "עבירה צבאית" יבוא:
 "הנציב" - נציב תלונות הציבור על שופטים שמונה לפי סעיף 3 לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, תשס"ב-2002;"
- (2) בסעיף 192 לחוק השיפוט הצבאי, אחרי "נשיא בית הדין הצבאי לערעורים" יבוא "או הנציב".

33. תיקון חוק הדיינים – מס' 19

בחוק הדיינים –

- (1) בסעיף 1, אחרי ההגדרה "מועצת הרבנות הראשית" יבוא:
"הנציב" – נציב תלונות הציבור על שופטים שמונה לפי סעיף 3 לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, תשס"ב-2002;
- (2) בסעיף 16א(א), אחרי "כנשיא בית הדין הרבני הגדול" יבוא "או הנציב".

34. תיקון חוק הקאדים – מס' 11

בחוק הקאדים –

- (1) בסעיף 1, לפני ההגדרה "קאדי" יבוא:
"הנציב" – נציב תלונות הציבור על שופטים שמונה לפי סעיף 3 לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, תשס"ב-2002;
- (2) בסעיף 13א(א), אחרי "כנשיא בית הדין השרעי לערעורים" יבוא "או הנציב".

35. תיקון חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים – מס' 13

בחוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים –

- (1) בסעיף 1, אחרי ההגדרה "המועצה" יבוא:
"הנציב" – נציב תלונות הציבור על שופטים שמונה לפי סעיף 3 לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, תשס"ב-2002;
- (2) בסעיף 19א(א), אחרי "ראש בית הדין לערעורים" יבוא "או הנציב".

36. תיקון חוק חופש המידע – מס' 2

- בחוק חופש המידע, תשנ"ח-1998, בסעיף 14(א), אחרי פסקה (11) יבוא:
"12) נציבות תלונות הציבור על שופטים – לגבי בירור תלונה על שופט לפי חוק נציב תלונות הציבור על שופטים, תשס"ב-2002."

32. (שולב בחוק השיפוט הצבאי)

33. (שולב בחוק הדיינים)

34. (שולב בחוק הקאדים)

35. (שולב בחוק בתי הדין הדרוזיים)

36. (שולב בחוק חופש המידע, התשנ"ח – 1998)

תקנות נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ד-2003

נספח ב

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 28 ו-30 לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002 (להלן – החוק), ובאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה:

1. הגדרות

בתקנות אלה –

”הנציב” – נציב תלונות הציבור על שופטים, לרבות מי שהוא הסמיכו;

”תלונה” – כמשמעה בסעיפים 14(א) ו-19 לחוק;

שאר המונחים שבתקנות אלה תהא משמעותם כמשמעות הנודעת להם בחוק, אם אין כוונה אחרת משתמעת.

2. דרך פרסום הודעה

נוסף על דרך הפרסום הקבועה בסעיף 5(ב) לחוק, ייעשה פרסום הודעה על מינוי הנציב, על הדרך לפנות אליו ועל עיקרי סמכויותיו בשני עיתונים יומיים בעברית, בעיתון אחד בערבית ובאתר האינטרנט של משרד המשפטים.

3. הגשת תלונה לנציב

(א) תלונה תוגש בכתב, בשני עותקים, לפי הטופס שבתוספת, כשהיא מודפסת או בכתב יד אם אין המתלונן יכול להגישה בדפוס, ותישלח לנציב במעטפה סגורה.

(ב) התלונה תיחתם ביד המתלונן ואם הוגשה בשמו – ביד מי שהוסמך להגיש את התלונה בשם המתלונן (להלן – מגיש התלונה), ותצורף לה הסמכתו החתומה.

(ג) הנציב לא יפתח בבירור תלונה שהוגשה בעילום שם.

4. תוכן התלונה

התלונה תכיל –

(1) את פרטי המתלונן, את שמו של השופט שעליו מלין המתלונן, ואם אין בידו לנקוב בשמו, יציין כל פרט אחר המסייע לזיהויו;

(2) תיאור מפורט של המעשה שעליו היא נסבה, המועד שהתרחש בו וכל פרט אחר שהוגע לה, ויצורף לה כל מסמך שיש בו כדי לסייע לביטול היעיל; במקרה של תלונה על כמה אירועים, יצוין כל אירוע ואירוע בנפרד.

5. תלונה חוזרת

הגיש אדם תלונה בקשר לאירוע שלגביו הגיש אותו אדם תלונה בעבר, יציין זאת במפורש ויפרט את פרטי התלונה הקודמת ואת הנימוקים להגשתה מחדש.

6. המצאת מסמכים

(א) המצאת מסמכים למתלונן, למגיש התלונה, לנילון ולכל אדם אחר, וזימון לדיון ככל שיידרש, תיעשה בדואר, בפקס, בטלפון או בכל דרך אחרת שהנציב יראה לנכון, לפי המקרה.

(ב) המצאת תלונה של אדם המוחזק במשמורת והמצאת מסמכים מאת הנציב לאדם במשמורת, תיעשה באמצעות מנהל בית הסוהר, מפקד בית המעצר או מפקד מיתקן הכליאה, לפי הענין.

תוספת

(תקנה 3(א))

תלונה*

פרטי המתלונן**

שם משפחה: _____

שם פרטי: _____

מספר תעודת זהות: _____

כתובת: _____

מען להמצאת מסמכים: _____

מספר טלפון בעבודה: _____

מספר טלפון בבית: _____

מספר טלפון נייד: _____

מספר פקס: _____

פרטי מגיש התלונה***

שם: _____

כתובת: _____

מען להמצאת מסמכים: _____

מספר טלפון: _____

מספר פקסימיליה: _____

* בכל מקום בו ננקט לשון זכר, גם נקבה במשמע.
** ימולאו פרטי האדם הנפגע מהתנהגות שופט, אף אם התלונה הוגשה על ידי אדם שהוא הסמך לכך.
*** ימולאו רק אם מגיש התלונה אינו המתלונן.

פרטי השופט הנילון

שם משפחה: _____

שם פרטי: _____

תפקיד ובית משפט: _____

פרטים כלליים (ימולא ככל הידוע)

1. מספר התיק: _____

2. (א) האם המתלונן היה מיוצג? כן/לא [מחק את המיותר]

(ב) אם כן, שם עורך הדין: _____

כתובת: _____

מספר הטלפון שלו: _____

3. (א) האם הדיון בתיק הסתיים? כן/לא [מחק את המיותר]

(ב) אם לא, באיזה שלב מצוי הדיון? _____

(ג) האם ניתן בתיק פסק דין? כן/לא [מחק את המיותר].

4. (א) האם הגיש המתלונן בעבר תלונה בקשר לאירוע נושא תלונה זו? כן /לא [מחק את המיותר].

(ב) אם כן, יש לפרט את פרטי התלונה הקודמת ולציין את הנימוקים להגשתה מחדש:

_____

_____

_____

פרטי האירוע

תאריך: _____

שעה: _____

מקום: _____

תיאור האירוע****:

חתימת המתלונן _____ חתימת מגיש התלונה _____

**** אם יש יותר מאירוע אחד, יתואר כל אירוע בנפרד.

נספח ג | כללי אתיקה לשופטים, התשס"ז-2007

בתוקף סמכותי לפי סעיף 16א לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984, בהסכמת חבר שופטי בית המשפט העליון ולאחר התייעצות עם שר המשפטים, אני מתקינה בזה כללי אתיקה לשופטים:

מבוא

פרק ראשון: הוראות יסוד

1. פרשנות
2. מקור הכללים ותכליתם
3. כוח השיפוט, שלטון החוק והגינות
4. אמונים למדינת ישראל ולחוקיה
5. אי-תלות
6. אי-משוא פנים
7. הליכותיו של שופט

פרק שני: מעמדם ותחולתם של הכללים

8. מעמד הכללים
9. תחולה
10. שופטים בדימוס

פרק שלישי: שפיטה

11. שמירה על כבוד הזולת
12. ניהול משפט
13. פשרה, גישור וכו'
14. הימנעות מוקדמת משבת בדין
15. מניעה משבת בדין

פרק רביעי: שופט וסביבתו

16. קשרים חברתיים
17. פעילות פוליטית או מפלגתית
18. הבעת דעה בפומבי
19. איסוף כספים

פרק חמישי: הימנעות מן השימוש במעמד השיפוטי שלא למטרתו

20. ניצול מעמד
21. מתנות, הנחות והזמנות

פרק שישי: פעילויות לבר-שיפוטיות

סימן א': עקרונות

- .22 ייחוד הכהונה
- .23 מגבלות על פעילויות נוספות

סימן ב': עיסוקים ציבוריים

- .24 פעילות בגופים ציבוריים
- .25 ועדות לחלוקת פרסים ומלגות
- .26 הסברה מחוץ לישראל
- .27 שיפוט שלא בבית המשפט

סימן ג': הרצאות ופרסומים

- .28 הוראה במוסדות להשכלה או לחינוך
- .29 הרצאות
- .30 פרסום ספרים ומאמרים
- .31 משפט מודרך

סימן ד': שונות

- .32 עדות
- .33 הופעה לפני רשות ציבורית
- .34 מענה לשאלונים לצורכי מחקר

פרק שביעי: ענינים כספיים

- .35 ניהול עסקים
- .36 ניהול נכסיהם של השופט ושל בני משפחה
- .37 ניתוק קשרים עסקיים וכספיים עם מינויו של שופט
- .38 קבלת גמול בעבור עיסוק או פעילות נוספים

פרק שמיני: שופט ואמצעי התקשורת

- .39 מגעים בין שופט לבין אמצעי התקשורת
- .40 תגובות לאמצעי תקשורת

פרק תשיעי: ועדת אתיקה

- .41 ועדת אתיקה
- .42 כללים קודמים

מבוא

מאז ומקדם זכו שופטים – בהם שופטי ישראל לדורותיהם – למעמד ייחודי בקהילה. הנחת תשתית היא שהשופטים כולם, וכל שופט ושופט לעצמו, בלתי תלויים הם בהליכי השפיטה ובהחלטותיהם, וכי הרשות השופטת בכללה היא רשות לעצמה, הגונה והוגנת בהליכותיה, וניחנה היא ביכולת ובכשירות לפרש ולהחיל את הדין כיאות. מטבעם של דברים, מחזיק שופט בכהונתו בנאמנות בעבור הכלל. דרכו היא דרך הנאמן, שמשלו אין לו ולא כלום וכל אשר הוא עושה כשליח הציבור עושה הוא. תנאי מוקדם ליכולתו של שופט לשמש בכהונתו הוא זה, שהקהילה תרוחש אמון לרשות השופטת, כי תכיר בסמכותה הייחודית לשפוט, כי תקבל עליה הכרעות דין שנעשו. מעמד זה של הרשות השופטת ושל חבריה השופטים – מעמד של עצמאות, של אי-תלות ושל מי שנהנים מאמון הקהילה – מחייב כמו-מעצמו קיומן של מידות מיוחדות בשופט. כן נדרשת, כדבר הלמד מענינו, יצירתן של נורמות התנהגות ייחודיות לחיובו של השופט היחיד בהליכותיו ובאורחותיו – בהיכל המשפט ומחוצה לו – והכל להבטחת מעמדם המיוחד של השופט ושל הרשות השופטת בכללה. כך היה מאז ומעולם. וכעצתו של יתרו למשה לדרך בחירתם של שופטים: "וְאַתָּה תִּחַזֵּק מֵאֵל-הַעַם אֲנָשִׁים-חַיִּל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנָשִׁים אֲמַת שְׂנֵאִי בְּצַע ... (שמות, יח, כא). ואלה היו דברים שהיו במסורת עם ישראל בארצו ובכל גליותיו. אכן, שופט הוא אדם – בראש ובראשונה הוא אדם – ואולם בשעה שניאות להטיל על שכמו נטל של שיפוט, ממילא חייב עצמו בחובות ובנטלים של חבר הרשות השופטת.

בעבר היו כללי ההתנהגות לשופטים בחזקת תורה שבעל פה, והדין, המוסר, ההיגיון, השכל הישר, המסורת וניסיון החיים הם שהינחו שופטים באורחותיהם. ברבות הימים והשנים הפכו חיי האדם והקהילה מורכבים יותר ויותר, ואף מערכת המשפט גדלה, התרחבה וקלטה חברים רבים. כך נוצר צורך להעלות את התורה שבעל פה על הכתב וליצור קוד התנהגות חרות לשופטים. ואמנם, ברבות ממדינות העולם נתחברו בשנים האחרונות קודים להתנהגותם של שופטים. כך היה אף בישראל, שבשנת התשנ"ג-1993, פרסם הנשיא מאיר שמגר כללים הקרויים כללי אתיקה שיפוטית, התשנ"ג-1993, שהוכנו על יסוד דוח ועדה שנמנו עמה הנשיא (בדימוס) משה לנדוי (יו"ר), סגן נשיא בית המשפט המחוזי השופטת שולמית ולנשטיין וסגן נשיא בית משפט השלום השופט עוזי סיוון. כללי אתיקה אלה שימשו אותנו נאמנה משך למעלה מעשור, ואולם חידושי החיים חייבונו לעדכנם ולהתאימם לימינו.

על הכנת נוסח הכללים המצורף שקדה ועדה שנמנו עמה שופטי בית המשפט העליון מישראל חשין (יו"ר) ודורית ביניש, נשיא בית המשפט המחוזי בחיפה מיכה לינדנשטראוס, סגן נשיא בית המשפט המחוזי בתל אביב גבריאל קלינג, שופט בית משפט השלום בירושלים משה סובל, פרופסור אהרון אנקר, עו"ד רמי הורביץ ועו"ד רמי רובין (אשר במהלך עבודתה של הוועדה נתמנה שופט בית משפט השלום בירושלים).

תכליתם של כללי האתיקה לשופטים היא להדריך את שופטי ישראל בדרכם ובאורחותיהם, ולשמש להם כלי עזר שיסתייעו בו וממנו ילמדו. הכללים מכילים נורמות מסוגים שונים: נורמות-יסוד הנובעות ממעמדו של שופט והמבטאות תפיסות עומק ערכיות שהן תשתית למעשה השפיטה; נורמות הקשורות במעשה השפיטה עצמו; נורמות הקשורות באורחות חייו של שופט; ונורמות ספציפיות העוסקות בסוגיות מעשיות המתעוררות בחיי היום-יום. נורמות אלו כולן מהוות יחדיו קודקס רחב ששופטים – הן שופטים צעירים הנדרשים להכוונה בתחילת דרכם, הן שופטים ותיקים הנדרשים לפתרון סוגיות ספציפיות – יכולים ונדרשים להסתייע בו. שופט הנתקל בקושיה – אם יעשה מעשה או אם ימנע מעשותו – יוכל לפנות לכללים ולמצוא בהם פתרון לרבות מן השאלות ששופטים נתקלים ומתלבטים בהן דרך שגרה. כך, למשל, בפעילויות לבר-שיפוטיות, בעיסוקים ציבוריים, במגעים עם אמצעי התקשורת ועוד.

דבר אחרון: כללי האתיקה לשופטים אינם בבחינת חי הנושא את עצמו ואין הם מנותקים מסביבתם. הדין, המוסר, ההיגיון, השכל הישר, המסורת וניסיון החיים שהדריכו שופטים בעבר יסיפו להדריכנו גם בימים יבואו. כך, למשל, ראוי לו לשופט כי במילוי תפקידו ייתן דעתו להחלטות שנתן נציב תלונות הציבור על שופטים על פי הוראות חוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002. יתר על כן: פירושם של הכללים ייעשה לא אך כלשונם אלא כרוח הנושבת בהם. זאת ועוד: בצד הכללים הכתובים, ובמסגרתם, פועלת ועדת אתיקה לשופטים; ובלי לגרוע מסמכותו של נשיא בית המשפט העליון בסוגיות אתיות ואחרות, מתפקידה של הוועדה לדון, להמליץ ולהחליט בנושאי אתיקה של שופטים. שופט הנתקל בשאלה אתית שאין לה תשובה ברורה בכללים, ראוי לו כי יפנה לוועדה זו או לנשיא בית המשפט העליון ויבקש תשובה והדרכה.

פרק ראשון: הוראות יסוד

1. פרשנות

- לענין כללים אלה –
- ”בית דין מינהלי” – ערכאה המוקמת בידי שר או רשות מינהלית אחרת ויש לה סמכות שפיטה, בין אם היא מכונה בית דין, ועדת ערר או ועדת ערעור ובין אם היא מכונה בשם אחר;
- ”בן משפחה” – בן זוג, ילד, הורה, אח, סב, הורה של בן הזוג או מי שסמוך על שולחנו של השופט, וכן, בהתאם לענין, בן זוג או ילד של כל אחד מאלה;
- ”נושא משרה” – דירקטור, מנהל כללי, מנהל עסקים ראשי, משנה למנהל כללי, סגן מנהל כללי, כל ממלא תפקיד כאמור בחברה אף אם תוארו שונה, וכן מנהל אחר הכפוף במישרין למנהל הכללי;
- ”נשיא בית המשפט העליון” – לרבות מי שנשיא בית המשפט העליון הסמיכו לדבר;
- ”עד מרכזי” – עד שנדרשת הערכת מהימנותו לצורך הכרעה בהליך;
- ”שופט” – שופט בית המשפט העליון, שופט בית משפט מחוזי, שופט בית משפט שלום, שופט בית דין לעבודה, שופט תעבורה, שופט עמית וכן רשם של בתי המשפט ששופטים אלה מכהנים בהם;
- ”שופט בדימוס” – שופט שכהונתו נסתיימה.

2. מקור הכללים ותכליתם

- (א) כללי האתיקה לשופטים משקפים ומבטאים תפישות עומק ערכיות ומוסריות המהוות תשתית למעשה השפיטה ולדרכי התנהגותו ואורחותיו של השופט. כללים אלה מגבשים עיקרים ועקרונות מנחים השאובים ממסורת עתיקת יומין והמתאימים עצמם לזמננו ולמקומנו. שופט ינהג דרכו על פי הדין ובהתאם לכללים אלה וישווה נגד עיניו כל העת את הצורך לקיים את אמון הציבור ברשות השופטת.
- (ב) שופט יראה כמי שהפר כלל מכללי האתיקה לשופטים באופן המאפשר הגשת קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים, אם התנהגותו בניגוד לכללים עולה כדי התנהגות של שופט שלא כהלכה במילוי תפקידו או כדי התנהגות שאינה הולמת את מעמדו של שופט בישראל.

3. כוח השיפוט, שלטון החוק והגינות

- (א) כוח השיפוט ניתן בידי שופט מתוך אמון ביושרו, בכושרו המקצועי והאישי וביכולתו לקיים את המוטל עליו תוך כיבוד עקרונות האתיקה השיפוטית.

(ב) בהכריעו בדין עושה שופט להגשמתו של שלטון החוק תוך שמירה על זכויות האדם. מחובתו של שופט לפעול ביושר ובהגינות, לשוויון הכל לפני החוק, ותוך הקפדה על התנהגות שיש בה כדי לקיים ואף להגביר את האמון בשיטת המשפט בכלל ובמעשה השפיטה בפרט.

4. **אמונים למדינת ישראל ולחוקיה**

שופט ישמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, ישפוט משפט צדק, לא יטה משפט ולא יכיר פנים.

5. **אי-תלות**

- (א) בעניני שפיטה אין מרות על שופט זולת מרותו של הדין.
- (ב) במילוי תפקידו אין שופט תלוי באיש. שומה על השופט לשקוד על אי-תלותה של מערכת השיפוט, ולהקפיד על קיומה באשר יעשה, בעניני שפיטה ובכל תחום אחר שבו הוא פועל.
- (ג) שופט לא יגור מפני איש, ולא יושפע במילוי תפקידו על ידי דעת קהל, חשש מפני ביקורת או רצון לשאת חן.

6. **אי-משוא פנים**

שופט ינהג בבעלי הדין בשוויון, לא יישא פני דל ולא יהדר פני גדול, לא יסביר פניו לאחד וירע פניו לאחר, ישפוט בדעה נקיה ולא יגלה דעה קדומה או משוא פנים.

7. **הליכותיו של שופט**

- (א) אלה יאפיינו שופט בתכונותיו ובאורחותיו: יושר לב, טוהר מידות ומסירות לתפקיד. שופט יימנע ממעשים שאינם הולמים מעמדו של שופט או העלולים לפגוע בדימויה של מערכת השיפוט.
- (ב) שופט יהיה מופת לכיבוד החוק בכל אשר יעשה.

פרק שני: מעמדם ותחולתם של הכללים

8. **מעמד הכללים**

- (א) כללים אלה מתווים עיקרים ועקרונות להתנהגותם ולאורחותיהם של שופטים, ומהם ייגזרו כללי אתיקה ספציפיים בכל מקרה ומקרה.

(ב) אין הכללים באים לגרוע מן האמור בכל דין. בכל ענין שאינו נדון מפורשות בכללים ינהג שופט בהתאם לרוחם ולמגמתם של הכללים ובהתאם לנורמות אתיות כלליות.

9. תחולה

(א) כללים אלה חלים על –

(1) שופט מעת שהצהיר הצהרת אמונים ועד שלושה חודשים מתום כהונתו;

(2) רשם מעת מינויו ועד תום כהונתו;

(3) שופט עמית;

(4) שופט בדימוס המכהן בבית דין מינהלי ובוועדה ציבורית על פי דין, ככל שהדבר נוגע למילוי תפקידו; ויראו את הסכמתו לכהן כהסכמה להחלת כללים אלה עליו כאמור.

(ב) הכללים חלים על שופט אף בהיותו בחופשה או בשבתון.

(ג) מי שנבחר לכהונת שופט על ידי הוועדה לבחירת שופטים וטרם הצהיר הצהרת אמונים, לא ייצג לקוח לפני ערכאה שיפוטית אלא בהסכמת נשיא בית המשפט העליון.

10. שופטים בדימוס

כללים אלה אינם מחייבים שופטים בדימוס. יש לזכור עם זאת, כי סביבתו הקרובה והרחוקה של שופט הורגלה להתייחס אליו כהתייחס אל שופט, וכי יחס זה נמשך והולך גם לאחר תום הכהונה. ראוי לו אפוא לשופט בדימוס כי ישווה נגד עיניו את רוחם ואת מגמתם של הכללים וכי יכוון התנהגותו ואורחותיו על פיהם.

פרק שלישי: שפיטה

11. שמירה על כבוד הזולת

(א) בשבתו לדין ינהג שופט בנוכחים בדיון לפניו – בעלי דין, באי כוחם, עדים ובאי בית משפט אחרים – באורח מכובד, באורך רוח, במתינות, בסובלנות ובאדיבות, וישרה באולם בית המשפט אווירה נינוחה.

(ב) שופט יעשה כי גם אחרים ישמרו על כבודם של הנוכחים בדיון.

(ג) במהלך המשפט ובהחלטותיו בכתב יימנע שופט מהערות פוגעניות או מעליבות כלפי כל אדם.

(ד) שופט ינהג בעמיתיו השופטים בכבוד ובחברות.

(ה) בהביעו דעה על אדם שלא היה צד להליכים, ייתן השופט דעתו לשאלה אם ניתנה הזדמנות לאותו אדם להציג ענינו כהלכה לפני בית המשפט.

12. ניהול משפט

(א) שופט ינהל את הדיון שלפניו באופן מקצועי ועניני, תוך שהוא מקפיד לנהוג שוויון בבעלי הדין ובעורכי הדין המופיעים לפניו ונמנע מכל אמירה או מעשה שיש בהם כדי לפגום בחזותו האובייקטיבית והמקצועית.

(ב) שומה על שופט לשמור על חזות נייטרלית במהלך הדיון ולהימנע מליצור בהתנהגותו או בדבריו יסוד לחשש ממשי למשוא פנים.

(ג) בלי לגרוע מחובתו לנהוג שוויון בבעלי הדין, יעשה שופט כמיטבו להסביר לבעל דין שאינו מיוצג בידי עורך דין את מהות ההליכים ודרכי ניהולם, והכול על פי הניתן בנסיבות הענין ובגבולות הדין והתפקיד.

(ד) בניהול המשפט יעשה שופט כמיטבו לחוס על זמנם של המעורבים במשפט: בעלי דין, באי כוחם, עדים ואחרים, וכנדרש מכך יחיש את ההליכים וימנע עינוי דין.

(ה) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (ד), ולקיום האמור בו, יעשה שופט כמיטבו למנוע המתנה של המזמנים לדיון והתייצבותם של עדים פעם נוספת.

13. פשרה, גישור ובוררות

(א) שופט המציע פשרה או העברה של ההליך לגישור או לבוררות, לא יכפה דעתו על בעלי הדין, ויוודא שבעלי הדין יודעים כי אי-קבלת הצעתו לא תשפיע על הליכי הדיון שלפניו.

(ב) בהתנהל שיג ושיח לפשרה יסייע שופט בידי בעלי הדין, ובלבד שהדבר ייעשה תוך שמירת כבודו של בית המשפט.

14. הימנעות מוקדמת משבת בדין

(א) בכפיפות לאמור בדין ובכללים אלה ידון שופט בכל ענין שהועבר לטיפולו.

(ב) משימצא לשופט כי קיים טעם ראוי שהתיק לא יידון לפניו, ייָעַ בכך את נשיא בית המשפט שבו הוא מכהן או שופט שהוסמך לענין זה על ידי נשיא בית המשפט.

(ג) החליט הנשיא של אותו בית משפט או שופט שהוסמך כאמור, כי אותו שופט ידון בתיק, לא ימנע השופט עצמו משבת בדין אלא אם כן חייב הוא לעשות כן על פי דין.

15. מניעה משבת בדין

- (א) שופט לא ישב בדין אם מצא, מיוזמתו או לבקשת בעל דין, כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט.
- (ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), שופט לא ישב בדין ביודעו שמתקיים אחד מאלה:
- (1) צד להליך, בא כוחו או עד מרכזי, הוא בן משפחה של השופט או שקיימת ביניהם קרבה ממשית אחרת;
  - (2) יש לשופט ענין כספי ממשי או ענין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך, בבא כוחו או בעד מרכזי, או שלבן משפחה של השופט יש ענין כספי ממשי או ענין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך או בבא כוחו;
  - (3) בטרם התמנה לשופט היה השופט מעורב באותו ענין הנדון בהליך שלפניו בתור בא כוח, בורר, מגשר, עד, יועץ מקצועי, מומחה, או בדרך דומה אחרת;
  - (4) בעל דין או עד מרכזי היה לקוחו של השופט קודם מינויו לכהונתו, ולא חלפו לפחות חמש שנים מאז הטיפול בענינו של אותו בעל דין או אותו עד;
  - (5) עורך דין המייצג בעל דין היה שותפו של השופט ולא חלפו לפחות חמש שנים מאז היותם שותפים;
  - (6) עורך דין המייצג בעל דין מטפל בענין של השופט או של בן משפחתו;
  - (7) בן משפחה של השופט הוא עורך דין, שותף או שכיר, במשרד עורכי דין המייצג בעל דין.
- (ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), שופט רשאי לשבת בדין אם מפאת דחיפות הענין לא ניתן לקיים את ההליך לפני שופט אחר ועלול להיגרם נזק חמור או עיוות דין אם לא ידון בענין.
- (ד) על אף האמור בסעיף קטן (ב)(2), שופט רשאי לשבת בדין אם העברת הענין לכל שופט אחר לא תשנה את עילת הפסלות.
- (ה) התקיימה עילת פסלות לפי פסקאות (1) או (2) בסעיף קטן (ב), הנוגעת לעורך דין או לבא כוח אחר, שהתקיימו בו נסיבות המחייבות קבלת היתר לייצוג כאמור בסעיף 53 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, רשאי בית המשפט להתיר את הייצוג, לבקשת עורך הדין או בא הכוח, אם מצא כי הנזק שייגרם לצד להליך אם לא יתיר את הייצוג עולה על הנזק שייגרם לצד להליך או לאינטרס הציבורי בשל הפסקת הדיון או החלפת שופט; התיר בית המשפט את הייצוג כאמור, לא ישב בדין השופט שלגביו התקיימה עילת הפסלות.

- (ו) האמור בסעיף קטן (ב) יחול גם על קרוב משפחה שאינו בן משפחה כהגדרתו בכללים אלה, אם סבר השופט כי יחסו אל אותו קרוב משפחה מונע אותו משבת בד"ן.
- (ז) אין באמור בכלל זה כדי למעט משיקול דעתו של נשיא בית המשפט העליון הדן בערעור על פי סעיף 77א לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984.

פרק רביעי: שופט וסביבתו

16. קשרים חברתיים

משמונה לכהונתו, אין מוטל על שופט לנתק את קשריו החברתיים, לרבות קשרים עם עורכי דין. עם זאת, ראוי לו לשופט כי ייזהר בקשריו החברתיים וייתן דעתו כיצד עשויות הבריות לפרש את הימצאותו בחברת אדם מסוים או בחברה מסוימת.

17. פעילות פוליטית או מפלגתית

- (א) שופט לא יהא מעורב בפעילות פוליטית או מפלגתית ולא יהיה חבר במפלגה או בגוף פוליטי אחר.
- (ב) בלי לפגוע בכלליות האיסור שבסעיף קטן (א), לא ייטול שופט חלק באירוע הנערך על ידי מפלגה או גוף פוליטי אחר, או במסגרת אחרת שלה זהות פוליטית או מפלגתית.

18. הבעת דעה בפומבי

שופט יימנע מהביע בפומבי דעה בענין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית.

19. איסוף כספים

שופט לא יהא מעורב בפעילות של איסוף כספים.

פרק חמישי:

הימנעות מן השימוש במעמד השיפוטי שלא למטרותו

20. ניצול מעמד

- (א) לא יפיק שופט טובת הנאה ממעמדו כשופט – בין טובת הנאה חומרית בין אחרת – אם במישרין ואם בעקיפין.
- (ב) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א) –
- (1) לא יעשה שופט שימוש במעמדו כשופט לקידום ענין שלו או של אחר;
- (2) שופט לא יציין את דבר היותו שופט ולא יעשה שימוש במסמך הנושא את תוארו כשופט בנסיבות שבהן עלול השימוש בתואר להיראות כניסיון לא ראוי להשיג מעמד מועדף.
- (ג) שופט רשאי לציין בנייר מכתבים פרטי ובכרטיס ביקור את היותו שופט ואת בית המשפט שהוא מכהן בו.
- (ד) שופט רשאי לציין את היותו שופט בספר או במאמר שהוא מפרסם.
- (ה) שופט רשאי ליתן המלצתו על כישוריו של אדם המוכר לו אישית.

21. מתנות, הנחות והזמנות

- (א) על קבלת מתנות על ידי שופט יחול חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1979.
- (ב) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א) –
- (1) שופט לא יקבל הנחה ברכישת מוצר או בקבלת שירות, אלא אם כן ההנחה ניתנת על פי הֶסְדֵּר כללי שאושר בידי מנהל בתי המשפט או שההנחה ניתנת לשופט עקב הימנותו עם הזכאים לאותה הנחה בלא זיקה להיותו שופט;
- (2) שופט לא יקבל הזמנות חינם לאירועים או למקומות שהכניסה אליהם היא בתשלום, למעט במקרים שבהם נותן ההזמנה הוא קרוב משפחה או חבר אישי או במקרים שהשופט מוזמן כבן לוויה של מקבל ההזמנה ובלא קשר למעמדו כשופט.
- (ג) אין מניעה כי שופט יקבל במתנה ספר על נושא משפטי מכותב הספר.

פרק שישי: פעילויות לבר-שיפוטיות

סימן א': עקרונות

22. ייחוד הכהונה

שופט לא יעסוק בעיסוק נוסף ולא ימלא תפקיד ציבורי – גם לא יקבל על עצמו אחד מאלה – אלא לפי חוק או בהסכמת נשיא בית המשפט העליון ושר המשפטים (ראו: סעיף 11 לחוק-יסוד: השפיטה).

23. מגבלות על פעילויות נוספות

- (א) חובתו העילאה של שופט היא לכהונתו כשופט, ולתפקידו כשופט חייב הוא להקדיש את מיטב מרצו ומחשבתו. שופט יעניק לתפקידו כשופט מעמד של קדימה על פני כל עיסוק אחר.
- (ב) שופט יימנע מפעילות שאינה הולמת את מעמדו כשופט או העלולה להביא לניגוד ענינים עם תפקידו כשופט.
- (ג) שופט לא יקבל על עצמו אף לא יעסיק עצמו בפעילות לבר-שיפוטית – אף אם מותרת היא על פי אופייה או על פי היתר שהוענק לו – אם אותה פעילות עלולה לפגוע ביכולתו למלא כיאות את תפקידו כשופט, בין מבחינת משך הזמן הנדרש לפעילות, בין מבחינת העיתוי ובין מכל בחינה אחרת.

סימן ב': עיסוקים ציבוריים

24. פעילות בגופים ציבוריים

- (א) שופט רשאי להיות חבר בגופים מינהליים של מוסדות חינוך, כגון חבר נאמנים של מוסד להשכלה, או בגופים של מוסדות בעלי מטרות ציבוריות, בכפיפות להיתר כהוראת סעיף 11 לחוק-יסוד: השפיטה.
- (ב) בפעולתו כאמור בסעיף קטן (א), יימנע שופט מכל מעשה שיש בו משום שימוש שלא כהלכה במעמדו כשופט או העלול לפגוע במעמדו כשופט. כך, למשל, לא ישתתף שופט בניהול העסקי או הכספי של המוסד הציבורי שהוא פעיל בו, ולא יקבל ממנו טובת הנאה.
- (ג) שופט לא יפנה לרשויות ציבור או לגורמים פרטיים בשם גוף ציבורי שהוא פעיל בו.
- (ד) שופט לא יהיה פעיל בגוף ציבורי העוסק בייזום הליכים משפטיים אף אם אין אותם ענינים עשויים לבוא לדיון בבית המשפט שבו הוא מכהן.

25. ועדות לחלוקת פרסים ומלגות

שופט רשאי להיות חבר בוועדה המחלקת פרסים או מלגות ובלבד שהדבר הולם את מעמדו של שופט.

26. הסברה מחוץ לישראל

שופט רשאי להשתתף מדי פעם בפעם בפעולות הסברה מחוץ לישראל מטעם המדינה או מטעם גוף ממלכתי או ציבורי העושה לטובת הכלל, ובלבד שקיבל לכך אישור מאת נשיא בית המשפט העליון.

27. שיפוט שלא בבית המשפט

(א) שופט לא יעסוק בתפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי שלא בבית המשפט, אלא מכוח הוראת חוק או בהיתר לפי סעיף 11 לחוק-יסוד: השפיטה; לענין כלל זה, "תפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי" – לרבות חברות בבית דין של ארגון חברים או של ארגון ציבורי, ותפקיד של פסיקה בפעולות ספורט ובמשחקים מאורגנים או ממוסדים.

(ב) שופט לא ימש בורר אלא אם כן נקבע הדבר בחוק.

(ג) שופט לא יהא פעיל בגוף ציבורי העוסק במתן שירותי בוררות או גישור.

(ד) שופט שקודם מינויו שימש בתפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי שאסור לשופט למלאו, לא ימשיך למלא אותו תפקיד מעת שהצהיר הצהרת אמונים.

סימן ג': הרצאות ופרסומים

28. הוראה במוסדות להשכלה או לחינוך

הוראה במוסדות להשכלה או לחינוך טעונה היתר כהוראת סעיף 11 לחוק-יסוד: השפיטה.

29. הרצאות

שופט רשאי להרצות מדי פעם בפעם במסגרת גוף שאינו מסחרי, בלא צורך בהיתר לפי סעיף 11 לחוק-יסוד: השפיטה. בעשותו כן ינהג שופט במידת הזהירות הראויה המתחייבת ממעמדו, תוך שמירה על גישה מאוזנת והימנעות מנימה פולמוסית או מהבעת דעה בענין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית.

30. פרסום ספרים ומאמרים

שופט רשאי לפרסם ספרים שכתב ומאמרים בביטאונים מקצועיים.

31. משפט מודרך

שופט רשאי להיות חבר מותב במשפט מודרך הנערך במוסד להשכלה. הוא הדין במוסד אחר שאושר על ידי נשיא בית המשפט העליון.

סימן ד': שונות

32. עדות

שופט לא יעיד בהליכים משפטיים אלא אם כן זומן על ידי בית המשפט או באישורו של נשיא בית המשפט העליון; כלל זה לא יחול על הליכים משפטיים שהשופט או בני משפחתו צד להם.

33. הופעה לפני רשות ציבורית

שופט רשאי להופיע לפני ועדה של הכנסת או לפני רשות ציבורית אחרת אם קיבל לכך אישור מאת נשיא בית המשפט העליון.

34. מענה לשאלונים לצורכי מחקר

- (א) באישורו של נשיא בית המשפט העליון רשאי שופט להשיב, בין בכתב בין על-פה, לשאלות או לשאלונים המופנים אליו לצורכי מחקר בנושאים הקשורים בעבודתו השיפוטית.
- (ב) לעת שתידון בקשה לאישור כאמור בסעיף קטן (א), יובא במנין, בין השאר, היותו של עורך המחקר מוסד אקדמי מוכר או חוקר הפועל מטעמו.

פרק שביעי: ענינים כספיים

סימן א': ניהול עסקים וקבלת גמול בעבור עיסוק

35. ניהול עסקים

שופט לא ינהל עסקים באופן פעיל, בין במישרין בין בעקיפין, ולא יכהן כנושא משרה בתאגיד מסחרי או בגוף עסקי אחר.

36. ניהול נכסיהם של השופט ושל בני משפחה

(א) שופט רשאי לנהל בעצמו את נכסיו ואת נכסי בני משפחתו, ולפעול בהשקעתם, ובלבד שלא יהיה בכך עיסוק פעיל בעסקים. השופט יימנע מפעילות כאמור העלולה לגרום לפגיעה במעמדו כשופט או להעמידו בניגוד ענינים עם תפקידו כשופט.

(ב) שופט לא ינצל את מעמדו כשופט לצורך עסקיו ועסקי בני משפחתו.

37. (בוטל).

38. קבלת גמול בעבור עיסוק או פעילות נוספים

- (א) שופט רשאי לקבל גמול בעבור עיסוק או פעילות נוספים המותרים על פי דין או על פי כללים אלה, ובלבד שהגמול יהא בהתאם למקובל אצל הנותן. כלל זה יחול אף על קבלת גמול בעבור פעו
- (ב) שופט שהוזמן להרצות רשאי להתאכסן במקום ההרצאה על חשבון המזמין ואף לקבל החזר של הוצאות נסיעתו.
- (ג) להסרת ספקות ייאמר כי כלל זה יחול על שופט גם בהיותו בשבתון.

סימן ב': ניתוק קשרים עסקיים וכספיים עם מינויו של שופט

38א. כללי

הכללים בסימן זה נועדו להסדיר את ניתוק הקשרים העסקיים והכספיים בין מי שנבחר לכהונת שפיטה ובין לקוחותיו ושותפיו לשעבר, ומטרתם להביא לכך שהקשרים העסקיים והכספיים האמורים ינותקו בהקדם האפשרי; יובהר כי כללים אלה חלים הן על ניתוק קשרים כספיים הנובעים מעיסוקו של השופט כעורך דין, והן על ניתוק קשרים כספיים הנובעים מעיסוקו של השופט בכל משלח יד אחר, לרבות ראיית חשבון, ייעוץ מס, ייעוץ כלכלי וכדומה.

38ב. ניתוק יחסים כספיים

- (א) לאחר מינויו לא יהיו לשופט יחסים כספיים עם לקוחותיו לשעבר או שותפיו לשעבר, ובכלל זה, לא יחזיק נכסים בנאמנות בעבור לקוחותיו לשעבר.
- (ב) מי שנבחר לכהן כשופט יפעל לניתוק יחסיו עם לקוחותיו לשעבר ועם שותפיו בעבר לפי הנחיית הוועדה האמורה בסעיף 38ג והוראות סעיפים 38ד עד 38ה.
- (ג) לאחר מינויו יגבה שופט כספים, שחבים לו צדדים שלישיים כתוצאה מקשריו העסקיים והכספיים בינו לבין לקוחותיו לשעבר או שותפיו לשעבר, באמצעות שותפו לשעבר בעריכת דין או באמצעות עורך דין אחר.

38ג. ועדת השניים

אופן ניתוק היחסים הכספיים ידון בוועדה שבה יהיו חברים שניים: שופט בית המשפט העליון שימנה, מזמן לזמן, נשיא בית משפט העליון, ומנהל בתי המשפט (להלן – ועדת השניים).

338. הסדר לניתוק יחסים כספיים

(א) הנבחר לכהונת שופט יציג לפני ועדת השניים, לא יאוחר מ-30 ימים לאחר בחירתו תכנית מוצעת לניתוק היחסים הכספיים; התכנית תכלול, בין השאר, את אלה:

- (1) שמות שותפיו של השופט עובר למינוי;
- (2) שמות לקוחותיו לשעבר שיש לו אתם יחסים כספיים תלויים ועומדים;
- (3) שכר טרחה וסכומים אחרים המגיעים לשופט מלקוחותיו ושותפיו לשעבר, ומועדי תשלומם, וכן פירוט של המחאות דחיות שנמסרו לו על חשבון שכר טרחתו ואשר מועד פירעון טרם הגיע.

(ב) ועדת השניים תורה לנבחר לכהונת שפיטה מהם התנאים לניתוק היחסים בינו לבין לקוחותיו או שותפיו לשעבר; הוועדה תורה על הסדר שיביא לניתוק היחסים כאמור בהקדם האפשרי ולא יאוחר מתום שנים עשר חודשים מיום השבעת השופט; הוועדה רשאית לקבוע תקופת ניתוק ארוכה משנים עשר חודשים מטעמים מיוחדים שייראו לחבריה.

338. חתימה על ההסדר

הסדר ניתוק היחסים שהורתה עליו ועדת השניים ייחתם ביד הנבחר לכהונת שפיטה ויישמר בכספת מנהל בתי המשפט.

138. חיסיון ההסדר

תוכן ההסדר יהיה גלוי לנסחר לכהונת שפיטה ולחברי ועדת השניים, ובמקרה שהוגשה כנגד הנבחר לכהונת שפיטה תלונה לוועדה לבחירת שופטים, גם לחברי הוועדה לבחירת שופטים.

338. הסדר - תנאי להשבעה

מי שנבחר לכהונת שפיטה לא יוזמן להשבעה אצל נשיא המדינה עד אשר יערך הסדר ניתוק יחסים כספיים, וייחתם בידו; במקרים חריגים רשאית ועדת השניים לאשר בכתב זימונו של שופט להשבעה אף שטרם חתם על ההסדר.

338. דיווח

השופט ידווח למנהל בתי המשפט, אחת לשלושה חודשים, על ביצוע ההסדר; בעניין כספים שיקבל השופט על פי ההסדר לאחר מינוי, ייתן השופט חשבונית שעליה יצוין כי הכספים התקבלו בעד שירותים שנתן טרם מינויו.

הכללים בסימן זה יובאו לידיעת כל מי שהוועדה לבחירת שופטים החליטה לבחור בו לכהונת שפיטה.

פרק שמיני: שופט ואמצעי התקשורת

39. מגעים בין שופט לבין אמצעי התקשורת

- (א) שופט אומר דברו בפסקי דין ובהחלטות. על דרך הכלל אין שופט מתראיין ואין הוא מוסר מידע לתקשורת.
- (ב) שופט לא יעביר פסקי דין והחלטות לתקשורת אלא באמצעות דוברות בתי המשפט.
- (ג) שופט יימנע מהופעה או מריאיון באמצעי התקשורת. הופעה או ריאיון של שופט באמצעי תקשורת – לרבות בעיתונות, ברדיו, בטלוויזיה, באינטרנט, במסיבת עיתונאים ובכל דרך אחרת – תהיה רק באישור מראש מאת נשיא בית המשפט העליון.
- (ד) האמור בכלל זה אינו חל על ביטאונים משפטיים המתפרסמים על ידי מוסדות אקדמיים או על ידי לשכת עורכי הדין, ובלבד שהשופט קיבל תחילה את אישורו של נשיא בית המשפט העליון.

40. תגובות לאמצעי תקשורת

- (א) תגובתו של שופט על דברים שפורסמו עליו או על פסקי דין והחלטות שנתן תהיה באמצעות דוברות בתי המשפט.
- (ב) שופט שעיתונאי פנה אליו לקבלת תגובה יפנה את העיתונאי לדוברות בתי המשפט.
- (ג) נתבקשה תגובתו של שופט על מידע שהעדר תגובה מיידית עליו עלול לגרום נזק שאינו הפיך, ובפי השופט תגובה חד-משמעית שיש בה כדי להביא את הענין לסיומו, רשאי השופט למסור תגובתו.
- (ד) שופט שמסר תגובתו בנסיבות כמתואר בסעיף קטן (ג), יודיע על כך מיד לדוברות בתי המשפט, והמשך הטיפול יהיה באמצעות הדוברות.
- (ה) אין בהוראות אלה כדי למנוע את נציגות השופטים לעמוד בקשר עם אמצעי התקשורת בענינים הנתונים לטיפול.

פרק תשיעי: ועדת אתיקה

41. ועדת אתיקה

- (א) נשיא בית המשפט העליון, לאחר התייעצות עם שר המשפטים, ימנה ועדת אתיקה בת שלושה חברים, והם: שופט של בית המשפט העליון, והוא יהיה היושב ראש, ושני שופטים של בתי המשפט האחרים.
- (ב) ועדת האתיקה תיתן חוות דעת מקדימה בעניני אתיקה של שופטים, לפי פנייה של שופט או רשם שכללים אלה חלים עליו – בענין הנוגע אליו.
- (ג) חבר ועדת האתיקה ימונה לתקופה אחת של שש שנים.
- (ד) ועדת האתיקה תפרסם חוות דעת מקדימה שנתנה, בלא ציון שמו של מי שלגביו ניתנה חוות הדעת ופרטים מזהים אחרים, אלא אם כן החליטה אחרת.
- (ה) ועדת האתיקה תקבע את נוהלי עבודתה וסדרי דיוניה.

42. כללים קודמים

כללים אלה יהיו תחת כללי אתיקה שיפוטית, התשנ"ג-1993.

י"ג בסיון התשס"ז (30 במאי 2007)

דורית ביניש

נשיאת בית המשפט העליון

נספח ד | כללי אתיקה לדיינים, התשס"ח-2008

בתוקף סמכותי לפי סעיף 19ב לחוק הדיינים, התשט"ו-1955 (להלן – החוק), בהסכמת חבר דייני בית הדין הרבני הגדול ולאחר התייעצות עם שר המשפטים, אני מתקין בזה כללי אתיקה לדיינים:

מבוא

פרק ראשון: הוראות יסוד

1. פרשנות
2. מקור הכללים ותכליתם
3. כוח השיפוט, שלטון החוק והגינות
4. אמונים למדינת ישראל ולהלכה
5. אי-תלות
6. אי-משוא פנים
7. הליכותיו של דיין

פרק שני: מעמדם ותחולתם של הכללים

8. מעמד הכללים
9. תחולה
10. דיינים בדימוס

פרק שלישי: שפיטה

11. שמירה על כבוד הזולת
12. ניהול משפט
13. פשרה, גישור וכו'
14. הימנעות מוקדמת משבת בדין
15. מניעה משבת בדין

פרק רביעי: דיין וסביבתו

16. קשרים חברתיים
17. פעילות פוליטית או מפלגתית
18. הבעת דעה בפומבי
19. איסוף כספים

פרק חמישי: הימנעות מן השימוש במעמד השיפוטי שלא למטרתו

20. ניצול מעמד
21. מתנות, הנחות והזמנות

פרק שישי: פעילויות לבר-שיפוטיות

סימן א': עקרונות

- .22 ייחוד הכהונה
- .23 מגבלות על פעילויות נוספות

סימן ב': עיסוקים ציבוריים

- .24 פעילות בגופים ציבוריים
- .25 ועדות לחלוקת פרסים ומלגות
- .26 הסברה מחוץ לישראל
- .27 שיפוט שלא בבית הדין

סימן ג': הרצאות ופרסומים

- .28 שיעורים והוראה
- .29 שיעורי תורה והרצאות
- .30 פרסום ספרים ומאמרים
- .31 משפט מודרך

סימן ד': שונות

- .32 עדות
- .33 הופעה לפני רשות ציבורית
- .34 תשובות הלכתיות ומענה לשאלונים לצורכי מחקר

פרק שביעי: עניינים כספיים

- .35 ניהול עסקים
- .36 ניהול נכסיהם של הדיין ושל בני משפחה
- .37 ניתוק קשרים עסקיים וכספיים עם מינויו של דיין
- .38 קבלת גמול בעבור עיסוק או פעילות נוספים

פרק שמיני: דיין ואמצעי התקשורת

- .39 מגעים בין דיין לבין אמצעי התקשורת
- .40 תגובות לאמצעי תקשורת

פרק תשיעי: ועדת אתיקה

- .41 ועדת אתיקה
- .42 כללים קודמים

מבוא

כתיבת כללי אתיקה כתובים וסדורים, היא תופעה חדשה יחסית בזמננו, ומטרתה להרים את מוסר עבודתם של גופים שונים, ולשפר את רמת ניקיותם מכל רבב, שתהיה עבודתם אמונה.

ואולם ולגבי דייני ישראל האמונים על ברכי התורה וממנה יונקים את מקור סמכותם, ועל פיה פוסקים בכל דבר הבא לפניהם, אין חידוש בדבר זה. לדידם כללי האתיקה מבוססים ומושרשים במצוות התורה, והם חלק בלתי נפרד ממנה, והם עתיקים מאוד.

בטרם הרים יולדו, ועד לא מאורות החכמה זרחו על שאר העמים, וכבר ניתנה "חוקה לישראל" חוקה שלא יצורי אנוש קרוצי חומר חקקה, ולא משפטנים ניסוחו, אלא "חכמת א-ל-הים חיים" – תורה משמים.

ומעת שניתנה לנו חוקה משמים, וקבעה בצו אלקי מפורש, "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק", וקבעה כללי הצדק למשפט, אשר כל באי עולם מנסים לחקותם מאז, גם קבעה אז את כללי האתיקה של שופטי התורה שופטי הצדק, הם היושבים על מדין, במותב תלתא כחדא, ואלקים נצב בעדת א-ל.

ודי להזכיר בזה את לשונו הזהב של הנשר הגדול, רבינו הרמב"ם ז"ל, שכולם לקוחים מתורתנו הקדושה. וזו לשונו בהלכות סנהדרין (פ"ב הלכה ז'): "בית דין של שלשה אף על פי שאין מדיקדיקין בהן בכל אלו הדברים, צריך שיהא בכל אחד מהן שבעה דברים ואלו הן: חכמה, וענוה, ויראה, ושנאת ממון, ואהבת האמת, ואהבת הבריות להן, ובעלי שם טוב. וכל אלו הדברים מפורשין הן בתורה, הרי הוא אומר, אנשים חכמים ונבונים הרי בעלי חכמה אמור. וידועים לשבטיכם, אלו שרוח הבריות נוחה מהם, ובמה יהיו אהובים לבריות בזמן שיהיו בעלי עין טובה, ונפש שפלה, וחברתן טובה, ודבורן ומשאן בנחת עם הבריות. ולהלן הוא אומר אנשי חיל, אלו שהן גבורים במצות ומדיקדיקים על עצמם, וכובשים את יצרן, עד שלא יהא להן שום גנאי ולא שם רע, ויהא פרקן נאה. ובכלל אנשי חיל שיהיה להן לב אמיץ להציל עשוק מיד עושקו כעניין שנאמר ויקם משה וישיען, ומה משה רבינו עניו אף כל דין צריך להיות עניו. יראי אלהים כמשמעו, שונאי בצע אף ממון שלהם אינן נבהלין עליו, ולא רודפין לקבץ הממון, שכל מי שהוא נבהל להון חסר יבואנו. אנשי אמת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן, אוהבין את האמת ושונאין את החמס, ובורחין מכל מיני העול". עד כאן לשונו.

והשם לכו לדברים אלו כראוי, בעיניו יראה שהם כוללים את הכל, ואיש אשר אלה לו, הוא באמת האיש הראוי וההגון "לשבת כסאות למשפט".

וראוי לשים לב למאמר חז"ל במסכת סנהדרין (דף ז'): "לעולם יראה הדיין חרב מונחת לו בין ירכותיו, וגהינם פתוחה לו מתחתיו". במאמר זה מיקדו חז"ל תשומת לבו של כל דין, לדעת שהוא יושב על כס המשפט, לא רק כשופט את אלה העומדים לפניו, אלא יושב שם גם "כנשפט" ומשפטו הוא לפני הא-ל-הים ברוך הוא, אשר אין לפניו לא שכחה

ולא עוולה, ולא משוא פנים ולא מקח שוחד. וזו היא "החרב המונחת לו בין ירכותיו", ואיש אינו רואה אותה, כי היא מוסתרת, והיא מידו הארוכה של בורא העולם ומנהיגו, שהוא מלך אוהב צדקה ומשפט. וחייב הדיין לשים דעתו וגם לבו לבל יסטה ימים ושמאל מן האמת, ואפילו כמלוא נימא, ואם הוא נוטה לכאן או לכאן החרב הזאת דוקרת בבשרו (ועומק דקירתה היא כמדת סטייתו).

ולא זו גם זו, אלא עוד יראה, גהינם פתוחה לו מתחתיו. ואם גס לבו ואינו מרכיש במדקרות החרב, סופו לירש גהינם.

והנה כל פיקוח וכל השגחה לא יעמדו כנגד עניין זה, כי טבעו של אדם להצדיק עצמו, וכל דרכיו ישרים הם בעיניו, וגם אם יהיה הדבר ברור עד שאי-אפשר עוד להתעלם ממנו, הרי מחפש תירוצים להצדיק עצמו, ובסתר יכמין מעשיו הלא-ישרים, אך האיש הירא את ה' ומאמין בו באמת, לא יוכל לעולם להתעלם מהחרב הזאת, ובוודאי לא מהגהינם הפתוחה מתחתיו.

ואלה הם כללי האתיקה הפנימיים, אשר אי-אפשר לעוקפם ולא להתעלם מהם, אלא אם כן יתעלם מאמונתו בה' ומיראתו, ח"ו.

ואף על פי כן טוב לעשות כללים מוגדרים ולחוקקם עלי ספר, שאף שכבר יש לנו כללים ברורים וחוקקים בדברי תורה וגמרא וספרי הפוסקים והם לנו לעיניים. על כל פנים טוב לקבוע כללים ברורים ומוסכמים, ולא להשאיר חלק מהדברים נתונים לסברתו ולפרשנותו של כל אחד ואחד, על כן ניתנו הדברים בידי כמה מוותיקי הדיינים שיחוו דעתם והכל נשקל בכובד ראש, וכל אחד העיר והאיר ושכנו ועברנו על כל הדברים עד שהגענו למסקנת הדברים המובאים כאן בס"ד, ויהיו שווים לכולנו כאיש אחד בהוראה אחת.

ועוד יש להוסיף ולומר שהואיל וכך נהגו כיום לכתוב כללים לאתיקה של כל בעלי המקצועות, חייבים גם אנו לקבוע כללים גם לקהלינו, לציבור הדיינים, אף על פי שאין צריכים לזה, שכאמור כל אלה ויותר מהם כלולים בפסוקי התורה, ומפורשים בדברי חז"ל, כדי שלא יאמר אדם שמא אנו מקילים יותר מאחרים.

ומעתה יבוא הדבר אל השלמות של המוסר, מבית ומחוץ, מוסרי התורה וההלכה מחזקים אותנו מבפנים, שהם חודרים פנימה ומשם מאירים דרכנו, וכללים אלו מהווים לבוש חיצוני להגן מכאן ומכאן, והוא בבחינת, והייתם נקיים מה' ומישראל.

ואסיים בקריאה לדייני ישראל שליט"א, לשים ההבנה הפנימית של דברים אלו לנגד עינינו, עם הידיעה שבאמרי פינו ובהתנהגותנו יש להאחיב את ה' ואת משפט תורתנו על בריותיו, ועל הכל יתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

פרק ראשון: הוראות יסוד

1. פרשנות

לעניין כללים אלה –

”בן משפחה” – בת זוג, ילד, הורה, אח, סב, הורה של בת הזוג או מי שסמוך על שולחנו של הדיין, וכן, בהתאם לעניין, בן זוג או ילד של כל אחד מאלה;

”דיין” – דיין בית הדין הרבני הגדול, דיין בית דין רבני אזורי ודיין עמית;

”דיין בדימוס” – דיין שכהונתו הסתיימה;

”נושא משרה” – דירקטור, מנהל כללי, מנהל עסקים ראשי, משנה למנהל כללי, סגן מנהל כללי, כל ממלא תפקיד כאמור בחברה אף אם תוארו שונה, וכן מנהל אחר הכפוף במישרין למנהל הכללי;

”נשיא בית הדין הרבני הגדול” – לרבות מי שנשיא בית הדין הרבני הגדול הסמיכו לדבר;

”עד מרכזי” – עד שנדרשת הערכת מהימנותו לצורך הכרעה בהליך.

2. מקור הכללים ותכליתם

(א) כללי אתיקה לדיינים משקפים ומבטאים תפישות עומק ערכיות ומוסריות המהוות תשתית למעשה השפיטה ולדרכי התנהגותו ואורחותיו של הדיין; כללים אלה מגבשים עקרונות מנחים השאובים מן התורה הכתובה והמסורה; דיין ינהג דרכו על פי הדין ובהתאם לכללים אלה וישווה נגד עיניו כל העת את הצורך לקיים את אמון הציבור במערכת השיפוט הרבני.

(ב) דיין ייראה כמי שהפר כלל מכללי אתיקה לדיינים באופן המאפשר הגשת קובלנה לבית הדין המשמעתי לדיינים, אם התנהגותו בניגוד לכללים עולה כדי התנהגות של דיין שלא כהלכה במילוי תפקידו או כדי התנהגות שאינה הולמת את מעמדו של דיין בישראל.

3. כוח השיפוט, שלטון החוק והגינות

(א) כוח השיפוט ניתן בידי דיין מתוך אמון ביושרו, ביראת השמים שבו ובדבקותו בהלכה בכל הליכותיו, בכושרו המקצועי והאישי וביכולתו לקיים את המוטל עליו תוך כיבוד עקרונות אתיקה השיפוטית.

(ב) בהכרעו בדין עושה דיין להגשמה של ההלכה ושל שלטון החוק תוך שמירה על זכויות האדם שנברא בצלם א-להים; מחובתו של דיין לפעול ביושר ובהגינות, לשוויון הכל לפני החוק, ותוך הקפדה על התנהגות שיש בה כדי לקיים ואף להגביר את האמון בשיטת המשפט בכלל ובמעשה השפיטה בפרט.

4. אמונים למדינת ישראל ולהלכה

דיין ישמור אמונים למדינת ישראל, ישפוט משפט צדק, לא יטה משפט ולא יכיר פנים, וינהג כהלכה.

5. אי-תלות

- (א) בענייני שפיטה אין מרות על דיין זולת מרותו של הדין שלפיו הוא דן.
- (ב) במילוי תפקידו אין דיין תלוי באיש; שומה על הדיין לשקוד על אי-תלותה של מערכת השיפוט, ולהקפיד על קיומה באשר יעשה, בענייני שפיטה ובכל תחום אחר שבו הוא פועל.
- (ג) דיין לא יגור מפני איש, ולא יושפע במילוי תפקידו על ידי דעת קהל, חשש מפני ביקורת או רצון לשאת חן.
- (ד) אי-תלותו של הדיין אין משמעה פטור מלקיים הוראה של בית הדין הרבני הגדול שניתנה במסגרת ערעור על פסק דין או החלטה של הדיין, גם כשזו אינה נראית בעיניו, ועלולבצע את הוראת בית הדין הגדול; סבר דיין כי קיימת לפניו מניעה הלכתית לפעול בהתאם להוראה כאמור של בית הדין הרבני הגדול, יכתוב את נימוקיו לכך ויעביר את התיק נושא העניין לבית הדין הרבני הגדול, יכתוב את נימוקיו לכך ויעביר את התיק נושא העניין לבית הדין הרבני הגדול כדי שיחליט בדבר המשך הטיפול בתיק.

6. אי-משוא פנים

דיין ינהג בבעלי הדין בשוויון, לא יישא פני דל ולא יהדר פני גדול, לא יסביר פניו לאחד וירע פניו לאחר, ישפוט בדעה נקייה ולא יגלה דעה קדומה או משוא פנים.

7. הליכותיו של דיין

- (א) אלה יאפיינו דיין בתכונותיו ובאורחותיו: יושר לב, טוהר מידות ומסירות לתפקיד. דיין יימנע ממעשים שאינם הולמים מעמדו של דיין או העלולים לפגוע בדימויה של מערכת השיפוט הרבני.
- (ב) דיין יהיה מופת לכיבוד הדין וההלכה בכל אשר יעשה.

פרק שני: מעמד ותחולתם של הכללים

8. מעמד הכללים

- (א) כללים אלה מתווים עיקרים ועקרונות להתנהגותם ולאורחותיהם של דיינים, ומהם ייגזרו כללי אתיקה פרטניים בכל מקרה ומקרה.
- (ב) אין הכללים באים לגרוע מן האמור בכל דין. בכל עניין שאינו נדון מפורשות בכללים ינהג דיין בהתאם לרוחם ולמגמתם של הכללים ובהתאם לנומרות אתיות כלליות.

9. תחולה

- (א) כללים אלה חלים על –
- (1) דיין מעת שהצהיר הצהרת אמונים ועד שלושה חודשים מתום כהונתו;
- (2) דיין עמית;
- (3) דיין בדימוס המכהן בוועדה ציבורית על פי דין, ככל שהדבר נוגע למילוי תפקידו; ויראו את הסכמתו לכהן כהסכמה להחלת כללים אלה עליו כאמור.
- (ב) הכללים חלים על דיין אף בהיותו בחופשה או בשבתון.
- (ג) מי שנבחר לכהונת דיין על ידי הוועדה למינוי דיינים וטרם הצהיר הצהרת אמונים, לא ייצג לקוח לפני ערכאה שיפוטית אלא בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול.
- (ד) איסורים שעל פי כללים אלו לא יחולו על פעילות או מעשים של דיין שהוא רב ראשי לישראל או רב עיר, הנובעים מכהונתו כרב ראשי או רב עיר.

10. דינים בדימוס

כללים אלה אינם מחייבים דיינים בדימוס; יש לזכור עם זאת, כי סביבתו הקרובה והרחוקה של דיין הורגלה להתייחס עליו כהתייחס אל דיין, וכי יחס זה נמשך והולך גם לאחר תום הכהונה; ראוי לו אפוא לדיין בדימוס כי ישווה נגד עיניו את רוחם ואת מגמתם של הכללים וכי יכוון התנהגותו ואורחותיו על פיהם.

פרק שלישי: שפיטה

11. שמירה על כבוד הזולת

- (א) בשבתו לדון ינהג דין בנוכחים בדיון לפניו – בעלי דין, באי-כוחם, עדים ובאי בית דין אחרים – באורח מכובד, באורך רוח, במתינות, בסובלנות ובאדיבות, וישרה באולם בית הדין אווירה נינוחה.
- (ב) דין יעשה שגם אחרים ישמרו על כבודם של הנוכחים בדיון.
- (ג) במהלך המשפט ובהחלטותיו בכתב יימנע דין מהערות פוגעניות או מעליבות, שלא כדין, כלפי כל אדם.
- (ד) דין ינהג בעמיתיו הדיינים בכבוד ובחברות.
- (ה) בהביעו דעה על אדם שלא היה צד להליכים, ייתן הדיין דעתו לשאלה אם ניתנה הזדמנות לאותו אדם להציג את עניינו כהלכה לפני בית הדין.

12. ניהול משפט

- (א) דין ינהל את הדיון שלפניו באופן מקצועי וענייני, על פי ההלכה ותקנות הדיון, תוך שהוא מקפיד לנהוג שוויון בבעלי הדין, בטוענים רבניים ובעורכי הדין המופיעים לפניו ונמנע מכל אמירה או מעשה שיש בהם כדי לפגום בחזותו השוויונית והמקצועית.
- (ב) שומה על דין לשמור על חזות נייטרליות במהלך הדיון ולהימנע מליצור בהתנהגותו או בדבריו יסוד לחשש ממשי למשוא פנים.
- (ג) בלי לגרוע מחובתו לנהוג שוויון בבעלי הדין, יעשה דין כמיטבו להסביר לבעל דין שאינו מיוצג את מהות ההליכים ודרכי ניהולם, והכל על פי הניתן בנסיבות העניין ובגבולות הדין והתפקיד.
- (ד) בניהול המשפט יעשה דין כמיטבו לחוס על זמנם של המעורבים במשפט: בעלי דין, באי-כוחם, עדים ואחרים, וכנדרש מכך יחיש את ההליכים וימנע עינוי דין.
- (ה) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (ד), ולקיום האמור בו, יעשה דין כמיטבו למנוע המתנה של המזמנים לדיון והתייצבותם של עדים פעם נוספת.

13. פשרה, גישור ובוררות

- (א) דין המציע פשרה או העברה של ההליך לגישור או לבוררות, לא יכפה דעתו על בעלי הדין, ויוודא שבעלי הדין יודעים כי אי-קבלת הצעתו לא תשפיע

- על הליכי הדין שלפניו; אין באמור כדי למנוע מבית הדין לפסוק בדרך של פשרה בהתאם לכללי ההלכה.
- (ב) בהתנהל שיג-ושיח לפשרה יסייע דיין בידי בעלי הדין, ובלבד שהדבר ייעשה תוך שמירת כבודו של בית הדין.
- (ג) כדי להביא לפשרה, רשאי דיין בהסכמת בעלי הדין ובהסכמת מורשיהם, להיוועד בבית הדין עם כל בעל דין בנפרד, ובלבד שבעל הדין שכנגד נמצא ככל האפשר בסמיכות מקום לאולם הדיונים והתוועדות דומה תיערך גם עמו, וכן שבעת ההתוועדות לא יישמעו טענות שדין להתברר במעמד שני בעלי הדין.

14. הימנעות מוקדמת משבת בדין

- (א) בכפיפות לאמור בדין ובכללים אלה ידון דיין בכל עניין שהועבר לטיפולו.
- (ב) משימצא לדיין כי קיים טעם ראוי שהתיק לא יידון לפניו, יִיָּעַ בכך את ראש אבות בית הדין שבו הוא מכהן או דיין שהוסמך לעניין זה על ידי נשיא בית הדין הרבני הגדול.
- (ג) החליט ראש אבות בית הדין או דיין שהוסמך כאמור, כי אותו דיין ידון בתיק, לא ימנע הדיין עצמו משבת בדין אלא אם כן חייב הוא לעשות כן על פי דין.

15. מניעה משבת בדין

- (א) דיין לא ישב בדין אם מצא, מיוזמתו או לבקשת בעל דין, כי קיימות נסיבות שיש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים בניהול המשפט.
- (ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), דיין לא ישב בדין ביודעו שמתקיים אחד מאלה:
- (1) צד להליך, בא כוחו או עד מרכזי, הוא בן משפחה של הדיין או שקיימת ביניהם קרבה ממשית אחרת;
  - (2) יש לדיין עניין כספי ממשי או עניין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך, בבא כוחו או בעד מרכזי, או שלבן משפחה של הדיין יש עניין כספי ממשי או עניין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך או בבא כוחו;
  - (3) בטרם התמנה לדיין היה הדיין מעורב באותו עניין הנדון בהליך שלפניו בתור בא כוח, בורר, מגשר, עד, יועץ מקצועי, מומחה, או בדרך דומה אחרת;
  - (4) בעל דין או עד מרכזי היה לקוחו של הדיין קודם מינויו לכהונתו, ולא חלפו חמש שנים לפחות מאז הטיפול בעניינו של אותו בעל דין או אותו עד;

- (5) עורך דין או טוען רבני המייצג בעל דין היה שותפו של הדיין ולא חלפו חמש שנים לפחות מאז היותם שותפים;
- (6) עורך דין או טוען רבני המייצג בעל דין מטפל בעניין של הדיין או של בן משפחתו;
- (7) בן משפחה של הדיין הוא עורך דין, או טוען רבני שותף או שכיר, במשרד עורכי דין או משרד טוענים רבניים המייצג בעל דין.
- (ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), דיין רשאי לשבת בדין אם מפאת דחיפות העניין לא ניתן לקיים את ההליך לפני דיין אחר ועלול להיגרם נזק חמור או עיוות דין אם לא ידון בעניין.
- (ד) על אף האמור בסעיף קטן (ב)(2), דיין רשאי לשבת בדין אם העברת העניין לכל דיין אחר לא תשנה את עילת הפסלות.
- (ה) התקיימה עילת פסלות לפי פסקאות (1) או (2) בסעיף קטן (ב), הנוגעת לעורך דין או לבא כוח אחר, שהתקיימו בו נסיבות המחייבות קבלת היתר לייצוג כאמור בסעיף 335 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, ובסעיף 9א לתקנות הטוענים הרבניים, התשס"א-2001, רשאי בית הדין להתיר את הייצוג, לבקשת עורך הדין או בא הכוח, אם מצא כי הנזק שייגרם לצד ההליך אם לא יתיר את הייצוג עולה על הנזק שייגרם לצד ההליך או לאינטרס הציבורי בשל הפסקת הדיון או החלפת דיין; התיר בית הדין את הייצוג כאמור, לא ישב בדין הדיין שלגביו התקיימה עילת הפסלות.
- (ו) האמור בסעיף קטן (ב) יחול גם על קרוב משפחה שאינו בן משפחה כהגדרתו בכללים אלה, אם סבר הדיין כי יחסו אל אותו קרוב משפחה מונע אותו משבת בדין.
- (ז) אין באמור בכלל זה כדי למעט משיקול דעתו של נשיא בית הדין הרבני הגדול הדן בערעור על פי סעיף 19א לחוק.

פרק רביעי: דיין וסביבתו

16. קשרים חברתיים

משמונה לכהונתו, אין מוטל על דיין לנתק את קשריו החברתיים, לרבות קשרים עם טוענים רבניים ועורכי דין; יחד עם זאת, ראוי לו לדיין כי ייזהר בקשריו החברתיים וייתן דעתו כיצד עשויות הבריות לפרש הימצאותו בחברת אדם מסוים או בחברה מסוימת, בבחינת והייתם נקיים מה' ומישראל.

17. פעילות פוליטית או מפלגתית

- (א) דיין לא יהא מעורב בפעילות פוליטית או מפלגתית ולא יהיה חבר במפלגה או בגוף פוליטי אחר.
- (ב) בלי לפגוע בכלליות האיסור שבסעיף קטן (א), לא ייטול דיין חלק באירוע הנערך על ידי מפלגה או גוף פוליטי אחר, או במסגרת אחרת שלה זהות פוליטית או מפלגתית; ואולם אירוע כאמור שהוא אך ורק עניין של הפצת שיעורי תורה ויראת שמים, ובלי סממנים פוליטיים, רשאי דיין להשתתף בו.

18. הבעת דעה בפומבי

דיין ימנע מהביע בפומבי דעה בעניין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית.

19. איסוף כספים

דיין לא יהא מעורב בפעילות של איסוף כספים.
פרק חמישי: הימנעות מן השימוש במעמד השיפוטי שלא למטרותו

20. ניצול מעמד

- (א) לא יפיק דיין טובת הנאה ממעמדו כדיין – בין טובת הנאה חומרית בין אחרת – אם במישרין ואם בעקיפין.
- (ב) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א) –
- (1) לא יעשה דיין שימוש במעמדו כדיין לקידום עניין שלו או של אחר;
- (2) דיין לא יציין את דבר היותו דיין ולא יעשה שימוש במסמך הנושא את תוארו כדיין בנסיבות שבהן עלול השימוש בתואר להיראות כניסיון לא ראוי להשיג מעמד מועדף.
- (ג) דיין רשאי לציין בנייר מכתבים פרטי ובכרטיס ביקור את היותו דיין ואת בית הדין שהוא מכהן בו.
- (ד) דיין רשאי לציין את היותו דיין בספר או במאמר שהוא מפרסם.
- (ה) דיין רשאי ליתן המלצתו על כישוריו של אדם המוכר לו אישית.
- (ו) דיין רשאי ליתן הסכמה לספר תורני שהובא לעיונו.

21. מתנות, הנחות והזמנות

- (א) על קבלת מתנות על ידי דיין יחול חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ם-1979.
- (ב) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א) –

- (1) דין לא יקבל הנחה ברכישת מוצר או בקבלת שירות, אלא אם כן ההנחה ניתנת על פי הסדר כללי שאושר בידי מנהל בתי הדין, או שההנחה ניתנת לדיין עקב הימנותו עם הזכאים לאותה הנחה בלא זיקה להיותו דין;
- (2) דין לא יקבל הזמנות חנים לאירועים או למקומות שהכניסה אליהם היא בתשלום, למעט במקרים שבהם נותן ההזמנה הוא קרוב משפחה או חבר אישי או במקרים שהדין מוזמן כבן לוויה של מקבל ההזמנה ובלא קשר למעמדו כדין.
- (ג) אין מניעה כי דין יקבל במתנה ספר על נושא משפטי או הלכתי מכותב הספר.

פרק שישי: פעילויות לבר-שיפוטיות

סימן א': עקרונות

22. ייחוד הכהונה

דין לא יעסוק בעיסוק נוסף ולא ימלא תפקיד ציבורי – גם לא יקבל על עצמו אחד מאלה – אלא לפי חוק או בהסכמת נשיא בית הדין הרבני הגדול ושר המשפטים (ראו: סעיף 18 לחוק).

23. מגבלות על פעילויות נוספות

- (א) חובתו העיקרית של דין היא לכהונתו כדין, ולתפקידו כדין חייב הוא להקדיש את מיטב מרצו ומחשבתו; דין יעניק לתפקידו כדין מעמד של קדימה על פני כל עיסוק אחר.
- (ב) דין יימנע מפעילות שאינה הולמת את מעמדו כדין או העלולה להביאו לניגוד עניינים עם תפקידו כדין.
- (ג) דין לא יקבל על עצמו אף לא יעסיק עצמו בפעילות לבר-שיפוטית – אף אם מותרת היא על פי אופייה או על פי היתר שהוענק לו – אם אותה פעילות עלולה לפגוע ביכולתו למלא כיאות את תפקידו כדין, בין מבחינת משך הזמן הנדרש לפעילות, בין מבחינת העיתוי ובין מכל בחינה אחרת.

סימן ב': עיסוקים ציבוריים

24. פעילות בגופים ציבוריים

- (א) דיין רשאי להיות חבר בגופים מינהליים של מוסדות חינוך, כגון חבר נאמנים של מוסד להשכלה, או בגופים של מוסדות בעלי מטרות ציבוריות, בכפיפות להיתר כהוראת סעיף 18 לחוק.
- (ב) בפעולתו כאמור בסעיף קטן (א), יימנע דיין מכל מעשה שיש בו משום שימוש שלא כהלכה במעמדו כדיין או העלול לפגוע במעמדו כדיין. כך, למשל, לא ישתתף דיין בניהול העסקי או הכספי של המוסד הציבורי שהוא פעיל בו, ולא יקבל ממנו טובת הנאה.
- (ג) דיין לא יפנה לרשויות ציבור או לגורמים פרטיים בשם גוף ציבורי שהוא פעיל בו.
- (ד) דיין לא יהיה פעיל בגוף ציבורי העוסק בייזום הליכים משפטיים אף אם אין אותם עניינים עשויים לבוא לדיון בבית הדין שבו הוא מכהן.

25. ועדות לחלוקת פרסים ומלגות

דיין רשאי להיות חבר בוועדה המחלקת פרסים או מלגות ובלבד שהדבר הולם את מעמדו של דיין.

26. הסברה מחוץ לישראל

דיין רשאי להשתתף מדי פעם בפעולות הסברה מחוץ לישראל מטעם המדינה או מטעם גוף ממלכתי או ציבורי העושה לטובת הכלל, ובלבד שקיבל לכך אישור מאת נשיא בית הדין הרבני הגדול.

27. שיפוט שלא בבית הדין

- (א) דיין לא יעסוק בתפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי שלא בבית הדין, אלא מכוח הוראת חוק או בהיתר לפי סעיף 18 לחוק; לעניין סעיף זה, "תפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי" – לרבות חברות בביתדין של ארגון חברים או של ארגון ציבורי.
- (ב) דיין לא ישמש בורר שלא בבית הדין אלא אם כן נקבע הדבר בחוק, או בעניין שיש בו תועלת ציבורית משמעותית ולאחר קבלת אישור של נשיא בית הדין הרבני הגדול.
- (ג) דיין לא יהא פעיל בגוף ציבורי העוסק במתן שירותי בוררות או גישור.
- (ד) דיין שקודם מינויו שימש בתפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי שאסור לדיין למלאו, לא ימשיך למלא את אותו תפקיד מעת שהצהיר הצהרת אמונים.

סימן ג': הרצאות ופרסומים

28. שיעורים והוראה

מתן שיעור קבוע בישיבות וכוללים והוראה במוסדות להשכלה או לחינוך טעונים היתר כהוראת סעיף 18 לחוק.

29. שיעורי תורה והרצאות

(א) דיין רשאי לתת שיעורי תורה בבית כנסת ובית מדרש במסגרת "דף יומי" וכדומה, בלא צורך בהיתר לפי סעיף 18 לחוק, ובלבד ששיעורים אלו יינתנו מחוץ לשעות הקבועות לפעילות בתי הדין על פי סדרי המינהל של בתי הדין הרבניים.

(ב) שיין רשאי להרצות מדי פעם במסגרת גוף שאינו מסחרי, בלא צורך בהיתר לפי סעיף 18 לחוק; בעשותו כן ינהג דיין במידת הזהירות הראויה המתחייבת ממעמדו, תוך שמירה על גישה מאוזנת והימנעות מנימה פולמוסית או מהבעת דעה בעניין שאינו משפטי בעיקר והשנוי במחלוקת ציבורית.

30. פרסום ספרים ומאמרים

דיין רשאי לפרסם ספרים שכתב ומאמרים בביטאונים מקצועיים ותורניים הולמים.

31. משפט מודרך

דיין רשאי להיות חבר מותב במשפט מודרך הנערך במוסד להשכלה. הוא הדין במוסד אחר שאושר על ידי נשיא בית הדין הרבני הגדול.
סימן ד': שונות

32. עדות

דיין לא יעיד בהליכים משפטיים אלא אם כן זומן על ידי בית דין, בית משפט או באישורו של נשיא בית הדין הרבני הגדול; כלל זה לא יחול על הליכים משפטיים שהדיין או בני משפחתו צד להם.

33. הופעה לפני רשות ציבורית

דיין רשאי להופיע לפני ועדה של הכנסת או לפני רשות ציבורית אחרת אם קיבל לכך אישור מאת נשיא בית הדין הרבני הגדול.

34. תשובות הלכתיות ומענה לשאלונים לצורכי מחקר

- (א) דיין רשאי להשיב לשואליו בדבר הלכה, ואולם לא יעשה כן אם קיימת סבירות שתשובתו נועדה לשימוש על ידי צד למשפט בבית דין.
- (ב) באישורו של נשיא בית הדין הרבני הגדול רשאי דיין להשיב, בין בכתב בין על-פה, לשאלות או לשאלונים המופנים אליו לצורכי מחקר בנושאים הקשורים בעבודתו השיפוטית.
- (ג) לעת שתידון בקשה לאישור כאמור בסעיף קטן (ב), יובא בשיקול, בין השאר, היותו של עורך המחקר מוסד הלכתי או אקדמי מוכר או חוקר הפועל מטעמו.

פרק שביעי: עניינים כספיים

35. ניהול עסקים

דיין לא ינהל עסקים באופן פעיל, בין במישרין בין בעקיפין, ולא יכהן כנושא משרה בתאגיד מסחרי או בגוף עסקי אחר.

36. ניהול נכסיהם של הדיין ושל בני משפחה

- (א) דיין רשאי לנהל בעצמו את נכסיו ואת נכסי בני משפחתו, ולפעול בהשקעתם, ובלבד שלא יהיה בכך עיסוק פעיל בעסקים. הדיין יימנע מפעילות כאמור העלולה לגרום לפגיעה במעמדו כדיין או להעמידו בניגוד עניינים עם תפקידו כדיין.
- (ב) דיין לא ינצל את מעמדו כדיין לצורך עסקיו ועסקי בני משפחתו.

37. ניתוק קשרים עסקיים וכספיים עם מינויו של דיין

- (א) מינויו של דיין מביא לניתוק קשריו העסקיים והכספיים כאמור בכללי אתיקה שיפוטית שיקבע נשיא בית הדין הרבני הגדול לעניין זה.
- (ב) אם בשעת מינויו לכהונתו חבו צדדים שלישיים לדיין כספים כתוצאה מקשריו העסקיים והכספיים כאמור בסעיף קטן (א), יגבה הדיין כספים אלה באמצעות שותפו לשעבר או באמצעות בא כוחו.

38. קבלת גמול בעבור עיסוק או פעילות נוספים

- (א) דיין רשאי לקבל גמול בעבור עיסוק או פעילות נוספים המותרים על פי דין או על פי כללים אלה, ובלבד שהגמול יהא בהתאם למקובל אצל הנותן. כלל זה יחול אף על קבלת גמול בעבור פעולות הסברה מחוץ לישראל.

- (ב) דיין שהוזמן להרצות רשאי להתאכסן במקום ההרצאה על חשבון המזמין ואף לקבל החזר של הוצאות הנסיעה.
- (ג) להסרת ספקות ייאמר כי כלל זה יחול על דיין גם בהיותו בשבתון.

פרק שמיני: דיין ואמצעי התקשורת

39. מגעים בין דיין לבין אמצעי התקשורת

- (א) דיין אומר דברו בפסקי דין ובהחלטות; על דרך הכלל אין דיין מתראיין ואין הוא מוסר מידע לתקשורת.
- (ב) דיין לא יעביר פסקי דין והחלטות לתקשורת אלא באמצעות דוברות בתי הדין הרבניים.
- (ג) דיין יימנע מהופעה או מראיון באמצעי התקשורת; הופעה או ראיון של דיין באמצעי תקשורת – לרבות בעיתונות, ברדיו, בטלוויזיה, באינטרנט, במסיבת עיתונאים ובכל דרך אחרת – תהיה רק באישור מראש מאת נשיא בית הדין הרבני הגדול.
- (ד) האמור בכלל זה אינו חל על ביטאונים תורניים או משפטיים המתפרסמים על ידי מוסדות תורניים או אקדמיים או על ידי לשכת עורכי הדין, ובלבד שהדיין קיבל תחילה את אישורו של נשיא בית הדין הרבני הגדול.

40. תגובות לאמצעי תקשורת

- (א) תגובתו של דיין על דברים שפורסמו עליו או על פסקי דין והחלטות שנתן תהיה באמצעות דוברות בתי הדין הרבניים.
- (ב) דיין שעיתונאי פנה אליו לקבלת תגובה יפנה את העיתונאי לדוברות בתי הדין הרבניים.
- (ג) נתבקשה תגובתו של דיין על מידע שהעדר תגובה מיידית עליו עלול לגרום נזק שאינו הפיך, ובפי הדיין תגובה חד-משמעית שיש בה כדי להביא את העניין לסימום, רשאי הדיין למסור את תגובתו.
- (ד) דיין שמסר את תגובתו בנסיבות כמתואר בסעיף קטן (ג), יודיע על כך מיד לדוברות בתי הדין הרבניים, והמשך הטיפול יהיה באמצעות הדוברות.
- (ה) אין בהוראות אלו כדי למנוע את נציגות הדיינים לעמוד בקשר עם אמצעי התקשורת בעניינים הנתונים לטיפול.

פרק תשיעי: ועדת אתיקה

41. ועדת אתיקה

- (א) נשיא בית הדין הרבני הגדול, לאחר התייעצות עם שר המשפטים, ימנה ועדת אתיקה בת שלושה חברים, והם: דיין של בית הדין הרבני הגדול, והוא יהיה היושב ראש, ושני דיינים של בתי הדין הרבניים האזוריים.
- (ב) ועדת האתיקה תיתן חוות דעת מקדימה בענייני אתיקה של דיינים, לפי פנייה של דיין שכללים אלה חלים עליו – בעניין הנוגע אליו.
- (ג) חבר ועדת האתיקה ימונה לתקופת אחת של שש שנים.
- (ד) ועדת האתיקה תפרסם חוות דעת מקדימה שנתנה, בלא ציון שמו של מי שלגביו ניתנה חוות הדעת ופרטים מזהים אחרים, אלא אם כן החליטה אחרת.
- (ה) ועדת האתיקה תקבע את נוהלי עבודתה וסדרי דיוניה.

42. כללים קודמים

כללים אלה יהיו תחת כללי אתיקה לדיינים – התשנ"ו.

ח' בניסן התשס"ח (13 באפריל 2008)

שלמה משה עמאר

נשיא בית הדין הרבני הגדול
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

נספח ה | תמצית החלטות שפורסמו

140. על פסילה עצמית מלשבת בדין.....
- לא ראוי לפטור בפועל באופן גורף נתבעים מלהגיש כתב הגנה בבית המשפט לתביעות קטנות..... 142
144. על יחסו של בית המשפט למומחה בשעת הדיון בבית המשפט ובפסק הדין.....
148. תקלה מערכתית בבית המשפט לעניינים מקומיים.....
152. על חובת הגילוי של שופט לבעלי הדין.....
155. שיתוק בעבודת וועדת ערר לענייני ביוב ואי מינוי נציגי ציבור לכהן בה האם יש לצפות מעורך דין, שזמן לדיון הקראה של מרשו בתיק תעבורה לשעה 08:30 בבוקר, כי ימתין באולמו העמוס של השופט עד השעה 16:10 בה נשמע הדיון בפועל..... 157
161. איחור עורך דין לדיון ויחסו של היושב בדין אליו.....
- המלצה להעמיד שופט לדין משמעתי בשל העברת תיקים לגורם חיצוני והתכתבויות בלתי ראויות..... 164
168. הערה לבעל דין המשתלח בבעל הדין שכנגד.....
- הגשת בקשות דחיה במערכת נט-המשפט וטיפול בבקשות שהוגשו לאחר שעות העבודה..... 170
173. מניעת בעל דין שבחר שלא להעיד תחילה להיות נוכח בדיון בשעת שמיעת עדיו ועיכוב במסירת פרוטוקולים לצדדים.....
175. המלצה להסדיר תפקודם של עורכי דין חברי בתי הדין המשמעתיים של לשכת עורכי דין בתקופה שמאז בחירתם לשיפוט ועד ליום השבעתם.....
178. יידוע בעלי דין על העסקת קרוב משפחה במשרד אחד מבאי כוח הצדדים לאחר הגשת הסיכומים.....
180. על סמכותו של שופט להציע לצדדים להתפשר לאחר שפסל עצמו מלשבת בדין.....
182. ליקויים במתן החלטה על גבי טופס צו חיפוש.....
184. הליכי גישור בפני שופט בבית המשפט לענייני משפחה.....
191. מתן החלטה בבקשה מבלי לקרוא אותה על בוריה.....
- זכותו של חייב להישמע בבית המשפט לפני שיושתו עליו המגבלות הקבועות בסעיף 42' לפקודת פשיטת הרגל..... 194

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ט' טבת, תשע"ה
31 דצמבר, 2014
מספרנו: 589/14/שלו

תמצית החלטה

על פסילה עצמית מלשבת בדין

1. רשם מצא לפסול עצמו מלשבת בדין, לאחר שבדין התעלם עורך דין מהנחייתו לקצר בשאלותיו לאור מהות ההליך. לשאלת עורך הדין מדוע נהג כך השיב הרשם, כי בכל התיקים בהם מופיע עורך הדין בפניו הוא מאריך דברים ואינו מבין את הרמזים שבית המשפט שולח לו. הרשם הוסיף, כי ישמח אם יודיע לו עורך הדין מראש כי הוא מייצג בעלי דין בתיקים עתידיים ויבקש כי הרשם לא ידון בהם.

2. בהחלטתו קבע הנציב, כי אינו מוסמך להכריע בשאלה, אם היה מקום להגביל את המתלונן בשאלותיו במהלך חקירתו הנגדית. זהו עניין הנוגע ללב מלאכת השיפוט ולשיקול דעתו המקצועי של הרשם, אותו אין הנציב מוסמך לבקר. השאלה בה נדרש הנציב להכריע היא, אם נפל פגם בהתנהלותו של הרשם כשפסל עצמו, משום שהמתלונן, לשיטתו, התעלם או לא כיבד את הערותיו לגבי אופן החקירה הנגדית, וכשאמר ש"ישמח" (כך או בנוסח דומה) אם המתלונן יבקש מראש לפסול אותו בתיקים בהם הוא מופיע.

המלומד ד"ר י' מרזל כותב על פסילה עצמית:

"פסילה עצמית כזו אינה דבר של מה-בכך ואין להתייחס אליה ככל החלטה אחרת של שופט. זאת, שכן הזכות לשבת בדין היא גם חובה לעשות כן ... החובה לשבת בדין אינה רק חובה של השופט כלפי מערכת השפיטה. זוהי חובה גם כלפי הצדדים ... נוסף לכך, זוהי חובה של השופט גם כלפי הציבור בכללותו ... פסילה עצמית יכולה אולי להיראות לעיתים כפתרון קל, אך אין היא בהכרח הפתרון הראוי ... אסור לו לשופט לפסול עצמו בהיעדר עילת פסילה שבדין. כך, למשל, אין די בקיומה של אווירה לא נוחה באולם כדי להביא שופט לפסול עצמו. גם הסכמת הצדדים לפסילת השופט – כשלעצמה

– אינה מספיקה כדי להביא לפסילתו. פסילה שלא על פי הדין עומדת בניגוד לחובתו של השופט לשבת בדין. היא מכרסמת באמון הציבור בשלטון הדין בשופט ובמקצועיות הדיין” (י’ מרזל, דיני פסלות שופט, 2006, עמ’ 22-24).

ועוד נאמר שם:

”היעדר פסילה קטגורית, בכל מצב בו נוצר מתח או עימות בין בא הכוח לשופט, מקורה, בין היתר, בהנחה כי בעצם קיום ההליך השיפוטי יש לא פעם נסיבות המצמיחות צורך בביקורת על עורך הדין המופיע לפני השופט, ואין בכך עילת פסילה כשלעצמה. ביקורת זו היא חלק מהותי מן היכולת לנהל את המשפט ולנווטו” (עמ’ 255-256).

3. אשר לתחושתו הסובייקטיבית של הרשם, כי נוכח התעלמותו של המתלונן מהערתיו נבצר ממנו להמשיך לדון בתיק (כפי שנכתב בהחלטה), כבר נקבע כי:

”המבחן לפסילת שופט, בין אם מדובר על פסילה עצמית ובין אם מדובר על סירוב לפסילה, הינו אובייקטיבי, ואין עמדתו הסובייקטיבית של השופט מכרעת ... גם להתחשבות בעמדת שופט לפסול עצמו יש גבולות. הם נקבעים על-פי אמת המידה הידועה והמקובלת של חשש ממשי למשוא פנים ... על כן, אין בעובדה ששופט מחליט על פסלותו, כשלעצמה, כדי להעיד על קיומו של חשש ממשי למשוא פנים ... התחושה הסובייקטיבית צריכה להיות מלווה בנתונים אובייקטיביים, שיש בהם כדי להצביע על אפשרות ממשיית למשוא פנים ... השתחררות בלתי ראויה של השופט מהדיון במשפט פוגעת בהגינות המשפט, באמון הציבור וגוררת אחריה עיוות דין באותה מידה כמו המשך דיון בעניין שמן הראוי הוא לשופט לפסול עצמו ממנו” (ראו ע”א 883/04 בנק דיסקונט לישראל בע”מ נ’ גלי אלפא תקשורת בע”מ ואח’, תק-על 2005(2), 758 והאזכורים שם. הדגשה שלי- א.ר.).

במקרה זה פסל עצמו הרשם מיוזמתו משום שהמתלונן התעלם מהערתיו. זו איננה עילת פסלות על פי דין. הרשם לא ציין בהחלטתו כי יקשה עליו לשבת בדין או כי מבחינתו קיים חשש ממשי למשוא פנים. פסילה עצמית והעברת הדיון למותב אחר גוררת אחריה, תכופות, גם דחייה של המשך הדיון והתמשכות ההליכים.

לא היה גם מקום לאמירות הרשם, בנוסח זה או אחר, לפיהן הוא מעדיף שהמתלונן יבקש מראש ובאופן גורף שלא להידון בפניו. מדובר באמירות מיותרות שאינן מתיישבות עם כללי הפסלות.

מטעמים אלה נמצאה התלונה מוצדקת.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ד' טבת, תשע"ה
29 דצמבר, 2014
מספרנו: 615/14/תביעות קטנות

תמצית החלטה

לא ראוי לפטור בפועל באופן גורף נתבעים מלהגיש כתב הגנה בבית המשפט לתביעות קטנות

1. בית המשפט לתביעות קטנות האריך לנתבע את המועד להגשת כתב הגנה ולא מצא ליתן פסק דין לטובת התובע בהעדר הגנה.

2. בתגובתה לתלונה הטעימה אחת השופטות, שטיפלה בתיק, כי ככלל הנטייה להיעתר לבקשות למתן פסק דין בהעדר הגנה בבית המשפט לתביעות קטנות טרם הדיון היא מצומצמת, וזאת לאור תקנה 10 לתקנות שיפוט בתביעות קטנות (סדרי דין), התשל"ז - 1976, והואיל כי מדובר במי שאינם מיוצגים ובקיאים בהליכים המשפטיים. רשמת אחרת שטיפלה בו מסרה, כי מניסיונה חלק לא מבוטל מהנתבעים אינם מגישים כתב הגנה, אך מתייצבים לדיון. הסיבות לאי הגשת כתב הגנה מגוונות: חלק מהנתבעים לא מבינים את חובתם להגיש כתב הגנה, חלקם סבורים כי די בהתייצבות לדיון. לעתים אי הגשת כתב הגנה נובע ממחדל של הנתבע ולעיתים מחמת קוצר הזמן. אך בכל זאת, נתבעים מתייצבים לדיון כדי לטעון את טענותיהם ועצם ההתייצבות לדיון מעלה שברוב המקרים לא הייתה כוונה לזלזל בהליך המשפטי או להתעלם ממנו. מטעם זה, מקובל להימנע ממתן פסק דין בהעדר הגנה טרם הדיון ולקבוע שבקשה כזו תידון בדיון.

3. בהחלטתו העיר הנציב, בין היתר, כי על פי תקנה 10 לתקנות הנ"ל, אין לתובע בבית המשפט לתביעות קטנות זכות קנויה לקבל פסק דין בהעדר הגנה. הקביעה, אם יש טעם מן הצדק שלא ליתן פסק דין על יסוד כתב התביעה בלבד, איננה נתונה לביקורת הנציב. זאת ועוד. כי לבית משפט זה שיקול דעת רחב יותר מאשר לבית משפט רגיל אם להיעתר לבקשה למתן פסק דין בהעדר הגנה (השוו לתקנה 97(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד - 1984 בדבר

קבלת פסק דין בהעדר הגנה). עם זאת, פטור גורף, בפועל, מהגשת כתב הגנה גם בבית המשפט לתביעות קטנות – וגם כשאין בכך לגרום להתמשכות הדיון – עשוי לסכל את תכלית הפרוצדורה האזרחית ולעודד זילות בהוראות סדרי הדין. זאת יש להביא בחשבון ההתנהלות השיפוטית.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ו' טבת, תשע"ה
28 דצמבר, 2014
מספרנו: 520/14

תמצית החלטה

על יחסו של בית המשפט למומחה בשעת הדיון בבית המשפט ובפסק הדין

1. המתלוננת הינה מומחית שהעידה בתיק שנשמע בפני בית המשפט. תלונתה לנציבות סבה בעיקרה על שניים – יחסם של שופטי ההרכב אליה במהלך הדיון ונוסח פסק הדין בכל הנוגע אליה.
2. בתלונתה מטעימה המתלוננת, כי עדותה בבית המשפט נמשכה במשך חמש וחצי שעות וכי התרשמותה מן הדיון הייתה, כי השופטים לא ביקשו להיעזר בה כאשת מקצוע בעלת ידע שיכולה לשפוך אור מקצועי על מושא המחלוקת. היא מדגישה, כי לא היה לה כל אינטרס אישי או מקצועי בתיק לבד מביצוע עבודתה ביושרה ובהגינות. למרות זאת, התבטא כלפיה לטענתה הרכב השופטים בצורה חריגה ומעליבה, איפשר חקירה נגדית אגרסיבית וארוכה בלא שהגביל את באי כוח הצד שכנגד גם בשלבים שבהם צריך היה לעצור את החקירה. לאחר מכן בפסק הדין נכללו הערות פוגעניות כלפיה שחרגו מהתרשמות מקובלת של בית משפט מעד מומחה.
3. אשר לקורות הדיון מציינת המתלוננת, כי כבר בתחילתו, עם עלייתה לדוכן העדים ועוד טרם שהחלה הקלדת הפרוטוקול, פנה אליה ראש ההרכב, נופף בחוות הדעת שהגישה, בהתרסה, ועוד טרם שהחלה לדבר ואף טרם שהוזרה לומר אמת התבטא, כי אינו מסכים לאמור בחוות דעתה. בהמשך איפשר לדבריה הרכב השופטים חקירה נגדית משפילה שכללה התייחסות לפסקי דין קודמים ולא רלוונטיים בהם העידה כעדה מומחית. היא חשה כמי שהפכה למעין "נאשמת" עקב התייחסות ב"כ הצד שכנגד והשופטים אליה. במהלך חקירתה הרימו שלושת השופטים את קולם כלפיה, נזפו וגערו בה ולא איפשרו לה לסיים תשובותיה. בכל פעם

שבאת כוח הצד שכנגד הטיחה בה האשמה כלשהי, הצטרפו השופטים לעמדתה ואיפשרו לה לעשות כן. בין היתר, הטיח בה (במתלוננת) אחד מחברי ההרכב: "את סילפת סיפרות!" וזאת למרות שטרם ניתן פסק דין והדבר טרם הוכרע על ידי בית המשפט. הרכב השופטים גם לא הגיב להערה בוטה שהשמיעה באת כוח הצד שכנגד כלפיה שנרשמה בפרוטוקול לפיה היא (המתלוננת) "לא סיפקה את הסחורה". קריאות ביניים שהשמיעו השופטים כלפי המתלוננת לא נרשמו בפרוטוקול.

4. אשר לפסק הדין מציינת המתלוננת: "הרוח הנושבת בין השורות מפסק הדין הינה בוטה, משתלחת, אינה מבחינה בין 'עד מומחה' לבין 'נאשם'. כך למשל .... נכתב כי 'אהנה מן הספק', כלומר – השתמשו בטרמינולוגיה השמורה לנאשמים וייחסו לי כוונת זדון בחוות דעתי". כן היא מלינה, בין היתר, כי הרכב השופטים נקט בפסק הדין בביטויים קשים כלפיה כגון: "צעירה"; הגדיר אותה "מהוססת, לא אמינה ומתפתלת"; כמי ש"לא התאמצה ולו במעט להשיג מוצגים"; נקטה ב"גישה רשלנית" ו"איננה אובייקטיבית". כן התייחסו אליה השופטים בפסק הדין בתארים "גברת", "העדה", "המומחית" ולא בתוארה המקצועי, בעוד שלשאר העדים הירבו לדבריה לפנות בשם המלא ובתוארם. השופטים אף הגדירו את חוות דעתה "מוטה" ו- "מגמתית"; קבעו כי בחוות דעתה "בקיעים רבים מספור"; השוו קורות חיים של העדים המומחים שנשמעו בתיק על מנת ל"גמד" את חוות דעתה; קיבלו דרך חקירה שמציגה היסטוריה של חוות דעת שנתנה בעבר על מנת ל"השחיר" אותה ולהטיל דופי במקצועיותה וזאת, לשיטתה, מבלי שההרכב קרא את התיקים המדוברים ועל כן לא יכול היה להסיק מסקנות באשר לחוות דעתה.

5. האמור בפסק הדין אודותיה גרם למתלוננת בפועל, לטענתה, נזק חמור לשמה הטוב ועיכב את כניסתה לתפקיד אליו נבחרה. לדעת המתלוננת, "אמירות כה חמורות, שיש להם השפעה על שמו הטוב של [מומחה] והן יכולות להשפיע על קניינו – עיסוקו ופרנסתו – אין להן מקום בהכרעת דין וניתן היה להסתייג מחוות דעתי, לו היה רצון לכך בלשון מתונה עניינית ומאופקת".

6. בתגובתם לתלונה פירטו השופטים שישבו בדין, מדוע לדעתם יש לדחות את התלונה. הם הטעו, כי מילאו את חובתם ליתן פסק דין מנומק בעניין שבפניהם ובכלל זה להכריע בעניין חוות דעתה של המתלוננת וכי לא היתה כוונה לפגוע בה. גם באות כוח הצד שכנגד סברו, כי יש לדחות את התלונה. עורכי הדין שחוות דעת המתלוננת ניתנה מטעמם סברו, כי דין התלונה להתקבל.

7. מסקנתנו מן החומר שבפנינו, אשר למהלך הדיון, הינה, כי אין בידינו תשתית אובייקטיבית מספקת לקבוע אם אכן התבטאו השופטים כמיוחס להם בתלונה על ידי המתלוננת. אולם, ניכרת תחושת הפגיעה והעוול שחשה המתלוננת במהלך הדיון. לעניין זה שומה על בית המשפט לזכור כי ככלל העד המומחה אינו בעל אינטרס בתיק אלא בא לסייע בידי בית המשפט לרדת לחקר האמת. יש לשמור על כבודו ומעמדו של העד. אין להלוים מצב בו מומחה חש כי הפך "למעין נאשם". שומה איפוא על היושבים בדיון, לא כל שכן בתיקים טעונים ורגישים, להפגין איפוק וסובלנות יתר ואף להעיר לבאי כוח הצדדים להקפיד בשמירת כבודם של המומחים. בכל אלה, להתרשמותנו, לא נהג כראוי הרכב השופטים. אין בדברינו אלה כמובן כדי לגרוע מן הצורך בחקירה נגדית הוגנת וראויה, שלעיתים עשויה להיות ארוכה, נוקבת ובלתי נוחה למומחה, שהרי על בית המשפט מוטלת החובה לרדת לחקר האמת ולפסוק נכונה בדיון.

8. אשר לפסק הדין, ענייננו בשאלה אם הביקורת שהוטחה בו במתלוננת הייתה רלבנטית, מידתית ובלתי פוגענית יתר על המידה. לשון אחר - האם חרג בית המשפט בפסק דינו מן הראוי, שכן אף במסגרת העצמאות השיפוטית אין ליתן חירות לבית המשפט להתבטא בלא רסן.

בענייננו מדובר בביקורת שהוטחה בפסק דין בעד מומחה שמעיד בבית המשפט. שומה על בית המשפט לזכור, כי לעיתים משמשים עדים מומחים "שחקנים חוזרים" בבתי המשפט. משכך, כל התבטאות של בית המשפט הנוקטת עמדה ביקורתית כלפי עדותו של העד המומחה עשויה לפגוע בשמו הטוב, בפרנסתו, למצער אף באופק תעסוקתו. מנגד -

"במסגרת הכרעת הדין על בית המשפט לקבוע מהימנותם של עדים לרבות עדים מומחים ולפרט את התרשמותו מהם על מנת להכריע בין העדויות ובין הגרסאות. זהו לב ליבה של מלאכת השפיטה. בהקשר זה רשאי בית המשפט לקבוע כי עדות כזו או אחרת היא מגמתית. אכן, קביעותיו של בית המשפט הדרושות לשם הכרעה בדיון יכולות לפגוע בעד שנמצא מגמתי או בלתי מהימן, אך בית המשפט רשאי ואף חייב לקבוע עמדתו בעניין זה. התבטאות בקורתית כשלעצמה איננה פסולה כל עוד היא רלבנטית להכרעה בדיון" (דברי הנציבה לשעבר השופטת (בדימוס) ט' שטרסברג-כהן בהחלטתה בתלונה מספרנו 62/04).

9. במקרה זה נראה, כי אין בשימוש בביטויים חוות דעת "מוטה", "מגמתית", "מכילה בקיעים רבים מספור", או בהגדרת המתלוננת כ"מהוססת, לא אמינה ומתפתלת", ובקביעה כי "כנות תשובותיה מוטלת בספק" תוך ציון כי מדובר בלשון עדינה, בקביעה כי לא התאמצה להשיג מוצגים, ובקביעה כי נקטה גישה "רשלנית" ושאננה אובייקטיבית, משום חריגה אסורה מן המקובל. גם בהשוואת קורות החיים של העדים המומחים לקורות חייה וקבלת ממצאי

חקירה המטילים דופי במקצועיותה על סמך מקרי עבר, אין משום חריגה מהמקובל בניסוח פסק דין ששאלת המומחיות היא רלבנטית לו.

אין אנו מוסמכים כמובן לחוות כל דעה לגוף ממצאי בית המשפט בעניינים אלה, שעל פסק דינו תלוי ועומד ערעור.

10. בהתייחסותו של בית המשפט אל המתלוננת בתור "גברת", בעוד שיתר העדים זכו לכינוי בתוארם המקצועי, יש טעם לפגם. כך גם מחדלם של כב' השופטים להפגין איפוק, סבלנות וסובלנות כלפי העדה ומחדלם להעמיד את ב"כ הצדדים על החובה להקפיד בשמירת כבודם של מומחים המוזמנים להעיד בבית המשפט. במובנים אלה נמצאה התלונה מוצדקת.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

כ"ג כסלו, תשע"ה
15 דצמבר, 2014
מספרנו: 642/14/עניינים מקומיים

תמצית החלטה

תקלה מערכתית בבית המשפט לעניינים מקומיים

1. המתלונן הוא הנאשם בתיק הנ"ל, שעניינו בדו"ח שקיבל לתשלום קנס בגין אי החלפת פח אשפה שברשותו – כפי שנדרש ע"י פקח עירוני. בדיון שהתקיים בפני כב' השופט כפר המתלונן בעבירה שיוחסה לו ומסר את עדותו. לאחריה, העיד הפקח העירוני ועם תום שמיעת העדויות סיכמו הצדדים את טיעוניהם, וניתנו הכרעת דין וגזר דין, שבו חוייב המתלונן בתשלום קנס בסך 1,468 ₪ (הקנס המקורי עמד על 486 ₪).

2. המתלונן מלין על התנהלותו, התנהגותו ומזגו השיפוטי של כב' השופט. לדבריו, הוא זומן לדיון בשעה 08:30, אולם במועד זה היו קבועים עוד 34 דיונים, ו-17 דיונים נוספים נקבעו לשעה 09:00. רק בשעה 09:30 נכנס כב' השופט לאולם, פנה לעבר הקהל, ובלי לשמוע טענה כלשהי התריע בפניהם, כי אם יעמדו על זכותם להישפט ולא ישלמו את הקנס ויורשעו, הוא יטיל עליהם לכל הפחות כפל קנס. דברים אלה הטילו, לדבריו, מורא על רבים מהנוכחים, שהעדיפו לשלם את הקנס ולהימנע ממשפט, פן יבולע להם. הדיון בעניינו, שנקבע לשמיעת הוכחות, החל לאחר השעה 10:30 ונמשך כשעה. בניגוד לאמור בגזר הדין, הדיון לא היה "ממושך", כך הוא כותב. עוד נאמר בתלונה, כי במהלך כל הדיונים חזר והעיר כב' השופט כי קיימת "הלכה להחמיר עם אנשים המבקשים לנהל משפט ומורשעים". על פי התרשמותו, כב' השופט פעל כידה הארוכה של המועצה כדי לזרז את תשלומי הקנס, ואכן כך פעלו נאשמים אחרים, בשעה שאזרח אינו אמור לחשוש מלנהל משפט פן יושתו עליו קנסות גבוהים יותר. המתלונן מוסיף, כי נוכח עברו המקצועי, הופיע בדיונים משפטיים פליליים בערכאות שונות, ונדהם מהתנהלותו של כב' השופט.

3. פנינו לכב' השופט ולב"כ המאשימה אשר נכח בדיון.

בתגובתו לתלונה מסר כב' השופט, כי מבדיקה שערך עולה, כי באותו יום דיונים נקבעו לו 35 דיונים לשעה 08:30, 17 דיונים לשעה 09:00 ו-5 דיונים נוספים להמשך היום (בהם דיון הוכחות החל משעה 11:30) (דפי פירוט יום דיונים צורפו לתגובה). יום הדיונים הוקדש ברובו לדו"חות קנס מסוגים שונים (49 מתוך 57 הדיונים הוקדשו לתיקי דו"חות קנס ו-8 לתיקי תכנון ובנייה). קביעת מועדי הדיונים בתיקי דו"חות קנס לא נעשית על ידו או על ידי מזכירות בית המשפט כי אם על ידי התביעה העירונית, כשהמזכירות מקצה מראש יום דיונים לרשות מסויימת. כשהפקחים רושמים דו"חות, מופיע מועד הדיון בדו"ח עצמו, וככל שנרשמים יותר דו"חות, מתמלא יום הדיונים המיועד בתיקים רבים יותר, בכפוף לבקשות דחייה המוגשות לעתים עובר למועד שנקבע. בפועל נשמעו 6 דיונים בתיקי קנסות מתוך אלה שנקבעו ביומן. כב' השופט הבהיר, כי מרבית מקבלי הדו"חות משלמים את הקנסות לפני מועד הדיון או בבוקרו בהסדרים מול התובע העירוני, ולכן לא מתקיימים כל הדיונים המתוכננים.

4. אשר לשעת תחילת הדיון בעניינו של המתלונן מסר כב' השופט, כי אינו זוכר שנכנס לאולם בשעה 09:30, אולם בכל מקרה לא מדובר באיחור. התובע העירוני מקדיש את תחילת יום הדיונים לניסיון להגיע להסדרים והבנות עם מקבלי הדו"חות. לאחר מכן מודיע התובע העירוני למזכירות כי ניתן להתחיל בדיונים, ואז נקרא המותב להיכנס לאולם. סביר להניח שאכן הדיון החל בשעה 10:30 (שעת תחילת הדיון לא נרשמת בפרוטוקול). המתלונן לא ציין בתלונה כי הוא, כב' השופט, נעתר לבקשתו לפיה בדיון לא תישמע ההקראה בלבד אלא יתנהל דיון הוכחות. כתוצאה מכך, למיטב זכרונו, נשמע עניינו של המתלונן לאחר דיוני ההקראות שהיו קבועים לשעות 08:30-09:30 והתקיימו בפועל. יש להניח כי אכן הדיון נמשך פחות משעה, והפרוטוקול מדבר בעד עצמו. לדבריו, "לדיון הוקדש פרק זמן ראוי (ויש שיחשבו שמוגזם) והוא הסתיים כאשר הצדדים סיימו להעיד ולהביא את ראיותיהם, שאז ניתנו הכרעת וגזר הדין".

5. כב' השופט מתייחס גם לטענה, כי התריע בקהל שנותר באולם והטיל בהם מורא. הוא מוסר, כי אכן לאחר שהוא נכנס לאולם הוא נוהג לפנות לנוכחים שלא הגיעו להסדר עם התביעה העירונית, ומסביר להם שהדיון נועד כדי לשמוע את טענותיהם, אולם פעמים רבות לאחר פתיחת הדיון מתברר כי למקבל הקנס אין הגנה של ממש. הוא נוהג לתת דוגמאות באשר להגנה אפשרית ובאשר לטענות שאין בהן כדי להוות הגנה (כגון, שמקבל הדו"ח חנה בחניית נכים לזמן קצר, כדי לגשת לקיוסק סמוך וטוען שלא ראה באופק רכב נכה). הוא מבהיר לנוכחים כי על פי הפסיקה, אם מתקיים דיון ולנאשם אין הגנה של ממש, הוא יורשע בדיון ויגזור עליו קנס שהוא לכל הפחות כפל הקנס בדו"ח ולכל היותר כ-3,000 ₪. הוא מקפיד לומר את

”התנהל דיון ממושך” (עמ’ 8, שו’ 6), והדברים נכתבו בזמן אמת. מהפרוטוקול עולה, כאמור, כי המתלונן והפקח השמיעו דבריהם, נחקרו בחקירה נגדית ולאחר מכן נשמעו הסיכומים. יוער עם זאת, כי העובדה שהשופט אינו אדון ליומנו ואינו שולט במספר התיקים הנדונים בפניו, והעובדה הנוספת לפיה נקבעים עשרות תיקים הנדחסים לתוך פרקי זמן מזעריים – הן פתח לתקלות, ליצירת רושם, אמיתי או מדומה, של לחץ זמן וחוסר סובלנות. קביעה של 35 תיקים להקראה, במהלך דיון כולל של 30 דקות, פירושה הוא הקצבת פרק זמן ממוצע של פחות מדקה לכל תיק. הנחת העבודה, כי מקצת מן הנאשמים לא יתייצבו לדיון, ואחרים יגמרו בדעתם להודות באשמתם, עלולה לאלץ את בית המשפט לנקוט בדרך של פניה לציבור המתדיינים בהצעות לסיים את המשפט בלא שמיעה – דרך שעשויה להביא במקרים מסויימים לתקלה ולמראית עין בעייתית. ראוי היה לתור אחר פתרון שיאפשר שליטה של בית המשפט, של רושמי הדו”ח, או אחרים, על יומן בית המשפט. ”פנקסי” דוחו”ת מכוונים, המקושרים זה לזה, ומתוכננים באופן הקובע מספר תיקים שנקבע מראש – עשוי למנוע תקלות מן הסוג שתוארו כאן. ניתן להניח, כי אלה תקלות חוזרות ונשנות.

כאמור, לא מצאנו בסיס לקבלת התלונה נגד כב’ השופט והתלונה עליו נדחית. אולם תקלה מערכתית זו, שעל דומה לה הצבענו בעבר ביחס לבית המשפט לתעבורה, ראויה לבירור ותיקון.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ב' כסלו, תשע"ה
24 נובמבר, 2014
מספרנו: 582/14/מחוזי

תמצית החלטה

על חובת הגילוי של שופט לבעלי הדין

1. עניינו של התיק נשוא התלונה בתביעה לתשלום פיצויים בגין נזקי גוף שהגיש המתלונן באמצעות באת כוחו כשאחד הנתבעים בתיק הוא משרד ממשלתי מסויים בשל הפרה נטענת של חובת הפיקוח במשרד. כב' השופט שדן בתיק נתן פסק דין שדחה את התביעה וערעור על פסק הדין תלוי ועומד בפני בית המשפט העליון.
2. לדברי המתלונן, לאחר מתן פסק הדין נודע לו, כי רעייתו של כב' השופט היתה בתקופה הרלבנטית מפקחת באותו משרד ממשלתי ושכרה שולם על ידי המשרד. לטענת המתלונן, העסקתה בתקופה הרלבנטית של רעיית כב' השופט כמפקחת במשרד היא עובדה מהותית אשר כב' השופט היה חייב להביא לידיעתו, וכי פסק הדין פטר, בין היתר, את המשרד מאכיפה ופיקוח בכל הקשור לאותו עניין. לדעתו, כב' השופט היה מנוע מלישב בדין על פי כלל 15(ב)(2) לכללי אתיקה לשופטים, התשס"ז-2007 לפיו שופט לא ישב בדין ביודעו שיש לו עניין כספי ממש או עניין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך, בבא כוחו או בעד מרכזי, או שלבן משפחה של השופט יש עניין כספי ממש או עניין אישי ממשי בהליך או בתוצאותיו, בצד להליך או בבא כוחו. המתלונן מוסיף, כי לו הובאה לידיעתו העובדה האמורה, הייתה מוגשת בקשת פסלות. המתלונן סבור כי כב' השופט פעל בניגוד עניינים, "שעה שהיה עליו לפסול את עצמו ו/או להימנע מלשבת בדין בתיק". לדבריו, יש בפסק הדין קביעות, כי המשרד קיים את חובות הפיקוח ולא הוכח כי כשל בתפקידו.

3. כב' השופט סבר, כי הפרופוזיציה העומדת ביסוד התלונה, כי הואיל שאחד הנתבעים בתביעה הנדונה היה המשרד והואיל שרעייתו הייתה עובדת המשרד בזמנים הרלוונטיים לתביעה, כי אז היה לו או לרעייתו עניין ממשי בהליך או בתוצאותיו, ולפיכך הייתה מניעה מצדו מלשבת בדין, הינה מופרכת מיסודה. כב' השופט ציין, כי רעייתו שימשה מפקחת במשרד ופרשה מעבודתה בעת הגיעה לגיל פרישה כשנה לפני מתן פסק הדין בתיק וכי לא היה שום קשר בין תפקידה במשרד ובין האירוע נשוא התביעה. כב' השופט הוסיף, כי לעתים הוא שומע תביעות כנגד בנקים בישראל, אף כי הוא ובני משפחתו מנהלים חשבונות בבנקים אלו. כמו כן הוא גם לקוח של חברת החשמל והוא שומע תביעות נגדה. לפי אותו "הגיון מעוות העומד בבסיס התלונה", כלשונו, גם בתביעות מעין אלו, קיים חשש שיש לשופט עניין אישי בהליך כנגד גופים אלה, "שמא כתוצאה מפסיקתו תפגע, חלילה, קופתם של אלו, ויצא השופט ניוזק באופן אישי".

4. ראוי לקבל את ההבחנה שהציעה ד"ר לימור זר-גוטמן בין ניגוד עניינים משפטי, מכוח דיני פסלות השופט מלשבת בדין, לבין ניגוד עניינים אתי (ר') "ניגוד עניינים אצל שופטים: בין דיני פסלות שופט לאתיקה", ניגוד עניינים במרחב הציבורי: משפט, תרבות אתיקה ופוליטיקה, 429 (עורכים: דפנה ברק-ארז, דורון נבות ומרדכי קרמניצר, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2009)). על פי ד"ר זר-גוטמן, ניגוד עניינים אתי, להבדיל מניגוד עניינים משפטי, נוצר מקום בו יש בהתנהלות כב' השופט פגיעה במראית פני הצדק מנקודת מבט כללית-קולקטיבית של כלל הציבור שאת אמונו מבקשת מערכת השפיטה. לדעתה, ייתכנו מצבים שלא הוכרו בדיני פסלות השופט כמקיימים אחר המבחן של "חשש ממשי למשוא פנים", אך עדיין נוצר בהם ניגוד עניינים אתי. במצבים אלה, מטילה האתיקה השיפוטית על השופט חובה אתית שלא להיעצר בדיני הפסלות, אלא להמשיך וליישם גם את המבחן לקביעת ניגוד עניינים אתי.

5. ומן הכלל אל הפרט: רעיית כב' השופט הייתה מועסקת בפיקוח במשרד. אי גילויה של עובדה זו לצדדים (ונושא הפיקוח של המשרד היה אחד הנושאים שנדונו במשפט ונזכרו בפסק הדין – ר' למשל מסקנת כב' השופט כי המשרד קיים את חובת הפיקוח שלו), מעורר חשש לפגיעה במראית פני הצדק מנקודת המבט הכללית של הציבור. על כב' השופט היה ליידע את הצדדים בפתח המשפט אודות העסקתה של רעייתו בתפקידה במשרד, ולאפשר להם בכך להביע את עמדתם אשר להמשך ניהול המשפט על ידו ובכלל זה לשקול הגשת בקשת פסלות. חובה זו חלה עליו גם אם מבחינתו לא הייתה מניעה כלשהי מלשבת בדין. ספק המתעורר בלבו של השופט אם נתקיימו נסיבות המחייבות גילוי חייב לפעול לטובת הגילוי. בין מסקנה זו לבין עמדת המתלונן לפיה כב' השופט לא יכול היה לדון בתיק אין דבר וחצי דבר. לא הונח כל בסיס להשערתו של המתלונן בדבר חוסר אובייקטיביות מצד כב' השופט במהלך שמיעת המשפט או

באשר לטענה כי האמור בפסק הדין הושפע מעובדת העסקתה של רעייתו במשרד. אוסיף, כי אין דמיון בין נסיבות המקרה דנן, בו שאלת אחריותו של הפיקוח על המשרד נדונה במשפט, לבין שתי הדוגמאות שמביא כב' השופט בתגובתו לתלונה (שמיעת תביעות נגד בנקים/ חברת החשמל מהם הוא ובני משפחתו מקבלים שירותים).

6. התלונה נמצאה מוצדקת.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

**לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)**

כ"ד חשון, תשע"ה
17 נובמבר, 2014
מספרנו: 464/14/שלו

חמצית החלטה

שיתוק בעבודת וועדת ערר לענייני ביוב ואי מינוי נציגי ציבור לכהן בה

1. עניינה של התלונה בערר שהגיש המתלונן, עורך דין, לוועדת ערר לענייני ביוב (להלן: הוועדה) בחודש מאי 2009 בגין חיובו לשלם למועצה מקומית סכום של כעשרת אלפיים ₪ בגין היטל ביוב. בראש הוועדה מכהן שופט ולצדו שני נציגי ציבור.

המתלונן מלין, כי בערר לא ניתן פסק דין עד היום, כי ההליכים התמשכו וכי השופט נהג בדרך ניהול משפט לקויה. בכלל זה, כך הוא מציין, לא נתן השופט החלטה בבקשות מקדמיות שהגיש (בקשות למסירת פרטים נוספים, מתן תשובות לשאלונים וגילוי מסמכים) ולא קיים ישיבות לשמיעת ההוכחות.

2. מן החומר שבתיק עולה, כי מאז חודש ספטמבר 2013 שותקה עבודת הוועדה משהסתיימה כהונתם של חבריה נציגי הציבור ולא מונו אחרים תחתם. הבירור בעניין זה העלה תמונה עגומה של וועדת ערר שאינה פועלת בשל אי מינוי נציגי ציבור וזאת, כנראה, עקב מחלוקות שהתגלעו בין משרד המשפטים למשרד הפנים. הוועדה לא מתכנסת מאז חודש דצמבר 2013 ועד היום. בהחלטתו העיר הנציב, כי אין ספק שעל משרדי הממשלה הרלבנטיים למצוא בכל ההקדם פתרון למחדל המתמשך המסב עינוי דין מתמשך לצדדים.

3. אשר לשופט יושב ראש הוועדה – מאז הגשת הערר ועד הזמן העכשווי, בו מתעכב איוש הוועדה, חלף זמן רב, רב מדי. לא רק שהערר לא הוכרע לגופו, כי אם גם לא ניתנה החלטה בבקשות המקדמיות ולא נשמעו הוכחות בתיק. אכן, ניתנו במהלך השנים מספר החלטות ביניים אך הן לא קידמו את התיק כמעט במאומה. הנציב לא מצא מקום להצדקת התמשכות ההליכים בעניינו של הערר.

נציבות תלונות הציבור על שופטים

4. בהחלטתו הפנה הנציב להחלטה נוספת שנתן ביום 22.10.14 בתלונה אחרת שהוגשה

על אותה וועדת ערר (מספרנו 350/14) בה קבע:

"אין להלום מצב בו נידון תיק במשך זמן כה רב וטרם נסתיים, גם אם מדובר בתיק בו אוחדו מספר רב של ערעורים. לאור העובדה שלא התקיימו בעניין זה ישיבות הוכחות, אין הצדקה להתמשכות ההליכים במשך שבע שנים. התמשכות ההליכים הביאה לכך שפג תוקף מינויים של שניים מחברי הוועדה וגם כב' השופט עומד בפני פרישה, וכפי שציין כב' השופט בהחלטתו: 'לכשתיכון הוועדה בהרכבה החדש...לא מן הנמנע שחבריה יבקשו, כזכותם ושמא כחובתם, בין היתר לצלול למעמקיו של איחוד עררים מורכב זה'".

5. התלונה נמצאה מוצדקת כמפורט לעיל.

תשומת לב שר המשפטים לאמור בהחלטה.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

י"ח חשוון, תשע"ה
11 נובמבר, 2014
מספרנו: 449/14/תעבורה

תמצית החלטה

האם יש לצפות מעורך דין, שזומן לדין הקראה של מרשו בתיק תעבורה לשעה 08:30 בבוקר, כי ימתין באולמו העמוס של השופט עד השעה 16:10 בה נשמע הדין בפועל?

1. ישיבה ראשונה (ישיבת הקראה) בעניין הנאשם, מרשו של עורך הדין שהגיש את התלונה, נקבעה לשמיעה בפני כב' השופט מבית המשפט לתעבורה לשעה 08:30. קודם לכן נתקיימו בעניינו ישיבות אצל שופטת אחרת. בבוקר הדין, כשהתייצב באולם בית המשפט, התברר למתלונן, כי אולמו של כב' השופט עמוס לעייפה וכי קבועים בפניו עשרות תיקים לשמיעה ובהם גם תיקי הוכחות. באולם נכח רק תובע אחד מטעם המאשימה ובידו של זה לא עלה לטפל בפניות המרובות שהפנו אליו הנאשמים ועורכי דינם. הדין בעניינו של הנאשם לא החל. המתלונן עזב את האולם כדי לטפל בנושא אחר בבית המשפט וחזר לאולמו של כב' השופט בסמוך לשעה 09:30, אך גם אז, לדבריו, היה האולם כה עמוס עד כי "לא ניתן היה לשבת באולם ואף לא ניתן היה לעמוד". ניסיונו של המתלונן באותה העת לשוחח עם ב"כ המאשימה לא צלח. הוא המתין באולמו של כב' השופט עד לשעה 10:30, לערך, שאז הודיע כב' השופט על הפסקה בת מחצית השעה. או אז פנו נאשמים וסניגורים רבים לב"כ המאשימה וביקשו לקדם את עניינם עד כי "היתה רשימת המתנה של יותר מ-40 מתדיינים". מאחר שהמתלונן לא הצליח לכלול עצמו באותה רשימה, משהעריך כי בנסיבות העניין לא יחל הדין בעניין מרשו קודם לשעה 13:00, ובשל התחייבויות נוספות ופגישות שהיו קבועות לו, לדבריו, בענייני עבודתו, ראה המתלונן לעזוב את האולם בסמוך לשעה 10:45. בשעה 11:48 הגיש המתלונן, באמצעות מערכת נט-המשפט, בקשה לדחות את שעת הדין אותו יום. בבקשתו פירט את השתלשלות העניינים בבוקר הדין, כמתואר לעיל, וביקש, כי כב' השופט יקיים את הדין בעניין הנאשם "אחרי השעה 13:00". כב' השופט דחה את הבקשה בהחלטה בה נאמר:

"הבקשה נדחית. נסיבות הבקשה לא הובאו לידיעתו של בית המשפט תוך כדי יום הדיונים וברור שהמבקש [המתלונן – א.ר.] אינו יכול לעשות דין לעצמו". בשעה 16:10 נפנה השופט לדון בעניין לקוחו של המתלונן ולבקשת ב"כ המאשימה נשפט הלקוח בהעדרו ובהעדר בא כוחו. בהחלטתו כתב כב' השופט, בין היתר באשר למתלונן: "אי הנחות, ככל שחש ב"כ הנאשם, אינה מהווה הצדקה כלשהי להתנהגותו ובוודאי שאין בה כדי לעשות דין עצמי ולא להתייצב לדיון. הודעתו אשר הוגשה אינה מרפאת את מחדלו". כב' השופט היפנה בהחלטתו, בין היתר, לפסק דינו של בית המשפט העליון ברע"פ 2193/14 שקבע, כי משלא ניתנה החלטה בבקשה לדחיית מועד הדיון שומה על מגיש הבקשה להתייצב לדיון ועל כך הוסיף כב' השופט: "על אחת כמה וכמה משנדחתה הבקשה, היה על ב"כ המבקש להתייצב לדיון".

2. בתלונתו לנציבות מסביר המתלונן, בין היתר, כי לא עשה דין לעצמו. הוא התייצב לדיון בשעה שנקבעה, ולאחר מכן שב לאולם והמתין לדיון בעניינו של מרשו - עד להפסקה. זו אף זו: הוא גם הגיש בקשה, כי בית המשפט יקבע את שעת הדיון למועד מאוחר יותר באותו יום (ולא ביקש לדחות את הדיון לתאריך אחר). המתלונן סבור, כי אין לצפות מעורך דין, שימתין באולם המשפטים עד שיתפנה בית המשפט לדון בעניינו, כ-8 שעות לאחר השעה שנקבעה לשמיעתו. את החלטת כב' השופט בבקשת הדחייה ואת פסק הדין קיבל המתלונן רק בשעות הערב המאוחרות. לטענתו, אין עניינו של פסק דינו של בית המשפט העליון אליו היפנה כב' השופט כבעניינו. שהרי הוא (המתלונן) התייצב לדיון במועד שנקבע לשמיעתו, המתין מספר שעות ובית המשפט לא קיים את הדיון תוך פרק זמן סביר. המתלונן מוסיף ומתאר את שראו עיניו באולמו של כב' השופט: "'לצערי הרב, האולם נראה יותר כטיילת מאשר אולם בימ"ש מכובד. עומס רב, חצי מהאנשים מטיילים בין הכניסה לאולם עד לתובע, רעש, טלפונים מרעשים בצלצולם, שופט עצבני על תובע, אי שליטה טוטלית באולם".

3. בתגובתו לתלונה ציין כב' השופט, כי לידו נעדרת התלונה כל בסיס, וכי יש לדחותה על הסף שכן אין בה ממש. הבקשה שהגיש המתלונן במהלך יום הדיונים נדחתה על ידו, כמנומק בה על ידו. כב' השופט מוסיף, כי המתלונן עזב גם את אולמה של שופטת אחרת שדנה בשלב מוקדם יותר בתיק, בנסיבות דומות, אלא שהיא מצאה לדחות את הדיון לתאריך אחר ואילו הוא ראה בחומרה את התנהלותו של עורך דין, "קצין בית משפט", "אשר בחר לנטוש את בית המשפט ... מבלי שייסב את תשומת ליבי לעובדה, כי יש לו התחייבות נוספות ועליו לעזוב את היכל המשפט. בעשותו דין לעצמו, אין למתלונן להלין אלא על עצמו".

4. ביקשתי גם מב"כ המאשימה, עו"ד מיחידת תביעות תעבורה, להתייחס לנטען בתלונה. בתגובתו ציין ב"כ המאשימה, כי באותו יום היו קבועים לשמיעה בפני כב' השופט 76 תיקים.

לדבריו: "האירוע הספציפי אינו זכור לי היות וביום יום, בדרך של שגרה אנו מופיעים בישיבות כאלו הכוללות כמות רבה של תיקים הנעה בין 70-100 תיקים כאשר ביניהם תיקי הוכחות ... מטבע הדברים כאשר יומן בית המשפט עמוס לעייפה האולם מלא בימים שכאלו בעורכי דין, אזרחים, עדי תביעה ויש צורך לתת מענה לכולם באופן יעיל ומיטבי, תוך כדי קיום הדיונים. אכן כאשר מדובר בכמויות תיקים כאלו ישנם פרקי זמן בו הלחץ הינו רב שכן אזרחים ועו"ד מגיעים בזמנים שונים ומבקשים לקיים את הדיון בעניינם ומטבע הדברים ובשל העומס לא ניתן לתת מענה לכולם באותו הרגע. לאור כמות התיקים, בית המשפט לעיתים סובר כי יש להביא תובע נוסף אך למצער הדבר איננו אפשרי. ככל שידוע לי נתקיימו מס' פגישות בין התביעה לבית המשפט במטרה לצמצם את כמות התיקים לישיבה. פגישות אלו אמורות לשאת פרי בתקופה הקרובה ובכך להביא לייעול יום הדיונים". אשר למספר תיקי ההוכחות שנקבעים לשמיעה ביום דיונים מציין ב"כ המאשימה: "הדבר משתנה מישיבה לישיבה. הכמות נעה בין 8 ל- 15 תיקי הוכחות לישיבה, תיקים אלו נקבעים בשעות שונות עם ייתר התיקים".

5. בדברי התגובה לא מצאתי התייחסות להסברי המתלונן, הן בתלונתו והן בבקשת הדחייה שהגיש, כי נוכח העומס הרב ששרר באולם לא עלה בידו כלל לשוחח עם ב"כ המאשימה או להישמע על ידי בית המשפט. תשומת לבו של בית המשפט הופנתה לנסיבות אלה בבקשה שהגיש המתלונן, במהלך היום, לדחיית שעת הדיון. אין לומר כי המתלונן עשה דין לעצמו, שהרי הופיע בבית המשפט באותו יום פעמיים בשעות שונות והפנה את בית המשפט למצוקותיו בבקשה שהגיש.

ברדון בבקשת המתלונן נמנע השופט מלקבוע שעת דיון מאוחרת יותר באותו היום. הוא מצא לדחות את הבקשה דחיה גורפת, ובחלוף כ-8 שעות מהמועד המקורי שנקבע לשמיעת הדיון דן בתיק בהעדר המתלונן. הקביעה כי המתלונן נטש את האולם ללא כל הודעה אינה מדויקת איפוא.

אלא שעיקר האחריות למתרחש בבית המשפט לתעבורה נעוץ בסדרי המינהל בבית המשפט נשוא התלונה. מן הברור שערכנו עולה, כאמור, כי מספר התיקים הנקבעים ליום דיונים אחד עולה לעיתים תכופות על עשרות רבות ובהם גם תיקי הוכחות. ספק אם לבית המשפט עצמו יש שליטה על מספר התיקים הקבועים לפניו – ועובדה זו עצמה היא פתח לתקלות.

התאור שעולה מן התלונה הינו, כי האולם היה כה עמוס עד כי לא ניתן היה לשבת בו ואף לא לעמוד. תפקודו של ב"כ המאשימה שעסק בעת ובעונה אחת במשא ומתן עם נאשמים ובאי כוחם, בטעון משפטי ובהענות לבקשות מרובות של הנוכחים – היה בנסיבות אלה כמעט בלתי אפשרי. קביעת שעה לדיון שלא ניתן לעמוד בה גם היא משמשת פתח לתקלות ולבזבוז זמנם של הנוכחים. גם תפקודו של השופט בנסיבות כאלה הופך קשה מנשוא והדיון, בנסיבות אלה, אינו מכבד את בית המשפט.

בחירת רשויות התביעה לשגר לדין תובע יחיד, הנדרש לטעון בפני בית המשפט ובה בעת להשיב לפניו בעלי דין ועורכי דין, להגיע אתם להסכמות במקרים המתאימים, לקבוע את סדר הדיונים ולשקול את עמדת התביעה בכל תיק ותיק – אף היא אינה סבירה. זהו נטל החורג מכתפיו של אדם אחד יהיו רחבות כאשר יהיו. מתגובת ב"כ המאשימה עולה, כי מדובר בכשל חוזר ונשנה. זהו כשל מערכתי הטעון תיקון.

בתלונה המופנית כנגד כב' השופט שדן בעניינינו של לקוחו של המתלונן יש ממש בהיבטים הנוגעים למענה הבלתי מספיק שניתן למצוקתו של עורך הדין - אלא שיש לראות קביעה זו על רקע נסיבות העבודה הקשות שהשופט וב"כ המאשימה נתונים בהן לאורך זמן. התלונה כנגד ההתנהלות המערכתית במקרה זה נמצאה מוצדקת והבירור מוצה בעניינינו של כב' השופט.

6. המסקנה היא שיש לתקן את הכשל המערכתי הזה, שעשוי להיות משותף לדיונים בבתי משפט אחרים שדנים בתיקי תעבורה.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

כ"ט תשרי, תשע"ד
23 אוקטובר, 2014
מספרנו: 428/14/שלו

תמצית החלטה

איחור עורך דין לדיון ויחסו של היושב בדין אליו

1. המתלוננת עורכת דין במקצועה, ייצגה את התובעת בדיון שנקבע לשמיעה לשעה 08:30 בבוקר בפני כב' הרשמת הבכירה שדנה בתיק. המתלוננת, הגרה בעיר מרוחקת, יצאה מביתה בשעה 05:30 על מנת להגיע לדיון במועד. לדבריה מחמת תאונת דרכים שארעה בדרך נוצרו עומסי תנועה כבדים ועקב כך הגיעה לאולם הדיונים רק בשעה 09:02. עוד קודם לכן משנוכחה שתאחר לדיון, יצרה קשר עם מזכירות בית המשפט ועם הנתבע בתיק, והבהירה, כי תאחר לדיון. גם מזכירתה יצרה קשר עם מרכז המידע ושם נמסר לה, כי הודעתה על איחור עקב תאונת דרכים נמסרה למזכירת כב' הרשמת. לדבריה הצד שכנגד (הנתבע) יצר קשר עם מזכירתה והודיע, כי בשל עומסי התנועה, גם הוא יאחר לדיון. המתלוננת מציינת, כי הגיעה לאולם הדיונים "בשעה 9:02 (על פי שעונה) ... באותה העת נכחו באולם בית המשפט הקלדנית והנתבע אשר איחר כאמור אף הוא, אם כי הקדים את הח"מ [המתלוננת] בזמן קצר". בהיכנסה לאולם התברר למתלוננת, כי ניתנה החלטה בהעדרה, על פיה יוזמנו הצדדים לדיון נוסף תוך חיוב בהוצאות. בשלב זה היה עדיין הנתבע באולם הדיונים ולכן ביקשה המתלוננת מהקלדנית להודיע לכב' הרשמת (שחזרה ללשכתה) על הימצאה ועל הנסיבות שהובילו לאיחורה וביקשה לקיים את הדיון. כב' הרשמת נכנסה לאולם והבהירה, כי יומנה עמוס ולא ניתן לקיים את הדיון עקב דיון אחר הקבוע לשעה 09:00. המתלוננת הסבה, כך היא מציינת, את תשומת ליבה של כב' הרשמת לכך שאין עדיין מי שמחכה להתדיין בפניה בדיון האמור להתקיים בשעה 09:00, ואף הציעה, כי תמתין עד סוף יום הדיונים על מנת לקיים את הדיון, לבקשה זו סירב הנתבע וכב' הרשמת הבהירה, כי עליה לפנות את האולם עד שעה 14:00. המתלוננת ביקשה, כי ירשם בפרוטוקול, כי התייצבה לדיון באיחור ולא כפי שנכתב "אין התייצבות מטעם התובעת". כב'

הרשמת סירבה לתיקון מאחר ו"פרוטוקול הדיון סגור". לאחר דין ודברים זה יצאה המתלוננת מחוץ לאולם וביררה אם ישנם אנשים הממתינים להתדיין בשעה 09:00 בפני כב' הרשמת, כאשר הבינה שאין מתדיין הממתין לדיון, חזרה לאולם בשעה 09:23 לערך, ושבה על בקשתה לקיים דיון בתיק. כב' הרשמת דחתה את בקשתה לקיים דיון, וכן את בקשתה שיירשם בפרוטוקול שהמתלוננת התייצבה באיחור לדיון. למחרת היום דחתה כב' הרשמת את בקשת המתלוננת לתיקון פרוטוקול הדיון, בו ביקשה בין היתר המתלוננת: "לתקן את פרוטוקול הדיון, באופן שיירשם בו כי הח"מ [המתלוננת] התייצבה באולם בית המשפט בשעה 09:02, הסבירה את נסיבות איחורה כנ"ל וביקשה לקיים את הדיון בישיבה המקדמית, כאשר המשיב נוכח באותה עת באולם ולא התנגד לבקשה".

2. כב' הרשמת ציינה בתגובתה, בין היתר, כי "המעציב בתלונה הינה העובדה שעורכת דין איננה מייחסת את הכבוד הראוי למועדי דיון, לזמנו של הצד השני, לזמנם של יתר המתדיינים האמורים להישמע באותו היום ולזמנו של בית המשפט. עצם העובדה שאליבא דמתלוננת, 'אחריה שעה בלבד' (ההדגשה בתלונה)... יוצאת היא מנקודת הנחה שעל בית המשפט להתאים יומנו בהתאם למחדליה... את נקודת המוצא האמורה וההתנהלות המלווה אותה, יש לשרש מן היסוד".

כב' הרשמת מציינת, כי לנוכח איחורה של המתלוננת אין מקום לתיקון פרוטוקול, או לביטול החיוב בהוצאות אלא אם תינתן הסכמת המשיב. הפרוטוקול נחתם דיגיטלית ולפיכך לא ניתן לתקנו.

3. בירור התלונה העלה, כי המתלוננת הגיעה באיחור של כמחצית השעה, כי אכן התנועה היתה קשה וכי בפועל לא נתקיים דיון אחר בפני כבוד הרשמת בעת שהמתלוננת הגיעה ובעת שהצד האחר, שגם הוא איחר, נכח באולם.

4. לשם שלמות התמונה יצוין, כי בבקשה מוקדמת שהגישה המתלוננת לשינוי שעת הדיון היא ציינה, כי היא אם ל-2 ילדות קטנות ומתגוררת בעיר מרוחקת, והתייצבות בבית המשפט בשעה 08:30 הינה בבחינת משימה בלתי אפשרית. בקשה זו נדחתה. המתלוננת ציינה, כי לאחר שדחתה כב' הרשמת את בקשתה, היא יצאה מביתה "בשעה 05:30 בבוקר ועשתה דרכה לבית המשפט ... בשלושה כלי תחבורה שונים, כמנהגה בתיקים הרבים בהם היא מופיעה ב[א]ותו בית משפט".

המתלוננת ביקשה בכל לשון של בקשה שכב' הרשמת תיאות לקיים את הדיון. המתלוננת הבהירה לכב' הרשמת, שבעלי הדין לדיון הקבוע לשעה 09:00 אינם באולם; כדיעבד התברר, שהדיון שנקבע לשעה 09:00 עד לשעה 09:30 בוטל, ולפיכך בפועל לא היתה

מניעה לקיים את הדין בתיק המתלוננת. המתלוננת שיצאה בשעה 05:30 מביתה בעיר מרוחקת, ועשתה דרכה בשלושה כלי תחבורה שונים, נאלצה לשוב לדרכה.

5. אכן ראוי וחשוב שבית המשפט יקפיד על קיום דיונים במועדם, אולם, יש להתייחס לכל מקרה על פי נסיבותיו. כאשר בעל הדין מודיע לבית המשפט את דבר האיחור בשל תקלה בכביש, וכאשר בפועל ניתן היה לקיים את הדיון בשעה 09:02 בלי שהדבר היה גורם לשיבוש של שאר הדיונים, ניתן היה לצפות, כי יעשה מאמץ שלא לשלוח צדדים לביתם, במיוחד כן מקום בו בית המשפט מודע לכך שאחד הצדדים מגיע לבית המשפט, לאחר נסיעה של כ-3 שעות.

6. מכל מקום, לאחר שהמתלוננת התייצבה באולם באיחור, וכב' הרשמת חזרה לאולם, היה עליה לציין, אם על גבי פרוטוקול הדיון (ככל שהדבר אפשרי) ואם בפרוטוקול חדש שייערך, כי המתלוננת התייצבה בשעה 09:02, את הסבר המתלוננת לאיחור, ואת החלטת בית המשפט שלא לקיים דיון (למרות שהנתבע נכח באולם ולא התנגד לקיום הדיון).

7. סוף דבר התלונה נמצאה מוצדקת כמפורט לעיל.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

כ"ח תשרי, תשע"ה
22 אוקטובר, 2014
מספרנו: 426/14

תמצית החלטה

המלצה להעמיד שופט לדין משמעתי בשל העברת תיקים לגורם חיצוני והתכתבויות בלתי ראויות

1. ביום 16.7.14 התקבלה בנציבות תלונות הציבור על שופטים (להלן: הנציבות) בקשת בירור של נשיא בית המשפט העליון כב' השופט גרוניס, לפי סעיף 14 (ב) לחוק נציב תלונות הציבור על שופטים התשס"ב-2002 (להלן: בקשת הבירור).

2. עניינה של בקשת הבירור הוא במערכת קשרים בין שופט/ת, לבין סטודנט למשפטים שסייע לו/ה, במסגרת קליניקה של סטודנטים למשפטים (להלן: הקליניקה), אשר סייעו לרשמים ולשופטים. גם לאחר סיום פעילותו בקליניקה המשיך הסטודנט לסייע לשופט/ת, אשר העביר/ה לו תיקים להכנת טיוטות להחלטות ולפסקי דין והיה מועמד להתמחות אצלו/ה. בשל התמשכות הליכי אישורו של הסטודנט כמתמחה, הודיע/ה לו השופט/ת על ביטול מועמדו/תו כמתמחה. הסטודנט שלח מכתב לנשיא בית המשפט בו מכהן/ת השופט/ת, בו מחה על ביטול מועמדו/תו וביקש לשבצו כמתמחה אצל שופט אחר. למכתבו צורפה אסופת אי-מיילים שהוחלפו בעבר בינו לבין השופט/ת. בחלק מתכתובות המייל, שכללו גם התכתבויות בתוכנת המסרים "ווטסאפ", נמצאו התבטאויות אישיות החורגות מחילופי מיילים רגילים בין שופט/ת למתמחה. אסופה זו צורפה לבקשת הבירור.

כב' הנשיא גרוניס ביקש לברר את העניינים העולים מהחומר שצירף לבקשת הבירור ובמיוחד ביקש לבחון את סוגיית סיועו של הסטודנט לשופט/ת, "אם אכן ניתן, אף לאחר שסיים את תפקידו בגדרה של הקליניקה ובעת שלא היה לו כל מעמד במערכת בתי המשפט".

3. בתגובתו/ה לבקשת הבירור ציין/ה השופט/ת, כי הסטודנט קיבל את אישור הגורמים הרלבנטיים טרם העסקתו בקליניקה ועבד לשביעות רצונו/ה. לדבריו/ה, שררו ביניהם יחסים מקצועיים טובים, אך ורק במסגרת יחסי שופט-סטודנט, הדומים ליחסי שופט מתמחה ולא מעבר לכך. המיילים שצורפו על-ידו "אכן משקפים יחסים טובים וקרובים, אך כל זאת במישור

המקצועי בלבד". לדבריו, הוא/היא נוהגת "כדבר שבשיגרה לקיים יחסים חבריים עם עוזרים משפטיים או מתמחים, ועם כל עובדי ביהמ"ש, וכל נסיון לפרש זאת במישור אישי אינו משקף את המציאות". לדברי השופט/ת, עם סיום עבודתו של הסטודנט בקליניקה, כאשר הוא ביקש לשמש כמתמחה שלו/ה, לא היה לו/ה ספק שהוא יאושר גם כמתמחה. לכן נעתר/ה לבקשתו לעזור לו/ה בהתנדבות בתיקי בית המשפט, בתקופת הביניים, עד לתחילת התמחותו הצפויה. לדברי השופט/ת, כאשר התקשר/ה לסטודנט להודיע לו על התמסכות הליך האישור, היו לו השגות ואז הודיע/ה לו שאינו/ה רוצה בו כמתמחה, עצר/ה מיד כל פעילות עמו והורה/תה לו להחזיר את החומר שברשותו. השופט/ת מרגיש/ה שפעל/ה בתום לב, שכן, "לא היתה צפויה לכאורה כל בעיה, ונראה היה שהנ"ל ימשיך באופן טבעי את ההתמחות אצלי".

4. יצויין, כי בידי הסטודנט נותרו 8 תיקים של בית המשפט אותם מסר/ה לו השופט/ת, והוא החזיר אותם לנציבות, ביוזמתו, כחודשיים לאחר הגשת בקשת הבירור. עיון בתיקים העלה, כי מדובר בתיקים הנדונים בדלתיים סגורות הכוללים חומר אישי מאוד.

5. במבוא לכללי האתיקה לשופטים התשס"ז-2007 (להלן: כללי האתיקה) נכתב:

"מעמד זה של הרשות השופטת ושל חבריה השופטים... מחייב כמו מעצמו קיומן של מידות מיוחדות בשופט. כן נדרשת, כדבר הלמד מעניינו, יצירתן של נורמות התנהגות ייחודיות לחיובו של השופט היחיד בהליכותיו ובאורחותיו – בהיכל המשפט ומחוצה לו – והכל להבטחת מעמדם המיוחד של השופט ושל הרשות השופטת בכללה".

ובהמשך:

"אכן, שופט הוא אדם – בראש ובראשונה הוא אדם – ואולם בשעה שניאות להטיל על שיכמו נטל של שיפוט, ממילא חייב עצמו בחובות ובנטלים של חבר הרשות השופטת".

הסיפא של סעיף 7 (א) לכללי האתיקה מורה –

"שופט יימנע ממעשים שאינם הולמים מעמדו של שופט או העלולים לפגוע בדימויה של מערכת השיפוט".

6. לדעתנו, צורה זו של חילופי מיילים בין שופט לסטודנט בקליניקה, ובהמשך בין השופט לאזרח מן השורה, שאין לו כל מעמד במערכת, אינה הולמת מעמדו של שופט וביתר שאת גם עלולה לפגוע, בדימויה של מערכת השיפוט. נראה, שהתכתבויות אלה גובלות בהתבטלות דימויו של השופט כשופט עצמאי ובלתי תלוי, גם בעיני עצמו וגם בעיני אדם מן הצד שקורא את הדברים. מערכת יחסים כזו יוצרת גם בעיניו של הסטודנט דימוי של שופט תלוי ולא נחרץ, שהופכת אותו, את הסטודנט, למושיע, כביכול, ולגואל, לא רק בעיתות מצוקה, אלא גם בהתנהלות של שגרה יומית. האמור בהתכתבויות אינו מוסיף כבוד לשופט.

להיפך, הוא ממעיט מערכו ופוגע בדימויה של המערכת. ההילה של השופט והכבוד שאמור הציבור לרחוש לו אינם רק נכסיו של השופט, שיכול להשילם מעליו, אלה הם נכסים יקרים כמו הסמל והדגל של המדינה, אליהם קדים באי אולם המשפטים, שאל לו לשופט להפחית מערכם. במהלך עבודתו עם הסטודנט או עם המתמחה, אל לו לשופט להסיר את כל המחיצות ולהפוך את הסטודנט או את המתמחה ל- "נפש תאומה" שלו, המזמין אותו, למעשה, להתפלש בנבכי נפשו והגיגיו. אין מניעה שיווצרו יחסים חבריים בין שופט למתמחה, אבל צריך להקפיד על מכובדות הקשרים, לבל ייפרמו תפרי גלימת השופט ויצנחו ביחד עם כבודו. לצערנו, נראה שכך קרה במקרה זה, כאשר נוכח פתיחות זו של השופט/ת, נגרמה פחיתות במעמדו/ה ובכבודו/ה. התכתבויות מעין אלה, לצד היותן בלתי מכובדות ובלתי מכבדות, עלולות לגרום נזק תדמיתי בל ישוער, גם למערכת המשפט.

השופט/ת בתגובתו/ה מלין/ה על התנהגותו של הסטודנט, בצינו, כי לא יעלה על הדעת שסטודנט או מתמחה יעביר מיילים, או ס.מ.ס שהוחלפו בינו לבין השופט/ת שללשכתו/ה צוות, ואשר סומך/ת על נאמנותו ויושרו, לידיעת כל אדם אחר, ולו לצרכי תלונה, שאין בה כאמור אלא נסיון נקמות והכפשה. על זה נאמר: "סוף מעשה במחשבה תחילה". היכן היו הזהירות ושיקול הדעת המצופים משופט, המחוייב לשמור על מעמדו שלו ועל מעמדה של מערכת השיפוט שהוא חבר בה? השופט/ת כשלה/ה בכך, פגעה בכבודו/ה האישי, במעמדו/ה כשופט/ת ובכבוד המערכת כולה. בכך נראה, לכאורה, שהופר כלל 7 (א) לכללי האתיקה ויש להצדיק, אפוא, את בקשת הבריור של כב' נשיא בית המשפט העליון, השופט אשר גרוניס.

7. אין מחלוקת שהשופט/ת העביר/ה לסטודנט תיקים של בית המשפט שהתנהלו בדלתיים סגורות, כאשר לא היה לו כל מעמד במערכת בתי המשפט, לא של עובד ולא של מתמחה. כמו כן הועברו לו העתקים של כתבי טענות ופרוטוקולים, לשם הכנת תקצירים לדיונים וכן לשם הכנת חוות דעת וטיוטות לפסקי דין. מיותר להכביר את חומרת המעשה, כאשר מדובר בתיקים רגישים. השופט/ת ציין/ה שעשה/תה כן בתום לב, בהניחו/ה שהסטודנט עומד להיות המתמחה שלו/ה, לאחר שקיבל בעבר אישור להעסקתו בקליניקה. אך לא ניתן לקבל טיעון של "תום לב", כאשר מדובר בשופט אשר כיבוד החוק אמור להיות נר לרגליו. השופט/ת כשלה/ה חמורות בהפעילו/ה שיקול דעת מוטעה והעביר/ה תיקים לסטודנט, במפגשים מחוץ לכותלי בית המשפט ובאמצעות הדוא"ל (פרוטוקולים). מה גם, שלא מדובר בכשל חד פעמי, ברגע של היסח דעת, אלא במספר רב של פעמים במשך חודשים, בלי ליידע את הגורמים במערכת ובלי ניסיון לקבל כל אישור לכך.

כשל נוסף בהתנהלותו/ה של השופט/ת ניתן לראות בהעדר רישום ופיקוח על התיקים שהעביר/ה לסטודנט. כך נוצר מצב, שלמרות ניתוק הקשר שלו/ה עמו, כאשר החליט/ה לא לקבלו כמתמחה, איש לא ידע כמה תיקים ואיזה חומרים מצויים ברשותו. כך נוצר מצב

שלמרות "המהפך" שחל ביחסי הידידות בין השופט/ת לבינו, לא נעשתה פעולה נמרצת להשבת התיקים. אמנם היתה פגישה בין קב"ט בית המשפט לבין הסטודנט, בה הוא התבקש להשיב את כל התיקים שברשותו, אבל לא היתה כל פעילות נוספת לוודא שהתיקים יוחזרו. מיותר להכביר מילים על הנזק שיכול להיגרם למערכת המשפט, כאשר תיקים חסויים מתגלגלים לידי מי שאינו מוסמך לקבלם. לא קשה לצפות את הנזק שיכול להיגרם אם יועברו החומרים החסויים הלאה.

גם בהקשר זה מסקנתנו היא, כי בקשת הבירור של נשיא בית המשפט העליון, כב' השופט אשר גרוניס, מוצדקת.

8. בהתחשב בחומרת כל אחד מהכשלים של השופט/ת, כמפורט לעיל, ובוודאי בהצטרפם יחד, לא ניתן להסתפק רק בהצדקת בקשת הבירור של כב' הנשיא גרוניס. לפי סעיף 7 (ב) לכללי האתיקה "שופט יהיה מופת לכיבוד החוק בכל אשר יעשה".

סעיף 2 (ב) לכללי האתיקה קובע:

"שופט ייראה כמי שהפר כלל מכללי האתיקה לשופטים באופן המאפשר הגשת קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים, אם התנהגותו בניגוד לכללים עולה כדי התנהגות של שופט שלא כהלכה במילוי תפקידו או כדי התנהגות שאינה הולמת את מעמדו של שופט בישראל".

בנסיבות שפורטו לעיל, נראה, כי התנהגותו/ה של השופט/ת בשני ההקשרים שפורטו לעיל, אינה הולמת את מעמדו של שופט בישראל ועלולה, במקרה זה, גם לפגוע בדימויה של מערכת השיפוט. אי לכך, ובתוקף הסמכות לפי סעיף 22 (ד) לחוק נציבות תלונות הציבור על שופטים תשס"ב-2002, הומלץ לשרת המשפטים להגיש קובלנה לבית הדין המשמעתי לשופטים כנגד השופט/ת.

9. בשולי החלטתנו גם הפנינו את תשומת לב מנהל בתי המשפט לכשלים שהתגלו בהעברת תיקי בית המשפט לגורם בלתי מוסמך ובלי כל פיקוח. הומלץ לקבוע נהלים ברורים בקשר להוצאת תיקים מחוץ למערכת, אם בכלל, ובאשר לפיקוח על העברת התיקים, ככל שתותר העברת תיקים לגורם זה או אחר מחוץ למערכת.

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (ברימוס)

כ"ו אלול, תשע"ד
21 ספטמבר, 2014
מספרנו: 506/14/תביעות קטנות

תמצית החלטה

הערה לבעל דין המשתלח בבעל הדין שכנגד

1. המתלונן, רופא במקצועו, הוא הנתבע בתיק שעניינו תביעה שהוגשה נגדו בגין חוות דעת שכתב בעניינו של התובע במסגרת עבודתו במוסד לביטוח לאומי. דיון בתיק במעמד בעלי הדין התקיים בפני כב' הרשם הבכיר. מפרוטוקול הדיון עולה, כי לאחר שהצדדים השמיעו את טענותיהם, נרשם מפייהם כי לאחר ששמעו את עמדת בית המשפט (כמפורט שם), מוסכם עליהם לדחות את התביעה, וכך אכן נקבע בפסק הדין (ללא צו להוצאות).

2. המתלונן מלין על התנהלותו של כב' הרשם במהלך הדיון. לדבריו, כב' הרשם העתיר מחמאות על התובע, חרף העובדה כי מדובר בתביעת שווא שהגיש נגדו, אולם מנגד לא הגיב לדברי התובע שחזר ואמר שהוא (המתלונן) "משקר ואינטרסנט" וש"בגד בשבועת הרופאים". לתדהמתו, כב' הרשם "אפילו לא ניסה להרגיע אותו [את התובע] או לגעור בו ולדרוש בו שיחזור מדבריו", אלא "ישב ושתק", למרות שהמתלונן ביקש ממנו להעיר לתובע. לדבריו, הוא יצא מבית המשפט בהרגשה כבדה שכב' הרשם לא הגן עליו, לא חס על שמו הטוב, נהג בחד צדדיות והרשה לשפוך את דמו, כאדם וכרופא.

3. בתגובתו לתלונה מסר כב' הרשם, בין היתר, כי עמדת המתלונן לפיה, על בית המשפט למנוע מהצדדים להעלות טענותיהם (ועיקר קצפו של המתלונן על כך שהתיר לתובע לטעון את טענותיו מהן נעלב ולא עצר אותו מלעשות כן) אינה נכונה, על אחת כמה וכמה כשמדובר בבית משפט לתביעות קטנות. לגישתו, בית משפט זה נועד לשמש מקום בו הציבור הלא מיוצג אמור לקבל במה, להבדיל מהגבלת טיעון, גם אם בסופו של יום התובענה נדחית בהסכמה. כן מסר כב' הרשם:

“אבקש לציין, שבאותו שלב קם הנתבע [המתלונן], החל לצעוק בקול רם, להניף ידיו לאוויר, להאדים וכמעט הגיע לפגיעה גופנית בתובע (יש לזכור, מטופל של המוסד לביטוח לאומי, חולה במחלה ממארת), עד שכמעט היה צורך להזעיק את משמר בתי המשפט, על מנת להגן על התובע מפני הנתבע. הזעזוע מהתנהגותו של הנתבע היה ניכר גם על פני המתמחה והקלדנית העובדות עמי. הנתבע טען שאין זה די כי התובע יחזור בו מתיבעתו והתביעה תידחה, והחל לדרוש, במפגיע ובקול רם שהתובע יחזור בו מטענותיו, קבל עם ועדה. כעסו הוא על כך שהתובע ציין שלדעתו הנתבע הפר את שבועת הרופאים, ואני לא מנעתי מהתובע לטעון כך”.

כב' הרשם הוסיף, כי לא ראה מקום לעשות כן, ויש להבין את התמונה בכללותה. המתלונן פועל מטעם המוסד לביטוח לאומי, ו"דורש בקול וכמעט באלימות את עלבונו מהמבוטח, חולה במחלה סופנית, אשר העז להעלות טענה (אשר משפטית הוגשה בחוסר סמכות עניינית, בתובענה אשר ניתן לראותה כקנטרנית) כלפי עובד הציבור, בגין החלטתו בנושא ניידות". כב' הרשם אינו סבור כי היה עליו לאכוף על התובע להתנצל, ואינו סבור שהיה עליו לנהוג כלפיו שלא בעדינות וברגישות המתחייבת, הן בשל מצבו והן בשל העובדה שמדובר בבית משפט לתביעות קטנות, וכל זאת מקום שהתובע הסכים שהתביעה תידחה. אין הוא סבור, כי יש מקום לנהוג אחרת או שהיה נהוג אחרת במקרה דומה. "חמלה, רגישות, התחשבות ומתן זכות גישה לערכאות, עולה בעיני על רדיפת הכבוד (תוך שמירת כבוד המתדיינים)", כלשונו.

4. אכן, ההליך המשפטי (ובמיוחד זה שבמסגרתו מתבררות תביעות קטנות) נועד לעתים לאפשר "שחרור" מבוקר של תרעומת מצד הצדדים; אלא שבשום מקרה אין לוותר על הצורך לקיים דיון באורח תרבותי. יש גם להבחין בין מתן זכות טיעון לגופו של עניין לבין אדישות מצד בית המשפט לאמירות פוגעניות מיותרות בבעל דין כשהן נאמרות על ידי הצד שכנגד. מחובתו של בית המשפט לנהל את הדיון לפניו באופן מקצועי וענייני, תוך הקפדה על שיוויון בין בעלי הדין, ושמירת מסגרת מכובדת לדיון. לא היה נגרע מאומה מהרגישות שגילה כב' הרשם למצוקתו של התובע, אם לצידה, ותוך מתן "במה" לטענותיו, היה מעיר לו להימנע מגלישה ל"פסים אישיים", והיה גם מעיר למתלונן על התנהגותו שלו "זיעזעה" אותו (את כב' הרשם). על הפרוטוקול לשקף נכונה את שהתרחש במהלך הדיון. מתחושתו הקשה של המתלונן, כי בית המשפט לא יצא, במקרה זה, להגנתו, לא ניתן להתעלם.

התלונה נדחתה, בכפוף להערות לעיל.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

כ"ב אלול, תשע"ד
17 ספטמבר, 2014
מספרנו: 418/14/שלו

תמצית החלטה

הגשת בקשות דחיה במערכת נט-המשפט וטיפול בבקשות שהוגשו לאחר שעות העבודה

1. בפי המתלוננת, עורכת הדין המייצגת את הנאשם בתיק הנ"ל, תלונה על השופטת שדנה בתיק, על עיכוב בטיפול בבקשות דחיה שהגישה במערכת "נט-המשפט", חלקן מעבר לשעות העבודה.

2. בתגובתה לתלונה מסרה כב' השופטת, כי מעולם לא "סירבה" ליתן החלטות והיא נענית לא פעם לבקשה מיוחדת למתן החלטה בבקשה דחופה המופנית אליה על ידי סניגור או באמצעות מזכירות בית המשפט או העוזרת המשפטית, גם במהלך יום הדימוס ובמקרים נדירים גם לאחר שעות העבודה. היא סבורה, כי לא ניתן לדרוש משופט להיות מחובר 24 שעות ביממה לסל המשימות, ולעמוד לרשות כל בעל דין באופן מיידי. החלטות ניתנות בהקדם האפשרי לאחר הגשתן, וכאשר עולה הצורך במתן החלטה מיידי, מחוץ לסדר העבודה הרגיל של השופט, כעניין שבשגרה. הבקשה הראשונה שהגישה המתלוננת לדחיית מועד דיון ההקראה נענתה, לאחר שהוגשה בשנית בהתאם לנוהל נשיא בית המשפט בצירוף תגובת המאשימה, אך לדיון הנדחה לא התייצבו המתלוננת והנאשם. ב"כ המאשימה ציין, כי המתלוננת פנתה אליו והודיעה לו, כי הגישה בקשת דחייה נוספת בה טרם ניתנה החלטה. באותו מעמד הסתבר לכב' השופטת, כי הבקשה הנ"ל לא עמדה לנגד עיניה בשל תקלה במערכת נט-המשפט. בקשה נוספת שהגישה המתלוננת ערב חג השבועות לא ראתה בשל החג. המתלוננת והנאשם עשו דין לעצמם משלא התייצבו לדיון. במעמד הדיון הוציאה כב' השופטת צו הבאה נגד הנאשם. המתלוננת הגישה בקשה נוספת לדחיית הדיון, שהיה קבוע למחרת היום, מאחר שהנאשם אמור

להתגייס בצו 8. בקשה זו לא הועברה אליה מהמוזכירות, כיוון שלא הוגשה באמצעות הטופס המתאים בהתאם להנחיות נשיא בית המשפט העליון בנושא דחיית מועדי דיון. באותו יום בשעה 16:23 הוגשה הבקשה על גבי הטופס המתאים ולמחרת היום נתנה החלטה הפותרת את הנאשם מהתייצבות לדיון. באותו היום, יום ה' בשבוע, בשעה 17:37, הוגשה בקשה נוספת של המתלוננת בה ביקשה לבטל כליל את הדיון. הבקשה הוגשה לאחר שעות העבודה, במהלך סוף השבוע והיא (כב' השופטת) לא בדקה את סל המשימות בתוכנת נט-המשפט ולא ידעה על הגשתה. ביום א' לא התפנתה לטפל בסל המשימות שלה עקב עומס עבודה. רק בשעות הערב, לאחר שעזבה את בית המשפט, קיבלה שיחה דחופה ממנהל המחוז שהודיע לה, כי קיבל פניה מהמתלוננת לפיה היא (כב' השופטת) מסרבת לתת החלטה בבקשה בתיק הקבוע למחרת היום. כאשר הגיעה לביתה הסתבר לה, שאירעה תקלה במודם המחשב שמנעה ממנה להיכנס ולטפל בבקשה והיא ביקשה ממנהל המחוז, שמסר לה על פניות נרגשות חוזרות ונשנות מהמתלוננת, כי יודיע לה על שחרורה ושחרור הנאשם מהדיון הקבוע למחרת היום.

3. בהחלטתו ציין הנציב, כי הוראות נוהל נשיא בית המשפט העליון **"נוהל טיפול בבקשות לשינוי מועדי דיון"** (1-14), אשר נכנסו לתוקפן ביום 18.5.14, קובעות את דרכי הגשת בקשות לשינוי מועדי דיון. סעיף 6 ב' לנוהל קובע, כי "בקשה לשינוי מועד תוגש על גבי טופס הבקשה המצורף לנוהל זה ... בקשה שלא תוגש על גבי הטופס לא תתקבל על ידי המוזכרות. במקרה כזה תחזיר המוזכרות את הבקשה למבקש, אלא אם מדובר בבקשה שהוגשה על ידי בעל דין שאינו מיוצג, אז תועבר הבקשה לעיונו של השופט/ת". בהתאם לאמור בנוהל זה לא הובאו לטיפול של כב' השופטת מספר בקשות דחייה שהגישה המתלוננת, שלא לפי הנוהל, ואשר הוחזרו למתלוננת על ידי המוזכרות. כמו כן, מספר בקשות הוגשו לאחר השעה 17:00 או בערב חג. תקנה 497ג(ו) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד - 1984 קובעת, כי "כתב בי-דין שנשלח לפי תקנה זאת אחרי השעה 17:00 בימים א' עד ה' בשבוע או ביום ו' או ביום מנוחה כמשמעותו בסעיף 18א' לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948, או שנקבע בחיקוק, יראו אותו כאילו נשלח ביום החול שלאחריו". יצוין, כי בהנחייה של נשיא בית המשפט העליון לשופטים מיום 17.8.14 קבע כב' הנשיא, כי "אין סיבה שהשופטים יטפלו בבקשות חדשות המוזנות דרך המערכת האלקטרונית, גם כאשר הן מוגשות בשעות מאוחרות של היממה. שום בית משפט אינו אמור להיות פתוח 24 שעות ביממה. בכוונתנו לאכוף את תקנה 497ג(ו) ... כך שבקשות שיוגשו לאחר השעה 17:00 לא יגיעו לסל העבודה של השופט/ת אלא רק למחרת היום בשעה 07:00".

4. על עורך דין המגיש בקשות דחייה להגישן כדין על פי הנחיות נשיא בית המשפט העליון, על מנת שהן תופלנה לגופן. בבקשות דחופות המוגשות לאחר שעות העבודה ניתן

לפנות למזכיר הראשי. ליושב בדין מסור שיקול הדעת להחליט בכל בקשת דחייה לגופה, בשים לב לכל נסיבות העניין. הגשת בקשות שלא לפי נוהל הנשיא מסכה תקלה בשל שהבקשות אינן מובאות לידיעת השופט.

מן החומר שבפני הנציב, ובכלל זה הסכרי כב' השופטת בתגובתה, אין לומר, כי כב' השופטת נהגה שלא כהלכה או כי חל שיהוי שלא כדין במתן החלטותיה. כפי שהודגש בהנחיית הנשיא אין השופט חייב בטיפול מיידי בבקשות שמוגשות בשעות חריגות, בשבתות או בחגים. גם בשעות העבודה הרגילות נאבק השופט במעמסה המוטלת עליו בתוכנת "נט המשפט" ומתמודד עם תקלות מחשב בהפעלתה – כפי שאכן קרה במקרה זה.

התלונה נדחתה.

אילן רויטר, עו"ד
ממונה בכיר (בתי המשפט ובתי הדין)
נציבות תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

כ' אלול, תשע"ד
15 ספטמבר, 2014
מספרנו: 356/14/ש'לום

תמצית החלטה

מניעת בעל דין שבחר שלא להעיד תחילה להיות נוכח בדיון בשעת שמיעת עדיו ועיכוב במסירת פרוטוקולים לצדדים

1. בתלונה הלינה מתלוננת, התובעת והנתבעת שכנגד בתיק, על כי השופטת שדנה בו מנעה ממנה להיות נוכחת בדיון בזמן שהעידו העדים מטעמה, לאחר שהיא בחרה שלא להעיד ראשונה. עוד הלינה המתלוננת, על כי הפרוטוקולים לא נמסרו לצדדים בתום כל דיון ודיון אלא רק בהסתיים כל הדיונים בתיק.

2. בתגובתה לתלונה מסרה כב' השופטת, כי לבית המשפט נתון שיקול דעת אשר לאופן ניהולו של המשפט וסדר הבאת העדים. המטרה העליונה הינה שמירת האיזון והשיוויון בין הצדדים כאשר אחד השיקולים הינו ייעול הדיון. כאשר תובע מבקש להעיד לאחר שמיעת כל (או רוב) עדיו אין היא מתערבת בהחלטתו אך מבהירה לו, כי ככל שיבחר שלא להעיד ראשון, יהא עליו להמתין מחוץ לאולם בעת שהעדים האחרים מעידים, בין היתר על מנת שלא לפגום במשקלה של עדותו. האפשרות להעיד ראשונה כתובעת, או לא להיות נוכחת בעדות עדיה, ככל שיעידו לפניה, היא אפשרות שהוצעה למתלוננת, והיא בחרה להעיד אחרונה. כב' השופטת הוסיפה, כי לטעמה, מקום שתובע מבקש להעיד בעצמו אחרי שהעידו עדיו, נוצר חוסר שיוויון ונפגעת זכותו המהותית של הנתבע לעמת את התובע ביחס לתצהירו, וזאת בשל שעדיו של הנתבע לא שומעים את עדותו של התובע, בעוד שהתובע שומע את כלל העדויות. אשר לפרוטוקולים - ככלל, מתוך ידוע באי כוח הצדדים והעלאת הנושא בפניהם, אין היא מוסרת את הפרוטוקולים ואינה חותמת אותם, אלא לאחר סיום כל העדויות. וזאת, כדי למנוע מצב שבו עד שהעיד מאוחר יותר יוכל לעיין בעדותו של עד שהעיד קודם לכן. דרך זו של ניהול המשפט על ידה – כך הסבירה - אינה ייחודית לתיקה של המתלוננת והובילה לכך, שעדי הנתבע לא היו יכולים לעיין בחקירת העדים מטעם המתלוננת קודם לחקירתם. העובדה שהפרוטוקול לא הופץ

בתום הדיון היתה לדעתה לטובת המתלוננת, כיוון שעדיה נשמעו טרם שנשמעו עדי הצד השני. הדבר נעשה ביידוע ובתאום עם הצדדים ולראיה, שאיש מהם לא הגיש כל בקשה לקבל את הפרוטוקול לאחר הדיון.

3. בהחלטתו הצדיק הנציב את התלונה.

ראשית התלונה נמצאה מוצדקת באשר לטענה, כי כב' השופטת מנעה מן המתלוננת להיות נוכחת בדיון בזמן שעדיה העידו לפניו, כפי שהיא נוהגת בתיקים אחרים. זכותו של בעל דין להיות נוכח במשפטו. אכן, ייתכנו מקרים בהם נוכחותו של בעל דין, שטרם העיד, בזמן מתן עדותם של עדיו, עשויה, להפחית מהמשקל שבית המשפט יתן לעדותו שלו, אולם מכאן ועד להרחקתו מאולם בית המשפט, המרחק רב. הותרתו של עורך הדין של בעל הדין לבדו באולם, בלא שמרשו יוכל להתייחס לדברי העדים ולהנחות אותו במהלך חקירתם הנגדית או החוזרת, פוגעת בזכותו של בעל הדין להליך הוגן. ומה יעשה בית המשפט שעה שבעל דין שכזה, שבחר שלא להעיד תחילה, אינו מיוצג?

שנית, אין לקבל גם את עמדתה של כב' השופטת בתיקים האמורים, כי יש להימנע ממסירת הפרוטוקולים לבעלי הדין ולבאי כוחם עד תום שלב ההוכחות.

סעיף 68א(ג) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד – 1984, קובע, כי "בעל דין זכאי לקבל, בתום הדיון או בסמוך לאחר מכן, עותק של הפרוטוקול".

במקרה זה חסמה כב' השופטת את העיון בפרוטוקולים בתוכנת נט-המשפט והם נמסרו לצדדים רק בחלוף כמחצית השנה ממועד דיון ההוכחות הראשון. עיכוב שכזה במסירת הפרוטוקולים פוגע בזכותם של בעלי הדין ובאי כוחם להתכונן לדיוני ההוכחות ובכלל זה לדייק בשאלות שבדעתם להפנות לעדים שטרם העידו.

זאת ועוד. יש במנהג זה כדי לפגוע פגיעה של ממש באפשרות להגיש בקשה לתיקון פרוטוקול, שכן בקשה כזו שתוגש זמן כה רב לאחר קורות הדיון עלולה לתעתע הן בזכרונם של בעלי הדין והן בזכרונם של בית המשפט בכל הנוגע למה שהתרחש במהלך הדיון.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

י"ד אלול, תשע"ד
9 ספטמבר, 2014
מספרנו: 240/14

תמצית החלטה

המלצה להסדיר תפקודם של עורכי דין חברי בתי הדין המשמעתיים של לשכת עורכי דין בתקופה שמאז בחירתם לשיפוט ועד ליום השבעתם

- נגד המתלונן, עורך דין, מתנהל הליך משמעתי בבית הדין המשמעתי המחוזי של לשכת עורכי הדין בעקבות תלונה שהגישו נגדו מספר שופטים. אחד מחברי בית הדין שדן בעניינו של המתלונן היה עורך דין, המכהן כיום כשופט. באחת הישיבות של בית הדין (שהתקיימה טרם בחירתו של כב' השופט לשיפוט) העלה המתלונן מספר טענות מקדמיות. אחת מהן נסמכה על כלל 15 לכללי לשכת עורכי הדין (סדרי הדין בבתי הדין המשמעתיים), התשכ"ב – 1962 לפיו, "עם פתיחת הדיון, רשאים הנאשם או הקובל להודיע לבית הדין על התנגדות לחבר בית הדין". בהסתמך על כלל זה, ביקש המתלונן מחברי המותב להודיע, בין היתר, אם מי מהם עשוי להימצא במצב שהוא תלוי באחד המתלוננים בקשר למינוי לתפקיד כלשהו, או אם מי מהם עומד להתמנות כשופט.
- ההחלטה בכל טענותיו המקדמיות של המתלונן ניתנה ע"י אב בית הדין (עורך דין אחר) כשלושה חודשים לאחר שכב' השופט מונה לשיפוט.
- לטענת המתלונן, בדיעבד התברר לו, כי כשלושה חודשים לפני מתן ההחלטה, מונה חבר בית הדין לכהונת שופט וחרף ידיעתו על המינוי נתן את ההחלטה. עוד טען, כי בישיבת בית הדין שהתקיימה לאחר ההחלטה הודיע אב בית הדין כי אותו חבר בית דין שמונה לשיפוט לקח חלק פעיל בהחלטה.

4. בתגובתו לתלונה מסר כב' השופט, כי בשעתו סוכם בין חברי ההרכב, כי הוא יכתוב את ההחלטה בעניין בקשותיו המקדמיות של המתלונן, אולם בשל הזמן הקצר עד להשבעתו כשופט והצורך לסיים מטלות נוספות, לא עלה בידו לכתוב את ההחלטה, ובשיחה עם אב בית הדין סוכם, כי הוא (אב בית הדין) יכתוב אותה. כב' השופט הטעים, כי מאז מינויו לשיפוט לא עסק בשום תיק הקשור בביה"ד המשמעת של הלשכה ובפרט לא בתיק הנדון, וגם לא עסק בו לאחר מינויו לשיפוט, וכי ההחלטה לא הועברה אליו ואינו חתום עליה.

5. בתגובתו לתלונה מסר אב בית הדין, כי כב' השופט לא היה שותף להחלטות בעניין המתלונן בתקופה בה כיהן כשופט. ההחלטה נכתבה על ידי אב בית הדין ונחתמה על ידו בלבד, אולם היא הייתה על דעת כל חברי ההרכב וזאת עוד טרם מועד המינוי לשיפוט.

6. הנציב קבע בהחלטתו, כי לא מצא לפקפק בדברי כב' השופט לפיהם לאחר שמונה לשיפוט לא טיפל יותר בתיקו של המתלונן. כך גם עלה מדברי אב בית הדין, לפיהם גיבוש ההחלטה קדם לתחילת כהונתו כשופט. עוד ציין הנציב, כי לא נתברר באיזה תאריך בדיוק גיבש ההרכב את עמדתו לדחות את הטענה המקדמית של המתלונן, וכי בהחלטת בית הדין אין כל התייחסות לעובדה, כי חבר בית הדין מונה לשופט. הנציב העיר, כי לו הייתה התייחסות כלשהי לעובדה זו ולהשלכתה על ההחלטה אולי היה מוסר הספק, הלא בלתי מובן, המקנן בליבו של המתלונן.

7. על פי כלל 27(ד) לכללי אתיקה לשופטים, התשס"ז-2007, "שופט שקודם מינויו שימש בתפקיד שיפוטי או מעין-שיפוטי שאסור לשופט למלאו, לא ימשיך למלא אותו תפקיד מעת שהצהיר הצהרת אמונים". איסור זה חל לאחר השבעתו של שופט לתפקידו.

8. בענייננו מתעוררת שאלה לגבי פעולות שונות שמבצע עורך דין בתקופת הביניים מאז נבחר להיות שופט ועד להשבעה.

שאלה זו התעוררה לא אחת גם בפני ועדת האתיקה של שופטים. כך, למשל, נדרשה הועדה לדון בשאלת עורך דין לגבי דינן של פעולות כגון ניהול מו"מ עם סנגורים לעניין הסדרי טיעון, אישור בחתימתו להגשת כתבי אישום וכו', משעה שנבחר לכהונת שופט (א/19/12 מיום 27.2.12). על כך השיבה הועדה, בין היתר, כי "ראוי הוא שבתקופת הביניים הנ"ל יטול על עצמו המועמד שנבחר חובות אתיות המתחייבות מבחירתו, ומהעובדה כי בעוד פרק זמן קצר יצהיר הצהרת אמונים ויחל בכהונתו השיפוטית".

במקרה אחר פנה לוועדה עו"ד אשר נבחר לכהונה, אך טרם התמנה, בעניין שתי התחייבויות שנטל על עצמו. האחת, נוגעת להוראת קורס בפקולטה למשפטים באוניברסיטה

העברית, והשנייה, נוגעת למתן הרצאה במסגרת השתלמות תעודה שעורכת לשכת עוה"ד (א/13/1). הועדה קבעה, כי בעניין הראשון לא מדובר בסוגיה המעוררת צורך בפנייה אליה. אשר להרצאה נקבע, כי אין מניעה אתית למתן ההרצאה, וככלל, אין צורך בפנייה לקבלת אישור ועדת האתיקה לצורך כך, אלא אם מתעורר ספק או מתקיימות נסיבות מיוחדות המצריכות התייחסות הועדה לסוגיה.

9. לדעת הנציב, יש טעם לפגם בכך, ששופט יהיה שותף להחלטה של בית דין משמעת של לשכת עורכי הדין, שניתנה במועד כלשהו לאחר שמונה כשופט. זאת, גם אם ההחלטה גובשה בין חברי ההרכב במועד כלשהו קודם לכן, וגם אם לא היה השופט זה אשר ניסח אותה או כלל לא ידע על מתן החלטה בתיק בו טיפל לפני מינויו. החובה מוטלת על חבריו להרכב בבית הדין להביא בחשבון את הנסיבות החדשות.

המקרה שלפנינו מלמד, כי ראוי להסדיר את שאלת המשך תפקודם של עורכי דין חברי בתי הדין המשמעתיים של לשכת עורכי הדין גם בתקופת הביניים, היינו, בתקופה שמאז בחירתם לשיפוט ועד ליום השבעתם. כך, לדוגמא, יש מקום לשקול האם לא ראוי לחייב עו"ד שנבחר להיות שופט להודיע בכתב על בחירתו ללשכת עורכי הדין, עוד קודם להשבעתו, באופן שתתאפשר החלפתו בחבר אחר וימנע מצב שבו תינתן החלטה גם בשמו לאחר שכבר נכנס לתפקידו כשופט. הסדרה מסוג זה תשרת את מראית פני הצדק ותסיר כל ספק בקשר לטוהר קבלת ההחלטות ע"י בתי הדין המשמעתיים.

10. באמור לעיל, מוצה בירור התלונה.

אליעזר ריבלין
 נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

י"ג אלול, תשע"ד
8 ספטמבר, 2014
מספרנו: 304/14/עבודה

תמצית החלטה

יידוע בעלי דין על העסקת קרוב משפחה במשרד אחד מבאי כוח הצדדים לאחר הגשת הסיכומים

1. בתלונה שהגיש עורך דין לנציבות בתיק בו ייצג את רעייתו נטען, בין היתר, כי כשבועיים לאחר מתן פסק הדין הוא עיין במכתב מאת משרד ב"כ הצד שכנגד ממנו עולה, כי במשרד מועסקת עורכת דין ששם משפחתה הינו כשמה של כב' השופטת שדנה בתיק, וכי המשרד מסר לו, כי היא אחיינית בן זוגה של כב' השופטת. המתלונן מטעים, כי משרד ב"כ הצד שכנגד הינו משרד בוטיק בתחום יחסי העבודה, הפעיל בעיקר באזור סמכותו המקומית של אותו בית דין אזורי לעבודה בו מכהנת כב' השופטת. לדעתו, שומה היה עליה, כשחזקה היא כי ידעה היטב היכן מועסקת אחייניתה, לגלות לו אודות הקשר המשפחתי. משלא עשתה כן כב' השופטת מחזיק מאוד הדבר אצל המתלונן את האפשרות, כי כב' השופטת ניהלה את ההליך במשוא פנים אותו ביקשה להסתיר. המתלונן מפנה בהקשר זה לכלל 15(ו) לכללי אתיקה לשופטים, התשס"ו-2007, המרחיב את תכולתו של כלל 15(ב) (7) (לפיו לא ישב בדין שופט ביודעו כי בן משפחתו הינו עורך דין שותף או שכיר במשרד עורכי דין המייצג בעל דין), גם על קרוב משפחה שאינו בן משפחה כהגדרתו בכללים אם סבר השופט כי יחסו לאותו קרוב מונע ממנו מלשבת בדין.

2. בתגובתה לתלונה מסרה כב' השופטת, כי עורכת הדין קרובת משפחתה הינה אחיינית של בעלה (בתו של אחי הבעל ואשתו, אחת מבין 27 אחייניו), אותה היא פוגשת בעיקר בשמחות ואירועים משפחתיים. כב' השופטת לא נטלה כל חלק בחיפושי העבודה של עורכת הדין לרבות אצל ב"כ הנתבעת, אין לה היכרות עמו מעולם לא שוחחה עמו מחוץ לכותלי בית הדין ושלא בנוכחות צד שני בנושא כלשהו. תחילת עבודתה של עורכת הדין במשרד ב"כ

הנתבעת היתה לאחר שכבר הסתיים שלב ההוכחות בתיק וכחודשיים לאחר שהוגש בו אחרון הסיכומים. בעקבות הגשת התלונה ביררה עם עורכת הדין והתברר, כי פנייתה למשרד ב"כ הנתבעת וסיכום תנאי העסקתה נעשו אף הם לאחר הגשת סיכומי התשובה. כב' השופטת הטעימה, כי הגם שאינה סבורה כי יש בקשרי המשפחה בינה ובין עורכת הדין כדי למנוע ממנה מלשבת בדין בתיקי משרד ב"כ הנתבעת (ובלבד שאין היא נוטלת חלק באותו תיק), הרי שעל מנת להסיר כל ספק או חשש ממשוא פנים היא מקפידה להודיע לצדדים על דבר הקשר ביניהן בפתחו של כל דיון המתנהל בפניה, וזאת כדי להסיר כל צל צלו של ספק. בתיק זה מאחר שתחילת ההעסקה היתה לאחר הגשת הסיכומים ומשכבר ניתנו החלטות מפורטות בסעדים הזמניים לא עלה בדעתה לפנות לצדדים טרם חתימת פסק הדין. ממילא בעת כתיבת פסק הדין אין כל השפעה לזהות באי כוח הצדדים על התוצאה והיא (כב' השופטת) אינה מייחסת לכך כל משמעות.

3. נוכח הסברי כב' השופטת מצא הנציב לדחות את התלונה.

אילן רויטר, עו"ד
ממונה בכיר (בתי המשפט ובתי הדין)
נציבות תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

י"ב אלול, תשע"ד
7 ספטמבר, 2014
מספרנו: 325/14/עבודה

תמצית החלטה

על סמכותו של שופט להציע לצדדים להתפשר לאחר שפסל עצמו מלשבת בדין

1. לאחר ששופט פסל עצמו מלשבת בדין, בשל היכרותו עם אחד המעורבים, הסכימו הצדדים לבקשתו לנהל משא ומתן לפשרה או להסכים לקיים הליך של גישור. בתלונה נטען, כי לא היה מקום לכך, מה גם שבמסגרת ניסיון זה התבטא כב' השופט, כי סיכוייה של המתלוננת לזכות במשפט קלושים מאוד ולכן כדאי שתסכים לפשרה.
2. בתגובתו לתלונה מסר כב' השופט, כי שני הצדדים היו מיוצגים, כי הסכימו לנהל משא ומתן לפשרה, כי חילופי הדברים לא נרשמו בפרוטוקול והוא (כב' השופט) ממילא לא ידון בתיק. מכך לא יכול היה לצמוח כל נזק למתלוננת. הוא לא הביע עמדה חד צדדית ואף אמר לנציגי הנתבעת, כי הזכיה אינה מונחת בכיסם.
3. ב"כ המתלוננת מסר בתגובתו לתלונה, כי כב' השופט ניסה לשכנע את הצדדים לנהל מו"מ לפשרה לאחר שהודיע, כי הוא פוסל עצמו מלשבת בדין. הוא הוסיף, כי לדעתו סיכויי המתלוננת לזכות בתביעתה נמוכים ולכן כדאי לה לקבל את הצעת הפשרה של הנתבעת (הצעה נמוכה מאוד).
4. ב"כ הנתבעת מסר בתגובתו לתלונה, כי על מנת שזמנם של הצדדים, שהתייצבו לדיון, לא יושחת לריק, המליץ להם כב' השופט לנצל את ההזדמנות, להידבר ולנסות ליישב את המחלוקת בדרך של הסכמה. כב' השופט לא אמר למתלוננת, כי "אין לה סיכוי" כטענתה, אלא שלהערכתו יהיה קושי להוכיח את עילות התביעה. הוא אף הבהיר לה, כי התיק יועבר לשופט אחר בלא כל הערה או התרשמות שלו.

5. בהחלטתו קבע הנציב, כי ככלל אין פסול בכך, ששופט מציע לצדדים לנהל מו"מ לפשרה ובכלל זה הוא מוסמך להביע את עמדתו הלכאורית אשר לסיכויי התביעה, בשים לב לחומר שהובא עד אותו שלב בפניו, כשהוא פתוח באופן מלא לשכנוע לעמדה אחרת לאחר שיובאו בפניו כל הראיות. לדעת הנציב, יש לברך על ניסיון לסיים את התיק בדרכי שלום אפילו מצא השופט, כי לא יוכל לשבת בדין ומשהצדדים נתנו הסכמתם להליך זה וכדי שלא לבטל את זמנם בישיבה שאליה כבר התייצבו.

אלא, שבמצב דברים זה, ולו כדי למנוע לזות שפתיים, נוכח היכרותו של היושב בדין עם אחד המעורבים בו, טוב יעשה השופט אם יימעט להשמיע את עמדתו לגופם של דברים, ועל כל פנים, יתעד את מהלך הדברים כדבעי בפרוטוקול.

6. התלונה נדחתה בכפוף להערת הנציב לעיל.

אילן רוטר, עו"ד
ממונה בכיר (בתי המשפט ובתי הדין)
נציבות תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ד' אב, תשע"ד
31 יולי, 2014
מספרנו: 329/14/שלו

חמצית החלטה

ליקויים במתן החלטה על גבי טופס צו חיפוש

1. עניינה של התלונה בצו חיפוש שניתן על ידי כב' השופטת פלונית, לחיפוש אצל המתלוננת (המתגוררת אצל בן זוגה המתלונן) ולתפישת חפציה כמפורט בצו.
2. מאחר שאין הנציב מוסמך לבחון החלטות שיפוטיות או את שיקול הדעת השיפוטי לגופם של דברים, התבררה התלונה בכל הקשור לדרך ניהול המשפט, משבצו החיפוש לא צויינו על פי הטענה מספר התיק בבית המשפט, מהות החשד והעילה למתן הצו.
3. יצויין, לענייננו, כי מדובר בצו שניתן על גבי טופס "החלטת השופט / צו חיפוש" (להלן: הצו), המצוי בחלקו השמאלי של דף המכיל בחלקו הימני טופס "בקשה להוצאת צו חיפוש" של משטרת ישראל (להלן: הבקשה). עם ביצוע צו החיפוש נמסר למי שמחפשים אצלו חלקו השמאלי של הטופס המכיל, כאמור, את הצו. צדו הימני של הטופס, הוא טופס הבקשה, נותר, כמודפס בצידו הימני העליון, בתיק החקירה ובתיק בית המשפט.
4. בתגובתה לתלונה מסרה כב' השופטת, כי הינה מכהנת כשופטת מעצרים בשעות אחר הצהריים כאשר מעת לעת הינה מתבקשת להוציא צווים שונים כנגד חשודים. לדבריה, טרם החלטה היא שומעת את הצהרת נציג המבקשת, מעיינת בחומר המקים את החשד ופעמים רבות אף שואלת שאלות ומבקשת בדיקות והשלמות מנציג המבקשת. מקום בו היא משתכנעת, כי יש מקום להוצאת צו, היא חותמת על טופס הצו אשר הוכן ע"י נציג המבקשת מבעוד מועד. כאשר תשובות נציג המבקשת אינן מספקות או כאשר אין סבורה, כי קמה עילה למתן הצו, היא דוחה את הבקשה. העילה והחשד מופיעים בבקשה להוצאת הצו (בחלקו הימני של הטופס).

אי מילוי מלוא הפרטים על ידה על גבי הצו, המצוי בצדו השמאלי של הטופס, נבע משגגה. למיטב הבנתה, מספר התיק מופיע בכתב יד על גבי הצו.

5. במקרה הנדון לא מולא הצו כנדרש. לעניין זה נדרשה הנציבות פעמים רבות בעבר, ובכלל זה ניתנו גם חוות דעת של הנציבה לשעבר כב' השופטת (בדימוס) ט' שטרסברג-כהן, המצויות לעיון באתר הנציבות שבאינטרנט. גם המערכת השיפוטית מצאה ליידע את השופטים אודות הצורך להקפיד על מתן צווים כדבעי; חרף כל אלה ממשיכות להתקבל תלונות בעניינים אלה.

התוצאה היא שראוי לחזור ולהדגיש, פעם נוספת, כי השופט הדן בבקשה אינו יכול לסמוך על האמור בטופס הבקשה הממולא על ידי המבקש את הצו, וכי חלק זה של הבקשה (כמודפס בכירור בצדו הימני העליון של הטופס), אינו מועבר למחזיק אצלו מתבצע החיפוש.

6. על מנת לרענן את הכללים בקרב השופטים אוסיף את האמור בחוות דעתה של הנציבה לשעבר:

"טפסים בהם נעשה שימוש על ידי בית המשפט נועדו להקל על מלאכתו של השופט ולאפשר בכך יעילות בניהול הליכי משפט. מבחינת מעמדם המשפטי, אין הם שונים מכל החלטה אחרת היוצאת מלפני השופט, הנושא באחריות להחלטותיו על תוכנו ועל מאפייניהן הפורמליים. לא יעלה על הדעת שהשימוש בתבנית יסיר מעל כתפיו אחריות זו ... לפיכך, אין זה ראוי שהחלטה שיפוטית כלשהי תינתן במסמך – שהוא צו בית משפט או החלטה אחרת – הערוך על טופס הלוקה בחסר בפרטים מהותיים. הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר מדובר בצווים הנוגעים לפגיעה בזכויות יסוד של אדם. כך, למשל, בתיתו צו חיפוש בביתו של אדם ... זאת ועוד. מילוי טפסים בצורה לקויה מהווה פגיעה בזכויות הצדדים לקבל את יומם בבית המשפט. יש בכך כדי ליצור תחושה כי ההחלטה ניתנה כלאחר יד, ללא שיקול דעתו של היושב על כס המשפט ... בהוציאו צו כלשהו על גבי טופס, מתבקש השופט להקפיד על הפרטים הבאים ... מספר תיק בית המשפט ... העילה למתן הצו והנימוקים לנתינתו. פרטים מלאים לזיהוי הנכס לגביו מוצא הצו. פרטים מלאים לזיהוי האדם נגדו מוצא הצו ..."

7. התלונה נמצאה מוצדקת.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

כ"ה תמוז, תשע"ד
23 יולי, 2014
מספרנו: 187/14/משפחה

תמצית החלטה

הליכי גישור בפני שופט בבית המשפט לענייני משפחה

1. המתלונן וגרושתו (להלן: האישה) ניהלו הליכים בנושא משמורת והסדרי ראייה בבית המשפט לענייני משפחה. שופט שדן בתיק החליט להפנות את התיק להליך "גישור" בפני כב' השופטת פלונית. בהחלטה נאמר כך: "בהמשך לדיווח שהתקבל מיחידת הסיוע... סבורני, כי יש לאפשר לצדדים לקדם פתרונות מוסכמים במסגרת הליך גישור-פיילוט, המתקיים בבתי המשפט לענייני משפחה במחוז ... (התיקים מועברים להליך גישור בפני שופט מכהן בבית משפט אחר או בפני שופט בדימוס). מובהר, כי ההליך הנ"ל לא כרוך בעלות כספית ומטרתו לנסות לסייע לצדדים בתיקים שנמצאו מתאימים לכך. מובהר עוד, כי בישיבת הגישור, לא ייערך פרוטוקול, שכן, הדברים שייאמרו בישיבה זו, יהיו חסויים בפני המותב בתיק" (ההדגשה אינה במקור).

לאחר מספר ישיבות "גישור" בפני כב' השופטת, הגיעו הצדדים להסכמה (להלן: ההסכם). בהסכם נקבעו, בין היתר, הוראות בדבר המשמורת על הקטינים ובדבר מינוי מתאמת הורית שתפעל להרחבת הסדרי הראייה. כן נקבע בהסכם: "הצדדים מסכימים ומבקשים כי בכל מחלוקת שתתגלע בעניין ההסכם ובכל הקשור בו יוכלו לפנות לבית המשפט והעניין ידון בפני המותב אשר אישר את ההסכם". לאחר שהצדדים חתמו על ההסכם, אישרה כב' השופטת – במעמדה כשופטת - את ההסכם שנתגבש בניצוחה – כמגשרת - ונתנה לו תוקף של פסק דין.

לאחר אישור ההסכם, פנה המתלונן לבית המשפט בבקשה מכוח ההסכם ובה ביקש למנות מתאם הורי. כב' השופטת החליטה לדחות את בקשתו. על החלטה זו הגיש המתלונן בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי, שנדחתה. המתלונן הגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי, בה ניתנה החלטה, לפיה "מתפקידו של בית המשפט לתור אחר דרך שתאפשר קיומו של קשר בין (הקטינים) לבין אביהם". עם זאת נקבע,

כי "ההחלטה ניתנת במועד מסוים" וכי "לאחר תקופה לא ארוכה יהיה המבקש [המתלונן] רשאי לפנות שוב לבית המשפט לענייני משפחה – היה ויימשך המצב לפיו אינו פוגש את (הקטינים)". בהחלטה נאמר עוד, כי "אין זה רצוי לכפות על (הקטינים) מפגשים שאין רצונם בהם. אך לטובתם, יש לערוך ניסיון להשיג את מטרת חידוש הקשר, כאשר קצב ההתקדמות ייקבע, כמובן, לפי עקרון טובת הילד. במסגרת זו על בית המשפט לענייני משפחה לתת את המשקל הראוי להזמנת דו"ח עדכון שיימסר על-ידי המתאם".

זמן מה לאחר מכן הגיש המתלונן בקשה למינוי מתאם הורי שיפעל לחידוש הקשר בינו לבין הקטינים. בעקבות הבקשה החליטה כב' השופטת, כי על המתלונן לפנות "במסגרת הדיונית המתאימה ולא בהליך סגור שהסתיים לפני חודשים ארוכים". כן נקבע בהחלטה, כי לאחר שהמתלונן יקוט הליך מתאים ולאחר קבלת תגובת האישה, ייקבע דיון בהתאם ליומנה.

2. המתלונן מלין על כך, שמאז אישור ההסכם טרם מונה מתאם הורי, וכתוצאה מכך, נגרם נזק רב לקשר בינו לבין הקטינים. לטענת המתלונן, כב' השופטת נמנעה מלפעול לאכיפת ההסכם ואיפשרה לאישה להוסיף ולהפרו. הוא החליט לפנות לבית המשפט בבקשה לפי סעיף 27 להסכם. כב' השופטת החליטה לדחות את בקשתו, תוך חיובו בהוצאות משפט גבוהות. המתלונן מלין על ההחלטה ועל החלטות נוספות וטוען, כי בעטיין מתמשך הנתק בינו לבין הקטינים.

3. לא מצאנו להידרש לתוכן ההחלטות שיפוטיות שכן עניין זה חורג מהסמכות הנתונה לנציב. נדרשנו, לעומת זאת, לטענה אחרת של המתלונן הנוגעת לניהול הדיון ולעובדה שכב' השופטת שמה עצמה מגשרת ופוסקת כאחד. הערנו, כי המתלונן נושא באחריות חלקית לנתק בינו לבין הקטינים משלא הגיש בדרך הנדרשת בקשה למינוי מתאם הורי אך גם שהרושם המתקבל הוא, שכב' השופטת לא פעלה די לחידוש הקשר בין המתלונן לקטינים.

4. לדעת המתלונן בהסכם מינתה עצמה כב' השופטת "לפוסקת ביישום ההסכם שהיא עצמה הכתיבה, ושהיא עצמה צד מחוייב בו, כדי שתוכל לרוקנו מתוכן באופן חד-צדדי". כך, לטענתו, כב' השופטת היא זו ששכנעה את הצדדים להוסיף להסכם את סעיף 27 האמור. לדבריו, "אמנם תמוה שמגשר ממנה עצמו לשופט בדבר יישום ההסכם", אך הוא הסכים לכך מתוך אמון במערכת המשפט ובשופטיה. בדיעבד, לאור החלטת כב' השופטת בבקשתו מכוח סעיף 27 האמור, הוא חש, כי כב' השופטת "ניהלה את הגישור בחוסר תום לב וכי כשופטת שתפקידה גם לפעול ליישום ההסכם שהושג בהליך בו שימשה כמגשרת, היא פועלת באופן חד צדדי".

5. לשם בירור הטענות הנוגעות להתנהגותה ולהתנהלותה של כב' השופטת ביקשתי את תגובתה. בתגובתה התבקשה כב' השופטת גם להבהיר את העניינים הבאים:

- א. מקור הסמכות שבדין לשמש כ"מגשרת" בתיק.
- ב. מקור הסמכות שבדין לעריכת הסכם גירושין בתום הליך הגישור, הסכם בו נקבע, בסעיף 27, כי "הצדדים מסכימים ומבקשים כי בכל מחלוקת שתתגלע בעניין ההסכם ובכל הקשור בו יוכלו לפנות לבית המשפט והענין ידון בפני המותב אשר אישר את ההסכם".
- ג. מקור הסמכות שבדין לאשר את ההסכם וליתן לו תוקף של פסק דין, במסגרת היותה "מגשרת" בתיק.
- ד. מקור הסמכות שבדין ליתן החלטות בתיק כשופטת, לאחר תום הליך ה"גישור" שניהלה.

כן התבקשה כב' השופטת להתייחס לשאלות הבאות:

- א. האם בעת ניהול הליך ה"גישור" קיימה פגישות נפרדות עם בעלי הדין?
- ב. כיצד מתיישב הליך ה"גישור" שניהלה עם החיסיון החל על הליך הגישור מכוח סעיף 79(ד) לחוק בתי המשפט ועם חובת הסודיות והחובות האחרות המוטלות על מגשר לפי תקנות בתי המשפט (גישור) התשנ"ג-1993?
- ג. האם לצדדים ניתנה אפשרות לבחור מגשר? האם מסרה לצדדים "כתב הסכמה" לשמש כ"מגשרת", בהתאם לתקנה 3(ג) לתקנות בתי המשפט (גישור)?
- ד. האם ההליכים בתיק עוכבו עם העברתו לגישור?

6. בתגובתה לתלונה מסרה כב' השופטת, כי במהלך חודש ינואר 2012 החלה לפעול בבתי המשפט למשפחה במחוז בו היא מכהנת תכנית פיילוט בשיתוף עם יועצים ארגוניים. במסגרת הפיילוט, שקיבל גיבוי והכרה ממנהל בתי המשפט דאז ואומץ על ידי נשיאת המחוז, אומצו צעדים שונים להקלת העומס הרב המוטל על שופטי המשפחה במחוז. במסגרת ההמלצות להקלה על העומס, הוצעו שני פרוייקטים לדילול מלאי התיקים: פרויקט גישור באמצעות שופטים בדימוס ופרויקט של "גישור צולב", שבו חלק משופטי המשפחה הותיקים המכהנים במחוז מגשרים בתיקים של שופטים אחרים באותו מחוז. במסגרת הפיילוט, נקבעו כמגשרים היא ושופט אחר. העברת התיקים לגישור בפני "מותבים" מגשרים אלה נעשתה לאחר קבלת הסכמת הצדדים ומתוך רשימות תיקים שהוכנו לבקשת שופטי המשפחה.

התיק נשוא התלונה הועבר לגישור בפניה בהתאם לנוהל האמור. הצדדים התייצבו בפניה לשיבת גישור ראשונה שבמסגרתה נוסחה טיוטת הסכם אשר לא נחתמה, כדי לאפשר לצדדים לשקול את עמדתם. למחרת היום אושר ההסכם ואף קיבל תוקף של פסק דין. מאחר שההסכם כולל נושאים ותנאים שלא נכללו במסגרת ההליכים שהתקיימו בבית המשפט, סוכם

בין הצדדים כי כל המחלוקות שיתעוררו בעתיד כתוצאה מתנאי ההסדר יובאו להכרעתה לפי סעיף 27 להסכם.

בהתאם להסכם, הגיש המתלונן בקשות שונות בנוגע לביצועו ואלה הובאו להכרעתה. מקור סמכותה לדון בבקשות השונות הוא, לדעתה, ראשית כל, בהסכם בין הצדדים, שאושר וקיבל תוקף של פסק דין. המתלונן לא כפר מעולם בסמכות ליתן את פסק הדין וליתן את ההחלטות שבאו בעקבותיו. מקור הסמכות לגשר בהליכים אלה נובע, לדעתה, גם מסעיף 79 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 וכן מסעיף 33 לחוק בית המשפט לענייני משפחה הקובע, כי "כל ענין שלגביו נתונה לבית המשפט לענייני משפחה סמכות לפי חוק זה גם אישור הסכם בקשר אליו במשמע, אף אם אינה תלויה ועומדת אותה שעה תובענה לגביו, וביהמ"ש יהיה רשאי ליתן להסכם תוקף של פסק דין".

7. באנו לכלל מסקנה, כי התלונה בעניין דרך קיום ההליך היא תלונה מוצדקת. המדיניות המעודדת יישוב סכסוכים בהסכמה נהגת זה מכבר הן בבתי המשפט האזרחיים והן בבתי המשפט לענייני משפחה. מדיניות זו מבוססת על שיקולים מערכתיים, כמו יישוב סכסוכים יעיל יותר והקלת עומס התיקים של בתי המשפט, ועל שיקולים הקשורים לאיכות פתרון הסכסוך, ובכלל זה שמירה על היחסים העתידיים בין בעלי הדין. "גישור עדיף על שיפוט, שכן ההכרעה בו היא הסכמית ולא כוחנית. הגישור לא בא לפתור את בעייתם של בתי המשפט. הגישור בא לפתור את בעיותיה של החברה. הוא פועל מחוץ לבתי המשפט, ובטרם יובא הסכסוך לבית המשפט. אך עם זאת, אין לכחד כי לגישור חשיבות רבה בהורדת העומס מבתי המשפט. אין זו מטרתו, אך זו צריכה להיות תוצאתו" (רע"א 6828/04 מרטין נ. פוליטנסקי (לא פורסם)).

8. אולם, כפי שהעירה הנציבה לשעבר, כב' השופטת (בדימ') טובה שטרסברג-כהן, "יש להבחין הבחנה חדה וברורה בין הליך שיפוטי המתנהל בבית המשפט לבין הליך גישור, הנערך מחוצה לו. שני הליכים אלה שונים שוני מהותי: תכליתם שונה, מאפייניהם שונים, דרך התנהלותם שונה והסמכויות שהוענקו במסגרתם שונות" (חוות דעת 9/07 "האם ביהמ"ש רשאי לקיים פגישה נפרדת עם בעלי דין במסגרת ניסיון ליישוב הסכסוך בהסכמה?").

סמכותו של בית המשפט להביא את הצדדים להסדר מוסכם מעוגנת בהוראות חוק שונות, ובכללן סעיף 79 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: החוק או חוק בתי המשפט), הקובע, כי בית המשפט מוסמך להציע לבעלי הדין הסדר פשרה או לתת, לפי בקשתם, תוקף של פסק דין להסדר פשרה שעשו ביניהם (ראו גם תקנה 214א(ד) (8) ו-9) ותקנה 258כז לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, ועוד).

הליך הגישור, לעומת זאת, מוסדר בסעיף 79 לחוק בתי המשפט. הסעיף מעניק לבית המשפט סמכות להעביר, בהסכמת הצדדים, תובענה לגישור. דברים שנמסרו בהליך גישור לא

ישמשו ראייה במשפט אזרחי. בידי המגשר אין סמכות הכרעה ובסמכותו להיוועד עם בעלי הדין יחד או לחוד וכן עם כל מי שקשור לסכסוך. הליך הגישור שונה, איפוא, לחלוטין, מההליך השיפוטי. הפעלתן של סמכויות הנתונות בידי מגשר עשויה להיות עבירה אתית, שעה שהדבר נעשה בידי שופט היושב לדין.

9. עניינה של תכנית ה"גישור" בבתי המשפט לענייני משפחה באותו מחוז (להלן: התכנית) הגיע לפתחה של הנציבות בעבר אגב בירור תלונה על שופטת אחרת (תיקנו 879/12), שבה התברר כי השופטת הנילוונה העבירה תיק שהתנהל בפניה ל"גישור" בפני שופטת משפחה אחרת באותו מחוז. פנייתו של קודמי בתפקיד, כב' השופט (בדימ') אליעזר גולדברג לשופטת הנילוונה ולנשיאת בתי משפט השלום שבמחוז העלתה, כי מדובר בתכנית כוללת המופעלת באותו מחוז ואשר זכתה לברכת נשיאת בית המשפט העליון לשעבר, כב' השופטת דורית ביניש, ומנהל בתי המשפט הקודם, כב' השופט משה גל.

10. במכתבו לנשיא בית המשפט העליון מיום 25.4.13 בעניין התכנית הנ"ל, הביע כב' השופט גולדברג את הסתייגותו מחוקיות התכנית. במכתבו נאמר, בין היתר:

"על-פי החוק, מוסמך בית המשפט להציע פשרה שיפוטית או פשרה דינונית. אין הסמכה בחוק של בית המשפט לעסוק בבוררות או בגישור. בנוסף, מסעיף 79 לחוק, לפיו על שר המשפטים להסדיר בתקנות את העיסוק בגישור (ובכלל זה את רשימת המגשרים שתעמוד לרשות בתי המשפט והכשירות, הכישורים והניסיון של המגשרים ברשימה, הערכת מיומנותו, שכר הטרחה של המגשר ואגרות רישום ברשימה), משתמע כי הגישור הוא עיסוק מחוץ לבית המשפט... [ההדגשה לא במקור]"

11. בחוות דעתו הפנה כב' השופט גולדברג, בין היתר, לפסק דינה של כב' השופטת א' פרוקצ'יה בבג"ץ 8638/03 (סימה אמיר נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים פ"ד סא (1) 259) שבו נקבע, כי ערכאה שיפוטית אינה מוסמכת לעסוק בבוררות (שאף היא, כאמור, דרך חלופית ליישוב סכסוכים) ללא הסמכה מפורשת בחוק. בין היתר, נאמר בפסק הדין בעניין זה, כי "ערכאות השיפוט למיניהן לא הוסמכו על פי הדין בהסמכה כללית לדון ולהכריע מכח הסמכת הצדדים בעניינים שאינם כלולים במסגרת סמכותם העניינית, בין כבוררים ובין בדרך אחרת" (פסקה 15 לפסק הדין). בפסק הדין נאמר עוד, כי לעניין בית המשפט לתביעות קטנות, קובע סעיף 65 לחוק בתי המשפט, כי בהסמכת בעלי הדין, רשאי השופט לדון בתביעה כבורר. אולם בהעדר הסמכה מפורשת בדין, "כל אשר לא ניתן לערכאה השיפוטית, מצוי מחוץ ומעבר לכוחה, ואל לה לחרוג מגדרי פעולתה המוכרים אל עבר תחומים שלא הופקדו בידיה, ובאחריותה" (פסקה 12 לפסק הדין) [ההדגשה לא במקור]. בפסק הדין נאמר, אגב אורחא, כי בעיסוק של בית המשפט בגישור יש גם כדי

לטשטש את הגבולות בין בית המשפט לבין הגישור כמערכת חלופית לבית המשפט, ובלשונה של כב' השופטת פרוקצ'יה:

”יש לשמור ולהגן מפני טשטוש גבולות בין מערכות השיפוט הממלכתיות לבין מערכות ההכרעה החלופיות, הבנויות על הסכמת הצדדים, כדי להגן על תקינות פעולתה של מערכת השיפוט על זרועותיה השונות, ועל אימון הציבור בדרך הפעלת סמכויותיה והכרעותיה” (פסקה 28 לפסק הדין).

ביום 16.5.13 השיב כב' הנשיא גרוניס לכב' השופט גולדברג, כי התכנית האמורה היא בעלת השלכות רחב ולכן עניינה טעון בירור מקיף, בין היתר עם נשיאי בתי המשפט.

12. גם אני סבור, כי על פי המצב המשפטי הקיים, הגישור הוא עיסוק שמקומו מחוץ לבית המשפט, ובית המשפט אינו מוסמך לשמש כ”מגשר” בסכסוכים המובאים לפתחו. לעניין זה, מקום שאין הסמכה מפורשת בחוק, הסכמת הצדדים אינה יכולה להועיל ואין בכוחה להקנות לבית המשפט סמכות שהחוק לא העניק לו. כאמור, הליך הגישור שונה באופיו מן ההליך השיפוטי. התנהגות והתנהלות המותרות למגשר אסורות על השופט. טשטוש התחומים עשוי לפגוע בתדמיתה של מערכת השיפוט ולהסב לה נזק ארוך טווח.

13. ואכן, כעולה מבירור התלונה, נפלה בהתנהלותה של כב' השופטת שורה של תקלות הנובעות מטשטוש הגבולות הבלתי ראוי בין שפיטה לבין ”גישור”. כך, בשמשה כ”מגשרת”, הביאה כב' השופטת את הצדדים לכלל הסכם שאותו אישרה, היא עצמה, במעמדה כשופטת. בהסכם נכלל סעיף, לפיו חילוקי דעות עתידיים בין הצדדים יובאו להכרעתה שלה, הפעם כשופטת. הדבר עומד בניגוד לדין ולרוחו של הליך הגישור. במיוחד הוא עלול לעורר חשש לפגיעה בחיסיון החל על הליך הגישור מכוח סעיף 79ג(ד) לחוק בתי המשפט הקובע, כי ”דברים שנמסרו במסגרת הליך גישור לא ישמשו ראיה בהליך משפטי אחר”. הוראה זו התפרשה כקובעת חיסיון בין הצדדים לגישור לבין המגשר (ר' פסק דינו של כב' השופט א' רובינשטיין בבע”מ 8769/08 פלוני נ. פלונית, פסקאות י”ג עד י”ט; רונית זמיר ”החיסיון בין מגשר לבין צדדים לגישור”, ספר אורי קיטאי 45 (2007) האסמכתאות המובאות שם). החיסיון בא למדר כל שופט שידרש למחלוקת מפני הדברים שנאמרו בהליך הגישור. הזהות בין השופט לבין המגשר מסכלת את החיסיון.

14. טשטוש הגבולות בין גישור לבין שפיטה והעובדה שכב' השופטת הפכה מ”מגשרת”, שנחשפה למידע שקיבלה מתוך אמון שיישמר בסוד ויחול עליו חיסיון בהליך המשפטי - לשופטת המקבלת החלטות בתיק, יש בו כדי להשליך – בדיעבד – על אמון הצדדים בהליך ה”גישור” וליצור אצלם חשש למשוא פנים או מראית עין של משוא פנים לא רק ביחס להליך הגישור, אלא גם ביחס להליך המשפטי שבא בעקבותיו.

15. סוף דבר. התלונה נמצאה מוצדקת.

נוכח התקלות העולות מבירור תלונה זו בהתנהלותה של כב' השופטת, הנובעות בעיקרן מטשטוש הגבולות בין גישור לבין שפיטה, אני ממליץ בפני מערכת בתי המשפט לשקול מחדש את המשכה של תכנית ה"גישור", המתנהלת בבתי המשפט לענייני משפחה במחוז, במתכונתה הנוכחית.

אליעזר ריבלין

נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

י"ג סיון, תשע"ד
11 יוני, 2014
מספרנו: 260/14/עבודה

תמצית החלטה

מתן החלטה בבקשה מבלי לקרוא אותה על בוריה

1. המתלונן, שהינו עורך דין, מייצג את הנתבעות בתיק המתנהל בדיון מהיר בפני כב' השופטת מבית הדין האזורי לעבודה.
2. בבקשה שהגיש המתלונן למחיקת סעיפים מתצהיר התובע, בשל טענה לשינוי והרחבת חזית התביעה בלא נטילת רשות, נתנה כב' השופטת החלטה בה נאמר: "גדר המחלוקת שבין הצדדים היא זו המפורטת [צ"ל: המפורטת] בכתב התביעה ושמורות לנתבע כל טענותיו לעניין הרחבת חזית, גם גם [צ"ל: כמו גם] לעניין שינוי הגרסה". ההחלטה ניתנה בלא שהתבקשה לה תגובת התובע.
3. במהלך דיון ההוכחות בתיק שהתקיים לאחר מכן בפני כב' השופטת, משהפנה המתלונן בחקירה נגדית את התובע לאחד מסעיפי תצהירו שבעמוד 3, נרשם בפרוטוקול כדלקמן: "בית הדין מבהיר לבא כח התובע כי התצהיר נסרק בלא עמ' 3 וכי יש לסרוק את העמ' לתיק בית הדין".
4. בתלונתו מציין המתלונן, כי עמוד 3 לתצהיר מכיל שני סעיפים שמחיקתם התבקשה על ידו. לדבריו: "השתלשלות האירועים מלמדת שקודם שנתכנס בית הדין הנכבד לא קרא את תצהיר התובע, כשם שהיא מלמדת שבקשת הביניים למחיקת סעיפים מתצהיר התובע, הוכרעה בלא שבית הדין הנכבד ראה לעיין בתצהיר התובע, שכן אם היה עושה כן, היה מגלה כבר ביום .... שהתצהיר שלפניו הוא תצהיר עדות בלתי שלם".

5. בתגובתה לתלונה הטעימה כב' השופטת, כי מדובר בתיק המתנהל בדיון מהיר, בו אין בית הדין כפוף לסדרי הדין, והוא פועל בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה. עוד הוסיפה, כי מדובר ב"תיק פשוט ביותר במישור העובדתי והמשפטי" וכי העריכה, שניתן לסיימו בהסכמה, בדרך של פשרה, לאחר שיתאפשר לשני הצדדים "לפרוק את שעל ליבם" במהלך הדיון שיתקיים בפניה, כפי שאכן ארע בסופו של דבר.

כב' השופטת מאשרת, כי טרם שנתנה את ההחלטה בבקשה לֶאֱמצא לעיין בתצהיר התובע, נשוא הבקשה, לגופו, וזאת הן בשל תכלית הפרוצדורה של "דיון מהיר" והן מחמת האיחור שבהגשת הבקשה (שהוגשה כשלושה שבועות לפני מועד ההוכחות). לסברתה, ניתן יהיה להכריע בטענות המתלונן, ככל שיהיה בכך צורך, בשלב הדיון. כב' השופטת הוסיפה, כי לא הכריעה בבקשה לגופה אלא נמנעה מלדון בה בשלב זה של ההליך, וכי לשון ההחלטה היתה חדה וברורה.

אשר לדיון בו נשמעו ההוכחות – ציינה כב' השופטת, כי אין זה נדיר, שבמהלך הדיון מעיר בית הדין למי מהצדדים על כך, שבתיק האלקטרוני חסר חומר שלא נסרק כהלכה או נשמט מחמת תקלה טכנית, על מנת שישלים את החסר לפני הגשת הסיכומים. היא מקדישה זמן רב לדיוני הוכחות בערב שלפני הדיון וכן בבוקר הדיון, ולשם כך היא אף מקדימה להגיע ללשכתה לפני תחילת הדיונים. כאשר מתגלית השמטה אין היא רואה טעם במתן החלטה בעניין ערב הדיון או בבוקרו, שכן החלטה כאמור ממילא לא צפויה להגיע לצדדים באופן שיאפשר את השלמת החסר עובר לדיון. באותו מקרה ישבה בבוקר הדיון עם נציגי הציבור יחדיו והם הוסיפו להתכונן לדיון ובכלל זה עיינו בכתבי הטענות המפורטים ובתצהירים. זאת ועוד. תצהיר התובע חוזר בעיקרו של דבר על העובדות המפורטות בכתב התביעה, ומוסיף עובדות חדשות, שבית הדין העריך, כי לא יידרש להן בנסיבות העניין.

אין ממש איפוא, כך סבורה כב' השופטת, בטענותיו של המתלונן וטענותיו מלמדות על אי הבנה של מהות הדיון בהליך מהיר.

6. הנציב מצא את התלונה מוצדקת. בהחלטה שנתנה כב' השופטת בבקשת המתלונן לא נאמר, כי הבקשה תוכרע בשעת הדיון. לגוף ההחלטה שנתנה, שומה היה עליה לעיין בתצהיר התובע נשוא הבקשה קודם שתכריע בה. יתרה מכך, אם היתה עושה כן, היתה עולה, על נקלה, על חסרונו של עמוד בתצהיר אליו מתייחס המתלונן בבקשתו וזאת זמן רב טרם שהתקיים הדיון.

כב' השופטת מציינת, כי עיינה בתצהיר עובר לדיון, ונראה כי גם באותו שלב וגם בהגיע החקירה הנגדית לא עמדה על חסרונו של העמוד בתצהיר.

חזקה על שופט, כי הוא קורא את החומר שבתיק. התנהלות אחרת עשויה לפגוע באמון הציבור במערכת המשפט.

.7 התלונה נמצאה מוצדקת.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ב' אדר א, תשע"ד
2 פברואר, 2014
מספרנו: 864/13/מחוזי

תמצית החלטה

זכותו של חייב להישמע בבית המשפט לפני שיושטו עליו המגבלות
הקבועות בסעיף 42א' לפקודת פשיטת הרגל

1. המתלונן הגיש לבית המשפט המחוזי בקשה למתן צו כינוס על נכסיו. התיק נדון בפני השופט הנילון, שהינו רשם בית המשפט. כונס הנכסים הרשמי (להלן: "הכנ"ר") נתבקש ליתן תגובה, ומשלא הוגשה תגובתו לבקשה, הגיש המתלונן, שהיה מיוצג, "בקשה דחופה למתן החלטה". בתגובת הכנ"ר צויין, כי אינו מתנגד למתן צו כינוס, אך התנה את הסכמתו בתנאים מסויימים אותם פירט בתגובתו, לרבות המגבלות הקבועות בסעיף 42א' לפקודת פשיטת הרגל. כמו כן ביקש, כי יושת על המתלונן חיוב בתשלום חודשי בסך מסויים.
2. כב' השופט נתן צו כינוס לנכסי המתלונן, הורה על תשלום חודשי בסך שביקש הכנ"ר והוסיף, כי על המתלונן "יוטלו ההגבלות המפורטות בסעיף 42א' לפקודה" למעט עניין מסויים עליו עמד בהחלטתו. מועד לדיון בבקשת פשיטת הרגל נקבע לכשנה וחצי לאחר מתן הצו.
3. דעתו של המתלונן לא נחה מגובה התשלום החודשי שהשית עליו כב' השופט וכן מן ההגבלות שהושתו עליו. אלא, שתוכן ההחלטה השיפוטית אינו נתון לביקורת נציבות תלונות הציבור על שופטים. עם זאת, הפרוצדורה שננקטה אינה עולה בקנה אחד עם הוראות הדין המבוססות מצדן על כללי הצדק הטבעי, ועל כך נסב הבירור.
3. תגובת כב' השופט התבקשה לטענת המתלונן, לפיה לא נהג בהתאם לאמור בסעיף 18ב' לפקודה, הקובע כדלקמן: "בית המשפט רשאי, לבקשת הכונס הרשמי, להורות לחייב שניתן לגביו צו כינוס, צו זמני או צו לעיכוב הליכים, וטרם הוכרז פושט רגל, לשלם לכונס

הרשמי תשלומים עיתיים כאמור בסעיף 111; כן רשאי בית המשפט לקבוע, **לאחר שנתן לחייב הזדמנות לטעון טענותיו בפניו**, כי יחולו עליו המגבלות הקבועות בסעיף 42א, כולן או מקצתן".
 על פי הטענה, לא נהג כב' השופט כהלכה, משלא איפשר למתלונן לטעון את טענותיו באשר לבקשת הכנ"ר להשית עליו מגבלות כאמור.

4. בתגובתו לתלונה מסר כב' השופט, כי מקורות התיק ברור, כי למתלונן היה עניין במתן החלטה מהירה ככל הניתן, וזאת, כדי לקבל את הגנת הפקודה. לטעמו, ניתנה למתלונן הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין ההגבלות, שכן בהיותו מיוצג, ידוע לו, כי מתן צו כינוס כולל בתוכו, בצד העקרונות של הגנת הפקודה (הקפאת וביטול הליכים שנקטו נגדו בעבר) גם הגבלות מסוימות. **כב' השופט מציין, כי בבקשתו למתן צו כינוס לא טען המתלונן דבר בעניין ההגבלות הסטנדרטיות המפורטות בפקודה, וכי אלה ניתנות במסגרת החלטה מובנית המקובלת בבתי המשפט הדנים בפשיטת רגל**. כמו כן, משמעות הבקשה שהגיש, לאחר מכן, הבקשה למתן החלטה, היתה, כך סבור כב' השופט, שהוא מסמיך את בית המשפט להחליט לפי שיקול דעתו ועל פי החומר הקיים. כב' השופט הטעים, כי גם לאחר ההחלטה, נושא צו התשלומים וההגבלות נתון לשיקול נוסף, הן במסגרת ערעור על ההחלטה והן במסגרת הגשת בקשה לבית המשפט לעיון חוזר (בקשות המוגשות לבית המשפט – כך ציין – כדבר שבשגרה).

זאת ועוד זאת: לדעת כב' השופט, עולה מפסיקת בית המשפט העליון, כי אין מקום לקיים דיון לפני מתן צו כינוס, במקרים "הרגילים". הוא הפנה בהקשר זה לפסק דינו של כב' השופט דנציגר ברע"א 8025/11 לפיו "הפרקטיקה ... לפיה צו התשלומים נקבע על בסיס בקשת החייב ובמיוחד על בסיס תגובת הכנ"ר, מבלי שניתנה לחייב הזדמנות להשיב, אינה גורמת לחייב נזק כלשהו מכיוון שהוא רשאי לשוב ולפנות לבית המשפט בסמוך לאחר מתן צו התשלומים הראשוני ולהוכיח כי אינו יכול לעמוד בצו זה".

5. זוהי קריאה חלקית של פסק הדין. באותו ענין (רע"א 8025/11 **אפרים רכס נ' איתי פריימן וכונס הנכסים הרשמי**), קובע בית המשפט העליון, מפי כב' השופט דנציגר, כי סעיף 18ב' לפקודת פשיטת הרגל "קובע במפורש שבית המשפט יאפשר לחייב הזדמנות לטעון טענותיו בטרם תוטלנה עליו מגבלות מכוח סעיף 42א' לפקודת פשיטת הרגל" – הלוא הן ההגבלות שהוטלו על החייב בעניינינו.

"אכן", כך מדגיש בית המשפט, "סעיף 18ב' אינו מורה ליתן לחייב הזדמנות לטעון טענותיו בנוגע להחלטת בית המשפט בדבר השתת תשלום חודשי" (להבדיל מן הדרישה הקיימת בחוק כתנאי להטלת מגבלות). אלא, שגם היתר זה יש לפרש בצמצום, כך מדגיש בית המשפט העליון, ורצוי להפעילו במקום בו שורת הסכמה בנוגע לגובה התשלום החודשי

הראשוני או מקום בו הפער בין עמדות הכנ"ר והחייב אינו גדול. החוק ברור והפסיקה חד משמעית: יש ליתן לחייב הזדמנות לטעון טענותיו בטרם יוטלו עליו מגבלות, כאמור.

6. כב' השופט מציין, כי נוסח צו הכינוס הכולל את המגבלות (המוטלות, כאמור, קודם שניתנה לחייב זכות טיעון) "הינו נוסח אחיד שנוסח על ידי הכנ"ר במסגרת הרפורמה שנעשתה לאחרונה ... לאחר שנבחן על ידי השופטים הדנים בענייני פש"ר".
אם אכן כך הדבר, מדובר בתקלה חוזרת, ששותפים לה, לפי הנטען, הכנ"ר ובתי המשפט.

הימנעות מקיום מצוות החוק והפסיקה, שהורתם בכללי הצדק הטבעי, מביאתני למסקנה, כי התלונה במובן זה מוצדקת. ראוי לשקול את שינוי הנוהל השגוי.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים